

2017. DECEMBER 22/6

SZÍN

KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS

AZ NMI MŰVELŐDÉSI INTÉZET FOLYÓIRATA

NÉPFŐISKOLA TEMATIKUS SZÁM

Ipari kender szolgálhatja a kulturális gazdaságfejlesztést a Kárpát-medencében

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet és az NMI Művelődési Intézet közös tudásmegosztó rendezvényen mutatta be 2017. november 29-én, a Lakitelek Népfőiskolán „Az ipari kenderre épülő népi kézművesség és közösség-építés módszertani megalapozása” című mintaprojektet, az eddig elért eredményeiket és a további terveket.

A megvalósult mintaprogramban létrejött széles körű – állami, önkormányzati, gazdálkodó és civil szervezeteket magában foglaló – fejlesztési összefogás új fejezetet nyit a kulturális alapú gazdaságfejlesztés magyarországi és Kárpát-medencei kiterjesztésében. Az ipari kender termesztésének és feldolgozásának feléléstése várhatóan olyan tartós, foglalkoztatásra és kultúráközvetítésre alkalmas közösségek létrejöttét vonhatja maga után, melyek meghatározó gazdasági szereppel bírnak majd a helyi társadalmak életében.

A rendezvényen a szerkesztők bemutatták a közös mintaprojekt eredményeit összegző „Kulturális alapú gazdaságfejlesztés a Kárpát-medencében” című záró kiadványt is.

A lakiteleki rendezvényhez hasonló, a témához kapcsolódó új típusú tudásmegosztó rendezvényre 2017. december 1-jén Székelyudvarhelyen is sor került, szimbolizálva a kulturális alapú gazdaságfejlesztési kezdeményezés Kárpát-medencei szintű dimenzióját.

Köszöntő 3

A 2017-ES NÉPFŐISKOLA MŰHELY ÉS FOGADÓ NÉPFŐISKOLÁI

A taliándörögdi Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért (KÖSZI), a „KincsesHáz” – Pannon Ifjúsági Népfőiskola és Értékek Háza A Pannon Térség Ifjúsági Értékek Hálózat módszertanához 4
A Kiscsöszói Élő Forrás Hagyományörző Egyesület – Hunyor Népfőiskola 20
27

ÉRTÉKNAP

Szakmáról és értékekről a régió Fejér megyei értéknapján, Székesfehérváron Malomsoki értékek 39
44

FALUSI ÉRTÉKEK

Németbánya értéktára – Értéktár-mese. „Nagy kincsek kis faluban” 48
A takácsi Kenderszer Népdalkör és Néptáncsoport 10. évfordulója 56
Varga Edéné Bolla Amália – Nyárád: Emlékeim visszatérnek... 58

TÁRGYALKOTÁS – KÉZMŰVESEK

Egy pástortob, mely híd a múltból a jövőbe Lőrincz Textiles Műhely 66
79

IDÉZZÜK

Beke Pál: Méltóságkereső – önéletrajzi és szakmatörténeti töredék (részlet) 84

ÜZENŐ

A világot a tiszta emberek fogják megmenteni – Elkezdődött a Közi Horváth József-emlékév 87

MOZAIK – SZAKMAI HÍREK

Elindult a felvételi jelentkezés a közösségszervezés alapszakra

Elindult a felsőoktatási felvételi jelentkezés a Felvi.hu oldalon a 2018. szeptemberben induló képzésekre – köztük az újonnan induló közösségszervezés alapszakra is. Az ország 9 felsőoktatási intézménye 12 képzési helyen várja a közösségszervezés iránt érdeklődő leendő hallgatókat nappali és levelező tagozaton. A képzés azoknak a továbbtanulóknak ajánlott, akik szeretnek közösségekhez tartozni, rendezvényeket szervezni, embereket koordinálni. Bővebb információ: felvi.hu, muvelodes.eu oldalakon.

Népi kézműves képzések országsszerte

A Népművészeti Egyesületek Szövetségével együttműködve az NMI Művelődési Intézet 2017 őszén indította el „Az érték bennünk van” munkacímű országos népi

kézműves programot az V. Kulturális Közfoglalkoztatási Programban részt vevő kulturális közfoglalkoztatók részére. A képzés lehetőséget nyújt a kulturális közfoglalkoztatóknak a népi kézművesség alapjainak elsajátítására, valamint arra, hogy a résztvevők betekintsenek az alkotó népi kézművesség világába. Az egyedülálló kezdeményezés célja, hogy a résztvevők megismerjék a népi kézművességgel kapcsolatos alapismereteket, munkamódszereket, valamint az önálló alkotás örömeinek élményét.

Hét hazai város pályázik az Európa Kulturális Fővárosa címre

2017. december 20-án 12 óráig pályázhattak a hazai városok az Európa Kulturális Fővárosa címre. A határidőig Győr, Szombathely, Veszprém, Székesfehérvár, Gödöllő, Eger és Debrecen küldte be pályázatát, hogy 2023-ban Európa Kulturális Fővárosa lehessen. Az Emberi Erőforrások Minisztériumához benyújtott pályázatokat egy független szakértőkből álló, tizenkét fős nemzetközi testület bírálja el: 2018 elején előválasztási ülésen nevezik meg azokat a pályázókat, amelyek az év második felében részt vehetnek a végleges kiválasztási ülésen, a győztes kihirdetése pedig 2018 végére várható.

Új hungarikumok és magyar értékek

A Hungarikum Bizottság december 5-én döntött arról, hogy a hungarikumok gyűjteményébe kerüljön a magyar gulyásleves, a pálos rend és a hollóházi porcelán. A hungarikummá válást az indokolta, hogy a gulyásleves világszerte ismert magyar ételként, és a vendéglátásra és a turizmusra jelentős hatást gyakorol, a pálos rend csaknem nyolc évszázada tölt be meghatározó szerepet a magyar történelemben és kultúrában, a 240 éves hollóházi porcelán pedig sokszínű, egyedi forma- és díszítésvilágának köszönhetően kapta meg az elismerést. Bővült a Magyar Értéktár is: ezentúl a csíksomlyói pünkösdi búcsú, a magyar népmesék rajzfilmsorozat, a vert csipke és a gemenci gímszarvas is e gyűjtemény része.

Közösség, ifúság, fejlesztés – Fiatalok a közművelődésben műhelykonferencia

Közművelődési és fiatalokkal foglalkozó szakemberek közösen vettek részt azon a 2017. december 5-én megrendezett műhelykonferencián, melyet Kazinbar-

cikán az Egressy Béni Művelődési Központban tartottak azzal a céllal, hogy a két, egymással gyakran kapcsolódó szakterület képviselői jobban megismerjék egymás munkáját és az együttműködési lehetőségeket. A városban a Kolorcity Fesztivál élő példaként szolgál arra, hogyan nőtte ki magát a program az asztaltársaságok beszélgetéséből nagyszabású közösségi-kulturális rendezvényé.

KOR-HŰ színházjegy program az idős színházbarátokért

Példamutató kezdeményezést indított útjára a Veszprémi Petőfi Színház: 2017. december 1-jétől a színház előadásait ingyenesen látogathatják a hetvenöt év feletti, Veszprémben

és környékén élő idős emberek. Oberfrank Pál, a színház igazgatója, a Vidéki Színházigazgatók Egyesületének elnöke, a Magyar Teátrumi Társaság alelnöke a sajtótájékoztatón elmondta, hogy az idős színházbarátok hűségét és elkötelezettségét kívánják támogatni a KOR-HŰ színházjegy programmal, melyhez több színház – közte a Nemzeti Színház, a kecskeméti, a békéscsabai, a győri, a szolnoki és a debreceni intézmény – azonnal csatlakozott.

„AZ EGYETLEN IGAZI TANULÁS: A LÉNYÜNKBEN SZUNNYADÓ TUDÁSNAK TEVÉKENYÉ ÉBRESZTÉSE.”

WEÖRES SÁNDOR

A Szín Közösségi Művelődés 22. évfolyamát záró lapszám a folyóirat történetében a második, a periodikát 2017. január 1. óta kiadó NMI Művelődési Intézet indulása óta az első népfőiskolai témaszám. A népfőiskolák és az intézmény kapcsolatát tekintve is szimbolikus, hogy a téma egyszerre folytatás és kezdet.

Az átalakult NMI Művelődési Intézet működésének első évében tevékenységével bizonyította, hogy felelősséggel folytatja a Nemzeti Művelődési Intézet szakmai munkáját, amelynek folytonosságát nemcsak biztosította, hanem új szempontokkal, új tartalmakkal is igyekezett gazdagítani. A népfőiskolai mozgalom Kárpát-medencei szintű módszertani támogatása egyike ezen felvállalt feladatoknak. Meggyőződésem, hogy a közösségi művelődés társadalomfejlesztő törekvéseihez egy erős népfőiskolai hálózat szilárd alapokat képes nyújtani. A további, konkrét társadalomfejlesztő, nemzetépítő tevékenységhez pedig adottak a lehetőségek. 2017-ben a közművelődési ágazatról rendelkező törvény (1997. évi CXL.) egyértelművé tette, hogy a kulturális alapellátás kiterjesztésében meghatározó szerepe van a közművelődési szolgáltatásoknak, és az azokat ellátó intézményeknek, közte a népfőiskolai tevékenységnek.

Az élethosszig tartó tanulásban a népfőiskoláknak különleges szerep jutott, hiszen itt együtt valósul meg az egyén erkölcsi nevelése, a nemzeti és helyi identitásának erősítése, valamint a hasznos, gyakorlatias, versenyképes tudás, ami a helyi társadalom gazdasági versenyképességének növeléséhez is hozzájárul. A népfőiskolákon megszerzett tudás különlegessége, hogy szinte azonnal mutatja eredményét is, a cselekvő, tapasztalati tanulásnak köszönhetően az új ismeretek szervesen beépülnek az egyén és közösségének életébe.

A magyar népfőiskolák olyan helyi, térségi tudás és erőforrásközpontok, amelyek a keresztény nemzeti kultúra megélését, megtartását, megerősítését alapértékként értelmezik. Sajátosságuk, hogy legfőbb erőforrásként a nemzeti és helyi értékek feltárására és átörökítésére építenek. Eredményes értékfeltárás és értékörzés pedig nem valósulhat meg a helyi közösségek nélkül. A közösségi értékfeltárás, olyan cél és eszközrendszer egyben, amelynek közösségalkító, fejlesztő hatása meghatározza a települések múltját, jelenét és jövőjét egyaránt. Az értékeknek mindig kettős funkciójuk van, egyrészt hozzájárul a szűkebb és tágabb emberi közösségek fejlődéséhez, rendelkezik egy határozott közösségfejlesztő funkcióval. Másrészt elősegíti az egyén fejlődését, azaz önfejlesztő funkciót is betölt. Fontos megállapítani azt is, hogy mindkét funkció védelmet, biztonságot ad.

Kövér Lászlónak, az országgyűlés elnökének, a 2017. évi Magyar Értékek Napjára megfogalmazott gondolatai is megerősítést adnak tevékenységünkhöz: *„Az értékrombolás tudatos, éppen ezért az értékörzésnek is tudatosnak kell lennie. A megújult magyar értékörzés és értékteremtés nemcsak önbizalmat ad, hanem példát és erőt nyújthat európai sorstársainknak a saját küzdelmeik megvívásában.”*

Mindezek szellemében gyűjtöttünk össze lapszámunkban közösségi értékfeltárásban, érték alapú nemzetépítésben, egyén és közösségfejlesztésben, tudatos értékörzésben és értékteremtésben példát mutató népfőiskolai kezdeményezéseket. Értékes időtöltést kívánok az olvasáshoz!

A taliándörögdi Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért (KÖSZI) és a „KincsesHáz”

Pannon Ifjúsági Népfőiskola és Értékek Háza

A 2017-es Népfőiskola Műhelyre 2017. július 4-6-án, Taliándörögden és Kiscsősön került sor, hogy az ország különböző településein induló népfőiskolák tapasztalatokat gyűjtsenek, vegyenek át a két, bizonyos területein már kiteljesedett helytől, ellessék vezetőiktől, milyen módszerekkel, hogyan érik el, hogy a hozzájuk, népfőiskolájukhoz kötődők száma gyarapodik, és jó együtt töltött időnek tartsák a népfőiskolákon folyó munkában, tevékenységben való részvételt.

Taliándörögden a közösségfejlesztés bemutatása koncentráció volt, Kiscsősön a népi táncra, a kézműves tevékenységek gyakorlására, a nagy tömegben a jó színvonalú és jó hangulatú munkára állt rendelkezésre példa.

A következőkben a szakmaiság bizonyos területeken írásban felmutathatósága miatt, a „KincsesHáz” – Pannon Ifjúsági Népfőiskola és Értékek Háza tevékenységeinek, programjainak, jó gyakorlatainak bemutatásából olyan kiemelések

következnek, amelyek el- és továbbgondolva megerősítőek lehetnek a népfőiskolai hálózat alakításakor – alakulásakor, tevékenységgé téve pedig egy-egy népfőiskola alapját képezhetik.

A kiscsőszi Élő Forrás Hagyományörző Egyesület tevékenységeinek megismerése, beleértve a helyi társadalomfejlesztési kezdeményezéseket is, egy egységben látható kiscsőszi népfőiskolát bemutató írásból ismerhető meg, a szám ugyanezen rovatában. Az élményt, amely a Táncos Tehetségek Tábora mindennapi életébe, programjaiba való belenézések adták – a résztvevőkkel való ismerkedést is beleértve – képekből való összeállításunk hivatott érzékeltetni.

A Szín – Közösségi Művelődés 21.6-os, népfőiskola tematikus számában mindkét népfőiskola vezetőivel olvasható beszélgetés: Baloghné Uracs

Marianna: Fialalokkal a fiatalok megtartásáért. A KincsesHáz Pannon Ifjúsági Népfőiskola tervei (13-21. oldal) a taliándörögdi népfőiskoláról. A kiscsőszi Pajtafesztiváltól a kiscsőszi Hunyor Népfőiskoláig címmel pedig Mátyus Aliz beszélgetése Kovács Norberttel (37-50. oldal)

Kapcsolatok és kötődések

A „KincsesHáz” – Pannon Ifjúsági Népfőiskola és Értékek Háza vezetője és önkéntesei

A taliándörögdi népfőiskola elmondhatja magáról, hogy nemcsak kulturális közfoglalkoztatottjai, hanem fiatal önkéntesei is munkatársként dolgoznak, használva adottságaikat, képességeiket, beleértve közösséget, és önállóan vezetve csoportot, közösséget, sőt, kezdeményezve más településeken azt, ami a sajátjukon jó tapasztalatokat hozott.

Erre törekszik minden népfőiskola-vezető, de ahogy azt a tali-

ándörögdi példa mutatja, ennek megvannak a feltételei. A Műhely fogadó vezetők esetében ez úgy foglалható össze, hogy mögöttük van kellő elvégzett szakmai munka és rendelkeznek ennek tanulásaival, elsősorban a múltban különböző módokon hozzájuk tartozó, velük együtt dolgozó és működő több mint félszáz települést illetően. Állandó kapcsolatban vannak a közösségfejlesztő szakma legjobbjaival, és velük folytonos tapasztalatcsereben is vannak. Mert részt vesznek az alakuló Kárpát-medencei népfőiskola hálózat határon túli magyar területein értékfeltáró tevékenységben, töltöttek a kultúrája által magát fenntartani tudó-akáró nép hitéből és motiváltságából. Így aztán ők személy szerint is, és intézményük tevékenysége és annak híre vonzásában is meggyőzőek, ez vonzza hozzájuk a fiatalokat, majd pedig a velük együttműködő fiatalok a saját korosztályukat. És a fiataljaik maradnak, és ha tehetik, mindig visszatérnek, mert a „bázisban” meg lehet tanulni olyan dolgokat, amik nemcsak sikerélményt biztosítanak, de használhatóak az élet egyéb területein is, és ki tudnak bennük alakulni – készségeikre épülve – olyan képességek, amelyek nélkülözhetetlenek egy magának tevékeny életet kívánó fiatal számára.

A Népfőiskola Műhely taliándörögdi napjain készült hangfelvételekből válogattuk ki a jelen nem vőknek is legtöbbet mondó részeket.

Vezetők és fiatalok viszonyát, és a fiatalok szervezetben elfoglalt helyét érzékelhették a Népfőiskola Műhely résztvevői, amikor a taliándörögdi népfőiskola vezetője és éppen ott tartózkodó önkéntesek bemutakoztak.

(Szerkesztett hangfelvétel)

Hoffner Tibor: A KÖSZI bázis valamikor egy vendéglő volt. Korábban Kapolcson voltunk egy kis

KÖSZI bázissal, de kinőtűtük, aztán most már ezt is kinőtűtük szépen lassan. Hogy ez él, működik, hogy itt tudunk lenni, attól van, hogy itt vannak a fiatalok, akik ezt napon-ta élnek és működtetik. Mi csak úgy hívjuk őket, hogy padláslakók, mert a padláson vannak. Szeretném egy picit bemutatni a csapatot. Kérlek benneteket, hogy egy gyors mondatot mondjatok magatokról. Rebi az ős bázislakó, az első bázislakók között Balázssal. Most önkéntesként van a csapatban. Nagyon örülünk, mert visszajárnak, mint a visszajáró lelkek a bázisra. Igazából egy jó csapat. Rebi, parancsolj.

Stumpf Rebeka: Stumpf Rebeka vagyok, taliándörögdi. Tibi emlegette a bázist, ami korábban vendéglő volt, még anno, a nagyszüleimé, aztán a szüleimé volt ez a vendéglő. Kapolcson kezdtem el dolgozni a KÖSZI-nél, amikor még a kis bázisunk volt, negyedekora tetőtérrel és helyiséggel. Budapesten tanulok vidékfejlesztést, eddig itt dolgoztam, most a nyárra máshova mentem, de majd szeretnék visszajönni később, és addig is bejárni, amikor éppen van rá lehetőség. Itt a programszervezésben vettem részt. És majd később lesz szó az értékkör hálózatról,

annak egy kicsit a koordinálásában vettem részt. Nemrég óta kisebbekkel is foglalkozunk, a Kincses klub, alsósokkal, nekik tartottunk foglalkozásokat.

Hoffner Tibor: Annyi még, hogy Rebi beadta a jelentkezését közösség szervezésre. Pont akartam neki javasolni, hogy milyen jó lenne, ha valaki erre menne, és akkor jön, beadtam a jelentkezésemet erre. Ennél jobb hír nem is lehetne. És ugye, holnap indultok a Tessedik Kollégiumra, Lakitelekre, Fruzsival. Így van ez rendjén. Adél.

Lukács Adél: Lukács Adél vagyok, szintén helyi lakos. Én csak október óta dolgozom a Tibiék-nél, de már régebb óta követtem a tevékenységüket. Rögtön belecsöppentem az értékbolt nyitóba, és így megkaptam a szerepkört: értékboltos. A Facebook oldalunkat, a honlapokat én szerkesztem. A KÖSZI-ét is, meg nem ártana egy értékboltos is csinálni. Amint lesz időm. Baba-mama klubot szervezek, az a szeretem-feladatam, mivel van két kisgyereke. És mindenben segíték a lányoknak, amiben tudok éppen. Segítjük egymást.

Hoffner Tibor: Adél nem véletlenül nyerte meg az Értékbol-

A 2016-os Értékbolt megnyitón Barka Lea (önkéntes) a pulton kívül, Lukács Adél a pulton belül

tot, mert van neki mindenféle végzettsége hozzá, vendéglátós is. Fruzsi.

Szuchi Fruzsina: Engem Szuchi Fruzsínának hívnak. Én áprilisban csöppentem ide. Tibiék tevékenységét figyeltem már előtte is. A párom dörögdi. Most már ötödik éve vagyok én is félig dörögdi. És nagyon jó ide tartozni. Én is tanulok még, emellett tudok itt dolgozni. Tanítóképzőre járok, és nagyon jó gyakorlat a gyerekekkel, amiket itt csinálunk. Múlt héten fejeződött be az első önálló projektem. Egy napközis tábor. A Kincses Klubosokkal csináltunk egy hetes tábort, ami nagyon jól sikerült.

Hoffner Tibor: Bence.

Szabó Bence: Szabó Bence vagyok, én is taliándörögdi lakos. Nekem a fő csapásirány – az izommunkán és a pakoláson kívül, abban tudok a legjobban segíteni a lányoknak –, mivel katonai hagyományőrzést csinálók a munkán kívül, ez. Ezt próbálok elvinni az embereknek, gyerekeknek, felnőtteknek egyaránt. Tibiékkel is úgy találkoztunk össze, hogy én ezt megpróbáltam önállóan csinálni, bementem egy-két iskolába, vittem be felszereléseket. Ne csak az elméleti dolgot tanulják a gyerekek,

2016. Értékbolt megnyitó. Bazsó Gabriella köszönti a megjelenteket

hanem lássanak viseletet, akár ruházatban, akár páncélzatban, fegyverekben vagy hajviseletben. Így fogtak fel a Tibiék, és, hogy csináljuk ezt együtt, ők ehhez adnak támogatást, háttérrel. Itt is csináltunk előadást, felnőtteknek is, járok óvodába, iskolába. Próbálok minél hitelesebb anyagokat összeállítani, összeszedni, és fizikai valójában megmutatni. Hogyha lovat kell hozni, akkor lehozom a lovamat, megnézhetik azt is.

Hoffner Tibor: A hagyományőrzésért Bence felel, és nagyon komolyan veszi. Nagyon jó magyar-

ságtörténeti előadássorozata volt a télen is.

Serestély Ada: Jó napot! Sziasztok! Én Serestély Ada vagyok. Jelenleg Nagyvázsonyban élek, de Erdélyből származom, Sepsiszentgyörgyről. Négy-öt évvel ezelőtt kerültem erre a vidékre önkéntesként, Tótvázsonyba, és aztán itt ragadtam. Ezekből az időkből ismerem Gabit meg Tibit. A KÖSZI-ben három hónapja dolgozom. A tótvázsonyi egy év alatt sikerült a fotózás, videózás területén tevékenykednem, de nem dolgoztam önállóan. Nagyon nagy lehetőség volt nekem, meg nagyon nagy kihívás, hogy itt viszont én vagyok az, aki a fotózást-videózást csinálja önállóan. Bár azért mindig elkél a segítség.

Hoffner Tibor: Fogjátok majd látni a munkáját, ma reggelre készült el az összefoglaló.

Serestély Ada: Igen, mára készült el az első KÖSZI-s videóm.

Hoffner Tibor: Ennyi embert most megismertetek egy picit, érezhettétek a csapatot. Vannak még jó néhányan, akik most nincsenek itt, de folyamatosan körülöttünk vannak segítőként, önkéntesként, régiként. Ők is bebecsöppennek naponta-hetente, mikor hogy, programokra. A továbbiakban közülük is meg fogtok még ismerni fiatalokat.

Az Értékbolt megnyitón dr. Horváth Zsolt köszönti a megjelenteket

Az Értékbolt megnyitón Hoffner Tibor köszönti a megjelenteket

A Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúsáért (KÖSZI) – az Életető Balaton-felvidékért egyesület – az Értékőrök

(Szerkesztett hangfelvétel)

Bazsó Gabriella: A Kandikó Rita mondta egyszer – aki most jelenleg a KÖSZI szervezet elnöke, mert ez így rotációban megy, Tibi kezdte, aztán a Szendrei Szilárd, most éppen a Rita van a soron, ő az elnök –, hogy szerinte a többi ilyen szervezet nem igaz, hogy működik, mert nincs még annyi bolond, aki ingyen ennyit dolgozik, mint amit mi, ebben a csapatban. De biztosan van, mert mi is jó szívvel tesszük, amit teszünk, mindnyájan, egymásért.

A KÖSZI '98-ban alakult, eredetileg öt szervezet hozta létre. Az volt a cél, hogy tanuljunk egymástól, segítsük egymást, legyünk ott egymás rendezvényein. Az egyik szervezet az a Dörögdért Ifjúsági

Egyesület volt. Akkor működött a Kapolcsi Ifjúsági Szervezet, még az akkor nem volt bejegyzett szervezet, azóta már azok, de most nem igazán aktívak a KÖSZI-ben. Aztán a Fekete Sereg Ifjúsági Egyesület, biztosan sokan hallottatok róla. Aztán a Tótvázsonyi Ifjúsági Egyesület, amit jelenleg Szendrei Szilárd vezet, szintén egy nagyon aktív szervezet, és a monostorapáti „Extázis” Ifjúsági Szervezet, rájuk főleg a hagyományápolás a jellemző. Náluk a húsvéti locsolás fehér ingben, vödörrel történik, ahogy illik, ápolták a néptánchagyományokat, de kosárfonást, egyebeket is próbálnak továbbadni a fiataloknak. A Fekete Sereg a nemzetközi kapcsolatok kiépítése a jellemző, ők a kezdetektől élnek az ifjúsági cserékkel, illetve a Nemzetközi Ifjúsági Önkéntesekkel. Nagyon-nagyon sok fiatalot küldtek már külföldre – nem akarok számot mondani, de ötszázat biztosan –, és náluk is folyamatosan vannak a világ szinte valamennyi országából önkéntesek. Ami nagyon színessé teszi az életüket. De aztán indítottak tanodát, ami hihetetlenül sikeres volt. Sok helyen nyílt tanoda, de hogy a Ritáéké jól működött, ebben biztos vagyok. Nagyon sok olyan cigány gyermek és család vonódott be ebbe a programba, akik ma is hálásak, és kérték Ritáékat, hogy folytassák, ne hagyják abba ezt a munkát. A tótvázsonyi szervezetre az a jellemző, hogy ők működtetik a helyi IKSZT-t, ami nem egy kis feladat. Helyi tévét működtetnek. Jellemző náluk is, főleg az önkéntesség. Ada például az ő révükön került Magyarországra. Nagyon sokat lehet tőlük is tanulni, és tőlük is kapni. A Dörögdért Ifjúsági Egyesületnél mi inkább a közösségfejlesztésben és a vidékfejlesztésben léptünk tovább – a fiatalokkal együtt. Úgyhogy ezt a tudásunkat adjuk bele a közösség életébe. Újabb szervezet az Együtt a Jövőért Halimbán Egyesület, ők Halim-

bán működnek, és ami érdekesség, hogy ez nem kimondottan ifjúsági szervezet, mint az összes többi, hanem fiatal felnőttek hozták létre, olyan felnőttek, ahol már voltak kisgyerekek a családban. Most már eljutottak oda, hogy az egyik kislány mondta, hogy na, most már ő is 18 éves, a szülei ott voltak az EJHA alapításánál, ő is teljes jogú EJHA tag. Büszke volt erre. Ők abban különlegesek, ahogyan a településükön végigvitték, hogy a gyerekekkel szelektíven gyűjtik a szemetet. Ezzel annyi pénzt tudtak összehozni, hogy egy pályázattal kiegészítve egy Fialok Lendületben Programos nemzetközi ifjúsági cserével kiegészítve létrehoztak egy új játszóteret, aminek az alapját az adta, hogy flakont gyűjtenek. Náluk természetes, hogy a faluban kiteszik a lakosok minden hét x. napján azt a műanyag szemetet, amit majd a fiatalok összeszednek és elszállítanak. Szemléletet formálnak – ezen a módon – ők is. Aztán kapcsolódott a Talentum Ifjúsági Egyesület Diszelből. Egy nagyon agilis, nagyon jó csapat. Most egy kicsit ők is úgy vannak, hogy szanaszéjjel mentek a településről, de remélhetőleg azért tudják folytatni a munkát. Nagyon sok jó kezdeményezésük volt Diszelben.

És csatlakozott a Pulai Ifjúsági Klub Holczer Balázssal, aki dolgozott is nálunk. És a Baláznál láttam azt, ami igen jellemző a civil szervezetek életében, hogy egyszer fent, egyszer lent. Mondta, hogy náluk aztán soha többet nem lesz már olyan ifjúsági közösségi élet, és lásd, mára újra nagyon jól együtt van a csapat. Az a fontos, hogy van egy ember, aki hisz ebben, aki szervez, és összehozza a többieket. Mert a fiatalok igenis kaphatók a jó feladatok megoldására, csak kell mögéjük, melléjük, aki segít a létrehozásban, a szervezésben.

Hoffner Tibor: Az előzményről még, hogy az AGRYÁ-t próbáltuk

úgy felépíteni, hogy kezdett rendszeresen működni, amikor egy nagyon nagy löketet adott nekik az Agrár Ifjúsági Országos Szövetség (AGRYA – angol fordítás alapján létrehozott mozaikszó). Még Mikola Lajosékkal működünk együtt. És abban az időben nagyon jó trénerekkel vettünk részt képzéseken a fiataljainkkal együtt. És ez sokat adott nekünk is és a fiataljainknak is. Mi az AGRYÁ-nak köszönhetjük, hogy a gondolkodásmódjuk révén indultak el településeink a térségben. A KÖSZI is annak kapcsán kezdett működni, megélni, hogy elkezdtünk együttműködni az ország különböző részein működő ifjúsági szervezetekkel. És akkor jó néhány volt ilyen, mint a DALISZ, az ISZKIRI, a NYUGI. A nyugat-dunántúliak, dél-alföldiek, az ikényiek. Nagyon sok helyllyel működünk együtt, és ebből rengeteg kapcsolatunk maradt meg. És mindenütt láttunk, tapasztaltunk, tanultunk, közös látóúton vettünk részt. Tehát az első löketet, a '90-es évek vége fele, az AGRYA adta meg.

Utána volt egy időszak, amikor – ahogy a Gabi mondta – a hullámhegyet hullámvölgy követte, egy picit leült a dolog, mindenki csinálta a saját dolgait, és akkor jött az Ébresztő, a KÖSZI Ébresztő a Gabival.

Bazsó Gabriella: Én 2000-ben kerültem ide, és akkor egyszer csak fölfedeztem, hogy van itt egy szervezet, a KÖSZI. Mi van ezzel? Mondja Tibi, hogy hát ezt létrehoztuk, az elején dolgoztunk is, de mostanában semmi. NCA pályázat volt akkor, abban írtam le a KÖSZI Ébresztőt. Az volt a lényege, hogy szervezzünk egy olyan hetet, hogy egyik nap az egyik településen vagyunk a fiataloknál, másik nap a másikon. Mindig az adott település fiataljai készültek fel bemutatni az övéiket, készültek játékokkal, programmal. Azt látni kellett volna az első napon, ahogy lejöttek a busz-

Népfőiskola Műhely - az alakuló népfőiskolák vezetőinek találkozója

ról, méregették egymást, és az ötödik napon, ami persze nálunk volt, haza se nagyon akartak menni. És azt mondták, hogy igen, ezt folytassuk. Ennek volt a címe az, hogy KÖSZI Ébresztő. És az jól sikerült, mert azóta folyamatosan működik a KÖSZI, és rengeteg programot csinálunk.

Hoffner Tibor: Gabival 2008 óta az Éltes Balaton-felvidékért Egyesület munkaszervezetében dolgoztunk. Igyekeztünk felépíteni ezt a munkaszervezetet, a csoport működését. És tavaly augusztusban hoztuk meg azt a nagy döntést, hogy kilépünk abból a munkahelyünkből. Nehéz volt annyi mindent csinálni együtt, de azért nem volt egy kis döntés a részünkről ennek a meghozatala. Kovács Norbert, Cimbi tudja, sokat dolgoztunk együtt a vidékfejlesztésben. Nyilván nem ment gyorsan, ki kellett építeni ott is egy következő generációt, amelyik tovább tudja vinni. És még a mai napig is aktív kapcsolatunk van, sőt olyan szinten, hogy az Éltes Balaton-felvidékért Egyesület stratégiájában egy külön markáns irányt kapott a fiatalok megtartása és a letelepedésük segítése. És ezt a stratégiai

szálat teljes egészében a KÖSZI-re bízta ez a csoport, hogy a KÖSZI koordinálja és ő vigye tovább. Ennek az alapja az, hogy mi közösen a csapattal készítettünk már egy ifjúsági stratégiát, nem is tudom, mikor, volt kettő is, de a legutolsó a 2014-20-as, amit már az erdővidéki csoporttal, a kisbaconiakkal közösen készítettünk elő. Ebben próbáltuk feltérképezni azt, hogy mit gondolnak a fiatalok most a Balaton-felvidéken, hogy hogyan érzik magukat, egyáltalán mit gondolnak a saját helyzetükről. Mi a jó, mi a rossz, milyen fejlődésirányokat látnak maguk előtt, és milyen fejlesztési igényeik vannak, amire azt mondják, hogy feltétlenül szükséges ahhoz, hogy itt le tudják élni az életüket, és itt tudjanak maradni. Ez egy hosszú-hosszú munka volt, talán egy jó évig dolgoztunk rajta közösen. És ennek eredményeként az Éltes Balaton-felvidékért Egyesületnek a stratégiájába belekerült néhány olyan célterület, mint például a társadalmi aktivitást és helyi identitást segítő közösségi terek, ifjúsági bázispontok kialakítása és fejlesztése. Az ehhez szükséges pályázatok nincsenek még kint, de mi attól még építget-

jük a bázispontjainkat, meg a partnerszervezetünk is építi tovább a kapacitásait. Amint megnyílik a LEADER-hez a lehetőség, egy hatalmas ugrás lesz, mert mikroterületi szinteken jónéhány bázispont fog kialakulni. És remélhetőleg ezek mind-mind tartják egymással a kapcsolatot, és a KÖSZI-vel és az Élhető Balaton-felvidékért Egyesülettel is. Ebben az egyik rész a szakmai kapacitás kialakítása. Tehát ne csak bázispontok legyenek, hanem legyen mögötte valós szakmai kapacitás is, legyenek mögötte emberek, legyenek körülötte kulcsfigurák, akik tudnak segíteni. És mivel az Élhető stratégiája egyrészt a védjegyrendszeren, másrészt a turisztikai kínálaton, harmadrészt a fiatalok megtartásán alapszik, így mindegyikhez ugyanúgy oda kell tenni azt a szakmai kapacitást.

És nyilvánvalóan fontos rész még az ifjúsági együttműködési programok segítése. Rájöttünk arra az előző években, hogy ha sok szervezetet, meg fiatal tudunk együtt működtetni, megismerhetik egymást, akkor általában abból eredmények is születnek. Nem kell röstellni, és rá kell szánni azt az időt, ha kell, akár minden településre menjünk ki. Ha kell, akkor menjünk vissza többször is. Ha kell, akkor két fiatalal is ülünk le és beszéljünk. Mi ezt egy sorozat keretében a Gabival megtettük. Közel fél évet szántunk arra, hogy mentünk esténként, és településről településre járva beszélünk fiatalokkal, bevontuk ebbe a beszélgetésbe a helyi civil szervezeteket, kulcsfigurákat, polgármestereket, és közösen gondolkodtunk az adott település adott helyzetén.

Bazsó Gabriella: Ez is több mint egy év volt.

Hoffner Tibor: És közben a tarsolyunkban benne voltak azok a jó példák, amiket láttunk a térségben működni. És azokat megmutattuk, hogy érdemes rajta gondolkodni,

érdemes időt szánni rá, mert lesz annak jövőképe.

Bazsó Gabriella: Voltak izgalmas élmények. Volt, ahol a településről hívtak, hogy menjünk, a fiatalokat hozzák, és beszéljünk velük mindarról, ami történik a térségben más fiatalokkal. És oda mentünk, és ott volt a nyugdíjas klub. Mi azért elmondtuk, hogy mi milyen programokat csinálunk a fiatalokkal, két fiatal is volt, csak nekik négykor valahova vissza kellett menni. És az idősektől jött, hogy mert a mai fiatalok. És mit izzadtam, mire a végére kimondhattam, hogy lehet, hogy ahhoz a fiatalhoz, amelyik a buszmegállóban belerúg a kukába, nem rá kéne óbégatni, hanem megkérdezni, „Mondd, mi a gondod? Mert valami baj van, ha ilyen csinál. Valami biztos nem jó.” Beszélgetni kell a fiatalokkal, és bizalmat adni nekik. Vért izzadtunk, de a végén egész komoly szemléletváltás történt.

Hoffner Tibor: Most azt gondoljuk, hogy a többi munkánk mellett a Balaton-felvidék stratégiai együttműködésben mindenképpen szeretnénk, hogy megvalósuljon egyrészt az ifjúsági értékör hálózatnak egy bővítése, itt még adósok vagyunk a balatonfüredi térséggel, ahol még nem tudtuk ezt végrehajtani, másrészt olyan ifjúsági közösségépítő programokat szeretnénk elindítani az eddigi tapasztalatok alapján, amiről azt gondoljuk, hogy aránylag kis költségvetéssel megoldható, de nagy hozadéka tudnak lenni. Az ifjúságsegítőknak a hálózatát szeretnénk felépíteni a térségben. Ez nincs meg jelenleg. Nagyon látjuk, hogy szükséges lenne, hogy ismerjék, lássák egymást. Őbelőlük lesz majd az az igazi kulcsfigura-hálózat, amire szükségünk lesz. Aztán kistelepülési műhelymunkákkal, kerekasztalokkal, moccantásokkal, közösségi tevékenységekkel haladunk előre. Látjuk, hogy ennek van értelme; erre időt kell szánni, energiát, kapacitást.

És nem véletlen, hogy kalács munkában vettek részt a fiataljaink Erdélyben, Kisbaconban. Ott ennek nagyon nagy hagyománya van, azért küldtük a fiataljainkat, hogy tanulják meg, nézzék meg, hogy hogy működik, hogy át tudjuk ültetni itthonra, a saját településünkre. Meg vagyok győződve arról, hogy minden település fogékony erre, a fiatalok is, a településvezetés is szívesen ad hozzá anyagot, energiát, ha kell. Egyszerűen fogjunk össze, csináljuk, a két kezünkkel dolgozzunk, ennek van értelme, ha ezt csináljuk. És nem túl nagy pénzeket kell beletenni a dologba, de hatalmas eredményeket tudunk a közösségfejlesztés terén elérni.

És amit mindenképpen szeretnénk továbbvinni, ez az ifjúsági konferencia. Ez most már második alkalommal került megrendezésre, két évente tartjuk. És azt látjuk, hogy nagyon-nagyon fontos, hogy a fiatalok, az ifjúsági vezetők, a települési önkormányzatok vezetői, döntéshozók le tudjanak ülni két évente, számot tudjanak vetni, egy picit beszélni arról, hogy mi a helyzet, hogy állunk. Bemutatni a jó példákat, és hát ezért is alapítottuk a KÖSZI-díjat, ami az előző konferencián került először kiosztásra, és nagyon meghatározó élmény volt számunkra, mert egy volt polgármester kapta, aki sokat tett a tót-vázsonyi fiatalokért, segítette őket, megillette egy ilyen díj.

A másikat az egyik ifjúsági szervezet, az „Extázis” vezetője kapta, aki egy olyan fiatal, aki az első pillanattól ott van a csapat mögött, és pont egy olyan hullámvölgyben van, ő is meg a csapata is, hogy nagyon megérdemli, és kell, hogy valami kirángassa ebből a gödörből, hátha új lendületet kap tőle.

A harmadikat egy olyan fiatal kapta, aki Pulán volt ifjúsági vezető valamikor, és most fiatal családapa-ként egy kiváló gazdaságot üzemeltetnek, és egy szörpüzemet hoztak létre. Tehát követendő minta a fia-

talolnak, hogy hogy lehet vidéken megélni. Akarni kell, tenni kell érte.

Ilyen dolgokat szeretnénk. És szeretnénk létrehozni egy ifjúsági inkubátorhálózatot a térségben. Azt látjuk, hogy a Vidék Minősége védjegy vállalkozói folyamatosan azon szenvednek, hogy nincs megfelelő munkaerő helyben, nincsenek fiatalok. A fiatalok meg, azt látjuk, hogy mennek el, mert azt mondják, hogy nincs megfelelő munkahely, nem megfelelők a bérek. Őket szeretnénk összekötni egy kísérleti programmal, hogy kipróbálhassák egymást, hogy beszélgethessenek, hogy a fiatal is lássa, hogy a munkaadónak vannak jogos elvárásai, amiknek eleget kell tenni ahhoz, hogy valakinek munkahelye legyen. A vállalkozó is lássa, hogy a fiatal hogy működik, milyen szükségletei vannak. Ha őket össze tudjuk kötni valami módon, és ki tudjuk próbálni, hogyha el tudjuk érni, két év alatt, hogy 6-8-10 fiatalot meg tudunk ezzel tartani, akkor már tettünk valamit, mert kitapostunk egy ösvényt, ami talán másoknak is járható lesz. Ezt egy kísérletnek szánjuk. Azért merünk ebbe belemenni, mert olyan jó kapcsolataim vannak a helyi vállalkozókkal a védjegyprogram kapcsán, hogy le tudunk ülni egy asztalhoz, és őszintén végig tudjuk ezeket

a dolgokat beszélni, és mindenki tisztességesen végig fogja csinálni. Biztos, hogy becsülettel meg fogja mondani, hogy na, gyerekek, ennek most van realitása, nincs realitása, ezt így vigyük tovább, úgy vigyük tovább. És már most látszik, hogy fogékonyak a dologra. Ilyesmiben gondolkodunk.

Van a nagy video megosztó portálon egy talán 8 perces kisfilm, az Élhető Balaton-felvidékért Egyesületről. Ez jól mutatja, hogy hogyan épült fel ez a vidékfejlesztési közösség, és hogyan működik.

A védjegyes termékek a boltunkban annak az együttgondolkodásnak, együttműködésnek köszönhetően vannak, amelyek hosszú távon adnak munkánknak értelmet, így tudunk előbbre jutni. Nem szabad csak magunkban gondolkodni, kell tudnunk egy Balaton-felvidékben gondolkodni.

Bazsó Gabriella: Az, hogy az Élhető Balaton-felvidékért Egyesülettel vagy az értékőr hálózattal eljutottunk egy bizonyos pontig, annak az alapja a közösségi tervezés. Amikor a csoport alakult, mindenki őszintén véleményt mondott. Mind a 60 településen, mert 60-an kezdtünk az első időszakban, rengeteg fórumot tartottunk. Akit érdekelhetett a program, aki bármit akarhatott tőle, az mind

részt vehetett benne. Mindenkinek meghallgattuk a véleményét, meghallgattuk, hogy mire van szükség, és erre épült a stratégia, és ettől tudott működni. Tehát nem mi négyen-öten kitaláltuk, hanem együtt a 60 település, 120-140-en kezdtük el tervezni, gondoltuk végig. Összejött egy csomó ember, akikkel addig is itt éltünk egymás mellett, csak nem volt ok arra, hogy találkozzunk. És mindenki szívvel-lélekkel tette bele a tudását. Nekem óriási élményem volt itt Dörögden a művházban az alakulás. 130-an lehettünk, és azt mondtam, ó, istenem, ezt látnák ott fönt. A demokráciából magasiskolát láttam, és megélttem. Nem tudom, hogy fogom-e még valaha. Nagyon jó érzés volt. Vitáztunk, érvek, ellenérvek hangzottak el, és a végén döntöttünk. Eldöntöttük, hogy igen, mi ezt akarjuk. Ezek az eredmények ennek tudhatók be. És ezért is jutottunk el oda, amikor tavaly azt mondtuk augusztus végére a Tibivel, hogy igen, mi most abbahagyjuk, mert a mellett a munka mellett, amit a fiatalokkal csináltunk az értékőr hálózatban, vagy más programokban, kezdett fizikailag lehetlenné válni. A LEADER-ben a mellett, hogy mennyi boldog pillanat volt, meg mennyi fórum, amikor az MVH-tól hozzánk került a kérelemkezelés, hónapokig nem láttunk ki reggel 8-tól este nyolcig a számítógépből, mert minden pályázatot kezelni, jogszabályokat értelmezni, hiánypótlásokat írni nekünk kellett. Ez egy nagyon lélekölő munka. Viszont ugyanakkor nagyon sokat ad, azoknak, akik pályáztak. Látjuk, hogy mi a gondjuk, tudunk segíteni, hogy oldják meg. És nagyon jó volt látni a rengeteg eredményt, amikor átadásra kerültek, megvalósultak dolgok.

De mindezek mellett én azt gondolom, hogy az Élhetőnek a legtöbbet, nem az egyes projektek adták, hanem amiket főlvállaltunk 60 településen. A védjegyes program,

Hoffner Tibor és Bazsó Gabriella előadnak

a turisztikai program, ami szintén sok-sok fórummal, sok-sok beszélgetéssel, közös döntésekkel jutott oda, ahova jutott. Mi szeretjük a térséget, és ezért voltunk képtelenek a népfőiskola terveit úgy írni, hogy csak a saját településünkre. Nem lehetett. Ezzel a közösséggel most már együtt lélegzünk, és várják is tőlünk, hogy részt vegyünk a dolgokban. Ezért döntöttünk úgy, hogy egy fenékkal egy lovat fogunk megülni, ami nem egy ló most sem. De mégis csak azért a helyzet egy kicsit kezelhetőbb.

Hoffner Tibor: Az eddigiekben a KÖSZI-t igyekeztünk megmutatni, hogy honnét jöttünk, hogy hogy épültünk fel, azokat a stratégiai partnereket, akikkel egy közös nyelvet beszéltünk néhány téren, és az Éltetőt szeretttük volna a Vidék Minősége védjegy és a turisztikai kínálat meg az ifjúságmegtartás vonalán megmutatni. Mert ezek a nagyon fontosak és sarkalatosak a mi életünkben. És ezek olyan húzóprojektek, olyan mintaprojektek, amikről érdemes tudni, látni, megnézni.

A Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért (KÖSZI) 1998-ban alakult meg. Alapítói: Nagyvázzsony, Tótvázsony, Taliándörögd, Monostorapáti és Kapolcs szervezetei voltak. 2006-ban Halimba, 2008-ban Diszel és Pula településekkel bővült ki.

Célja, hogy a térségben lévő ifjúsági civil szervezetek tevékenységét koordinálja, felkarolja minden olyan tevékenységet, illetve kezdeményezést, amely az ifjúsági korosztály társadalomba való beilleszkedését segíti, valamint feladatának tekinti a térségben élő fiatalok érdekképviseletét és a térség civiljeinek összefogását.

Most már a KÖSZI-nek is van egy olyan presztízse, hogy a fiatalok is nagyon szívesen állnak mögé.

Most minden településen a *Beszéljünk róla* programot szeretnénk

végigcsinálni a fiatalokkal, vállalkozókkal, önkormányzati vezetőkkel, döntéshozókkal. Ülünk le, és beszéljünk róla! Hogy ha beszélünk, tudjuk, hogy hol tartunk, hol állunk, milyen következő lépések szükségesek, hogy lehet továbbmenni, a fejünkben már össze tud állni egy olyan kép, ami egy kulcsfigura-hálózatnak, az inkubátorhálózatnak az alapjait már sejtetni fogja, hogy körülbelül milyen irányba menjen. Minket is befolyásolni fog az a sok-sok beszélgetés, amit majd a településeken folytatunk emberekkel. Ez egy 60-80 estés folyamat lesz, ahol sok-sok emberrel beszélünk.

Bazsó Gabriella: Vannak már előzményei, hiszen szerveztünk ilyen programokat, ahol kimondottan vállalkozókkal találkoztunk, fiatalokkal együtt beszélgettünk. De még sok a tennivaló, hogy ezt úgy lehessen végigcsinálni, hogy valóban jó legyen az eredmény. És nem azt várjuk, hogy majd 150-200 fiatal mi egyszerre a szárnyaink alá tudjuk venni. Tudomásul kell venni, hogy emberekről beszélünk, sorsokról beszélünk, csak kis lépésekben, és csak annyit, amennyit ténylegesen meg tudunk valósítani, annyit szabad vállalni.

Hoffner Tibor: Addig meg nyilván inkubálunk itt helyben. Annyira érdekes, mert a vállalkozóknak, itt értem az erős civil szervezeteket is, mert ők is kvázi, mint egy vállalkozó tudnak az inkubátorhálózatban részt venni, és a fiatalokat helyben tartani, hiszen látjuk a csapatainknál, hogy nagyon komolyan munkaadóvá tudnak válni a civilek is, ha komolyan gondolják, és komolyan csinálják a feladatot. De ez még hosszú munka lesz. És olyan utakon járunk, ami ingoványos. Hát megint kísérletezgetünk, hogy ez működni fog vagy sem. És azért nem merünk csak úgy belevágni, hogy gondolunk egyet, és mi tudjuk egészen biztosan, hogy mit kellene csinálni, hanem inkább meg

akarjuk alapozni, jó sokat beszélni róla, és úgy összerakni majd az egészet. Úgyhogy még én se tudom, hogy milyen lesz az az inkubátorhálózat. Nyilván az én fejemben van egy kép róla, aztán lehet, hogy ez fél év múlva teljesen más képet fog mutatni a sok-sok beszélgetés után.

Bazsó Gabriella: Az biztos, hogy igény van a fiatalok részéről is ilyen típusú lehetőségekre. És a vállalkozók részéről is. Hiszen nem találnak olyan fiatalokat, akiknek a szakmát tovább tudják adni. Tehát ezekkel az igényekkel konkrétan találkoztunk, ezért van alapja, hogy a munka elinduljon.

Hoffner Tibor: És most azt is láttuk már, hogy jó néhány vállalkozó van, aki azt mondja, hogy ő tisztességesen megfizetné már azt a fiatalt, ha mondjuk, hosszú távra tud rá számítani. Most ráfordítja az energiáját, az idejét, ad egy tisztességes fizetést, és ha kiépül neki az a háttere, az a közössége, ami biztosan itt tartja, akkor jó eséllyel van egyfajta jövőképe. És azt látjuk most, hogy kezdenek kacsintgatni visszafele az Angliában lévő fiatalok, a külföldön lévő fiatalok is egyre többen. Van, aki már hazajön egy időszakra, és nézegeti, hogy mi történik itt. Van, aki csak írogat, hogy mi a helyzet, jutottatok-e már valamit előre. Tehát azt látjuk, hogy van ennek jövőképe, csak majd csinálnunk kell.

Bazsó Gabriella: Kezd gyűlni egy adatbázis, van olyan fiatal, aki már jelezte, hogy ő szeretne itthon elhelyezkedni, és segítséget igényelt.

Hoffner Tibor: A kistelepüléseken, itt a térségben, ezek aprófalvas települések, egy polgármester névre meg tudja mondani, hogy kik és hol vannak külföldön, a fiataloknak milyen végzettsége, milyen szakmája van. Ismerjük a területet, mindenki a saját települését.

Értékőr – idővonal

(Szerkesztett hangfelvétel)

Hoffner Tibor: Nem tudtuk, hogy mi lesz belőle, hogy egyáltalán életképes lesz-e vagy sem, de hát az élet azt mutatta, hogy életképes, van idővonala, életvonala is, amit az első Kárpát-medencei értékőr-találkozónkra készítettünk el. Ezen láthatók a történések.

Filmünk van az indulásról, 2011 szeptemberéből, a Pannon Térség Fejlődéséért Alapítvánnyal közösen indítottuk el. Én azóta is szégyenkezem, mert életemben egyszer késtem el valahonnan, és akkor Horváth Zsolt még országgyűlési képviselő volt, és sikerült egy órát vagy másfelet megvártnom egy kávéházban a kávéja mellett, elég rendesen kihűlt már a kávéja. Ugyanis az egyik kis kollégám, aki átvette tőlem az Éltetőnél a munkámat, lerobbant útközben, és mondtam, hogy országgyűlési képviselő ide vagy oda, én a kollégámat cserben nem hagyom, inkább őt mentettem ki. De ezt azóta már megbeszéltük a Zsolttal, és annál jobb lett az együttműködés.

A Veszprémi járásban indulunk el egy kis értékőr csapattal. Aztán kezdett épülgetni, az idővonalon egy-egy felhőcske egy-egy történet, eseményt, vagy egy-egy csoport indítását jelzi.

2014-15-ben kezdett el igazából megindulni, itt már lényegesen erősebb, és ki is került már az utolsó felhőcskébe a legutóbbi találkozó. Az első program után indult a következő, és ez nem egy szokványos program, ezt úgy próbáltuk kitalálni, hogy ne egy iskolarendszerűhöz hasonló legyen, hanem kötetlen, közösségi alapú, olyan, ami interaktivitást igényel, amiben jól érzik magukat a fiatalok és a felnőttek is. Mondhatjuk azt, hogy képzés, de valami más. Kapnak egy alapot a fiatalok ahhoz, hogy később az értékgyűjtés terén valamit tudjanak alkotni, dolgozni.

Műhelymunkákkal próbálunk felkészíteni fiatal csapatokat arra, hogy az interjúkészítés, fotózás, videózás alapjait el tudják sajátítani, hogy képet kapjanak a hungarikum rendszerről, hogy is épül ez fel. Nagyon fontos benne a közösségépítés, a játék. És ezt nagyon szeretik a fiatalok meg mi is. Rengeteget játszunk a program során. És vannak benne látóutak, hogy ne csak a saját településünk vagy térségünk értékeit lássák, hanem egy picit nyissanak. Voltunk a Zsolnayban, a Parlamentben, Herenden, itt-ott. Ez egyrészt azért fontos, hogy lássák a fiatalok, hogy milyen értékeink vannak akár országszerte, másrészt, hogy egy picit összerázza a csapatot is. Nagyon sokat segít a közösségépítésben is. Ahogy egy közös kirándulás, akár egynapos, akár kétnapos, egy közösség életében sokat jelent utána.

Bazsó Gabriella: Ez a program legalább egyéves vagy másfél éves. Akkor van meg minden benne. Mi a hungarikum törvény eszmeisége. Mit sug nekünk, miben segít, hogyan lehet felizzítani az értékek rendszerét, hogyan épül fel, mi számít értéknek, a fiatalok mire gondolnak. Amikor azt mondjuk, hogy na, fogj egy cetlit, írd föl egy lapra, ami szerinted érték a te településeden, igenis tudja, hogy mik az értékek a településén. És utána saját maguk választják ki, hogy ezek közül számukra melyik olyan fontos, hogy azt megörökítsék, hogy arról minél többet megtudjanak. Mi megadjuk a háttérrel, biztosítjuk, hogy rendszeresen tudjanak találkozni, helyet, szakembert melléjük, amihez éppen kell, és ettől működnek, és ettől működik az egész program.

Hoffner Tibor: Egy valami fontos. Semmit nem csinálunk meg a fiatalok helyett. Tehát mindent ők maguk végeznek el a program során. Nem dolgozunk helyettük, nem is lenne helyes. És azt látjuk

a végén a záró kiállításoknál, hogy sokkal jobban értékelik, amiért megdolgoztak. Büszkén mutatják be mindazt, amit tettek. Tudják, hogy ami ott terítékre kerül, az az ő munkájuk eredménye. Verítékükkel, örömmel.

Bazsó Gabriella: Általában egy olyan projektindító rendezvényvel indítunk, amire fiatalokat is hívunk, de településvezetést, felnőtteket, akik gyerekekkel, fiatalokkal foglalkoznak. Nem helyben csináljuk, hanem mindig másutt, és nagyon fontos, hogy legyen ott olyan felnőtt ember, aki szárnya alá veszi ezeket a fiatalokat. Nem lehet távirányítással működtetni, csak segíteni. Tehát egy ilyen rendezvényen általában bemutatjuk, hogy miről szól a program, mi az, amit elképzeltünk. Már ötletelünk velük egy kicsit, nagyon fontos, hogy megmozdítsuk őket, hogy érezzék, hogy az ő gondolataik is kellenek a programhoz. És ott kialakul, hogy ki az, aki ebben részt akar venni. Aztán nagyon fontos, hogy elindítunk egy műhelymunkát, ahol ők maguk fölállítják, hogy nálunk mi az érték. Információkat kapnak. Nagyon sokszor Horváth Zsoltot hívjuk, hogy a hungarikum törvényről beszéljen. Hiszen aki már hallotta beszélni, tudja, hogy mennyire sugározza, hogy miért fontos ez a törvény, mi a lényege, miért helyben döntünk az értékeinkről, ezt miért tesszük. Sok helyen láttam értéktár bizottságokat országszerte, de nagyon sok helyen nem értik, hogy ebben mi a fontos, nem érzik a lényegét. A gyerekek megértik sokkal hamarabb. És ezt tudják továbbadni, továbbvinni.

Felkészítjük őket, hogyan lehet az értékeket megörökíteni fotón, filmen, leírásban. Hogyan lehet archiválni, adatbázist hogyan kezelünk. Ezek olyan képzések, amelyekre általában egy-egy jó szakembert hívunk, de csak az első programban még igen, de aztán egyre inkább a saját fiataljainkat tudjuk

A Népfőiskola Műhely szereplői: Stumpf Rebeka (ekkor mint önkéntes), Lukács Adél, Szuchi Fruzsina és Szabó Bence (NMI kulturális közfoglalkoztatottak, Bázis-lakók), a Pannon Ifjúsági Értékkör Hálózat idővonala látható a háttérben.

ezekbe is bevonni. Hiszen nem az a célunk, hogy profi fotóst meg filmest képezzünk, hanem az a célunk, hogy jól ismerje a technikát, tudjon hozzányúlni, és valami jót alkotni vele. Ez a cél.

A műhelymunkákon túl jön az, hogy amiket választottak, hogy szerintük érték, azok közül kiválasztják, hogy mit szeretnének feldolgozni, és kis csapatokban dolgoznak. Ugye ez nem magányos munka. Nagyon fontos, hogy kialakulnak kis csapatok, besegítenek egymásnak. Teamben mennek ki helyszínekre, kutatják fel azt, amit ők szeretnének bemutatni. Ez a te-repmunka.

Ha a források engednek, akkor beépítjük, hogy lássa más térségnek valami különlegességét, valami értékét. Ha még addig nem, ott biztos, hogy összerázódik a csapat, erősödnek a kapcsolatok közöttük, és általában ezekről úgy jövünk meg, hogy sokkal lelkesebben dolgoznak. Ezek a látóutak.

És a projekt végével a programnak nincs vége, ezzel csak egy adott feladatrészt zárunk le. Itt nagyon fontos, hogy megmutassuk a nyilvánosságnak, hogy mi az, amit az

értékkörök értéknek tartanak, tehát magukat az értékeket vagy értékre-mentőket is bemutatjuk – az értékkör munkáján kívül. Az értékkör avatáson oklevelet kapnak, ehhez általában szintén szakembert hívunk, Tóth G. Péter a nagy segítő, mindig valami szenzációs ötletet tud hozni, amitől minden kiállítás más, minden kiállítás élmény a gyerekeknek és nekünk is, és a látogatóknak is.

A második program végén az egyik ilyen volt az Érték Spájz. A Művészetek Völgye fesztivál alatt szerveztük, az volt az ötlet, hogy csináljunk egy spájzot, szereztünk be kis polcokat, amiket a gyerekek festettek különböző színekre. A nehéz feladat az volt nekik, hogy mindenki egy szem értéket válasszon ki a településéről, amit ott bemutat – akkor, amikor már dolgoztak, több mindent feltártak. Azért mindenkinek sikerült egyet választani. Az Érték Spájznak volt egy folyamatos házigazdája az „Extázis” Ifjúsági Szervezettől, a vezető, aki mind a tíz napon ott volt. Ától cet-tig mindent megtanult, ismert, és a fesztiválra érkezőket végigvezette. A többi településről pedig, aki

ahány napot tudott vállalni, annyit volt ott. Az Érték Spájz egyik hozadéka számunkra az volt, túl azon, hogy nagyon sokan látták ezt a munkát meg az eredményeket, hogy maguk a fiatalok is maguké-
nak érezték nemcsak a saját településük értékeit, hanem a többiekét is, hiszen mikor bemutatták – aki éppen vezette a tárlatot – az az összes település értékét bemutatta, és tudott róla beszélni.

2014-ben volt az első értékkör táborunk, Zánkára szerveztük, negyven fővel Fejér megyéből, Bács-Kiskunból és Veszprém megyéből. Hát ez egy fantasztikus élmény volt. Ahogy mondtam, ebben is rengeteg munkát terveztem, hiszen a pályázatban eleve produkálni kellett, a hungarikum pályázatok nem kimondottan táborokról szólnak. Vállaltuk, hogy Zánka és Akali településekre kimegyünk a gyerekekkel, értékeket feltárni. Egyeztettük előre, mi az, amiről filmet készíthetnek, leírást készíthetnek, nagyon sokat dolgoztunk abban az öt napban. Ott volt először, hogy már 13-14 éves gyerekek is jöttek Fejér megyéből Igarról, és a 30 éves korosztályig volt egy nagyon vegyes korosztály. Azt egy csuda volt látni, hogy hogyan tudnak segíteni egymásnak, alkalmazkodni egymáshoz. És egy nagyon jó eredményt hoztunk össze a végére. Egy teljes projekt általában egy, másfél évet vesz igénybe, egy teljes szombati nap kell a műhelymunkákra vagy a kirándulásokra.

Ezek a többnapos programok azért jelentősek, mert ezt mi magunk is tudjuk, hogy amikor este még beszélgethetünk, mennyi minden kerül elő, mennyi mindent tudunk meg egymásról. És itt is erre is lehetőség volt. Jöttek Herendről, lehetett porcelánt festeni a szabadidőben. Lehetett faragni, bőrműveskedni. Jött Szabó Csaba, aki megmutatta, hogy mennyire más a tánc, mint amit sokan hisznek. A Bács-Kiskun megyei mentek

talán úgy haza, hogy hát ők eddig azt mondták, hogy táncházba biztos csak a profi táncosok mennek, oda ők be se merik tenni a lábukat, és olyan módon élvezték, hogy eldöntötték, ezt otthon folytatni kell. Ezek ilyen kis apró csodák, amiket megélnék, és amit hazavisznek. És hogy hozhattak értékbatyukat, tudtunk vele tervezni. Mindenki egy ötvenezer forintos csomagot állított össze, azt ki tudtuk fizetni. Ettük a libatepertőt, hamar elfogyott. De azzal is új információhoz lehetett jutni, hogy mi is van azon a településen, ha valaki megéli. Ezek azok a történések, amik összetartják és segítik az egészet. Az a célunk, hogy lehessen folyamatos lehetőség a találkozásokra. Ezek új lendületet adnak. Minden ellaposodik egy idő után, de ha lát valamit, megint kedvet kap hozzá. Fenn tartjuk a kapcsolatokat.

Aki az elején interjút készített és megörökítette a rétes készítést, Bárdos Zoli, ő ma testületi tag, az értéktár bizottság elnöke. Balázs, aki már a második projekttől itt van, dolgozott a KÖSZI-bázison, alpolgármester, az értéktár bizottságot is segíti. Az Edu, aki szintén a második projektbe kapcsolódott be, és dolgozott nálunk egészen az előző program végéig, ő is egy értéktár bizottságban dolgozik, és tevékenykedik a településén.

Hoffner Tibor: Rebi viszi a dörgödi értéktárat.

Bazsó Gabriella: Társasjátékot fejleszt. Nem egyedül, de ő fogta össze a csapatot, hogy miben lehet segíteni. Egy csoda, amit végigcsinálnak, és ezért gondolom, hogy nekünk is érdemes csinálnunk.

Csúcspont volt számomra egy héttel ezelőtt a Kárpát-medencei értékőr találkozó. Nem voltak kétségek, mi ezt annyira jónak érezzük. Jó, hogy ez van. Rebeka, aki a szakdolgozatához is olyan témát választott, ami érinti a munkánkat, egy fantasztikusan jó műhelyt hozott össze szombat délelőttre

három témában. Én nagyon szerencsés voltam, mert azt a témát kaptam, hogy az egyénre milyen hatása volt a programnak. Olyan gondolatok jöttek, a 14 évestől és a 40 évestől egyaránt, hogy akkor tényleg azt éreztem, hogy igen, van értelme. Sokat ad ez a program azoknak, akik részt vesznek benne. Fontos, hogy ne legyen tömeges, ne legyen kötelező, legyen benne részt az, aki szívesen részt vesz benne. Nagyon sokat gazdagodik ezzel minden egyes fiatal vagy felnőtt, aki benne van.

Hoffner Tibor: Mi azért szerettük volna, hogy összejöjjen ez a találkozó, mert nagyon fontos, hogy a Kárpát-medence különböző pontjain dolgozó értékőrök végre találkozzanak egymással. Láttuk, hogy a táborok mennyit adnak. Azt nem mondom, hogy mindenkit össze tudunk hozni, hiszen körülbelül most 500 aktív tagja van a hálózatnak, arra volt lehetőségünk, hogy 40-50 ember együtt legyen, találkozzanak, tapasztalatot cserélhessenek. De azt is szerettük volna látni, hogy öbennük mi van most a program kapcsán. Gyakorolt-e rájuk hatást, mint egyénre, mint közösségre. Hogy azok a módszerek, amikkel dolgozunk az értékőr hálózatban, tudjuk, hogy azok jók, vagy sem. Kellene-e igazítani, javítani az ő igényeik szerint. Az utolsó nap tervet készítettünk a csapattal, ami megmutatja az utat, hogy nekünk, mint KÖSZI-bázisnak merre kell menni, mit kell tennünk a következő időszakban. A csoportok saját maguknak is kidolgoztak egy másfél-kétéves tervet előre, hogy milyen tennivalóik vannak. Rebiék összesítették, hogy az egyénre gyakorolt hatás, a közösségre gyakorolt hatás és a módszerek, hogy jöttek össze.

Stumpf Rebeka: A feldolgozás még nem végleges, amúgy rengeteg hasznos információ van benne, amit az értékőrök gondolnak a programról. Nagyon sokan mond-

ták, hogy ők egy új szakmai irányt kaptak a pályaválasztásukban, a munkájukban nagyon sokat segített. Ez a kifejezés nagyon tetszett, hogy *értékes élet*. Tehát, hogy egyrészt megtanulták becsülni azokat a dolgokat, amik körbe vesznek minket a mindennapokban. Nem gondolnánk, hogy ennek micsoda múltja, micsoda jelene, jövője lehet.

19-en voltunk a workshop-on, voltak a határon túlról, Erdélyből, Kárpátaljáról, és egyébként Fejér megyéből, Csabrendekről, Sümegről és Veszprémből érkeztek. Látszik az összehasonlításból, hogy mit befolyásolt legjobban az ő életükben az értékőr program. A személyes kapcsolatokat, azokat minden esetben talán a legjobban befolyásolta. Sok helyen megjelenik, hogy a pályaválasztást, a munkát és a közszerep vállalást is különösen.

Hogy a közösségükre hogyan hatott a program, erről az látszik, hogy a legtöbb esetben nagy fejlődés tapasztalható. Kisbaccnak volt eleve egy stabil közössége, ők úgy érzik, hogy az értékőr program hatására leginkább szakmailag tudtak előre lépni. Új lendületet kaptak, vannak új céljaik, lehetőségeik.

Ami kirajzolódni látszott, hogy az értékőr programtól erős közösseget, hátteret, szakmai tartalmat kaptak. Egy érintkezési felületet, egymással kapcsolatba léphetnek, találkozhatnak, megoszthatják a tapasztalataikat, gondolataikat. Megjelent az identitás, az önbizalom, hogy presztízszük lett a településen, megbecsülésre találtak. És a generáció közötti kapcsolat is sokat erősödött.

A módszertani részhez, azt kaptuk a workshopból, hogy igény van a folyamatos utánpótlásra, hogy legyenek, akik továbbviszik ezt a munkát és arra, hogy megismerjük egymást, és hogy folyamatos legyen a kapcsolat közöttünk.

Hoffner Tibor: Én is nagyon kíváncsian vártam, hogy milyen

anyag áll össze. És nagyon jól kijöttek belőle azok, amik nagyon fontosak. Tehát azt láttuk, egy ideje már mondjuk folyamatosan, hogy a hálózati mentorálás az egy kulcs dolog lesz a hálózat életében. Ne engedjük el egyetlen csoport kezét se, hanem folyamatosan vissza kell térni. Ez elengedhetetlen ahhoz, hogy működni tudjon. Ehhez viszont az kell, hogy legalább kéthavonta vissza kell mennünk mindegyik csoporthoz, újra elindítani, legörgetni velük, hogy mi történt, tovább léptetni. Ezt most sajnós, ebben a pillanatban nem tudjuk megtenni, de reméljük, hogy előbb-utóbb majd ez is menni fog. Ez irratlan energia meg idő meg humán kapacitás, de ez nagyon kell.

Az utánpótlás-építés ez kétirányú. Egyrészt a csoportoknál látom, hogy szépen építgetik, másrészt nekünk is figyelni kell, hogy új területeken el tudjanak indulni. Ezen dolgozunk most, ezért vállaltunk két-három olyan tábort is, ami egy picit erőn felüli. De most hozunk Felvidékről, Kárpátjáról, Erdélyből olyan fiatalokat, akik remélhetőleg kulcsfigurái lesznek a következő időszakban egy-egy adott területnek, akik köré majd csoportot tudunk építeni. Őket egy ötnapos tábor során megismertetjük az értékőr munkával.

Ötleként jött elő, és úgy tűnik, ez is egy nagyon jó irány, a mesterképzés. Nagyon szeretnénk, hogy azok az értékőrök, akiket az értékgyűjtés, értékfeltárás során valamelyik téma komolyabban érdekel, sokkal jobban elmélyülhessenek abban. Ha valaki érdeklődik a fazekas mesterség, vagy éppen a sörfőzés vagy a szörpkészítés iránt, akkor erre mesterkurzusok lehetnének akár nyári alkalmakkor, ötnapos táborokkal. És akkor az értékőreink nemcsak értékőrök lennének már, hanem elsajátítanak egy-egy olyan tudást is, amit az értékteremtők birtokolnak.

Az ÉrtékPiramis társasjáték kipróbálása Balatoncsicsón. Szemben Stumpf Rebeka (újra munkatárs megbízással), Bazsó Gabi, háttal Selejő Rebeka és félig háttal Bujáki Patrik (balatoncsicsói értékőrök)

És ennek egy másik ága lenne, hogy közben kiképeznénk egy olyan csapatot is, ami az értékőrök között van, aki szeret fotózni, videózni, szereti az interjúkészítést, az írást vagy bármilyen feldolgozást, ezeket külön-külön szakemberekkel szaktudássá tennék, és akkor kiépülne az országban egy olyan kis mag, egy olyan csapat, amelyik bárhova bevonható felnőtt segítőként a későbbiekben egy-egy program során. Saját magunknak egy szakmai csapatot építenénk ezzel.

Nagyon komoly az igény a belső látóutakra: látni, hol dolgoznak a többiek, látni az új környezetüket, értékeiket. Ahogy erre lesz lehetőségünk, el fog indulni egy Kárpát expressz, a mozdonyt beizzítjuk, és remélhetőleg el tudunk indítani egy vándortábort, körbe tudjuk majd járni a már működő csoportokat. Hogy ezt még hogyan, miként, ezt majd ki kell találnunk. Úgyhogy ez is a jövő.

A határon túliak azt mondták, hogy ők ezt a programot úgy élik meg, hogy ez határtalan, hogy eltűntek a határok. Önökik ez most egy olyan élmény, hogy igazán azt érzik, hogy egyben van mindenki. Ezt mi is próbáljuk megjeleníteni a történetünkben.

Három kiadvány között, az egyik a *Kérdések és válaszok a hungarikumokról a Kárpát-medencében*, amit Horváth Zsolték állították össze, a fiataljaink az *Értékek könyvét* állították össze, ami az iskolákban hasznos segédanyag, és nagyon-nagyon sok hónap munkája van benne.

És van az *ÉrtékPiramis társasjátékunk*, a Rebeka vezetésével fejlesztette a csapat. Teljesen önállóan fejlesztették a fiatalok ezt a társasjátékot. Elmentünk, megkerestünk szakembereket, megnéztük a társasjátékosokat, tanácsokat kértünk, megismertük, hogy mi az a stratégiai játék, és ilyen tudásokkal felvértezve álltak neki.

Rebeka, mondjal pár mondatot, légy szíves. Mert én ennek nagyon-nagyon örülök, és remélem, hogy hamarosan sorozatban készül, és a bolt polcaira is kikerül. Szeretnénk az értékboltba behozni.

Stumpf Rebeka: A prototípus Taliándörögdre lett kifejlesztve, ezek a helyi értékek, de megyei értékek is vannak benne, és hungarikumok is szerepelnek benne. Mindegyikhez készült puzzle kikerülő, a játék során ezeknek a részeit lehet megszerezni, kérdések megválaszolásával, és egyéb vicces,

kicsit interaktívabb feladatokon keresztül. Miután a pontozásnál nem minden ugyanannyit ér, logikailag is gondolkodni kell az elején, hogy hogyan és miként indulok neki.

Hoffner Tibor: Az értékekről vannak képek, azok vannak puzzleként. Sok-sok minden van még ebben a játéklehetőségben. Azt szeretnénk, hogy ne történhessen az meg, hogy úgy nő fel gyerek itt Taliándörögden, meg a környezetünkben, ahol működünk, hogy nincs tisztában a helyi értékekkel. És ezt élményként tanulja meg. Élvezze minden egyes pillanatát a fenntartásuknak, működtetésüknek. Egy következő feladat, ami vár ránk: a kalákák.

Bazsó Gabriella: Amit én ehhez még szeretnék elmondani, hogy ennek a Kárpát-medencei értékőr találkozónak az egyik része volt az, hogy egymásnak is bemutatkoznak a csapatok, és levetítettünk egy-egy projektről egy-egy filmet. És aki részt vett benne, az újra megéli azokat a pillanatokat. Az erdélyiek, a kárpátaljaiak. Én mindegyiket meg tudom élni, mert mindegyikben ott voltam, ott voltunk. Ez egy olyan csuda! Hálás feladatunk van. Rengeteg csodálatos embert ismertünk meg, és annyi-annyi élményt, csodát éltünk meg. Én minden egyes filmet ugyanúgy éltem meg, mint azok, akik abban a részben részt vettek. Nagyon-nagyon jó érzés volt.

Hoffner Tibor: Az utánpótlás és jövőkép érdekében egy hatalmas nagy munkába vágtunk bele a Kincses klubbal. A helyi 1-4. osztályosok között azt gondoltuk, hogy lesz 6-8-10 gyerek, aki jelentkezik, hát az egész alsó tagozat szinte kivétel nélkül jelentkezett rá, de most már jönnek máshonnan is.

Bazsó Gabriella: Ehhez hozzájárult a te ötleted is, mert úgy mentünk oda hozzájuk, hogy lesz egy ilyen, és aki szeretne ebben részt venni – a lányok csináltak nekünk kis aranyszínű kulcsokat –, azok

Balatoncsicsói értékőrök ismerkednek az ÉrtékPiramis társasjátékkal: Selejó Rebeka, Scher Noémi és Bujáki Patrik

keressék meg a kulcsokat az udvaron, amiket elrejtettünk. Minden gyerek keresett.

Hoffner Tibor: Rászánunk most az életünkben 6-8 évet arra, hogy folyamatosan ezekkel a gyerkőcökkel leszünk, egyrészt megismertetni velük az értékeket, meg ezt az értékrendet, amit mi képviselünk meg a KÖSZI-bázis, a csapat képvisel. Hogyha ezen nőnek fel, lesz egy olyan csapat, ami tovább fogja tudni vinni. Velük már egy jövőt építünk. A KÖSZI-bázis következő évtizedének a csapatát próbáljuk építgetni. Ez egy sziszifuszi munka, de azt gondolom, hogy hihetetlen türelemmel és hozzáértéssel csinálják a lányok. Én néha meg szoktam emelni egy-egy alkalom után a kalapomat, de ténylegesen, előttük. Mert nem egyszerű feladat ez az 1-4 osztályosokkal. Jövőre már három külön csoportra vesszük őket, az első-másodikat, a harmadik-negyediket. Az ötödik-hatodikat már külön foglalkoztatjuk, az meg még izgalmasabb feladat lesz ősz-től. Fruzsinnak egy nagy gratuláció, mert most ez a tábor példaértékű volt. Csapatmunka volt, de valakinek vinnie kellett a hátán.

Bazsó Gabriella: Ehhez még egy picit kiegészítés, mielőtt továbblépsz, hogy ami nagy dolog még,

gondolkodtunk rajta, de azóta érett be, hogy nemcsak a gyerekeket fogtuk meg, hanem a szülőket is. Nagyon szívesen jönnek. Ahogy kiment egy levél, hogy akinek van valami olyan tudása, nagyon megköszönjük, ha jön, és a Kincses klubban a többi gyereknek is megmutatja, jött már szülő kovácsolni, volt, aki papírt hajtogatott velünk. A tábor zárására egy közös szalonnasütést rendeztünk, ahova a szülők is jöhettek. Több mint ötvenen voltunk. Húsz gyerkőc táborozott, húsz a szülők, rokon, testvérek. És hányan megköszönték! Hogy mennyire jó, legyen ilyen máskor is. Összeültek, beszélgettek, amire olyan ritkán van alkalom. Ez is nagyon fontos, mert a gyerekek révén a szülőket is be lehet vonni újra. Fital szülők, dolgoznak látástól valakulásig, de mégis jó, hogy vannak alkalmak, amikor le tudnak ülni beszélgetni, egymásra figyelni.

És, ami még nagyon fontos a gyerekek szempontjából is, azon kívül, hogy ismerjék meg Dörögdt értékeit, hogy ismerjék meg ezt a gondolkodásmódot. Tanulják meg, amire ma olyan kevesen vagyunk képesek: egymásra figyelni. Most nagyon jellemző, hogy a gyerek a minden, bármit csinálhat. És így jön az óvodába, az iskolába, és nem

Milyen legyen a mi társasjátékunk? török a fejüket a balatonszicsói értékőrök: Bujáki Patrik, Scher Noémi és Selejő Rebeka

képes figyelni a társaira. Figyeljen, ezt tartjuk nagyon fontosnak. Első szabály: vigyázunk egymásra. Figyelünk egymásra. De tündéri aranyosan tudják már. Ez nagyon fontos hosszú távon.

Hoffner Tibor: Fontos történések, aktualitások kapcsán csináljuk, hogy a döntéshozókat és a fiatalokat, az ifjúsági szervezetek vezetőit leültetjük egy asztalhoz időszakonként. Az, hogy ez most éppen három hónap vagy félév, mindegy, de nagyjából ezekben az időtávokban. Mindig máshoz megyünk, aki bemutatja a településén lévő dolgokat, történéseket, és fontos, hogy kommunikáljanak, beszéljenek egymással. Ha ezt tudatosan csináljuk hosszú éveken keresztül, akkor ennek lesz értelme és lesz látszata. Aprólékos munka, de van értelme.

Bazsó Gabriella: Van látszata. Hosszú évek óta mondtuk azt, hogy települések képtelenek együtt dolgozni, egymásra odafigyelni, közösen gondolkodni. A fiatalok képesek rá, mutassuk már meg a felnőtteknek, hogy kell ezt csinálni. Ezeken a találkozásokon elindult, az utóbbi másfél évben határozottan mondhatjuk, hogy jobb az együttműködés a településeink között –vezetési szinten. Nem állí-

tom, csak remélem, hogy köze van ahhoz, amit csináltunk együtt.

Hoffner Tibor: A Dörögdt Ifjúsági Egyesület egy településen működő ifjúsági szervezet. Hol hullámhegyen, hol hullámvölgyben. A Dörögdt Ifjúsági Egyesület az a szervezet, aki megkapta azt a lehetőséget és azt a felelősséget, hogy a taliándörögdi értéktárat gondozza. Itt Taliándörögdon először megszületett egy testületi döntés, hogy a település nem kíván létrehozni értéktárat. Majd látva a fiatalok munkáját és az értékőr hálózat eredményeit, változtatott a település ezen a döntésen, és azt mondta a képviselőtestület, hogy

igen, létre kívánja hozni, sőt ezt az ifjúsági egyesületre kívánja bízni. És nem voltunk már a testületben akkor. Nagyon örülök ennek. És ez a fiataloknak egy hatalmas lehetőség és egy hatalmas felelősség is. És ezt nagyon okosan megoldották, megpróbálják előkészíteni az értékekről az anyagokat, háttér dokumentációt, és összehívják a bölcsek tanácsát, mondván, hogy ők nem érzik, hogy feljogosítva lennének arra, hogy döntsenek Taliándörögdt értékeiről, ezért az előkészített anyagokat a bölcsek tanácsa elé viszik. Megszólítanak embereket a településen, akikről azt gondolják, hogy jobban jogosultak egy ilyen döntést meghozni, mint ők. És akkor ez a közösség mondja ki az áment arra, hogy valami bekerül-e a helyi települési értéktárba vagy sem. És ehhez kapcsolódik az értékek ünnepe is, ami hatalmas lépés az életünkben az idei évben.

Bazsó Gabriella: Ehhez hozzá tartozik, hogy mi többnyire a térségben dolgoztunk, 60 településen a fiatalokkal, és visszajöttünk Dörögdre, és egyre inkább szeretnénk a helyi programokat segíteni. Eddig is tettük, de azt hiszem, hogy ebben egyre több szerep vár ránk. Ami határozottan jó érzés is. Ez az első taliándörögdi értékek ünnepe, ezért is volt fontos, hogy annyi mindent sikerült bevonni. Annyian

eljöttek, jól érezték magukat. Olyan visszhangja volt, hogy igen, kell ez, legyünk együtt többször. Szerepet tudott kapni az, ami ma Taliándörögdön érték. Ha tudatosítjuk a helyiekben, hogy van egy értéktárunk, miket választottunk be, ettől születnek majd új gondolatok. Ha ez bent van, akkor ez is bent kéne, hogy legyen. Rebeka ötletére most pályáztunk, bízunk benne, hogy sikerül, hogy csináljunk értéknapot. Egy sorozatot szeretnénk elindítani ebben a félévben.

Hoffner Tibor: A baba-mama klub – ahogy Adél az elején mondta, az ő szeretem-feladata. Nálunk nagyon fontos, hogy a csapatban bárki választhat magának szeretem-feladatot, amit nagyon szívesen tenne, és ami fontos az ő világában. És nagyon izgalmas dolgok jönnek elő a szeretem-feladatban. Adélnál a baba-mama klub.

Ennek volt egy előzménye, hogy mi egy házasságra felkészítő tanfolyamot tartottunk a fiataloknak, amikor teljesen reménytelennek tűnt az, hogy ők itt maradnak. Nem is tudnak építkezni, meg mindenféle. Megszokták, hogy ha kell bicikli, megveszik, kell bármi, megveszik, kell egy telefon, megveszik. Kell egy ház, és nem veszi meg nekem senki. Reménytelennek látták. Akkor hoztunk hozzá szakembereket, azokkal végigbeszélgettük, végigtezgattuk az estétet, és a végeredmény azt lett, hogy kialakult egy új utcasor. A fiatalok elhitték, hogy érdemes, itt maradtak. Az ő gyerekeik járnak ma iskolába, vagy éppen most már a következő generáció a baba-mama klubba. És ezt is azért tartjuk fontosnak, merthogy azok az anyukák hihetetlenül igénylik, hogy kimozdulhassanak, hogy egymással beszélgethessenek egy picit. Nekünk meg fontos, hogy kötődjenek hozzánk, a csapathoz, a helyhez, hogy ide hazajárjanak. Most már elértük, hogy ide hazajárjanak a baba-mama klubosok, a Kincses klubosok, az

A Vasvári Kollégium értékfeltáró munkájában: Horváth Milán (pusztaszabolcsi értéktőr), Bazsó Gabi, Serestély Ada, Stumpf Rebeka, Szuchi Fruzsina, Hoffner Tibor

idősebbek, a Nagyi-Netesek. Ez egy életképességet mutat, a helyi társadalmi beágyazottsága egyre erősebb a csapatnak.

Bazsó Gabriella: Egy nagy projekt egyik része volt, fél éven keresztül kerekasztal-beszélgetések mesterségekről, ahol az volt a célunk, hogy lássák a fiatalok, hogy milyen szakmák vannak. Volt polgármester, de volt kőműves, borász. Mi mindent csinálnak, és hogyan lehet eljutni ebben valamilyen szintre, hogyan lehet megélni vidéken. Erre akartuk és szeretnénk rányitni a szemüket, és elgondolkodtatni, hogy igen, van értelme ezen gondolkodni. Vannak, akik ezt nagyon jól meg tudják oldani.

Hoffner Tibor: Rengeteg közösségi program: kirándulós együttműködős. Együttműködések: például az önkormányzattal nagyon sok együttműködésünk van. De amit hozzá tudunk tenni a településen a közösség életéhez, azt meg tesszük. Ezzel is igyekszünk segíteni az önkormányzatnak. Segítjük a focicsapatot, a népdalkört, de vissza is kapjuk, folyamatosan.

Amiben mi nagyon gyengék vagyunk még, az a forprofit tevékeny-

ség. A nonprofitra van bekötve az agyunk, úgy tudunk működni. De azt is látjuk, hogy nagyon fontos, hogy valahogy saját magunkra tudjunk számítani, és ez egyre jobban fontos lesz. Ezért kezdtük kiépíteni most már azokat a gazdasági lábainkat, amik segíthetnek bennünket. A KÖSZI létrehozott egy egyszemélyes kft.-t, a Pannon Kincsesház Kft.-t. Ez 100%-ban a KÖSZI tulajdonában van, ehhez ragaszkodtam, mert nagyon fontos, hogy minden, ami itt megtermelődik, az kerülhessen vissza ebbe a tevékenységbe, ebbe a munkába, amit a fiatalokkal végzünk. És most két-három olyan lábacsokan kezdett el állni a kft., ami reméljük, hosszú távon majd termelő lesz. Nyilván ezek most még nagyon lassú folyamatok. Az egyik az értékbolt, ennek van a fizikális bolt része. Van egy kitelepülés része, amivel ki tudunk menni rendezvényekre. És van egy webáruház része, ami megvan már a háttérben készen. Még együtt csináljuk a *Szeresd a magyart információs pont és vásárral*, hiszen összekapcsolódik a tevékenységünk, és nem akarjuk felaprózni magunkat, hanem együtt gondol-

kodunk, ehhez hiányoznak még azok a bankkártyás fizetési megcsomagfutár szerződések, ami nagyon kéne, hogy működni tudjon. De teljesen kész van egyébként a háttérben már a webáruház, felépítettük.

Ez az egyik terület, a másik pedig az InnoBringa, az elektromos-kerékpárkölcsonzó, és most már nemcsak kölcsönző, hanem forgalmazó, tehát kereskedő pontta is váltunk. Ebben is, azt gondolom, hogy egy hatalmas jövőkép van. Elképzelésünk nemcsak addig tart, hogy itt helyben ezeket béreltetjük, hanem van egy GOP-os pályázat, ami a *Malmok völgye, vizek útja* projektre épül, és ennek már egy elektromos kerékpárgyártó útvonalrendszere is kiépül, és minden településre letelepítünk belőle a következő időszakban, még húsz ilyen eszközt, most 16 eszközünk van, még húszat be fogunk szerezni. És azzal is továbblépünk. Most folytatunk tárgyalásokat a megújuló energiaközponttal, akikkel azt szeretnénk elérni, hogy a Balaton körül legyen néhány olyan napelemes töltőállomás, hogy a Balatont körbe lehessen velük bringázni, és belátható távolságokban olyan helyeken lehessen megállni, ahol közben étkezni vagy inni lehet, és közben az eszközöket meg lehet tölteni. Ezzel még én is neki merek vágni a Balaton körüli útnak. A normál bringával már nem mernék nekivágni, azért az már túl hosszú lenne. Nagyon élvezzük, nagyon sok fantázia van benne, de nagyon sok munka meg felelősség is van vele. Most ez egy picit elaproz bennünket, de muszáj, hogy ezeket is csináljuk és vigyük. Most így, hogy novemberben vásároltuk az eszközöket, most indítottuk el tavasszal, és úgy tűnik, hogy menni fog, szépen lassan már bérelgetik, viszik csoportok az eszközöket, és mellette vannak olyan felszerelések, sátrak stb., amiket bérbe adunk, amikor éppen nem dőlnek össze –

ez az a következő lépcső, amit meg kell ugranunk.

Ebben viszont nagyon szívesen tanulunk bárkitől, mert ebben nem vagyunk még elég jók. Igyekszünk kiművelni magunkat, a csapat nagyon sokat dolgozik, hogy szintre hozza magát ezen a téren is. De hát ezt nyilván még tanulnunk kell elég rendszeresen.

Bazsó Gabriella: Most működni attól tudnak, hogy a KÖSZI-bázis bérlé ezt a helyet, nincs külön bérleti díj, mi magunk állunk oda a pultba, mikor jön valaki, tehát nincs külön alkalmazott. Mi ma-

gunk takarítjuk. Ettől nem megyünk tönkre még egyelőre az üzlet. De nagyon bízunk benne, hogy hosszú távon valóban gazdasági lábat tud majd jelenteni.

Hoffner Tibor: Amit látunk, hogy most az, hogy meg kell termelnünk folyamatosan a működésünkhöz szükséges háttérrel vállalkozóként, iszonyat energiákat vesz le, tehát most nem lehet tovább terhelni a csapatot több mindenel már. De azt gondolom, hogy ez szépen-lassan majd a maga helyére áll, és annyit vállalunk, amennyit tudunk teljesíteni.

BAZSÓ GABRIELLA az óvónői szakközépiskolai éveit Győrben végezte el az Apáczai Csere János tanítóképzőt, majd Kaposváron ének-zene tanári diplomát szerzett. Közel 20 évig tanítóként, ének-zene tanárként dolgozott, míg 2000-ben Taliándörögdön el nem vállalta a Közművelődési Közösségi Ház, Könyvtár, Teleház vezetését. Ebben az időszakban került kapcsolatba a Közösségfejlesztők Egyesületével, melynek azóta is tagja. 2007-től 2016-ig az Éltestő Balaton-felvidékért Egyesület egyik vidékfejlesztő szakembere. Taliándörögdre kerülése óta tevékenységeiben fontos szerepet kaptak a civil szervezetek, kiemelten az ifjúsági, vagy ifjúsággal foglalkozó csoportok (Dörögdért Ifjúsági Egyesület, Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért (KÖSZI) stb.), melyeknek ugyan nem tagja, hanem általában önkéntes segítője. Vidékfejlesztőként is a fiatalok vidéken tartásának lehetőségeit kereste, és próbálta segíteni. Jelenleg a KÖSZI projektjeinek koordinátora, kollégájával, Hoffner Tiborral a „KincsesHáz” Pannon Ifjúsági Népfőiskola és Értékek Háza működtetője, és a Pannon Ifjúsági Értékek Hálózat egyik koordinátora. Az alábbi elismerés tulajdonosa: Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat – Év Vidékfejlesztő Közössége díj részese az Éltestő Balaton-felvidékért Egyesülettel (2014).

HOFFNER TIBOR a tapolcai gimnáziumi éveit a pécsi Janis Pannonius Tudományegyetemen tanulta a művelődésszervezést, majd szülő falujában, Monostorapátin kezdte az ismeretek gyakorlati alkalmazását. Onnan Taliándörögdre került, ahol családot alapított. Rövidesen tagja lett a képviselő testületnek, alpolgármester, majd 1998-2006 között polgármester. Új kihívást keresve 2006-ban életre keltette a Völgy-KÖZ-Pontot, vezetve a mikrotérség összefogására létrehozott irodát. 2007-től 2016-ig az Éltestő Balaton-felvidékért Egyesület egyik vidékfejlesztő szakembere. 2014-től újra elfogadta Taliándörögd alpolgármesteri megbízatását. Élete során folyamatosan elnöki, vezetői beosztást vállalt civil szervezetek működtetésében, kiemelt figyelemmel az ifjúságot összefogó, fiatalokat segítő szervezetekre (Dörögdért Ifjúsági Egyesület, Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért (KÖSZI), Taliándörögd-Halimba Sportegyesület). Jelenleg a KÖSZI által megalapított Pannon KincsesHáz Kft ügyvezetőjeként tevékenykedik, valamint a „KincsesHáz” Pannon Ifjúsági Népfőiskola és Értékek Háza létrehozója, működtetője, és a Pannon Ifjúsági Értékek Hálózat egyik koordinátora. Az alábbi elismerések tulajdonosa: Magyar Köztársaság Elnöke Ezüst Emlékérem (1998); Falvak Kultúrájáért Közalapítvány – Magyar Kultúra Lovagja (2001); Magyar Polgárőr Szövetség – Polgárőr Érdemrend Arany Fokozat (2002); Taliándörögd Község Önkormányzata – Taliándörögdért Díj (2007); Tapolca és Térsége Többcélú Társulás – Térség Idegenforgalmáért Díj; Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat – Év Vidékfejlesztő Közössége díj részese az Éltestő Balaton-felvidékért Egyesülettel (2014).

MÁTYUS ALIZ író, falukutató, lapszerkesztő.

A Pannon Térség Ifjúsági Értékkör Hálózat módszertanához

„Múlt-idéző” – azaz: hogy kezdődött?

2011-ig kell visszatekintenünk, hogy bemutathassuk, hogyan is indult útjára a Pannon Térség Ifjúsági Értékkör Hálózat.

Vidékfejlesztők, ifjúságsegítők, és nem utolsósorban a Pannon Térség Fejlődéséért Közhasznú Alapítvány elnöke, dr. Horváth Zsolt (akkor mint országgyűlési képviselő) ültek egy asztalnál, és beszélgettek a vidék jövőjéről, lehetőségekről, törekvésekről. Egyik fontos téma volt a helyi, térségi értékek megőrzése. Itt született meg a gondolat csirája: próbáljuk meg a fiatalokkal értékeink felderítését, megörökítését.

A részletek kidolgozása ezután kezdődött. Számba vettük, mire volna hozzá szükség. A legfontosabbaknak a következőket tartottuk: fiatalok, felnőtt segítők, eszközök, képzések, képző, koordinátor. Nyilvánvaló, hogy forrásra is szükség van. Ha pedig fiatalokkal szeretnénk alkotni, akkor célozzuk meg a Fiatalok Lendületben Program (FLP) helyi kezdeményezés alprogramját. Azért is volt ez szerencsés választás, mert a program kiemelten teret ad a nonformális tanulás lehetőségeinek, értékeli a közösségi és az egyéni készségek,

képességek fejlődését. A Pannon Térség Fejlődéséért Alapítvány pályázata, vagyis az ötlet támogatást kapott, és útjára indult az ifjúsági értékkör hálózat kialakítása.

Először a Veszprémi kistérség 20 településének ajánlottuk fel a lehetőséget, majd újabb (ekkor már vidékfejlesztési, LEADER) forrásra támaszkodva újabb 20 települést kerestünk meg az ötlettel.

Veszprém megyében hamarosan a 3. projekt zajlott, továbblépve a Sümegi Kistérség falvai felé. A programokkal párhuzamosan folyt a „KÖSZI-bázis” kialakítása, ahol „az érték a mérték”, és amelynek célja, hogy a hálózat működése ne legyen projektfüggő, hanem kapjon egy folyamatosságot, rendszeres kapcsolattartási lehetőséget, eszközparkot, és humán kapacitást. A név: KÖSZI-bázis, a létrehozó szervezet nevének, Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért mozaikszavas rövid nevéből ered: KÖSZI.

Azóta már nagyra nőtt a hálózat, vannak értékkörök Fejérmegyében (2013-ban), Bács-Kiskun megyében (2013-ban). Alakult értékkör csapat Kárpátalján (2015) és Erdélyben (2016), ahol Kisbácban együtt hoztuk létre a helyi fiatalokkal Erdély 1. helyi értéktárát. Vannak megyék, ahol a megjelentetett multimédiás segédanyagunk

alapján valósították meg a programot, mint pl. Heves megyében: Tiszánánán, vagy Baranya megyében: Vásárosbécen.

A projekt célja, hasznosulása

Minden Ifjúsági Értékkör Program kialakításának célja az eddigi minták tapasztalatait, ötleteit adaptálni, bevonni a kistelepülések fiataljait a programba, az ő aktív közreműködésükkel a falvak értékei közül minél többet felkutatni, összegyűjteni, rendszerezni, megörökíteni különböző formákban, és végül minél nagyobb nyilvánosság előtt bemutatni. A program révén

a fiatalok helyi közösségeit erősíteni, elősegíteni a kommunikációt az idősebb generációkkal.

Amit ez a projekt a fiataloknak nyújt:

- együttlétek, közös programok hasonló érdeklődésű fiatalokkal;
- képességek, készségek fejlődése (kommunikációs, anyanyelvi, informatikai, digitális kompetenciák, kulturális tudatosság és kifejező-készség stb.)
- település és környéke mélyebb megismerése;
- kitekintés más közösségekre, értékekre (előadások, tanulmányút);
- közösséghez tartozás, önkéntes munka élménye, tapasztalata;
- ismertség, elismertség.

Amit a résztvevő településeknek adhat a projekt:

- a település értékeit ismerő, aktív, közösségért tenni akaró és tudó fiatalok;
- helyi értékek dokumentálása, megőrkítése (leírással, fotókkal, videókkal);
- települési értéktár bővülése;
- települési közösség erősödése.

A program felépítése, módszertana

Ebben a fejezetben lépésről lépésre bemutatjuk a program megvalósításának egyes szakaszait, az ott alkalmazott módszereket.

Eddigi tapasztalataink alapján a következő elemekből célszerű felépíteni a programot:

- Programindító rendezvény (partnerek, potenciális résztvevők megszólítása)
- Felkészítő műhelymunkák (a megvalósításhoz szükséges ismeretek átadása)
- Helyi terepmunkák (mentorálással, szakmai segítségnyújtással)
- Települési „érték-estek” – az elvégzett feladatok közös értékelé-

se, egyeztetések, szakmai segítségnyújtás

- Tanulmányutak / látóutak (kitekintés más vidékek értékeire, közösségkövácsló együttlét)
- Kiállítás, közös bemutatkozás (a fiatalok által végzett munka, elért eredmények nyilvános bemutatása)

A programindító rendezvény megszervezésének szempontjai, lebonyolításának módszerei

a.) Válasszunk helyet

A megfelelő hely tágas, alkalmas plénum előtti bemutatásra és kiscsoportos tevékenységre, mindenki számára könnyen megközelíthető.

b.) Válasszunk időpontot

A jó időpont is kulcskérdés lehet. Figyelemmel kell lenni az érintettek változó időbeosztására, hiszen diákok és dolgozó felnőttek egyaránt érintettek a programban. Jellemzően pénteken 17 órára vagy szombaton kora délutánra terveztük a programokat, amikor vélhetően a diákok is már jelen tudnak lenni (hazajönnek iskolából, kollégiumból).

c.) Partnerkeresés / a célcsoport megszólítása

Mikor nekivágunk egy kitűzött cél megvalósításának, alapvető feladat tisztázni a bevonni tervezett résztvevőkkel a program célját, tartalmát. Hogyan tehetjük ezt?

A legfontosabb megszólítani a településeken azokat a személyeket, „kulcsfigurákat”, akikről tudjuk, hogy az adott téma fontos lehet számukra, és ráhatással vannak a fiatalokra. Amennyiben nem tudjuk, ki is az, célszerű megszólítani a település vezetőjét, valamint művelődésszervezőt, könyvtárost, ifjúsági vagy más, fiatalokkal is foglalkozó szervezet vezetőjét, iskolaigazgatót stb. A meghívás történhet e-mailben, levélben, azonban semmi nem ér fel a személyes (akár telefonon történő) megszólítással. Fontos, hogy tisztán, egyértelműen mondjuk el a program célját, miként hasznosulhat számukra a részvétel. Nagyon fontos, hogy a meghívó személy maga is higgyen a kitűzött célokban, az elérhető eredményekben, és bízson a meghívott partnerekben, bízson a fiatalokban, és higgyen abban, hogy a program minden résztvevő számára hasznos lehet, nyújt valamit!

d.) A rendezvény lebonyolítása

Ezen az alkalmon több településről érkezünk, ezért mindig fontos, hogy a rövid bevezető, köszöntő után kicsit már elkezdődjön az *ismerkedés*, hiszem a most még idegenül egymás mellett ülőkből közösséget szeretnénk létrehozni. A résztvevőktől, a hangulattól függően áthelyezhető a rendezvény más szakaszára is, azonban lehetőleg ne maradjon el. Történhet:

– egyszerű, rövid, 2-3 mondatos, személyenkénti bemutatkozással (Hogy hívnak, honnan jöttem, miért vagyok itt, mi a munkám, vagy hobbym?)

– ugyanez történik, de körben ülünk, a bemutatózó kezében labda, amit saját maga bemutatása után tovább dob valakinek, aki követni fogja a bemutatkozásban. (Célszerű itt is, az előzőnél is a programot moderáló személynek kezdenie a bemutatkozást, példát mutatva, hogy nem életregényt kell elmondani)

– mindenki választ magának egy olyan párt, akit nem ismer. 2-2 percet kapnak, hogy minél többet megtudjanak egymásról. Utána egymás bőrébe bújunk, azaz egyes szám első személyben beszélve bemutatjuk beszélgetőtársunkat. Igyekezünk oldani a feszültséget, nem kell izgulni, meg tudok-e mindent jegyezni, mert a végén a partner kiegészítheti az elhangzottakat, ha valami fontos kimaradt. A bemutatkozás alatt a bemutatott személy ül, a párja mögötte áll, vállára téve a kezét.

– körben állunk, és mindenkit megkérünk, hogy válasszon a keresztneve elé egy alliteráló jelzőt. A bemutatkozást kezdő személy kimondja a saját nevét a választott jelzővel, ami jellemező rá. A következő kimondja az előtte bemutatkozó jelzős nevét, és elmondja a sajátját. A következő is kezdi az elsőként bemutatkozóéval, folytatja a második szereplőével, és hozzászól a sajátját. Mire körbe érünk,

gyakorlatilag tudjuk egymást nevét, és megtudjuk valamely jellemző tulajdonságát az illetőnek.

– az előzőt kiegészítjük azzal, hogy a jelzős névhez egy jellemző mozdulatot társítunk, amit aztán mindenkinek mutatnia is kell, mikor a nevet mondja. Látszólag összetettebb, de gyakorlatilag könnyebben megjegyezhetővé teszi a neveket.

Fontos, hogy mindig az adott szituációban legszerencsésebbnek tűnő módszert alkalmazzuk, ne sértsen senkit a feladat, és ne vegyen el több időt, mint amennyi az adott programrészben rendelkezésre áll.

e.) A projekt bemutatása

Az első közös rendezvényen fontos, hogy bemutatásra kerüljön, miről szól pontosan a program, hogyan épül fel, mit nyújt a résztvevőknek. (Későbbi bekapcsolódóknak meg kell ismételni, hogy mindenki „képbe kerüljön”). Az itt elhangzottakat ki-ki otthon, a saját településén adja majd tovább mindazoknak, akiket még be szeretne vonni a program helyi megvalósításába. Ez többnyire frontális előadás formájában történik, képekkel, filmekkel színesítve (főként mivel most már vannak példák, produktumok, melyeket be lehet mutatni). Az előadás végén lehetőséget kell adni kérdések feltevésére, ne maradjon senkiben bizonytalanság.

f.) Hungarikum mozgalom és törvény bemutatása

Ennek a bemutatásnak a legfontosabb eleme a törvény szellemiségének megismertetése. Minden településnek vannak értékei, minden település maga döntheti el, hogy mi tartozik ezek közé, és minden településnek felelőssége saját értékeinek méltó módon való megőrzése, bemutatása, ismertté tétele mind helyi, mind tágabb szinten.

g.) Résztvevők ismereteinek, igényeinek felmérése

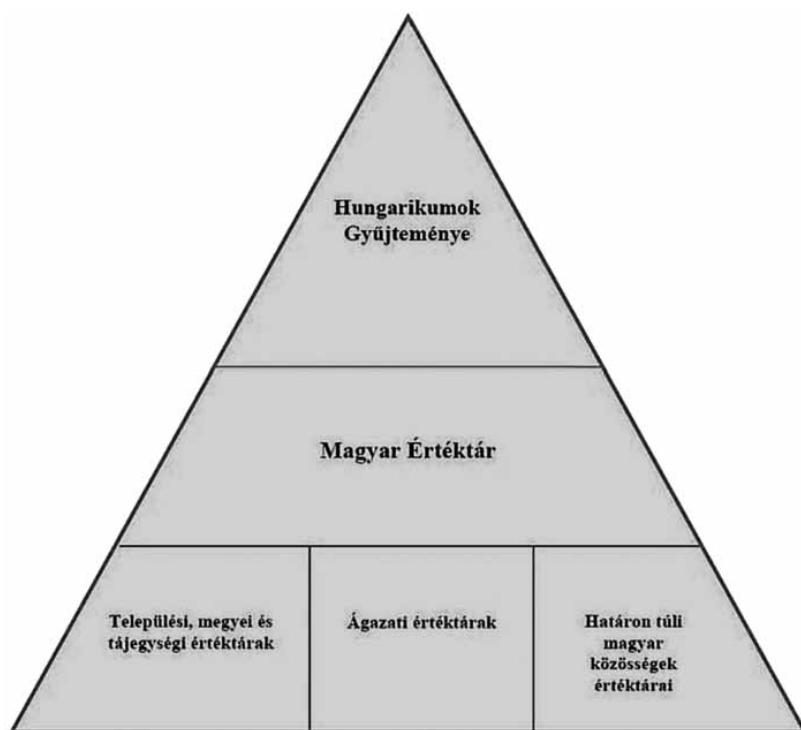
Erre azért van szükség, hogy pontosan átlássuk, milyen képzésre, és azokon belül milyen szintekre kell felkészülni. Jellemzően az alapoktól kell kezdeni, de mindig akadhatnak olyan résztvevők, akiknek valamely területen már jártasságuk van, vagy éppen profik benne. Ezekkel a tudásokkal élni kell, a belső erőforrások erősítik a sikeres megvalósítást.

Kideríthetjük az egyéni bemutatkozásoknál, konkrét kérdéssel megcélózva, vagy kiscsoportos munkában, 2-4 fős csapatoknak feladatul adva, hogy mutassák be közösen érdeklődési köreiket, illetve igényeiket. Fontos a pontos, egyértelmű feladat-meghatározás.

Felkészítő műhelymunkák (a megvalósításhoz szükséges ismeretek átadása)**a.) Értékek rendszere, adatlapok**

Mára már kezd ismertté válni az alábbi ábra: a Hungarikum piramis. Azon kívül, hogy segít elképzelni, mi minden kerülhet az értéktárba, és hogyan épül egymásra értékeink rendszere, még egy fontos gondolatot hivatott sugallni: az a fontos, mi kerül a piramison belülré. Minden település számára lehetőség, de egyúttal felelősség is, mit helyez értékei sorába!

Az értékek rendszerezésére alkalmazhatjuk a: 2012. évi XXX., közismert nevén hungarikum törvényhez kapcsolódó rendszerezést. Azonban a fiatalokkal általában egyszerűbb fogalmakkal dolgozunk, melyeket az első program kapcsán kialakítottunk (lásd www.szeresdamagyart.hu): természeti értékek; épített örökség; szellemi alkotás; híres ember életútja; értékteremtő közösség; gasztronómia.

A fiatalokkal a maguk által összegyűjtött értékeket csoportosítatjuk, így maguk fedezik fel ezeket a csoportokat is, nem mi adunk számukra kereteket. Nem baj, ha alkotnak olyan csoportot, amire mi nem gondoltunk!

Célszerű megismertetni velük az adatlapokat is, melyek kitöltése az egyes értékekről nélkülözhetetlen az adatbázis elkészítéséhez.

Úgy tudunk meggyőződni leginkább az adatlap megértéséről, ha szintén kis csoportokban kitöltenek a fiatalok egyet-egyét, valamely általuk jól ismert értékről. Nem cél, hogy hibátlan legyen a tartalom (hiszen ott nem áll módjukban utána nézni pontos adatoknak), a cél az, hogy értse, melyik rublikában milyen információnak van helye, és az miért szükséges. Rövidebb időtartamú megoldás, ha egy kivetített adatlapot közösen töltünk ki, de kevésbe maradandó.

b.) Eszközök használata: fényképezőgép, kamera, vágószoftver

Arra törekszünk, hogy minden résztvevő belekóstolhasson az eszközök használatába, a vágás rejtelmeibe. Ugyanakkor nem elvárás,

hogy mindenki akarja és megtanulja mindegyiket. A fogékonyak számára viszont kell, hogy nyújtsunk annyi ismeretet, amennyivel már el tudják látni a feladatot. Ezt mindig szakemberekre bízunk (szakemberek kiválasztásának szempontjait lásd a következő pontban).

c.) Helyi értékek összeírása, egymásnak való bemutatása, rendszerezés, a megörökítés módszere, feladatok kiválasztása

A felkészítő műhelymunkákon kiscsoportos munkamódszereket, frontális bemutatást, szemléltetést, önértékelést, értékelést, valamint közösségi játékokat egyaránt alkalmazunk.

Átgondoltan választjuk ki az előadókat, mert nem elég csupán a szakmai tudás. Elengedhetetlen a kreativitás, a fiatalokkal való könnyed kapcsolatteremtés az előadó részéről. Minél nagyobb teret kell adni a fiatalok saját ötleteinek, válalkozó szellemének. Kapják kézbe mielőbb az eszközöket, saját produktumaikat értékelve tanulják meg – miközben észre sem veszik, hogy tanulnak – az eszközök használatának apró szakmai fortélyait.

Mindig legyen építő értékelés! Szerencsés, ha a hibákat maguk veszik észre, de ha nem, akkor ki kell mondani. Legjobb módja a pozitív megfogalmazás, azaz azt megmondani, mitől lett volna valami jobb! Jó módszer az önértékeltetés. Miután együtt megnéztünk egy produktumot, először az alkotója mondja el véleményét, keresse meg, mi tetszik benne a legjobban, és a kész anyagot tekintve mit csinálna másképp, mivel elégedetlen. Aztán jöhet a többiek véleménye. Fiatalokkal dolgozunk, ezért nagyon kell figyelni a jelen lévő felnőttek, hogy az esetleges keményebb kritikákat (amit egyébként felnőttek mondanak olykor) tudja tompítani. Ne hagyja, hogy elvegyék a kedvét bárkinek! A kritikára mindenki érzékeny, a kamasz különösen, ezért óvatosnak kell lenni. Éreztetni kell, hogy ha vannak is még hibák, fontos a munkája, a részvétele.

Értékelni nem csak a gyerekek munkáját kell! Fontos a visszacsatolás, ki hogyan élt meg egy-egy programrészt, mit szeretett benne legjobban, volt-e, ami bántotta, vagy nehezebbre esette, nem érezte benne jól magát. Mi is folyamatosan tanulunk, és fontos tisztában lenni a résztvevők benyomásaival, érzéseivel, hogy helyes irányban haladjunk tovább.

Helyi terepmunkák – mentorálással, szakmai segítségnyújtással

Miután megismerkedtek a legfontosabb tudnivalókkal, jöhet saját településünkön a terepmunka, azaz a valódi értékőr tevékenység. Kell, hogy legyen egy helyi koordináló. Lehet egy ráteremtett fiatal, de még jobb, ha van egy felnőtt segítő, akihez kötődnek, aki mindig ott van, akire számíthatnak. Ha megvan, akkor az alábbi feladatok várnak a helyi értékőrökre:

– Megörökítésre érdemesnek tartott értékek összegyűjtése

Ezzel már foglalkoztak a közös programrészekben, de helyben át kell gondolni, elegendő-e, amit akkor összegyűjtöttünk. Dönthetünk úgy, hogy amit magunk összeírtunk, azokkal foglalkozunk. Azonban, ha van rá kapacitás, érdemes még kutatni kicsit, és élni az idősök tudásával, hátha felfedezünk valamit, ami rég feledésbe merült, és most kuriózumként tudjuk újra bemutatni. Ennek több módja van: plakátokat teszünk ki a településen, amelyeken tudatjuk, mit keresünk; szórólapokat juttatunk el minden családhoz, melyen kérjük tőlük a javaslatokat. Megjelenünk egy falugyűlésen, és elmondjuk a nyilvánosság előtt, milyen munkát végzünk, és várjuk az ötleteket stb. Még szerencsésebb, ha a szórólapok helyett személyesen keressük meg azokat, akikről úgy gondoljuk, hogy sokat tudnak a faluról, hagyományokról, helyi történésekről.

– Feladatok rangsorolása, kiválasztása, csoportok kialakítása

Itt is az az elsődleges, hogy a fiatalok maguk döntsenek. Ők választhassák ki, mely értékeket szeretnének elsőként megörökíteni. Közösen kell eldönteniük, hogy az összegyűjtött értékek közül melyiket szeretnék feldolgozni, fel kell állítani egy sorrendiséget. El kell dönteni, hogy melyik értéket milyen módon dolgozzák fel. Össze kell írni, kiket tudnak megkérdezni az adott témában, honnan lehet minél pontosabb és biztosabb információkat gyűjteni. Nagyon fontos, hogy a feladatokat nem szabad rátukmálni a gyerekekre, fiatalokra. Mindegyikük maga kell, hogy kiválaszthassa, ő maga mivel foglalkozna legszívesebben, és a kiválasztott értéket milyen módon örökítené meg. Kis csoportokat célszerű alakítani, melyek úgy állnak fel, hogy legyen köztük valaki, aki szívesen

és jól fogalmaz, legyen, aki szereti, és már tudja használni a fényképezőgépet, kamerát, legyen, aki tudja vágni a felvett filmeckéket, legyen, aki mer beszélgetni, interjút készíteni. Nem baj, ha valaki több feladatot is felvállal egy kis csoporton belül, mint ahogy az sem, ha egy adott feladatot több csoportban is ellát. Ne feledjük: nem cél az összes helyi értéket azonnal megörökíteni, feldolgozni! Ez egy hosszú távú folyamat. A cél elindítani a tevékenységet. Ügyelni kell rá, hogy szabjunk ugyan határidőket, de azok teljesíthetőek legyenek! Maradjunk kevesebbet, de azt oldjuk meg minél gondosabban!

Miután eldönt, hogy ki, kivel, mit fog feldolgozni, a kis csoportoknak ki kell dolgozniuk a tervet: honnan gyűjtenek információkat, ki írja le azokat, kivel kell interjút készíteni, mit kell fotózni, mindezt mikor. Minden egyes munkát közösen meg kell tervezni. Ha nem csupán fotózni kell, hanem film is készül, a filmet meg kell tervezni. A képzés már adott alapokat, de bátran kérdezhetnek, ha szükséges. Lehet, hogy a helyi koordinátor is meg tudja válaszolni a felmerült kérdéseket, de lehet, hogy szakembert kell bevonnunk. Terveztünk a programban mentorálást, mert az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy szükség van rá. Ilyenkor az a fontos, hogy ne szégyelljünk kérdezni, forduljunk bátran és bizalommal a program szervezőihez, ha szükséges, egyeztessünk időpontot személyes találkozáshoz.

A helyi eseményeken ügyelni kell arra, hogy minden találkozóról úgy menjenek haza a fiatalok, hogy pontosan tisztában vannak a következő találkozóiig való teendőikkel, vállalt feladataikkal, megszabták maguk számára a határidőket, és tudják a következő együttlét időpontját, helyszínét.

Helyben is fontos az elvégzett feladatok közös értékelése, egy-

másra való odafigyelés, az összegyűjtött információk, az elvégzett munkák adatbázisban való rögzítése.

– Az értékek feltárásának módszerei

a.) adatgyűjtés – helyi könyvtár, internet, levéltár – vállalható egyénileg, vagy közös látogatással, de a feladatokat megosztva;

b.) személyes interjú az értékalkotóval vagy a téma alapos ismerőjével, hozzáértő szakemberekkel – ez komoly előkészületeket igényel, át kell gondolni, mit tudunk már, miről szeretnénk kifaggatni. Legyünk felkészültek!

c.) fotódokumentáció összeállítása – régi fotókat is érdemes gyűjteni, kutatni, hogy össze lehessen vetni a múltbeli és jelenbeli állapotot;

d.) film készítése

– ezen belül is sok lehetőség van: csak a képi kifejező eszközöket keresve zenei kísérettel mutatunk meg minden információt; narrátor alámondással megoldva, interjúk módszerrel stb.

– A megjelenítés módjai

– helyi alkalmi, vagy állandó kiállítás;

– internet (települési honlap; szeresdamagyart.hu; facebook oldal létrehozása; megosztó tárhelyeken való megosztás, mint pl.: YouTube.

– helyi, megyei vagy országos rendezvényeken való bemutatás;

– album készítése, nyilvános helyen való elérhetővé tétele (pl. könyvtár, faluház, önkormányzat stb.);

– „élőkönyv” – Viszonylag új módszer, különösen hazánkban. Lényege, hogy egy – az adott élményt megélő, átélő, esetünkben –, az adott értéket kiválóan ismerő személy maga mesél élményszerűen arról az értékről. Ha több ilyen személyünk van, akkor egész élőkönyvtárunk is lehet.

Mindegyik eseten arra kell ügyelni, hogy méltó körülményeket biztosítsunk értékeink bemutatásának, valós és érdeklődésselkeltő adatokat, információkat nyújtunk róluk, és lehetőleg vigyünk a bemutatásba „egéniséget”, saját ötleteket.

Minden területen a fiatalokkal az egyik legfontosabb módszerünk a kis csoportokban való feladatmegoldás, majd azok frontális bemutatása, közös értékelése. Ha nagyobb létszámú a csoport, akkor kevesebben jutnak szóhoz, kevesebben tudnak hozzájárulni a produktumhoz, lesznek, akik nem tudnak bekapcsolódni. Kisebbségi létszámnál (3-4 fő) óhatatlanul mindenki jobban bevonódik. A moderátornak, felnőtt segítőknek ügyelni is kell, hogy ne legyenek kirekesztődők.

Azért tartjuk célravezetőnek ezt a módszert, mert a gyerekek sokkal jobban magukévá teszik az új információkat a felfedezés öröme, személyes megtapasztaláson keresztül, mint bármilyen érdekes előadást hallgatva.

Települési „érték-estek” – az elvégzett feladatok közös értékelése, egyeztetések, szakmai segítségnyújtás

Azokat a találkozásokat neveztük így, melyeket a helyi terepmunka végzése során általában havonta, másfél havonta tervezünk be. Ezek célja, hogy találkozzanak egymással a különböző településeken élő, és a projektben dolgozó fiatalok, megmutassák egymásnak a közben elvégzett munka eredményét, értékeljük, és kitűzzük az újabb feladatokat. Ezen találkozások alkalmával fontos, hogy lehetőség szerint tegyünk bele közösségépítő, egymás megismerését segítő játékokat is. Az együtt játszás és a közös munka, közösséggé kovácsolja a csapatot, miközben toleranciát, egymásra figyelmet, önkifejezést tanulnak, önkontrollt gyakorolnak.

Ezeket a programrészeket mindig másik településre tervezzük, ahol tudnak megfelelő termet biztosítani. Ezzel az a célunk, hogy ne csak egymást, hanem egymás településeit, azaz a megye értékeit

is megismerjék, ne csupán filmről, képekről, leírásokból, hanem valóságosan. Ennek kapcsán a helyiek is felkészülnek értékeik bemutatására, megalapozva a közös bemutatkozásra való képességet. Látna egymás munkáit új ötleteket kapnak, sőt könnyen lehet, hogy új felfedeznivalókat találnak.

Tanulmányutak, látóutak (kitekintés más vidékek értékeire, közösségkovácsoló együttlét)

A látókör növelése, más területek értékeinek megismerése segíti sajátjaink megbecsülését, felismerését is, egyúttal pedig jó közösség-erősítő program. Ezért eddig minden egyes projektünkben éltünk vele, és javasoljuk ezt a módszert is a hálózat erősítésére.

Lehetőség szerint közösen válasszuk ki az úti célt, és a program napját, hogy minél többen részt tudjanak venni rajta, mind a fiatalok, mind az őket segítő felnőttek. Tervezzük a programba olyan látnivalókat, ahová kevesen juthatnak még el. Nem biztos, hogy ez a távolságon múlik! Gondoskodjunk megfelelő „idegenvezetőről”, akinek révén élménnyé válhatnak az új tapasztalatok.

Kiállítás, közös bemutatkozás (a fiatalok által végzett munka, elért eredmények nyilvános bemutatása)

A fiatalok hosszú távú bevonásának egyik fontos eszköze, hogy munkájuknak nagy nyilvánosságot, és ez által elismertséget biztosítsunk. A kiállítás, közös bemutatkozás is közös munka eredményeként kell, hogy létrejöjjön. Ők választják

tükben, megtapasztalják az önkéntes munka, a közös alkotás örömét, és ezt továbbra is igénylik. Amennyiben továbbra is teret kapnak, nem hagyják őket magukra, a település értékes segítőkkel, közösségi szereplőkkel gyarapszik.

Zárszó

Az értékek gyűjtésének sokféle módja, módszere van. A lényeg, hogy az adott hely szempontjából a legcélravezetőbbeket használjuk, azaz azt a módszert, amely révén a településen legtöbben bekapcsolódnak, és véleményükkel, javaslataikkal segítik, hogy minél több területre gondoljunk értékeink számbavételénél. Egyetlen módszer sem lehet azonban sikeres, ha azok, akik azt alkalmazzák, nem hisznek a kitűzött célban, nincs bennük elhivatottság és akarat. A módszerek kiválasztása előtt tehát a legfontosabb feladat, megtalálni a megfelelő személyeket, akik aztán majd eldönthetik, melyek a legcélravezetőbb módszerek, amelyeket alkalmazni szeretnének.

Ne gondolja senki azt sem, hogy a leírtakat pontról pontra kell alkalmazni, ahogy itt bemutattuk. Eredményt csak az tud elérni, aki jól ismeri saját településének lakosságát, tudja, milyen módon célszerű velük kommunikálni, hogy őszintén véleményt nyilvánítsanak. Ismeri a hely igényeket, kommunikációs forrásokat, és ezeket figyelembe véve állítja össze saját módszertanát.

Szívből ajánljuk mindenkinek, hogy ne csak helyben folytassák az értékőr munkát a kis csapatok, hanem éljenek a hálózat adta lehetőségekkel, vegyenek részt az értékőr táborokon, szabadegyetemen, találkozókön, ismerjék meg egymást, tanuljanak egymástól. A KÖSZI minden alkalmat megragad, hogy erre lehetőséget teremtsen. Számítsunk egymásra!

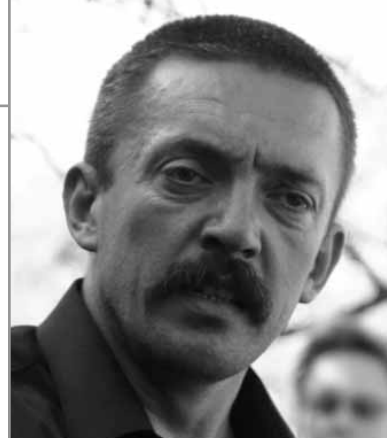
ki, mit tudunk bemutatni, hogyan. Van, amit kézzelfogható valóságban lehet bemutatni, van, amit fotókon, filmmel. Ennek megfelelően alakítjuk ki a kiállítás helyszínét. Olyan értékünk is lehet, melyet maga az érték előállítója mutathat be, élő szóval (élőkönyv), vagy akár ott helyben is végezhető tevékenység esetében élő bemutatóval. Edigi tapasztalatunk, hogy célszerű szakembert bevonni, aki a fiatalok ötleteit megfelelő mederbe tudja terelni, és saját tudásával kiegészíteni. Az eredmény így olyan egyedi, különleges kiállítás lehet, melyre méltán lehet büszke mindenki, aki valamivel hozzájárult, aki dolgozott a programban.

Az értékgyűjtés közösségfejlesztő hatásai

Minden munka, amit közösen végzünk, segíti az adott csoport közösségének fejlesztését. A fiatalok új oldalukról ismerik meg egymást, erősödik egymással való kapcsolatuk, és nem utolsó sorban önbecsülésük is. A rendszeres találkozások, a közös munkák,

a becsempészett játékok mindmind ezt a célt is szolgálják. Az új ismeretek révén másképp viszonyulnak a helyi értékekhez, a helyi értéktéremtőkhöz, és viszont. Azáltal, hogy kedvvel végzett tevékenységük elismertséget is kap a településen, bátrabban alkotnak és nyilvánítanak véleményt, és tette készebben vesznek részt a közösségi programokban is. Személyes kapcsolatba kerülnek idősebbekkel, akiknek eddig legfeljebb a nevét tudták, de a program során megtanulják tisztelni tudásukat, tevékenységüket. Formálódik, alakul értékrendjük, megtanulnak odafigyelni önmagukra, egymásra, másokra. A program hidat ver az egyes generációk között, hiszen a fiatalok a tevékenység során meg kell, hogy szólaltassanak náluk idősebb, vagy éppen szépkorú embereket, akik pedig szembesülnek vele, hogy lám, a mai fiatalokat érdekli, amit ők tesznek, képesek együtt dolgozni, fontos célért szabadidejüket áldozni.

Azok a fiatalok, akik a programban részt vesznek, nyitottabb szemmel járnak településükön, új szempontok jelennek meg az éle-

A kiscsőszi Élő Forrás Hagyományörző Egyesület – Hunyor Népfőiskola

Az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület 2003-ban került bejegyzésre. Az akkor még lokális célokat maga elé tűző szervezet mára számtalan olyan együttműködést bonyolít, amely kontinenseken átívelő kapcsolatrendszer kiépítését tette lehetővé. Eredményességünk abban rejlik, hogy egyesületünk alapítása óta – a változó körülmények ellenére – azonos alapelvek mentén végzi munkáját. Célunk azoknak az értékeknek a megőrzése és hiteles átadása, amelyek az alapot képezik magyarságunkban. A magyar néphagyomány kutatása és megőrzése egy olyan feladat, amelyet helyi gyökerekből és hozzáadott tudásból táplálkozó program kidolgozásával valósítunk meg. Székhelyünk, Kiscsőszi a legalkalmasabb helyszín ezen célok megvalósítására, mert ez az előregedőben lévő, közel száz lelkes aprófalú még őrzi „őseink” tudását, gondolkodásmódját, tárgyi eszközeit. Ezt a rendkívül gazdag és értékes tudásbázist igyekszik megőrizni, továbbadni és kiegészíteni egyesületünk. Fiatal, lendületes és képzett szakemberek dolgoznak azon, hogy ezeket az ismereteket bemutassák, tanítsák. Igyekszünk programjainkat úgy szervezni, hogy azokkal

a lehető legtöbb korosztályt, társadalmi csoportot elérjük hazánkban, és immár számtalan külföldi országban is.

Kiemelt feladatunknak tekintjük, hogy elnéptelenedő térségünk kulturális fellendítése mellett segítsük a vidék gazdasági fejlődését is. Képzések, fórumok szervezésével, mintaprogramok bemutatásával segítséget nyújtunk a környék gazdasági szereplőinek, civil szervezeteinek abban, hogy mindenki megtalálja a céljának megfelelő módszereket, támogatási formákat, kapcsolatokat. Munkánk során elkezdjük kiépíteni a rendezvényeink megvalósításához szükséges szakmai és technikai hátteret.

Az Egyesület munkásságában a 2014-es esztendő rendkívül kiemelkedő volt. Ekkor alapítottuk meg az *Élő Forrás Alapfokú Művészeti Iskolát*, amelynek keretein belül jelenleg 250 gyermek vehet részt néptánc- és folklórismereti órákon, hagyományörző rendezvényeken, versenyeken, tehetséggonдозó foglalkozásokon és táborokban. Tanulóink létszáma folyamatosan bővül. Legfőbb célunk, hogy a délutáni foglalkozások keretein belül a magyar néphagyomány szellemében sajátos nevelési esz-

közökkel ismertessük meg tanulóinkkal a magyar néptánc, népzene, népi élet jellegzetességeit. Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekeknek egy olyan világot, gondolkodásmódot mutassunk be, mely saját gyökereinken, a magyar néphagyományokon alapul.

Az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület munkásságát megkoronázva 2016-ban megkezdte működését a *Hunyor Népfőiskola* is.

Az eddig főleg néphagyomány-ápolásra épülő munkánkat olyan tevékenységkörökkel bővítettük ki, amelyek nemcsak a térség kulturális, hanem gazdasági életére is pozitívan hatnak. A 290/2014. Korm. rendelet értelmében kedvezményezett járások (Devecseri, Pápai és Sümegi járások) elsődleges célterületeink. Ebben a térségben szeretnénk mintaprogramunkat megvalósítani, a gazdaság, a társadalom és a kultúra területén.

A *térség természeti kincseire és szellemi értékeire* hagyatkozva rávilágítunk arra, hogy vidékünk is rendelkezik olyan potenciállal, amelynek tudatos kihasználásával elindulhat az elmaradott terület gazdasági fejlődése. Célunk a vidékies térség értékalapú megújítása,

az egészséges élelmiszertermelés és ellátás elősegítése, térségünk leszakadásának megállítása, fejlődési pályára állítása, vidékünk aprófalvainak segítése, a falusi turizmus-hoz kapcsolódó infrastruktúra és kapcsolódó szolgáltatások kínálatának térségileg összehangolt fejlesztése.

Ehhez hozzátartozik a hagyományos gazdálkodás módszertanának bemutatása, oktatása, képzések szervezése, mintagazdaság létrehozása. Helyi termékeket előállító vállalkozások alapításának és nagymértékű együttműködésüknek ösztönzése. Gazdasági- és vállalkozási ismeretek oktatása. A tudásbázis-központ megvalósításával a kistérség referenciaközponttá alakítása.

Képzéseket, fórumokat, beszélgetéseket, táborokat a *társadalmi életet* befolyásolva tervezünk. Az egyesületünk által képviselt hagyományos értékrend a családot állítva a középpontba, a családok összetartó erejére alapoz, melyben az egymás tiszteletére nevelés alkalmassá teszi az embereket arra is, hogy kiegyensúlyozott közösségi életet tudjanak élni. Célunk, hogy pozitív példamutatással, közösségi események szervezésével hatást gyakoroljunk vidékünk társadalmi életére.

A társadalmi életben való aktivitást, egymás felé fordulást úgy szeretnénk elérni, hogy közös célokat (pl. értékgyűjtés, játékkészítés) emelünk ki, jó példaként a hagyományos paraszti élet közösségi színtereit (fonó, pajta stb.) és eseményeit (munkához kötött ünnepek, vallási ünnepek, emberi élet fordulói) alapul véve, és olyan alkalmakat hozunk létre, amik az egyéni és családi értékteremtő kikapcsolódásra egyaránt alkalmasak.

Térségünk társadalmának szociális téren történő javítására azt a módszert tartjuk a legmegfelelőbbnek, hogy színteret és alkalmakat

teremtünk helyi szakemberek fórumaira, előadásaira, képzéseire. Fontosnak tartjuk, hogy a szakemberek (védőnői-, háziorvosi szolgálat, vöröskereszt, rendőrség, szociális gondozók, falugondnokok, településvezetők, kulturális- és oktatási intézmények vezetői, civil szervezetek képviselői, önkéntesek stb.) lehetőséget kapjanak arra, hogy együtt gondolkodva, közösen elkészített stratégiák segítségével a térséget pozitív irányba megváltozni segítsék.

A helyi *kulturális élet* színvonalasabbá, gazdagabbá és aktívabbá tétele mellett határozott célunk az is, hogy az országos, nemzetközi hatókörű programjainkat is erősítsük, tudva ennek a célterületünkre gyakorolt hatását. Szeretnénk magyar-magyar együttműködéseinket tovább bővíteni, a határokon belül és a határokon túl élő magyarok összetartását növelni, a külföldi magyarok identitástudatát erősíteni. Kontinenseken átívelő kapcsolatrendszerünk által célunk, hogy minél több nemzet ismerje meg a magyar kultúra kincsseit.

A *hungarikum mozgalom*hoz csatlakozva rengeteget dolgozunk azon, hogy minél több ember felkutassa, megőrizze a környezeté-

ben azokat az értékeket, amelyek a magyar nemzet önazonosságának hordozói.

Kulturális munkánk terén alapvető irányvonalakban szeretnénk megőrizni az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület szellemiségét, tevékenységköreit. Ezek alapján aktívan kivesszük a részünket a térség kulturális életének szervezésében, bonyolításában. Művészeti iskolánk megalapítása óta iskolai szinten is szervezzük a helyi kulturális élet eseményeit. Csoportjaink teret kaptak a települési falunapon, egyéb rendezvényeken, iskolai programokon. Egyesületünk profi táncművészei is aktív szereplői a térségi rendezvényeknek.

Szoros együttműködésben dolgozunk többek között a Hungarikum Bizottsággal, a Hagyományok Házával, az NMI Művelődési Intézettel, a Magyar Népfőiskolai Társasággal, az Iszkázi Népfőiskola Egyesülettel, az Élő Forrás Alapfokú Művészeti Iskolával.

Egyesületünk szakemberei

Kovács Norbert elnök, táncos, táncoktató. Szakmai végzettsége középfokú „C” kategóriás néptánc

oktató (Magyar Művelődési Intézet). 1992-től 2012-ig az Ajka-Padragkút Táncegyüttes Művészeti Vezetője. 1992-től mind a mai napig művészeti rendezvények, fesztiválok, képzések szervezője, néptánc oktató. Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület elnöke (2003-tól). Apte Művészeti Egyesület – Néptáncosok Baráti Köre ügyvezető elnöke 1994-től. Veszprém Megyei Néptánc Egyesület titkára, majd elnöke 2001-től. Veszprém Megyei Közművelődési Intézet néptánc referense, szaktanácsadója 1996-2008. Örökség Gyermek Népművészeti Egyesület Közép-dunántúli kollégiumának tagja. Sümeg Néptáncegyüttes művészeti vezetője. Veszprém-Bakony Táncegyüttes művészeti vezetője. Díjak, kitüntetések: Koreográfusi, táncegyüttesi nívódíjak, fesztiváldíjak. BDSZ Művészeti Nívódíj.

Veszprém Megye Pro Comitatu díja. Veszprém Megye Prima díja (2012). OTP Táncház díj (2013). Magyar Kultúra Apródja (2010). Népművészet Ifjú Mestere kitüntetés (1997). Örökös Aranyarkantyú díj (1997, 1999, 2001.). Magyar Ezüst Érdemkereszt kitüntetés (2012). Párhuzamos Kultúráért díj (2015). Magyar Kultúra Lovagja (2017). Az elmúlt években GEMARA-SK Vidékfejlesztési Egyesület alelnöke volt.

Oravecz Edit alelnök az ajkai kulturális élet meghatározó személyisége. A padragkúti Néptáncegyüttes egykori tagja, az Ajka-Padragkút Táncegyüttes alapító tagja, 1980-ban vezetője. Több mint húsz évig volt az Ajka-Padragkúti Művelődési Ház igazgatója, népművelője, szervezője. Számos szakmai eseményt, néptánc fesztivált, tábort, ifjúsági programot szervezett, bonyolított. Az ajkai Ajka-Padragkút Senior Néptáncegyüttes vezetője. A Közművelődési tevékenységéért 2013-ban MSZOSZ díjat kapott. Jelenleg az Egyesület alelnökeként nagy akti-

vitással vesz részt a szakmai munkában

Gaschler Beáta táncos, néptánc-oktató. Szakmai tanulmányok: Magyar Táncművészeti Főiskola néptánc pedagógus szak. 2002-2011 Apte Táncegyület női tánckarvezetője. Sümeg Néptáncegyüttes női tánckarvezetője. Veszprém-Bakony Táncegyüttes női tánckarvezetője. Néptánc pedagógusként több gyermektáncsoport szakmai vezetője falvakban, Sümegen, Ajkán, a Magyarpolányi Alapfokú Művészetoktatási Intézmény néptánc tanára. Tanítások Amerikában (Seattle), Németországban (München), Ausztriában (Wien), Tajvanon (Taipei).

Varga Andrea népművelő az ajkai Nagy László Városi Művelődési Központ egykori népművelője. Feladata az ifjúsági programok, zenei események szervezése volt. Jelenleg az Ajkai székhellyel működő Kristály-völgy Vidékfejlesztési Egyesület elnöke. Az egyesület a tevékenységét a Somló térségének fejlesztése érdekében végzi. Rendszeresen részt vesz egyesületünk jelentősebb programjainak megvalósításában.

Honvédő Szandra településfejlesztő az Élő Forrás Alapfokú

művészeti Iskola és az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület titkára, főállású munkatársa. Diplomáját településfejlesztő szakon szerezte. Hosszú ideje az Egyesület munkatársa, nagy tapasztalattal rendelkezik a rendezvényszervezés, közösségszervezés, fejlesztés, a pályázatírás, pályázatkezelés terén.

Borbács Magdolna kiscsöszilakos, tanító, művelődésszervező. A kiscsöszilakos emberek és a kistérség szellemi életének jó ismerője. Tanított a Csöglei Általános Iskolában, jelenleg szociális munkás. Gyermek és ifjúsági rendezvényeket, továbbképzéseket, közösségi eseményeket szervezett.

Erdős Illdikó pénzügyi, ügyviteli munkatárs, gazdasági vezető. Felsőfokú mérlegképes könyvelői képesítéssel rendelkezik, regisztrált könyvelő. A megalapítás óta egyesületünk gazdasági ügyintézője, könyvelője. Nagy tapasztalattal rendelkezik a civil szférának hasznos könyvelési ismeretek terén. Magas szinten ismeri a mai elvárásoknak megfelelő pályázatkezelési, pályázatírási, elszámolási módszereket. Gyakorlattal és széles kapcsolatrendszerrel rendelkezik ezen a téren. Nyelvtudás: angol társalgási szint.

Kézműves mestereink

Csik Tamás – tűzikovács. Csabrendeken élő fiatal kovácsmester, aki a kovácsolásban a népies praktikák és a hagyományos formák, díszítések híve. Rendszeres résztvevője programjainknak. Utazó kovácsműhelyével látványos bemutatókat tart. 2012-ben nyerte el a Népművészet Ifjú Mestere kitüntetését egy bakonyi gémeskút vasalatának elkészítésével.

Csikné Bardon Réka – kézműves mester. Csabrendeken él férjével, Csik Tamással és kislányukkal. Egész életében foglalkoztatta a hagyományos anyagokkal való bánás, azok megformálása. Leginkább a kukoricacsuhéból elkészíthető tárgyak indítják el a fantáziáját. Rendszeres résztvevője programjainknak, táborainknak. 2013-ban elnyerte a Népművészet Ifjú Mestere kitüntetését.

Apáti Zoltán – fazekas mester. Sümegprágán élő fazekas, aki saját szakmai területének elhivatott művelője. Hosszú ideje szervezi a Sümegprágai Fazekas találkozót, mely a térség egyik legjelentősebb kézműves eseménye. Munkájának értékét több kiállítás jelzi. Az általa készített cserépkályhák sok

dunántúli házban okoznak örömet a lakóknak. Múzeumunkban Apáti Zoltán által készített, hagyományos „fazekaszöld” csempéből készült bakonyi kályhával és szintén általa rakott kemencével fűtünk.

Kardos Róbert – fadaragó mester. Bodorfa település polgármestere. A fadaragás művelője, kedvelője. Kezében a fa életre kel. Különösen így van ez, ha körbeveszik a táboraink közönségét adó gyerekek, fiatalok. Táboraink során több közösen faragott emléktárgy is elkészült már, melyek természetesen a saját vidékünkre jellemző motívumvilágot tükrözik. Feleségét és gyermekeit a hagyománytisztelő életmód jellemzi.

A felsorolt személyek mellett számíthatunk az egyesület teljes tagságára, és a nagyobb programjainkon rendszeresen résztvevő fiatal önkéntesek körére, néptánc együtteseink tagságára, a devecseri Fláre Beás cigányzenekar tagjaira és más alkalmi segítőkre.

Nagyon fontos számunkra, hogy Kiscsász és a környező települések lakóit is bevonjuk a programokba. Szeretnénk kiaknázni a helyi kultúrán és hagyományokon alapuló tudást, melyet az emberek szívesen átadnak.

A népfőiskola rendelkezésre álló és megvalósítandó terei

A bázis a *Kiscsászi Interaktív Falumúzeum*, amelyet az Élő Forrás Hagományőrző Egyesület a falu egyik legromosabb, legrégebbi házából az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program támogatásának köszönhetően újított meg, és vált ezáltal az élő hagyomány kipróbálásának, átélésének színterévé.

A kertben épült hatalmas *táncpajtában*, valós formájában és hangulatában lehet megrendezni a régi idők táncos báljait, a vendégek igazi csürdögölőt járhatnak. Az istállóban lovak várják a frissen kaszált lucernát, hogy később nyereg alatt, vagy kocsi előtt hálálhassák meg a gondoskodást.

A lakóházi részben összegyűjtött bútorok, berendezési tárgyak és az épületelemek a térségre jellemző hagyományokat tükrözik. A konyhából fűthető és a szobát melegítő kemencében elkészülhet a friss kenyér és más régi ételféleségek. A nyitott kéménybe felérkező hideg akácfüstön inycsiklandó sonkát és kolbászt készíthetünk.

A Múzeumot Egyesületünk tagjai folyamatosan működtetik, bármikor látogatható. Képzéseink, táboraink alkalmával az épületet igénybe vesszük, használjuk.

A Múzeum első szobája egyben egyesületünk irodája. Táncos és zenei archívumunk, szakirodalom, néprajzi kiadvány, szakfolyóirat gyűjteményünk mindenki számára ingyenesen hozzáférhető, szakmai célokra felhasználható.

Az Interaktív Falumúzeummal szemben álló üres, ligetes telek egy részét már sikerült megvásárolni, a másik részének megvásárlása folyamatban van. A területen akácok, bodzabokrok alkotnak hangulatos ligetet, melynek közepén földút vezet a falu alatt fekvő rétig. A réten

több tulajdonossal hosszabb távra egyeztetve legelőt alakítottunk ki a lovaink számára. A terület alsó része hangulatos rét, melyen népies sportjátékokat, mozgással járó vetélkedőket, munkafolyamatokat bonyolíthatunk, lehetőség nyílik a szálás takarmány tárolására is. A tavaszi-nyári időszakban lovaink ezen a réten legelnek, emellett a helyi gazdálkodók szarvasmarhái is a legelőn vannak. Kisebb karámok kialakításával néhány nagyobb helyigényű jellegzetesen magyar állatot is szeretnénk elhelyezni ezen a területen (szürke marha, bivaly).

A falu alatt gyalogút húzódik, mely elvezet a település túlsó végéig, ahol egy 5000 nm-es telkünk található (jelenleg lucernát termelünk rajta). Terveink szerint a ligetes területen kisebb fák alatti beülöket kialakítva *tanösvényt* alakítanánk ki. A fedett asztaloknál elhelyezett időjárásálló ismertető anyagokat előlve, bemutatva, a telek végéig megismerjük a hagyományos magyar kultúrnövényeket, dísnövényeket, háziállatokat, majd a telek alá érve és a falu alatt végigsétálva megismerhetjük azok termesztésének, tenyésztésének módját, találkozhatunk a képen látott állatokkal, növényekkel.

A falu túlsó végén fekvő telken szeretnénk erre a célra *mintaparkot és foglalkoztató épületet* létrehozni.

A 113. helyrajzi számú terület belterületként van nyilvántartva, közel ötezer négyzetméteres, három vízközművel van felszerelve (eredetileg három különálló építési telek volt). A telek a falu északnyugati végén van. Tervek születtek egy *hagyománypark* létrehozására, mely az eddig működtetett programjainkat szélesítené, célközönségünket gyarapítaná. A park könnyen átjárható, átlátható, a tervezett, fűtött épületnek köszönhetően minden időszakban látogatható lenne.

Parcellákba rendezve mutatnánk be a magyar gabonaféléket, kerti növényeket, gyógynövényeket, dísnövényeket, erdei fákat, cserjéket. Ezek rendezésénél figyelembe vennénk a telek adottságait, illetve a helyi termesztési szokásokat is. A telek déli oldalán három kör alakú, részben fedett kiskarámban mutatnánk be a háztáji gazdaság jellemző állatait (disznófajták, birkák, kecskék, baromfi-félék). A telek északi oldalán húzódna a fűthető közösségi épület, mely nagyméretű foglalkoztatójával lehetővé tenné, hogy a látottakat elméleti ismeretekkel is kiegészít-

sük. A terem alkalmas lesz tanórák mellett táncgyakorlások, egyéb mozgással járó foglalkozások megtartására, és természetesen a helyi társadalmat érintő más közösségi események megrendezésére is. Az épületben a befogadóképességnek megfelelően férfi és női tusolók és wc-k kialakítása mellett megfelelő méretű öltözőket is építenénk. A nyugati oldalon nyitott terasz, kemence zárja a házat, mely lehetőséget ad szabadtéri főzésre, étkezésre, egyéb programokra. A nyugati részen takarmánytároló pajtát építenénk.

Az Interaktív Falumúzeummal szemben, a már említett ligetes telek szomszédságában két régi típusú parasztház áll. Mindkettő tulajdonosa többször jelezte értékesítési szándékát. Egyesületünk eddig nem tehetette meg, hogy megvásárolja ezeket az épületeket, de mivel a vételár egyiknél sem jelentős, igyekszünk keresni a lehetőségeket. Amennyiben sikerrel járnánk, ebben a két épületben alakíthatnánk ki *kézműves műhelyeinket*.

A házak éppen azt a hangulatot árasztják, amely az ilyen típusú foglalkozásokhoz szükséges. A bemutatott kézműves mesterek mellett más mesterségek szakértőivel is kapcsolatot tartunk, a műhelyházban rendszeresen tarthatnánk oktatásokat minden korosztály számára. Az egyes szakmák külön helyiségeket kaphatnának. Régi álunk egy működő kovácsműhely kialakítása, melyet Csík Tamás mester örömmel venne birtokba. Szeretnénk szövőállványokat, égető kemencét és kisebb kézműves szerszámokat beszerezni.

Az épületek nyári konyhái, istálló, pajtai lehetőséget adnának a szükséges eszközök, alapanyagok tárolására, a kertben pedig természetes alapanyagokat természetesen (kukoricacsuhé, fűz vessző stb.).

A beruházáshoz szükséges források előteremtésének lehetőségét

folyamatosan keressük (népfőiskolai keretek, következő Leader ciklus pályázata stb.).

A megvalósítás célja nem egy konzervált népi világ múzeumi megjelenítése, hanem egy *önfejlesztő, vállalkozói szellemiséggel működő program* felépítése. Programjainkból bevételt teremtünk, melyeket szakmai és infrastrukturális fejlesztésekre fordíthatunk. Az épületeink, eszközeink fenntartása, működtetése, az eddig végzett munkánk is nagyrészt ezekből a bevételekből, másrészt az általunk – véleményünk szerint hatékonyan – használt pályázati forrásokból valósult meg.

A Hunyor Népfőiskola előreláthatólag három nagyobb helyszínen fogja működését végezni, így a *Mesterségek Házában*, az *Élő Értékek Házában* és a *Többfunkciós Pajtában*, azaz az Interaktív Faluházban.

Eme helyszínek három jól körülhatárolható feladatcsoportot fednek le. Mint azt az első épületegyüttes neve is mutatja, itt a hagyományos kézműves mesterségek kapnak helyet, többek között a csuhé- és kosárfonás, a fafaragás, a kerámiakészítés és a kovácsmesterség. Az említett mesterségek életben tartása, művelése két okból is fontos: mindnyájan ismerjük, milyen gyorsan tönkremennek a tömegtermékek, s azt is, ezek miféle esztétikai nívón állnak. Ha valaki csak ezekkel a produktumokkal találkozik, egészen biztosan nem lesz belőle kiművelt emberfő, bármennyire is igyekezzék az iskola vagy adott kultúrház művelődésszervezője.

A második helyszín, az Élő Értékek Háza fő feladata a tradicionális növény- és állattenyésztés, ezen belül a konyhakerti növénytermesztés, a gyógy- és haszonnövények ismertetése, a hagyományos háztáji állat, kiemelten a ló tartás, a ló mint a falusi ember társa bemutatása lesz.

Harmadik épületként egy ma is meglévő, ám átépítendő, téli időben is használható pajtával számolunk. Ebben a térben állandó és időszakos kiállítások megrendezése várható (például a Mesterségek Házában tartott foglalkozásokon létrejött termékeket is itt mutatnánk be), s itt tartanánk táncos képzéseinket, táncházainkat és megbeszéléseinket is. A Többfunkciós Pajta – reményeink szerint – egyszerre lesz konferenciaterem, tánc- és kiállítóter.

A jelenlegi múzeumi rész padlásterét minden bizonnyal az irodai blokk, azaz a mindennapi működést lehetővé tevő adminisztratív személyzet munkaadóinak foglalkoztatását, koordinálását, kooperációt segítő, fenntartó szereppel, mediátorokként kell rájuk gondolni.

Képzési programok, táborok

Évek óta zajló *táncos* képzési programjainkat és táborainkat a jövőben is tervezzük. A programok minden korosztályt érintenek. A képzések általában hosszú hétvégeken zajlanak. Igyekszünk olyan anyagokat meghirdetni, melyek kapcsolódnak valamely aktuális or-

szágos rendezvényhez, versenyhez, vagy a térségünk tánc kultúráját mutatják be. Szeretnénk hasonló tréningeket indítani népzenezek számára is. Nyári nagy táboraink mellett lehetőséget biztosítunk néptánc csoportok számára táncos edzőtáborok, felkészülések megrendezésére. E terveinkhez kiváló helyszínt nyújthat a jövőben épülő közösségi terem és öltözői.

A táborban a Dűvő zenekar zenészei, énekesük Kubinyi Júlia tartják a foglalkozásokat. A zenekar 1983-ban nyerte el az egyik legrangosabb magyar díjat, a „Népművészet Ifjú Mestere” címet, és kétszer kapták meg a „Kiváló Együttes” kitüntetést. Nógrád megye önkormányzata a Madách Imre díjat adományozta részükre, Salgótarján város önkormányzata a Pro-Arte és a Pro-Urbe címmel ismerte el tevékenységüket.

Módszertani segítségnyújtásra ad alkalmat népzeneben, néptáncban az Interaktív Faluházban felhalmozott film, hangzóanyag, néprajzi könyv és folyóirat gyűjtemény az önmagukat képezni kívánó oktatók, pedagógusok, gyakorló néptáncosok, zenészek számára. A szükséges berendezések rendelkezésre állnak, így lehetőség nyílik a filmek megtekintésére, átmáso-

lására, szerkesztésére, zenevágásra. Könyvtárunk segítségével kutatással bővíthetik tudásukat a néprajz iránt érdeklődő vendégeink. Segítséget nyújthatunk dolgozatok, szakdolgozatok elkészítésében is. Igény szerint segítséget nyújtunk néptánc-koreográfiák zenei összeállításainak vágásához, tájegységekre, falvakra jellemző dallamok, táncfigurák kereséséhez stb.

A határon túli magyarokkal és más nemzetek kultúrájának képviselőivel való kapcsolattartás és együttműködés „Hidak” programjainkban valósul meg, amelyek évek óta zajlanak. Rendszeresen szervezünk találkozási lehetőséget a külföldi magyaroknak, gyakran utaznak oktatóink, táncmestereink távoli országok magyar közösségeihez, ahol táncot, zenét tanítunk. Nyári táborunkban egyre több a külföldi magyar, aki töltekezni jár Kiscsöszre, és saját országában kamatoztatja az itt elsajátított új ismereteket. Ezen tevékenységünket tovább folytatjuk. Farsangi programunkra, továbbképzéseinkre és nyári táborunkra várjuk a külföldi magyarok jelentkezését.

Az erdélyi „Medve Visszavadiító Intézet” mintájára humorosan megközelítve, mégis komolyan véve elindítjuk a *kiscsösz* „Visszszamagyarító Intézet” programjait. Terveink szerint évente kétszer szervezünk tábort külföldi magyaroknak, mely egy hét időtartamú. Programjában a magyar hagyomány minden szelete szerepel majd kiscsösz mődra. Történelmi, irodalmi, néprajzi beszélgetések, előadások mellett tánc, daltanulás, régi sportjátékok, munkafolyamatok, lóismeret, házi kézművesség tölti meg az egy hetes tábort.

Vidékfejlesztési fórumok, pályázati képzések, tájékoztatók vannak terveinkben, hiszen a vidéken élő gazdák, vállalkozók, a helyi önkormányzatok és civil szervezetek egyaránt függnek a helyben felhasználható támogatások lététől.

Ezek kihasználásában gyerekcipőben járnak a falvak. A bonyolult, magas követelményekkel működő pályázati rendszer az átlagember számára szinte lehetetlenné teszi a pályázást. A tudatlanságot kihasználó pályázati írók a díjuk kifizetését követően nem fordítanak figyelmet a programok végigkísérésére, így sokan nehéz helyzetbe kerülnek, félnek a pályázatoktól. Ezt a félelmet igyekszünk megtörni a pályázati lehetőségek állandó népszerűsítésével, tanácsadással, jó példák bemutatásával, és a pályázatok elkészítésének oktatásával. Emellett igyekszünk megszűrni, elkerülni a hibás próbálkozásokat, az eleve esélytelenül induló programokat. Ezekhez a feladatokhoz elengedhetetlen a helyi Leader szervezetekkel való együttműködés, szakemberek bevonása.

Az akkreditált képzési programok pedagógusoknak válasz a pedagógusok körében felmerülő igényre, hogy a törvény szerint kötelező továbbképzéseiket a népi kultúra területéről választott témában végezhessék el. A tanításban nagy hasznát vehetik az egyszerűbb táncfigurák, táncfolyamatok ismeretének. Fontos lehet ezek oktatásának módszertana. Az alsó tagozatban és az óvodában a népi gyermekjátékok, gyermek

szokások segíthetnek a foglalkozások színesebbé tételében. Több éves tapasztalattal bírunk az ilyen képzések szervezésében, hiszen az egykori Megyei Pedagógiai Intézetrel közösen több száz pedagógus képzését bonyolítottuk a 2000-es évek elején. Tanfolyami tematikáinkat felrészítve hirdetünk programot óvodai és iskolai pedagógusok számára. 30-60-120 órás tematikák összeállítását tervezzük – a jövőben felmérve a térségben élő emberek igényeit. Szeretnénk olyan továbbképzéseket is indítani, melyek más szakmai területeket is érintenek. Ebben az adott terület szakértőinek, képző szervezeteinek segítségére, együttműködésére számítunk.

Kézműves oktatási program és táborok épülnek arra, hogy egyesületünk tagsága kiváló népi iparművészekkel bővítsék tudásukat szeretnénk közkinccsá tenni. Amennyiben sikerül létrehozni a kézműves házat (házakat), rendszeres, széles körben hirdetett tanfolyamokat tervezünk. Fontos célunk, hogy a hagyományos tudást a mai világ igényrendszeréhez igazítva adjuk át, őrizve az értékes formákat, módszereket. A táncrningekhez hasonlóan hétvégi oktatásokat tervezünk. Témák: csuhéművészet, kovácsolás, fafaragás,

bőrözés, kosárfonás, fazekasság. Igyekszünk felkutatni a környéken élő idős embereket, akik még értik, esetleg művelik ezeket a mesterségeket.

A *hagyományos falusi gazdálkodáshoz és a modern mezőgazdasághoz* kapcsolódó képzések, programok megvalósítására azért helyezünk hangsúlyt, mert térségünkben szinte az egyetlen jellemző megélhetési forma a gazdálkodás. Sokan igyekeznek mezőgazdaságból, állattenyésztésből megélni, de a gazdák általában csak egy-egy szűk területen tevékenykednek, így programjaink célja, hogy vállalkozó szelleművé változzanak a fiatalabb gazdálkodók, szeretnénk elérni, hogy terményeiket feldolgozzák, önmaguk értékesítsék. Ehhez szélesíteni kell ismereteiket. Fontos, hogy a helyben élő fiatalok számára megvilágítsuk a háznál termelt értékek jelentőségét. A cseregazdaság, a kiskereskedelem nagyban fellendítheti a falvakban az életminőséget.

Célunk olyan helyi diskurzusok, ismeretátadások szervezése, ahol a helyi, tapasztalt gazdák, idősebbek és meghívott szakemberek segítik a régi tudás visszaszerzését. Kiemelt figyelmet fordítunk a gyógynövények, a házi haszonnövények természetére, állattenyésztéssel, hagyományos termékfeldolgozással kapcsolatos tapasztalatokra, értékesítési módszerekre. Tervezzük nagygazdák és alkalmazottaik továbbképzéseit is.

A *lovas hagyományok* ápolása, oktatása az Egyesületünk tulajdonában lévő lovakra alapozva történik, melyek mindegyike a Magyarországon jellemző fajtákból való, tisztavérű vagy félvérű. A falusi életben a ló munkára való használata volt jellemző, így a lovas hagyomány terén is ezzel szeretnénk foglalkozni. A lovaglás mellett a kocsihajtás, földmunkák, lógondozás területeivel szeretnénk foglalkozni. A legfontosabb, hogy a

lovat, mint társat, partnert ismeressük meg az érdeklődőkkel. Ezen ismereteket minden korosztálynak szeretnénk átadni. Később fedett lófuttatót építünk, melyben lehetőség nyílik a lovaglás alapismereteinek tanulására is. Ehhez megfelelő képzettségű szakembert alkalmazunk.

„Természetközeli” programoknak neveztük el mindazokat a fejlesztésekbe kíváncsi elképzeléseinket, amelyek arra hivatottak, hogy természetvédelmi területekben és természeti értékekben bővelkedő vidékünk és tágabb környezetünk ismertté váljon. A Marcal árterében különleges madárfajok, növények találhatók, de érdemes a környék erdőit is végigjárni. A Somló geológiai szempontból és növényzetét tekintve is nagyon érdekes hely. Csodálatos látványt nyújt a hegy tetején fekvő rét, illetve az innen nyíló kilátás. Tiszta időben az egész Kisalföld látható a somlói Várból, délre pedig a Balaton-felvidék és Keszthely környékének hegyeit pillanthatjuk meg.

Tekintettel arra, hogy a térségünket nem szelik át forgalmas főutak, erősíteni szeretnénk a *ke-*

rékpáros turizmus, a bakancsos természetjárás hátterét. Pihenőhelyek, információs állomások kialakításával Sárvártól a Balatonig vezető túraútvonalakat lehet kialakítani. Megkeressük a kerékpáros turizmussal foglalkozó szervezeteket, felajánljuk nekik együttműködésünket.

A helyi erdészeti szervekkel, önkormányzatokkal túraútvonalat tervezünk, melyet szintén ajánlhatunk vendégeinknek. Megerősítjük kapcsolatunkat Üveges Zsoltné helyi vállalkozóval, aki természetgyógyászattal foglalkozik, ezzel kapcsolatban szálláshelyet, pihenőhelyet épít ki Kiscsöszön és Csöglén.

Gyermek csoportos foglalkozások, „erdei iskolai” programok indultak, mert egyre gyakrabban keresnek fel minket óvodák, általános iskolák, hogy csoportjaikat hosszabb-rövidebb időre kiscsöszői ismeretszerző programra hozhassák. Egész napos program és rendhagyó tanóra egyaránt előfordul. A gyermekek megismerkedhetnek a régi idők használati tárgyaival, a hagyományos életmóddal, a környezeti értékekkel, a háztáji állatokkal, haszonnövényekkel, népdal-

lokat, táncokat tanulhatnak, lovas kocsizhatnak. Különleges élmény a Borbács László erdei házához való kirándulás, melynek során az erdei növények mellett gyakran a vadon élő állatokkal is találkozunk. Közben játékos népi vetélkedőt, sportjátékokat bonyolíthatunk.

A tervezett tanösvény megvalósulásával lehetőségeink ezen a téren is bővülnek. Szeretnénk, ha Kiscsösz a térség oktatási intézményeinek kirándulási célpontja lenne. A nemrégiben átadott ifjúsági szállás lehetőséget biztosít bentlakásos erdei iskola jellegű programok bonyolítására is. E programjainkban segítséget kérünk a helyi erdészeti, vadgazdálkodási, természetvédelmi szakemberektől. Az iskolások számára előre kidolgozott programtervezetet ajánlunk, ezzel is megkönnyítve a pedagógusok előkészítő munkáját.

Falusi rendezvények – együttműködések

A közösségi események szervezése, közösségi formák kialakulásának ösztönzése helyben akkor is fontos, ha tudjuk, hogy Kiscsösz a néptánc életéről híres – bár a tér-

ségben nem találtunk táncos emlékeket, a helyi események mégis a néptánc köré szerveződnek, és a világ minden részéről érkeznek hozzánk tánckedvelők, akik táborainkban, képzéseinken fejleszthetik magukat. A *helyi közösségek* fontosságára akkor is gondolnunk kell, ha Kiscsöszön sajnos nagyon kevesen élnek, gyermek szinte egyáltalán nem születik. A falu lakóinak fogyása az utóbbi időben megállt, sőt fiatal házaspárok költöztek a településre, ezért is gondolhatjuk, hogy a népfőiskolai tevékenység egyik fontos eredménye lehet, ha sikerül újra beindítani a klubéletet a faluban. A környéken lévő nagyobb falvakban több daloskör, nyugdíjas klub, szülői egyesület is működik. Ezeknek a szervezeteknek szeretnénk találkozási alkalmakat szervezni. Ösztönözzük a térség polgármestereit, hogy egyre több lehetőséget biztosítsanak az értékes munkát végző klubok bemutatkozására, számíthassanak segítségükre, produkcióik bemutatási lehetőségére a települések ünnepi rendezvényein. A hasonló tevékenységgel foglalkozó szervezetek számára időszakonként térségi találkozókat, kis fesztiválokat szervezünk (dalos találkozók, nép-

tánc találkozók, alkotókörök kiállításai stb.).

A jelenlegi EU-s pénzügyi ciklusban az Alkotóház beruházásai mellett szeretnénk további vidékfejlesztési pályázatok kiaknázásával megalapozni a jövőbeni fejlődést. Nemrégiben vásároltunk egy régi parasztházat a hozzá tartozó belterületi ingatlannal, melyből szeretnénk pályázati segítséggel egy *„beszélgető házat”* létrehozni. Az épület egyben a hagyományos gazdálkodással teremtett gasztronómiai értékek bemutatóhelye is lenne. Ezt a fejlesztést már a következő időszakra tervezzük, így biztosított lesz a célközönségünk számára is látványos, újdonságként ható pozitív változás. A továbbiakban igyekszünk hasonló lépésekkel elérni, hogy a népfőiskola ne csak a közösségi események, de maga a falusi élet színtere is legyen.

A szférák közötti kapcsolat erősítése ennek feltétele. A kistelepülési vidéken nagyon jellemző a különböző szférák egymásra utaltsága, és ez mégsem egyértelmű az egyes szereplők számára. Keressük azokat a kapcsolódási pontokat, melyek a helyben élő vállalkozók, a civil szervezetek és az önkormányzati szervek, hatóságok között előfordulhatnak. Ha ezek a területek napi kapcsolatban vannak egymással, erősödnek a személyes kötődések, együttműködések. Ezek az együttműködések a fejlődés, az életminőség javításának alapjai. Rendezvényeinken felkérjük a termelőket, vállalkozókat szolgáltatásaik, termékeik bemutatására, törekszünk azokat szélesebb körben is reklámozni, helyzetbe hozni. Keressük a megfelelő formákat, lehetőségeket arra, hogy a vállalkozások segíteni, támogatni tudják a helyi civil és önkormányzati kezdeményezéseket, de ez ne okozon túl nagy megterhelést nekik. Igyekszünk kialakítani a megfelelő viszonzás módjait is. Hangsúlyt helyezünk a jelentősebb pályázatok

keretében való együttműködésre, a helyi kapacitások helyzetbe hozására. Ezzel kapcsolatban igyekszünk jó példával elől járni.

Az újjáalakult járási rendszer nagy előnye, hogy a járási hivatal vezetője, munkatársai ismerik a helyi viszonyokat, erős kapcsolatot, képviselőket jelenthetnek a magasabb szintű szervek irányába, és rengeteget segíthet támogató együttműködésük. Ezt a lehetőséget igyekszünk állandó kapcsolat-tartással kiaknázni.

Az intézmény hosszú távú működtetésének alapja az a *közösség*, amely a kezdetektől (12 éve) fenntartja, fejleszti az Élő Forrás Hagyományörző Egyesület tevékenységét. Az időközben csatlakozott szakemberek, népművészek, közösségszervezők együttes tudása hatalmas *szellemi tőke*, mely önmagában is működőképessé teszi az egyesületet, oka *fenntarthatóság*-ának.

Az *Egyesület alapítói köre és jelenlegi aktív tagsága* széles földrajzi lefedettséget is eredményez. Vezetőségünk tagjai Dunántúl távolabbi településeit is képviselik (Székesfehérvár, Győr, Sümeg, Ajka, Veszprém). Minden tagunk több civil szervezet munkájában is érintett, így az azokban képviselt tudást és erőt hozzánk is tudja közvetíteni.

A tagság több szakmai területet képvisel, képzettség terén is színes a paletta. Vannak népi iparművészek, kézműves mesterek, táncosok, tanárok, kutatással foglalkozó fiatal doktorok és régi értékeket ismerő, gondozó, vidéki gazdák, mesteremberek egyaránt.

Partneri körünk nagyon széles, partnereink értékelik eredményeinket, értik törekvéseinket, így erős az alapja a kölcsönös segítségén alapuló programoknak.

Az Intézmény személyi feltevéleinek biztosítása a jelenlegi lehetőségeink alapján megoldott. Úgy érezzük, hogy egy sikerre vitt kezdeményezés segíthet abban is,

hogy a térségben még megmaradt értelmiség tagjai is szívesen csatlakozzanak egyes programokhoz, így ezekre az emberekre is számítunk.

A *helyi hagyományokhoz, vallási ünnepekhez* kötődünk, amikor a legtöbb régi vallási ünnepet igyekszünk Kiscsősön is megünnepelni. Kiemelkedik a Karácsony, a Farsang, az Imre napi Búcsú. Advent időszakában kis műsorokkal, beszélgető, ismeretterjesztő programokkal járjuk a környéket. Karácsony másnapján az ország különböző vidékeiről érkezett barátok együtt járnak végig Kiscsőszt a régi, Iszkázon felgyűjtött regöls-változatot előadva a házaknál. Farsangkor hagyományos disznóvágást, alakoskodó felvonulást, báli disznótorost és táncbált tartunk minden esztendőben. Húsvétkor nem maradhat el a locsolkodás. Imre napkor templomi koncerttel, ünnepi műsorral, a régi kiscsőszi-ek találkozójaival töltjük el a búcsút. A jövőben ezeket az eseményeket szeretnénk bővíteni. Kiemelt figyelmet szánunk a régióban gyűjtött, elveszett népszokásokra, hagyományokra (májusfaállítás, kitancolás, Békefi Antal gyűjtései, Nagy László gyűjtései stb.).

A Nagy-Somló Magyarország egyik legkülönlegesebb borvidéke, de nem alakult ki összefogás a borászok között, amely erősíthetné a marketinget, a közös értékesítést, a helyi fajták védelmét stb. Szeretnénk a magunk lehetőségeivel, eszközeivel hozzájárulni a *Somló borainak és turisztikai értékeinek* népszerűsítéséhez. Igyekszünk együttműködni azokkal a borászokkal, akik hagyományosan, családi öröklődés révén művelik területeiket. Felhasználjuk a fellelhető, munkához, borünnepekhez köthető emlékeket. Programjaink, kiállításaink során népszerűsítjük a Somló borait, részt veszünk a Somló településeinek kulturális rendezvényein.

Nagy László – mint iszkázi születésű költő – életéhez, költészetéhez, munkásságához kötődő elképzeléseinket Iszkáz település Önkormányzatával, a Nagy László Szellemi Örökségéért Alapítványal együttműködve valósítjuk meg, hiszen általuk sok minden történik Nagy László örökségének gondozásáért. A szülőház emlékházként, múzeumként működik, kortárs költők kedvelt találkozóhelye, rendszeres programok helyszíne. Szeretnénk, ha a múzeumot mind többen látogatnák, ezért rendezvényeink, táboraink tervezetében is szerepeltetjük annak megtekintését. A későbbiekben szeretnénk irodalmi programokat, találkozókat, szavalóversenyeket szervezni. Nagy László verseinek szavalóversenyét a térség legközelebbi általános iskoláiban hirdetenék meg. Szeretnénk ezzel az ajkai Nagy László Szavalóverseny előkészítő programját megvalósítani, a legjobb kisdíjakokat erre az eseményre irányítani. Tervünk, hogy a Nagy László, Szécsi Margit, Vigh Rudolf által Iszkázon gyűjtött népdal, népszokás és gyerekjáték anyagot fokozatosan feldolgozva közkinccsé tesszük.

Együttműködő szervezetek

Az *Apte Művészeti Egyesület – Néptáncosok Baráti Köre* térségünk legkorábban megalakult népművészeti civil szervezeteinek egyike. Bejegyzése (1994) óta egyre szélesebb palettán mozogva igyekszik előbbre lendíteni a magyar népművészet, ezen belül különösen a táncos és zenei hagyományok ügyét. Bár eredetileg helyi hatású céljai voltak, jelenleg az egész magyar nyelvterületre kiható programokat bonyolít, nagyon széles szakmai kapcsolatrendszerrel, partneri körrel rendelkezik. Kezdetben Ajka városában tevékenykedett, segített

te, irányította a helyi táncos szervezetek munkáját. Ma országos hatókörű szervezetként működik.

A *Veszprém Megyei Néptánc Egyesület* ernyőszervezetben a megye minden táncsoportja képviselteti magát. A Veszprém Megyei Néptánc Egyesület megalakulása (2001) óta példaértékűen működik. Rendszeresen tájékoztatja jelentősebb programjairól a tagságot. A tagság a megye minden részén nagyon aktív, szinte minden esemény teljes részvétellel zajlik. Évente 8-10 megyei hatókörű programot, találkozót szervez az Egyesület.

A *Kiscsösz Község Jövőjéért Alapítványt* egykor a kiscsöszai értelmiségiek hozták létre, akik közül többen már nem élnek, vagy elköltöztek a településről. A Kuratórium megújulása után a falu legaktívabb lakói – főként Gáncs Andrea elnök – vették kezükbe az Alapítvány ügyeit. A Katolikus Egyházközséggel való együttműködésnek köszönhetően az Alapítvány pályázati úton támogatást nyert az egykori iskolaépület felújítására, közösségi szálláshellyé alakítására. Az Alapítvány tevékeny résztvevője minden általunk szervezett programnak.

A *Római Katolikus Egyházközség* a falu legerősebb közösségfenntartó szervezete. Kiscsöszön vallásos emberek élnek, akik számára fontos az egyházi eredetű hagyományok megléte, ápolása. A külsővati plébániához tartozó egyházközség tagjai támogatják programjainkat. Bali Tibor plébános segítséget nyújt az egyházi rendezvények megvalósításában, ünnepi áhítatokat, különleges szentmiséket tart jelentősebb programjaink alkalmával. Örömmel biztosítanak helyet, lehetőséget templomi koncertjeinkre, hangversenyekre.

A *Kristály-völgy Egyesület* aikai székhelyű, vidékfejlesztéssel foglalkozó szervezet – régi, fontos partnerünk. Az egyesület vezetői felismerték, felkutatták a vidéki falvakban rejlő értékeket, segítettek a helyi Leader szervezet felépítésében, stratégiájának kidolgozásában. A Kiscsöszön zajló programokban gyakran tevékenyen is részt vesznek. Segítenek a programok népszerűsítésében, módszertani, szervezetejlesztési területen végzett munkánkban.

A felsorolt szervezetek mellett állandó kapcsolatunk van a térség összes kulturális csoportjával és

társadalmi szervezetével. Rendszereznek az összejövetelek, közös programok. Az általunk létrehozott értékeket, előadásokat gyakran visszük el ezekhez a szervezetekhez, így cserében ugyanezt a segítséget várhatjuk tőlük is.

Együttműködő vállalkozások

A településen mindössze néhány vállalkozás működik. Ezek a kisvállalkozók és cégek évek óta segítik egymást és a helyi lakosságot. A terveink megvalósításában is számíthatunk rájuk.

Üveges Zsolt östermelő marhaterenyésztéssel, tejértékesítéssel és mezőgazdasággal foglalkozik. Kiránduló csoportjaink és más vendégeink számára mindig önzetlenül biztosítja a lehetőséget az állatok megnézésére, friss tej kóstolására, az általa végzett gazdálkodásról szívesen tart előadást. Rendezvényeink idején gépeivel segíti a nagyobb munkálatokat.

Üveges Zsoltné a hagyományos és a természetességen alapuló gyógyítás szakértője. A keleti természetgyógyászat sem áll tőle messze. Jelenleg is gyakran segít a falu idősebb lakóinak egészségi állapotuk javításában. A közeljövőben szálláshellyel is rendelkező egészségház kialakítását tervezi Kiscsöszön.

Kovács István festő-mázoló vállalkozó és felesége, Erdélyi Anita minden jelentősebb rendezvényünk előkészítésében részt vesz. Eszközeivel, tudásával segít épületeink, rendezvény-díszleteink, sátrunk karbantartásában, felújításában.

Borbács László kőműves mester és vadász, és felesége Rózsika szintén állandó segítők. A programok lebonyolításában tevékeny segítők. László saját tulajdonú akácerdejében és a benne épített erdei ház környékén lehetőséget biztosít

erdőjáró, növény- és vadismereti programok megvalósítására.

Gáncs Andrea, Jakab Ferenc a bolt és a vendéglátó üzlet tulajdonosai. Vállalkozásuk a kiscsöszői közösségi programok szolgáltatói alapja. Mivel ez az egyetlen üzlet a faluban, nagyon fontos számunkra a jó kapcsolat. Törekszünk arra, hogy beszerzéseink nagy részét az ő üzletükön keresztül intézzük.

Hunyor 2004 Bt., Tradíció Folk Kft. – mindkét szervezet művészetoktatással, kulturális programok szervezésével, megvalósításával foglalkozik. Tevékenységük révén szoros kapocs van az Egyesülettel.

További együttműködő szervezetek

A jelenleg is létező együttműködésekön kívül a térség önkormányzataival, művelődési intézményeivel, kisközösségeivel, vállalkozóival, együtt működünk a további szervezetekkel:

- GEMARA-SK Vidékfejlesztési Egyesület
- Bakony-Balaton TDM Szervezet
- Veszprém Megyei Népművészeti Egyesület
- CSALÁN Környezet- és Természetvédő Egyesület
- Mediawave Nemzetközi Vizualis Művészeti Alapítvány
- Magyar Ázsia Társaság
- Martin György Néptáncszövetség
- Örökség Gyermekek Népművészeti Egyesület
- Muharay Népművészeti Szövetség
- Hagyományok Háza
- Nagy – Somló Borvidék borászai, szervezetei
- Magyar Fogyatékosok Lovas Sportszövetsége Egyesület
- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat

• NMI Művelődési Intézet – feladat ellátási szerződés alapján

• Valamint reményeink szerint a Lakitelek Népfőiskola és a magyarországi népfőiskolai hálózat

Határon túli partnereink

• Ifjú Szívek – Pozsony, Felvidék

• CSEMADOK Galántai Szervezete – Szlovákia

• Pipacsok Egyesület – Székelykeresztúr, Erdély

• Kékiringó Néptáncgyűttes – Székelyudvarhely, Erdély

• Háromszék Táncgyűttes – Sepsiszentgyörgy, Erdély

• Hargita Állami Népi Együttes – Csíkszereda, Erdély

• Délibáb Néptáncgyűttes – Bécs, Ausztria

• Collegium Hungaricum – Bécs, Ausztria

• Muravidék Néptáncgyűttes / Lendva, magyar közösség – Lendva, Szlovénia

• Csantavéri Hagyományőrök – Csantavér, Szerbia

• Csapatverseny Team – Csantavér, Szerbia

• Regös Néptáncgyűttes – München, Németország

• Bokréta Néptáncgyűttes – Montreal, Kanada

• Kisbetyárok Néptánc csoport, Magyar Közösség – Seattle, USA

• Titi-tábor szervezőközössége – Seattle, USA

• Csúrdöngölő Néptánc csoport, Magyar Közösség – Mew Brunswick, USA

• Tündérgert Néptánc csoport – Montevideo, Uruguay

KOVÁCS NORBERT néptáncos, koreográfus. 1971. december 29-én született Devescserben. A magyar néptáncsal nyolc éves korában – Fülöp László, az Ajka-Padragkút Táncgyűttes egykori vezetője invitálására – került kapcsolatba Ajkán. Balatonfüreden végzett kertészeti tanulmányait néptáncos szakmai képzések követték, így végül a táncoktatás vált hivatásává.

1992-ben kérték fel az Ajka-Padragkút Táncgyűttes vezetésére. 1993 tavaszán megalakult az első folyamatosan működő utánpótlás együttese is. 2002-től egy ideig Apte Táncgyűlés néven dolgoztak tovább, mígnem az Ajkán működő csoportok újra egyesültek. Több jelentős nagyrendezvény szervezésében, lebonyolításában vett részt, szervezője volt a Művészetek Völgye taliándörögdi programjainak, fő szervezője a Bakony Népművészeti Találkozóknak, a Bakony Virágai Szólótáncversenynek, a Kiscsöszői Pajtafesztiválnak, a Somló Hangja Fesztiválnak és más szakmai eseményeknek. 1998-tól szaktanácsadóként vett részt a Megyei Pedagógiai Intézet munkájában, majd a Veszprém Megyei Közművelődési Intézet néptánc referense volt. A Veszprém Megyei Néptánc Egyesület és az Élő Forrás Hagyományőrző Egyesület elnöke. Hat éven át a Nemzeti Civil Alap Közép-Dunántúli Kollégiumának tagja volt. Jelenleg népművészeti rendezvények, táborok, képzések szervezése mellett néptánc oktatással foglalkozik. Megalapítója az Ajka-Devescser-Sümegei térségében működő intézményi szintű néptánc oktatásnak. E programnak ma több, mint negyven gyermek a részese.

Kiscsöszön falumúzeumot hozott létre, mely a megnyitás óta nagy látogatottságnak örvend. A közelmúltban feleségével, Gaschler Beátával közösen a Veszprém-Bakony Táncgyűttes közösségének és szakmai színvonalának megerősítésén dolgoztak. Rendszeresen tanít a határon túli magyar vidékeken, az USA-ban, Dél-Amerikában, Ausztráliában, Németországban.

23 esztendősi fiúgyermek, Gábor a Magyar Táncművészeti Főiskolán végzett, jelenleg a Magyar Nemzeti Táncgyűttes táncosa.

Az elmúlt évben a Hunyor Népfőiskola megalapításán, működésének elindításán dolgozott. Az intézmény székhelye Kiscsöszön lesz, tevékenysége a helyi társadalom fejlesztését célozza.

Szakmai munkájának jelentős állomása, hogy nem régiben koreográfusként dolgozott a Nemzeti Színház „Betyárjáték” című darabjában, melyben azóta is szerepel, mint táncos. A darab nagy sikerrel fut a Nemzeti programjában. Rendezője Szomjas György, zenei vezetője Ferenczi György.

Elismerései: Koreográfusi nívódíjak (Balatoni Folklorálalkozó, Bakony Néptáncfesztivál,...), BDSZ Művészeti Nívódíj (1996), Népművészet Ifjú Mestere kitüntetés (1997), az Országos Szólótáncverseny örökös Aranysarkantyú díja (1997, 1999, 2001), Veszprém megye Pro Comitatu díja (2001), A Magyar Kultúra Apródja kitüntetés (2010), Magyar Ezüst Érdemkereszt kitüntetés (2012), Veszprém Megye Prima Díja (2012), Mediawave – Párhuzamos Kultúráért Díj (2014).

Szakmáról és értékekről a régió Fejér megyei értéknapján, Székesfehérváron

Baloghné Uracs Marianna bevezetője a Fejér megyei Értéknapon

Nagy öröm, hogy együtt lehetünk, egy helyen mindazok, akik az értékfeltárással, értéktárak alakításával foglalkoznak a településeken, fontos, hogy megoszthatjuk egymással a tapasztalatainkat, a jó gyakorlatokat. Egy népművelőnek – számomra ez a hiteles elnevezés – mindig az a célja, hogy segítse mindazokat, akik a közösségekkel foglalkoznak, a települési hagyományok feltárásával.

Horváth Zsolt is biztosan mondani fogja, hogy ez a munka nem most kezdődött, nem néhány éve, amikor megszületett a hungarikum törvény, a törvény a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról.

Tudjuk jól, hogy régóta, évtizedek óta foglalkoznak településeken helytörténettel, honismerettel nagyon sokan. Közösségek, egyének, elkötelezett könyvtárosok, levéltárosok, népművelők, civilek. Ezt a munkát egészítette ki, fogta keretbe, ezt a munkát emelte ki, tette hangsúlyossá a hungarikum törvény, aminek a szakmánk nagyon örül, hiszen ez számunkra egy

lehetőség, hogy a közösségek új tartalommal tölthetnének meg, hogy pályázni lehessen, hogy ezt a munkát a települések javára lehessen fordítani.

Ezért is tartottuk fontosnak régióink valamennyi megyéjében – Veszprém, Fejér, Komárom-Esztergom megye – alkalmakat teremteni, akár megyei értéknap keretében, mint ez a mai, hogy mindazok, akik ezzel foglalkoznak, találkozhassanak és megoszthassák egymással a gondolataikat.

Legyen ez egy olyan alkalom, egy olyan esemény, amelyen minél több gondolat merül fel! Köszönöm szépen.

Horváth Zsolt: Értéktár – értékfeltárás, lehetőség – felelősség

A Hungarikum Bizottság koordinátoraként elsősorban az a feladatom, hogy minél több helyi közösséget rávegyek arra, hogy legyen részese a hungarikum mozgalomnak.

A folyamat társadalmiasításáról szeretnék beszélni, azt szeretném megvilágítani, hogy ha egy közösség fontosnak tartja a saját értékeit,

hagyományait, akkor miért érdemes bekapcsolódni a hungarikum mozgalomba, ennek milyen hatásai lehetnek, milyen előnyök származhatnak ebből.

A hungarikum mozgalomnak, ha tágan használjuk a fogalmat, beszélhetünk több szakaszáról. Sokan mondják azt, hogy már a két világháború között is volt egy ilyen jellegű építkezés. Nagyon sokan mondják azt, hogy a II. világháborút követően, inkább a '60-as évektől kezdve nagyon sok helyi közösség újravezette ezt a folyamatot. Nem ennek hívták, de nagyjából a célrendszere, a háttere, az alapvető elképzelései összhangban vannak ezzel a folyamattal.

Én most egy újkori hungarikum mozgalomról beszélek, amely kezdődhetne talán a '90-es évektől, de a 2000-es évektől mindenféleképpen. És ezt követően indul el az a folyamat, aminek eredményeképpen létrejön a magyar nemzeti értékekről és hungarikumokról szóló törvény 2012-ben.

Ez sem volt egy egyszerű folyamat, hiszen nagyon kevés olyan törvény született Magyarországon, aminek 5-6 éves előkészítő folyamata volt. Ez egyszerre jó, igen, ilyen hosszú ideig kell előkészíteni

egy folyamatot, de bizony már arra is tettünk kísérletet, hogy 2006 és 2010 között legyen egy jogi szabályozás, ez nem sikerült, és 2010-et követően, az akkori új kormány tette a jogalkotási programjába konkrétan ezt a folyamatot. 2012-ben létrejön a törvény, 2013-ban a végrehajtási rendelet. Gyakorlatilag azt tudjuk mondani, hogy az újkori hungarikum mozgalom alapjai teljes egészében 2013-ban jöttek létre.

Körülbelül egy négyéves építkező folyamaton vagyunk túl, Magyarországon jelen pillanatban – nincsen pontos számunk róla, csak becsülni tudjuk – több mint ezer helyi értéktár jött létre. Tehát több mint ezer helyi közösség mondta azt, hogy ő szeretne bekapcsolódni a hungarikum mozgalomba, és létrehozni a saját helyi értéktárát.

Egy helyi értéktár létrehozása az egy önként vállalt feladat. Az értéktár gazdája a képviselőtestület, az önkormányzat – csak ő dönthet arról, hogy lesz-e helyi értéktár a településen, vagy nem. De ez egy önként vállalt feladat. Miközben nagyon tudom méltányolni azokat a településvezetőket, akik a belépés folyamata mellett döntöttek, több mint ezren vagyunk már ebben a folyamatban, azt is el kell mondanom önöknek, hogy van bennem

néminemű csalódottság, hiszen a majdnem 3200 településből négy év építkezése után van egy egyharmados arányunk. Ez megyénként is változik egyébként, hiszen vannak olyan megyék, amelyek előrébb tartanak ebben a folyamatban, vannak, akik egy kicsit hátrább.

Veszprém megye 217 településéből jelen pillanatban 99 értéktár van. Tehát mi egy kicsit fölötte vagyunk az országos átlagnak. Itt tartunk jelen pillanatban.

A törvényi szabályozást illetően a legalsó szint a települési értéktárak szintje – az én meglátásom szerint a legfontosabb szint. Ez az igazi mérőszáma a hungarikum mozgalom társadalmiasításának. Ha ezen a szinten túllépjük majd az 50%-ot, az már valami, de én abban bízom, hogy ez egy soha véget nem érő folyamat lesz.

Van megyei szintünk, Magyarország minden megyéjében létrejött a megyei értéktár, már az első időszakban. A helyi értéktárak, a megyei értéktárak további építkezési folyamataként létezik a Magyar Értéktár, ez a kiemelkedő nemzeti értékek tárhelye, és létezik a Hungarikumok Gyűjteménye, a Hungarikum Bizottság döntései alapján. Jelen pillanatban 67 érték létezik a Hungarikumok Gyűjteményében.

Mi, amikor kitaláltuk ezt a törvényt, azt szeretnénk volna, hogyha ez egy nemzeti törvény lesz, alapvetően Kárpát-medencei hungarikum mozgalmat hirdettünk már az első pillanatban. 2015-öt követően van nagy eredményünk a Kárpát-medencei mozgalom építésében. Most már önálló nemzetirész értéktárak vannak. Tehát Magyarország határain túl, önkéntes módon lépnek cselekvő közösségek a hungarikum mozgalomba. Már létrejött a felvidéki, a kárpátaljai, egy erdélyi és egy székelyföldi, és a délvidéken is elkezdődött az építkezés.

Itt tartunk jelen pillanatban. Létezik egy Kárpát-medencei hungarikum mozgalom, nagyon sok alkotó közösséggel.

Az én meglátásom szerint a hungarikum mozgalomba való belépés az minden egyes közösség számára egy lehetőség. Minden közösségnek vannak értékei – ez a mozgalom alapja. A legkisebb közösségnek is vannak értékei, függetlenül attól, hogy ez a közösség hol helyezkedik el, milyen állapotban van, hány tagja van, az elmúlt időszakban foglalkozott-e hagyományörzéssel, értékmegőrzéssel, értékteremtéssel, ezeknek az információknak az átadásával.

Ha egy közösség tudja, elhiszi magáról azt, hogy vannak értékei, és szeretné azokat az értékeket megtartani, fenntartani, s a legfontosabb feladatként egy következő nemzedék számára is átörökíteni – mert ez a másik legfontosabb feladata –, akkor itt a helye a hungarikum mozgalomban. Függetlenül attól, hogy csak 100 ember alkotja azt a közösséget, és attól is függetlenül, hogy 50 000-100 000, vagy még több.

Amikor valaki belép a hungarikum mozgalomba, azt szeretné, hogy a részese legyen, a legfontosabb feladat, hogy végezzen egy értéktár feladattal. Ez egy helyzetelemzés a közösség számára. Bizony, az első időszakban, 2013-ban, mikor elkezdődött ez az építkező folyamat,

nagyon sok közösség elmulasztotta ezt. Nem is tartanak ott ezek a közösségek az építkező folyamatban, akik előre akartak szaladni ebben, mint azok, akik fontosnak tartották, hogy jöjjön létre egy értéktár a településen.

Ez a legfontosabb, hogy szembenézzünk saját magunkkal: jelen pillanatban a közösség ilyen állapotban van; ennyi aktív, cselekvő tagja van a közösségnek. Ilyen állapotban vannak a természeti értékei, az épített öröksége. Őrizzük-e a hagyományokat; készítettünk-e leírásokat az értékekről; tudja-e a falu népe, hogy ahol lakik, abban a közösségben milyen értékek találhatóak. Ez a legfontosabb küldetése a hungarikum mozgalomnak.

A hungarikum mozgalom nem a külföldieknek épül. Nem másoknak szeretnénk megmutatni azt, hogy milyen értékeink vannak. A Hungarikumok Gyűjteményének, a csúcsteljesítményeknek egy ilyen rendszerben van jelentősége. De a helyi értékek feltárásában nem az a lényeg, hogy a messziről érkezettek meglássák. Ez egy második, harmadik lépés.

Értékként kell gondolnunk rájuk, mert igenis is értékek, a birtokunkban, tulajdonunkban levő dolgok. Még akkor is, ha volt egy elmúlt időszak, ami egyáltalán nem arra biztatott bennünket, hogy bár-

milyen dologra is értékként gondoljunk, ami magyar és saját és hazai.

Ha a cselekvő, aktív korban lévő közösség tagjai nem ismerik, vagy nem adják tovább értékeikről való tudásukat, nincs rá mód, hogy a fiatalabbak, a most felnövekvő generáció tagjai megismerjék. Nekem van egy 14 éves lányom, Nyugat-Európa kulturális értékeit úgy sorolja fel, ahogy azt kell. De vajon a saját települése értékeit megtanítjuk-e gyerekeinknek, megmutatjuk-e nekik? A szomszéd település értékeit, a megye, a lokálpatrióta lényeg értékeit megmutatjuk-e? Ha nem itt kezdődik ez az építkező folyamat, akkor nincs lényege a hungarikum mozgalomnak. Márpedig csak akkor tudjuk átadni ezeket az információkat, ha készítünk egy értéktárát, értékleírást, ha számba vesszük a saját értékeinket, ha mi, akik idősebbek vagyunk, döntéshozók vagyunk, aktív közösség tagjai vagyunk a településen, büszkék vagyunk az értékekre. Ti, akik fiatalabbak vagytok, lássátok, hogy a közösség ilyen állapotban van. Ez a kiinduló alap. A helyzetet látva mindenki megtalálhatja a feladatát.

A képviselőtestületnek mindig van lehetősége arra, hogy azt mondja, hogy igenis én szeretnék értéktárat létrehozni. Egy képviselőtestületi ülésen a képviselők

felteszik a kezüket, azt mondják, hogy igen, létrejön az értéktár.

Ki legyen a gazdája az értéktárnak? Ez a törvény úgy készült, hogy azt tudjuk mondani, hogy bárki, aki csak szeretné azon a településen. Semmilyen kötelező formula nincs leírva. Pontosán azért, hogy adminisztratív akadály ne legyen. Bárkit meg lehet bízni az értéktár gondozásával. Lehet ez civil szervezet, már létrehozott bizottság, lehet új értéktár bizottságot létrehozni, ahova beválasztható a polgármester, a plébános, az iskolaigazgató, a településről elszármazott, de nagyon fontos ember. Bárkit be lehet választani az értéktár bizottságba. Intézményre rá lehet bízni, hogy könyvtár, múzeum, helytörténeti egyesület gondozza ezt a folyamatot. Viszonylag gyorsan el lehet érni, hogy értéktárak létrejöjjenek.

Mondtam, hogy kicsivel több mint ezer közösség van a hungarikum mozgalomban. Tehát, ahol döntött a képviselőtestület arról, hogy jöjjön létre értéktár, kijelöltek valakit, hogy legyen a gazdája, kiválasztottak néhány értéket, arról kitöltötték a viszonylag egyszerű adatlapot, és mindenről még döntést, határozatot is hoztak. Jó esetben beküldték a megyei értéktár bizottságnak, hogy létrehozták az értéktárat és már vannak is értékeik.

Ha valaki azt gondolja, hogy ezáltal teljesítette a hungarikum mozgalom lényegét, ő már része ennek, annak rossz hír, mert téved. A hungarikum mozgalom lényege, hogy közösség jöjjön létre az értékgyűjtés során, és azt követően is. És ennek nagyon sok tagja lehet.

Természetesen, én azt gondolom, fontos, hogy a polgármester az adott településen támogassa ezt. Fontos, hogy a képviselőtestület is támogassa. Fontos, hogy egy aktív bizottság is jöjjön létre. De ebbe a folyamatba érdemes bevonni óvodákat, iskolákat, ahol vannak, általános-, középiskolákat, felsőoktatási intézményeket. Érdemes

megszólítani a civil szervezeteket. Félhalott állapotban levő civil szervezetek alakultak újjá, mert igazi lényegét és értelmet találtak a helyi értékek feltárásában. Megint aktív lett a közösség – ennek a területnek köszönhetően.

Nagyon sok helyen látjuk azt, hogy az egyház – legyen az katolikus, református, evangélikus szívesen kapcsolódik ehhez a folyamathoz.

Egy-egy folyamat eredményeként – amikor már a település létrehozta az értéktárat, elkezdődött a gyűjtés, lett belőle egy állandó kiállítás a településen, új kiadvány született az értékek megjelenítéséről, elkezdték a falunapokat is a helyi értékek ünnepévé átalakítani –, a polgármester meglepetésére az a civil szervezet, amelyik azért jött a fogadóórájára, hogy már megint koszos a buszmegálló, földölt kukák mindenütt, és a kutyák nem jó helyen ugatnak, most már azért jön, hogy polgármester úr, szeretnénk elkérni a művelődési ház kulcsát, elkezdődik az értékekről szóló állandó kiállítás építése. Csak az a kérésünk, polgármester úr, hogy szóljon, ennek és ennek, hogy azt az értéket is elvihessük erre az állandó kiállításra.

Sok a jó példa, amikor valóban megérezte a helyi közösség az értéktárat. Ez a polgármesternek is jó lett, a civil szervezeti közösségnek is jót tett ez a folyamat. Mozgalom kell, hogy legyen a helyi értékek gyűjtéséből – természetesen. Ha ebben az építkező folyamatban bárki megtalálja saját magát, nagyon sok kiterjesztési pontja van csupán annak az adminisztratív döntésnek, hogy egy közösség elhatározta, hogy létrehozza a helyi értéktárat.

Tudnám sorolni a jó példákat: egy településen állandó iskolai vetélkedőt szerveztek azóta a helyi értékek megismeréséről. Az említett falunapok helyett, a CD-szárak helyett, akik több százezer forinttal a zsebükben távoznak hazafelé, ál-

talában különösebb teljesítmény nélkül, elkezdtek a helyi értékek ünnepét megszervezni a falunapon, a helyi érték előállítónak, a helyi termelőnek adtak bemutatkozási lehetőséget a saját ünnepükön. Új szórólapok, új kiadványok születtek. És nemcsak azért, mert a törvény előírja, hogy a helyi értékeket, hogyan létrehoztak egy ilyet, azt a honlapon meg kell jeleníteni, megjelennek a honlapokon. Tudni kell, hogy van most már Magyarországon egy olyan aktív réteg, amelyik a turisztikai céljai között úgy válogat, hogy szeretné azon a településen az értékeket megtalálni. És egy honlapon az értékeket megjeleníteni, manapság már nem egy bonyolult feladat.

Óriási önállóságot kapnak a települések a helyi értékek kiválasztásában, ez nagyon nagy lehetőség. De óriási felelősség is, hiszen ha egy közösség saját maga választja ki az értékeit, akkor a saját kirakatát építi. Nagyon nagy lehetőség, de még nagyobb felelősség, hogy egy helyi közösség az értéket tudja kiválasztani.

Én tisztában vagyok azzal, hogy felbukkannak olyan közösségek, akik a bővít, a műanyagot, a hamisat fogják a helyi értékek közé választani. Na de nézzünk szembe saját magunkkal, jó közlelő a tükörben, hogy vajon biztos, hogy minden magyarországi közösség

értékalapú gondolkodást valósít meg a hétköznapiak során? Én bízom benne, én egy idealista ember vagyok. Sőt, ahogy a példák mutatják, a jelentős részük ennek alapján választotta ki az értékeit.

A három legalapvetőbb, ami most már a helyi értéktárakban megjelenik – mindenki kiválasztja – az épített örökség elemeit, a természeti értékeket, illetve most már – talán ez már a mi mozgalmunknak köszönhető – elindult a helyi jellegzetes ételek, italok megjelenítése a helyi értéktárban. Ebben különösen nagy jelentőségünk van. Csak szeretném mondani, hogy ezek a receptek, ezek az ételleírások óriási értéket képviselnek, és bizony, ez egy régebb óta fiatal generáció tudását jeleníti meg. Ha mi, a náluk kicsit fiatalabbak nem fordítunk figyelmet arra, hogy ez az óriási tudás ne távozzon ebből az életből, akkor mindent megteszünk azért, hogy rögzítjük ezeket az értékeket, ezeket az ételleírásokat. Ráadásul abban is lehetne felelősségünk, hogy azt mondjuk, hogy egy mostani fiatal generációnak átörökítjük úgy, hogy valóban ne csak a recept birtokában, hanem az ételkészítés tudásának a birtokában is legyenek. Fontosnak tartom.

És amiben biztatni kell a közösségeket, ami nincs bent a törvényben, de mégis lehetőség: arra biz-

tatunk minden közösséget, hogy miközben az épített örökségeit, a természeti értékeit és a gasztronómiai különlegességeit rögzíti a helyi értéktárban, hogy tegye meg azt, hogy körülnéz, hogy annak a közösségnek van-e, volt-e híres embere. Olyan ember, aki nagyon sokat tett valamikor, viszonylag hosszú időszakban azért a közösségért. Ez lehet író, költő, helytörténész, pedagógus, egyházi ember. Nagyon sok ilyen van. Óriási elmaradásunk van ezen a területen. Még nem vagyunk hajlandók emberek életútját, tevékenységét, munkásságát, a helyi közösség elé példaként állítani. Tisztelet a kivételnek, nagyon sok jó példát is tudok mondani. De nagyon nagy elmaradásunk van ezen a területen.

Az a helyzet, hogy egy embernek jelen pillanatban minimum meg kell halnia ahhoz, hogy értéként gondoljon egy közösség rá. Nehezen fogadom el, de ezen, amíg nem lehet rajta változtatni, legyen így. De azt is tapasztalom, hogy akik már nincsenek közöttünk, sok a lemaradásunk, hogy kiválasszuk közülük azokat, akik által valós tudások, érték állítható egy közösség elé példaként. Mindig az ember életútja, tevékenysége, munkássága az érték.

Arra is biztatok minden közösséget, hogy a helyi hagyományörző közösség több évtizedes tevékenységét állítsák példaként a helyi közösség számára. Bátran mondják ki arról a szervezetről, hogy az érték számunkra. A dalkör, a dalárda, a néptáncgyűttes, az önkéntes tűzoltó egyesület, a sportegyesület. Erről nem lehet nyilván lajstromot készíteni, hiszen minden közösség esetében másként jelenik meg ez a civilszervezeti alap. De biztatom önöket arra, ha úgy gondolják, hogy annak a közösségnek a tevékenysége hozzájárult, hogy a település jelen pillanatban is olyan állapotban van, vagy valamilyen értéket őriz, ne legyenek restek, mert ez a fajta elismerés a legnagyobb,

amit kaphat egy helyi közösség, közösségi tag ebben az esetben.

Amiben óriási lemaradásunk van, hogy a szellemi alkotás ereje megjelenjen a helyi értéktárban. Erre van a legkevesebb példa. Alapvetően a kézzelfogható dolgok kerülnek a helyi értéktárak értékei közé. Remélem, hogy a következő időszakban majd erre még nagyobb figyelem fordul.

Egy kis szakma, hogy ezt se úszuk meg, és el tudjam mondani önöknek. Mióta elindult a hungarikum mozgalom, van egy szakmai vita. Az a lényege, hogy néhány szakember azt mondja, hogy az ő meglátásuk szerint a helyi értékek tára kialakítása az felkínálja a lehetőséget arra, hogy értékkel nem rendelkező dolgok is bekerüljenek a helyi értéktárakba. Ezt nem vitatjuk. De ha jönnének a szakemberek, a messziről jött szakember nem hagyná, hogy egy helyi közösség beválassza a kopjafát akkor is, hogyha azt nem a népművészet mestere faragta, vagy nem is értékes fából. Miközben a közösség pirosbetűs ünnep nélkül, az év bizonyos napján elzarándokol ahhoz a kopjafához, és ott lerója a tiszteletét, mert az a kopjafa egy olyan eseményt rögzít, olyan embereknek állít emléket, amelyek, akik fontosak voltak a helyiek számára. Elengedhetetlen, hogy arról az ér-

tékről úgy gondolkodjon a közösség, hogy az igenis fontos számára, érzelmileg kötődik hozzá.

Az a fontos, hogy legyen az értékeiről gondolkodó közösség. Legyenek tagjai, mert ha vannak, akkor van közösség is. És ha van ilyen közösség, és részese a hungarikum mozgalomnak, akkor a helyi hagyományok, helyi ünnepek, ételek, szokások, ezek mind megjelennek. És az a helyi érték, amit kiválasztanak a helyi közösség tagjai. A helyi közösség tagjai, és senki más.

Nagyon sok helyi közösség, értéktár építő munkájában szerepet vállaltam, és így láttam az eredményeket, és hogy van értelme a hungarikum mozgalom szélesítésének. Különösen optimista vagyok, hogy Kárpát-medencei hungarikum mozgalomról beszélünk. Ráadásul tettünk már kísérleteket arra is, hogy magyar-magyar kapcsolatok jöjjenek létre. Magyarországi magyar települések Kárpát-medencei magyar közösségekkel együtt kezdték el az értéktárakat, értékgyűjtést. A legnagyobb építő folyamat látszik abból, amikor a semmiből elindulva viszonylag rövid idő alatt az aktív cselekvő közösség látható eredményeket tud elérni. Ennek is köszönhető, hogy a hungarikum mozgalomban napról napra többen vagyunk, és így lesz ez a következő időszakban is.

Köszönöm szépen a figyelmet.

BALOGHNÉ URACS MARIANNA 30 éve dolgozik a közművelődésben, ebből 24 évet Pápán, a Jókai Mór Művelődési Központban töltött művelődésszervezőként, szakmai csoportvezetőként, majd igazgatóként. Szakmai munkája során legszívesebben színházi előadások szervezésével, a színházi nevelés és a drámapedagógia lehetőségeivel foglalkozott. Részt vett a Pápai járás szervezeteit összefogó Civil Háló Szövetség, valamint egy civil információs iroda létrehozásában és működtetésében, pályázatok elkészítésében és megvalósításában. Jelenleg a Pápai Művelődéstörténeti Társaság elnökeként is tevékenykedik, segítve a járás településeinek értéktárak felállítását, értékalapú együttműködéseit. 2015 januárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Megyei Irodájában dolgozott területi koordinátorként, majd 2017 januárja óta az NMI Művelődési Intézet Nkft. Észak-Dunántúli Központ vezetője.

HORVÁTH ZSOLT 2006 és 2014 között országgyűlési képviselő, részt vett a magyar nemzeti értékekről és a hungarikumokról szóló törvény előkészítésében, majd az ahhoz kapcsolódó feladatok megvalósításában. Jelenleg kettős feladatot lát el, dolgozik a Laki-teleki Népfőiskolán a Kárpát-medencei Népfőiskolai Hálózat előkészítésében, másrészt a Földművelésügyi Minisztérium Hungarikum Bizottsága mellett értéktárak kidolgozásáért felelős koordinátor.

Malomsoki értékek*

Malomsok lakossága jelenleg 511 fő, természeti szépsége és jellegzetessége, hogy három folyó faluja, a Marcal, a Rába és a Gerence folyik keresztül a településen, és hogy a falu két településrészből áll. Először 1325-ben tesznek róla okleveles említést, „Mulunsuk” néven, ekkor még csak Ómalomsok volt, majd a török hódoltság idején az emberek a Marcal másik oldalára menekültek, és így jött létre 1760-ban Újmalomsok. A két településrészt tehát a Marcal folyó választja el egymástól. 1950-ben egy belügyminiszteri rendelet alapján a két település Malomsok néven egyesített község lett.

Malomsok a nevét a vízimalmokról kapta. Az 1870-es években azonban a folyók szabályozása miatt a malmokat lerombolták – az indok az volt, hogy gátolják a víz folyását.

Malomsok közigazgatási területén számos pusztas és major létezett a történelem folyamán, így Ponyvád, Sente, Tördemész és Emilháza. Ezek korábban népes települések voltak, de az idők folyamán elnéptelenedtek. Ponyvádon még kastélyunk is volt, de sajnos lerombolták, pedig a II. világháborút átvészelte.

Az emberek Malomsokon főleg a mezőgazdaságból és állattenyésztésből éltek.

Állattenyésztéséről híres volt a falu, a lovak díjazásán első díjat kapott Nagy István „Fecske” nevű lova, a tenyészbika díjazáson pedig Kecskés Dénes állata. Országosan ismert volt Malomsokon az állattenyésztés.

Malomsok *nevezetességei* között első helyen említem két templomunkat, a két felekezethez tartozó lakosságnak Ómalomsokon áll a római katolikus temploma, amely klasszicista stílusban épült, 1777-ben. Itt található Németh Károly, Ómalomsok utolsó kántortanítójának márvány emléktáblája. Újmalomsokon az evangélikus templom található, amely késő barokk stílusban, 1760-ban épült. A templomban van Edvi Illés Gergely gályarabságra ítélt malomsoki lelkész emléktáblája, aki 1660-1674-ig szolgált Malomsokon.

Mindkét templomban márvány emléktáblák őrzik az I. és II. világháborúban elhunytak emlékét.

Helytörténeti gyűjteményünk van, amit a Baráti Kör kezdeményezésére hoztak létre, a falu lakossága által adományozott eszközökből, használati tárgyakból, fényképekből és oklevelekből. Olyan kiállított tárgyak láthatók a gyűjteményben – például tulipános láda –, melyek a falu múltját tükrözik. Malomsok

szülöttének, néhai H. Szabó Lajos helytörténésznek egy kis emlékhelye lett itt kialakítva, büszke rá a falu, mert írásos dokumentumokat, fényképeket összegyűjtve több könyvet is megjelentetett szülőfalujáról, és több történelmi emlékhely létrehozásával igyekezett Malomsok gazdag történelmi múltját ápolni és megőrizni.

Az Önkormányzat épülete régen általános iskola volt, folyosóján egy emlékfal őrzi az elhunyt malomsoki tanítók márványtábláit – a tanítók munkájának erkölcsi elismerésére. Jelenleg van egy gyémántdiplomás tanítónk, Mérsáros Ferencné, Kató tanító néni személyében, aki 38 évet töltött el Malomsokon tanítóként, akire nagyon büszkék vagyunk, hiszen még mindig aktív résztvevője a település közösségi és kulturális életének, jelenleg is ő a könyvtárosunk.

Az Önkormányzat épületében, a könyvtárhoz vivő folyosón helyi kiállítás látható a volt általános iskola használati tárgyaiból, szemléltető eszközeiből, illetve dokumentációk, könyvek találhatóak itt a falu történelmi múltjáról. Ezt az előző polgármester asszony, Barczáné Majsza Klára alakította ki.

Kulturális életünk gazdag, 2015-ben volt egy amatőr kézmű-

* A polgármester asszony ismertető előadása az NMI Művelődési Intézet Települési értéknapi Veszprém megyében sorozatának malomsoki állomásán hangzott el. A falu értékeinek végig gondolása az értéktár létrehozása érdekében történt.

Az értéknep résztvevői

ves kiállítás, a helyi ügyes kezű emberek munkáiból, amely nagy sikert aratott a helyi lakosok és a környékbeli települések körében is. Ezeknek az alkotásoknak mindegyike értéket képvisel számunkra, hiszen a kézművességhez kell egy bizonyos kreativitás, ami nem minden emberben van meg. Akkor terjedelmű volt a kiállítás, hogy a 300 m²-es tornatermet elfoglalta.

A kiállításon elhunyt helyi lakosok kézműves dolgait is megcsodálhatták. Ezek főként hímzett terítők, párnák és falvédők voltak.

Nagyon sokfajta kiállított tárgyat lehetett megtekinteni:

A quillingek – ez egy kreatív papírcsík technológia ajándékok, ékszerek és figurák készítéséhez – Fintáné Csillag Piroska és Boros Brigitta alkotásai voltak, ők a gyerekeknek szakkört is szerveztek.

A foltvarrás Ligetvári Sándorné nevéhez fűződik, a keresztszemes hímzés Horváth Mónikához, a gobelin Rugovicsné Barcza Zsuzsannához, a gyöngyfűzés, égett gyurmás asztalteríték, díszek Véland Lillához, a famunkák Páll Leventéhez. Ő készítette az új falutábláinkat, ő egy Erdélyből Malomsokra települt fiatalember, aki a fa-

luban egy gyönyörű székely kaput is készített.

A magyaros esküvői ruhák, melyeken a díszítések, a sujtások kézzel készülnek, Finta Tamás divat- és stílusstervező munkái voltak.

A fonott kosarakat és vesszőseprűket Kovács Ede bácsi készítette, a házi készítésű, kézműves tortákat, melyek fényképekről voltak láthatók, Boros Melitta.

Varga-Gedő Zalán grafikákat állított ki, festményeket, rajzokat Kárpáti László.

A falunkban a négy évszakos szalmabábuk készítői Szabó Ferencné és Telbisz Bálintné, ők folyamatosan díszítik tárgyaikkal a falut. Minden évben felállítják a falu Betlehemét.

Több olyan lakos van, aki a saját portája előtt szépíti a területet kézműves dolgaival.

A „Malomsoki piramis” a falu kivilágható látványossága, 1032 darab műanyagflakomból készült, Finta László készítette.

A kézműves kiállításon a rózsafánkot – nagyon régi recept alapján – a nyugdíjasklub volt vezetője sütötte, Polgár Lajosné, és miközben nézelődtek az érdeklődők, beszélgethettek a vendégek,

megkóstolhatták a fánkot, tehát egy kis vendéglátással mindenkinek kellemes délutánra tettük a hasznos kikapcsolódást.

Igazából a szivárvány sokszínűségével jellemezhetném ezt a kiállítást. És annyira segítőkészek voltak a kiállítók, hogy a kiállítás elrendezését is ők végezték. Ők olyan emberek, akik nem csak saját szórakozásukra, hanem szűkebb környezetük gyönyörűségére is alkotnak.

Hagyományörző menyegzőnket, ami DVD-n megnézhető, „Egyszer volt, hol nem volt” címmel tartottuk, amivel az idén egy millió forintot tudtunk adni a falunak, hiszen megnyertük vele a Napló „Összertartozunk” című pályázatát. Ebben a pályázatban a legjobb közösségi pillanatot keresték, ahol a legtöbben részt vettek a település lakói közül. A mi hagyományörző menyegzőnk egy olyan rendezvény volt, ami a faluban minden korosztályt megmozgatott. A helyi lakosok korhű ruhákba öltözve, régi lakodalmas ételeket, szokásokat, táncokat, énekeket felidézve mutatták be, a lassan feledésbe merülő lakodalmak világát.

Még Polgár Lajosné, Kári néni vezette a nyugdíjas klubot, amikor egy múlt századi zenés színdarabot adtak elő, ami nagy sikert aratott nem csak a helyiek körében, több helyen is felléptek vele, tizenhét-szer adták elő. Balatonfüzfőn a Színjászó Fesztiválon I. díjra érdemesítették, szerepelt Budapesten a Vajdahunyad várában és a WestEnd City Centerben. Rábapordányban, a környékbeli településen is hatalmas sikere volt.

2016-ban azt gondoltuk, hogy a minden év szeptemberében megtartott Szent Mihály nap legyen valami más, valami különleges legyen. A fiam vetette fel, hogy mi lenne, ha a Klári néniék-féle lakodalmast kivetítenénk az egész falura, és a jelenlévő vendégeket is bevonnánk

**Polgár Lajosné, Klári néni
a falu értékgyűjteményével**

a rendezvénybe. Így a 16 szereplő helyett közel 40-en lettünk, mind-egyik korosztály képviseltette magát, és nagyon jól tudtunk együtt dolgozni. Még egy hónapunk sem volt arra, hogy ezt megvalósítsuk!

Elkezdtük a szervezést, először is Klári néninek és Horváth Mónikának ki kellett egészíteni a színdarab szövegét, hogy minél többen szerepelhessenek benne. Ez nem volt könnyű, hiszen a padlason talált, 1885. évi kiadású füzetke alapján készült a színdarab, tehát régies kiejtéssel, nehéz nyelvezettel. Így a szöveg megtanulása sem volt könnyű.

A fiam varrta a magyaros menyasszonyi ruhát, kézi díszítéssel, valamint a koszorúslányok ruháit, amiben a nyugdíjas klub jelenlegi vezetője, Szabó Ferencné segített neki. Mondanom sem kell, gyönyörű ruhák készültek, alig egy hónap alatt.

A menyasszonyi csokrokat, kítűzőket, virágdíszeket Véland Lilla készítette.

Ómalomsokról a lányos háztól kikértük a menyasszonyt, és a nászmenet lovas kocsikon vonulva jött át Újmalomsokra, ahol leszálltunk a lovas kocsikról, és gyalogo-

san folytattuk a vonulást. A lakosság kiállt az utcára, és mindenki integetett, volt, amelyik ház előtt megkínáltak bennünket. Végig nótáztuk, énekeltük az utat. A környékbeli lovas barátaink segítettek abban, hogy lovas kocsikon vonuljunk.

A vőlegényt elbúcsúztatták a helyi kocsmá előtt, utána elvonultunk a templom elé, ahol a falu vezetője adta össze az ifjú párt. Szépek voltak, jól kiszemeltük őket. Onnét mentünk a vőlegényes házig, ahol következett a lakodalom, ami aztán folyt a hagyományok szerint, a finom ételek és sütemények tálalásával.

A szép tortákat Boros Brigitta készítette, amik nagyon ízletesek voltak, hiszen hamar elfogytak. A lakodalmi ebédet Klári néni vezetésével a nyugdíjas klub tagjai készítették. Több fogást tálaltak fel, és ezt a násznép a valóságban elfogyasztotta, sőt, a jelenlévők is meglettek vendégelve a végén.

Élő zenére megkezdődött a tánc: párnatánc, sodrófatánc, cigánytánc, menyasszonyi tánc. A táncokba természetesen a nézőket is bevontuk, és ezt örömmel vették.

A rendezvény várakozáson felüli sikert aratott!

2018-ban a megnyert pénzen Arató Fesztivált szeretnénk szervezni, hasonlóképpen, mint a falusi lakodalmast, a lakosság segítségével, a vendégek bevonásával.

Divattörténeti napot is szeretnénk rendezni, hiszen Klári néni-nél sok olyan régi korból származó ruha van, ami szintén malomsokiaké volt. Helyi paraszti viselettől a divattörténeti korok bemutatása – a jelen divatig. Szintén malomsokiak viselnék a ruhákat. Minden korosztályt szeretnénk bevonni.

Amatőr csoportjaink a faluban az Őszirózsa Nyugdíjas Klub, ami 2003-ban alakult Polgár Lajosné

Klári néni vezetésével. 2016-ban vezetői váltás történt, jelenleg Szabó Ferencné Andi a nyugdíjas klub vezetője. Színdarabot játszanak, énekelnek, szavalnak.

A Malomsoki Menyecskek a könnyűzene műfaját képviselik, 10 éve egy baráti társaságból alakultak, egyszeri fellépés volt a cél a Malomsoki falunapra, és még jelenleg is együtt vannak. Szeretnek énekelni.

A Country Csillagok egy country tánccsoport. 2015-ben alakultak, de most már több stílust is képviselnek.

Ezek a csoportok állandó fellépői a helyi rendezvényeinknek, és a környékbeli települések körében is elterjedt a hírük. Nagyon sok rendezvényen fellépnek, pl. falunapokon, nyugdíjas napokon, Szent Mihály napon stb. Aktívan részt vesznek a falu közösségi életében.

Amatőr csoportjainkat, lehetőségeinkhez mérten, természetesen anyagilag is támogatjuk.

Civil szervezeteink a Polgárör-ségünk, a Sportegyesületünk, a Ba-

A Malomsok Baráti köre találkozásán népi táncolót szereplése után családja köszönti

Az Újmalomsoki Ifjúsági Egylet alapítói 1936-ban

ráti Kör – erről részletesebben beszélnek.

A Baráti Kör Alapszabályában a hagyományörzés szerepel. Tagjai főként a Malomsokról elszármazottak, akiket még mindig érdekel a falu sorsa, de természetesen helyi lakosok is vannak a tagok között. Ők tagdíjaikkal és adományaikkal is támogatják a falut.

1984-ben alakult, 1990-ben jegyezték be a cégbíróságon. Nevéhez fűződik:

- a március 15-i ünnepek iskolai zártságából, nyilvános, közös ünnepé tétele,
- a Helytörténeti Gyűjtemény létrehozása,
- a világháborús hősi halottaknak emléktáblák emelése,
- a tanítói emlékfal – a tanítók munkájának elismerésére,
- az Önkéntes Tűzoltók 100. évfordulóját megőrkítő emléktábla,

Tanítók és igazgató-tanítók emlékfala

- a 48-as honvédek emlékére emelt emléktábla
- a Milleniumi emlékoszlop,
- az Erzsébet emlékoszlop.

Szellemi értékeink dr. H. Szabó Lajos helytörténész könyvei, aki Malomsokon született, és kívánsága szerint Malomsokra is lett eltemetve!

Falunk szülöttei Horváth Miklós lelkész és Dr. Matos Lajos, az országos hírű, világszerte ismert kardiológus.

Egy Goethétől vett idézettel szeretném befejezni a mondani valómat: „Egyedül felszárnyú angyalok vagyunk, s csak úgy tudunk szárnyalni, ha összekapaszkodunk!”

FINTÁNÉ DÓRA MÁRIA (Csorna, 1967) Malomsok polgármestere. Iskoláit (általános és gimnázium) Csornán végezte, mérlegképes könyvelő. Dolgozott Pápán az ÁFÉSZ-irodában, Malomsokon anyakönyvvezetőként, 2014 október óta polgármester. Férje malomsoki születésű, két fiúk van, ők is a faluban élnek. A Menyecskék kórus alapító tagja. A felújított malomsoki hagyományos lakodalom megszervezője.

Németbánya értéktára – Értéktár-mese

„Nagy kincsek kis faluban”

Németbánya értéktára olyan, hogy nagyobb falvakban sincs ilyen. A mi kis százfős falunknak már sok értéke van és olyan nagy értéke is, hogy még a megyei értéktár is értékei közé vett fel egyet. Egy másikra pedig, amelyre szintén büszke vagyok – megcélzottuk ezzel is a megyei értéktárat, de nem fogadta be –, a városi értéktár csapott le, miután ezt meghallotta. Majd amikor odaérek, elmesélem.

Mese az országjáró Horváth Zsoltról és a teleházzól

Most egy kérdést teszek fel, ugye tudjátok, hogy mi az a teleház? Egy falunak vagy egy városnak egy olyan kulturális központja, ahol mindenféle technikai felszerelés, internet, ismerethordozók vannak, ez a teleház. És a történet: egyszer voltam egy értékünnepen, ahol dr. Horváth Zsolt országgyűlési képviselő, a Pannon Térség Fejlesztéséért Alapítvány kuratóriumi elnöke elmesélte, hogy barátaival bicikliztek, és egy Balaton-felvidéki faluba mentek el, és kíváncsiak vol-

tak arra, hogy az emberek tudják-e azt, hogy milyen értékei vannak a falunak. Hát bementek a teleházba – ami ebben az esetben nem más, mint a kocsmá – ott választottak ki egy embert. Ezért kérdeztem az elején, hogy tudjátok-e, mi a teleház. Vicesen azt mondta, hogy a teleházba mentek be, vagyis a kocsmába, ami mindig tele van. A kiválasztott embertől megkérdezték, de uram-bátyám, mondja már meg, hogy milyen értékei vannak ennek a falunak. És akkor ő azt mondta, „itt aztán az égadta világon semmi nincs”. De azt elmondta, hogy a szomszéd városban melyik múzeum mikor nyit, mikor zár. Tehát a saját falujában nem tudta, hogy mi az érték, pedig minden falunak, minden településnek van értéke. És, mivelhogy országgyűlési képviselő volt akkor Horváth Zsolt, valószínű, hogy az országgyűlésben is ezért kezdték firtatni azt, hogy a hungarikumoknak meglegyen a védelme, és hogy szülessen törvény rá. 2008-ban még csak határozat született a hungarikumok védelméről, de 2013-ban már az országgyűlés törvényt hozott arról, hogy alakuljanak meg a településeken az

értéktárak, és ami csak menthető, azt gyűjtjük fel, dokumentáljuk és őrizzük meg az utókornak.

A 2015-ös évről, és ami utána jött

Németbányán 2015-ben alakult meg az értéktár. Az akkori képviselőtestület felhívást intézett a faluban, hogy akinek van kedve, ilyen és ilyen értékgyűjtő munkára lehet jelentkezni az önkormányzatnál. Tízen jelentkeztek. Én akkor nagyon-nagyon nehéz időket éltem, ezért nem jelentkeztem. Amikor az önkormányzat összegyűjtötte ezt a tíz embert, akkor engem mint képviselőt, alpolgármestert megbíztak azzal a feladattal, hogy én vállalam fel az értéktár bizottság elnökének a tisztjét. Én, mivel egész életemben gyűjtögető ember voltam, elvállaltam.

A gyűjtögetést kezdtem a családomban. Aztán, amikor fiatal tanítónőként odakerültem Németbányára, akkor is, ami csak létezett, képeket, dokumentumokat eltettem. És milyen jó! Most van miből építkezni, van miből valamit

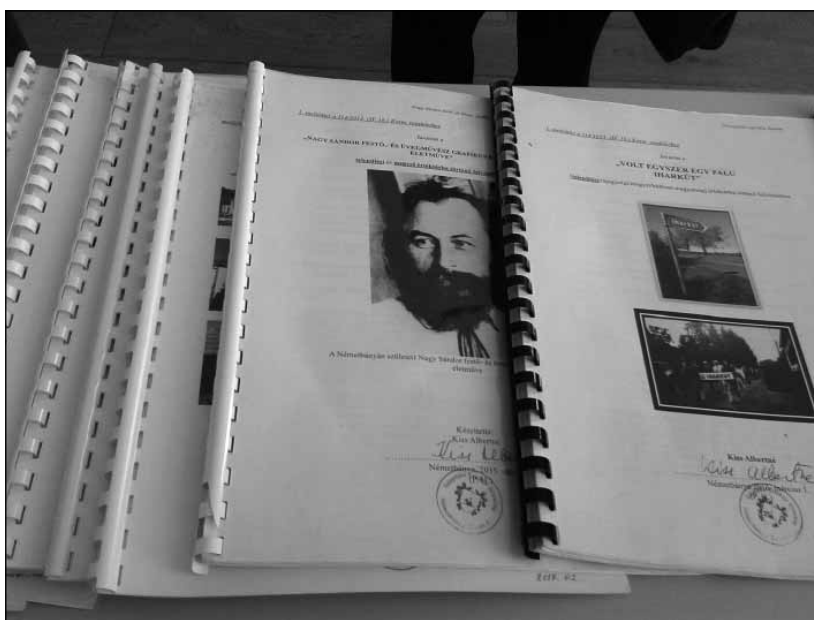
létrehozni. Az értéktár bizottság, mint mondtam, 10 fővel alakult meg plusz én. Amikor én hozzájuk csapódtam, teljes erőbedobással elkezdtük az értékgyűjtést.

Az értéktár akkor 11 fős volt, most jelen pillanatban négy fős. Az oka, többek között az, hogy olyan emberek is voltak benne, akik nem tudták, hogy mire vállalkoznak. Végül is én se tudtam, hogy mire vállalkozom. Az ember nem születik értékörnek, azzá lesz, biztos. Voltak, akik megfutamodtak – voltak ott más okok is, de most ezt ne firtassuk. Öten voltunk azok, akik gyűjtögettünk, akik komolyan vettük ezt a munkát, közben valaki meghalt közülünk, és most négyen vagyunk. De lesz egy ötödik is, egy németbányai tanár, őt fel fogom kérni, hogy legyen az ötödik az értéktárunkban. Mert nála jobban senki nem tudja Németbánya dülő neveit, meg az erdei Jáger-rétet, és minden egyes németbányai fontos dolgot ismer. Sőt, olyan jó falusétát készített, hogy ha Németbányára csoportosan jönnek vendégek, őt fogjuk felkérni, hogy vezesse körbe őket a faluban és mutassa meg az értékeinket. De erről egyelőre ennyit.

A honlap és az értékajánló űrlap

A honlapunkon igaz, hogy még nincs más, csak a javaslati űrlap, ugyanis polgármester váltás volt, a régi, ami volt is rajta, az letörlődött, most újra kezdjük az értékeinket majd az értéktár fül alá rendezni. Az értékajánló űrlap megtalálható bármelyik településnek a honlapján, aki segíteni akar a településnek, és javaslatai vannak, az letöltheti magának és láthatja, hogy a következő fő tennivalói vannak egy-egy javaslattevőnek.

Az űrlap első oldalán ez van: melléklet, a 2013/114 számú kormányrendelet – tehát akkor

született. Javaslat, az ilyen és ilyen című nemzeti érték települési, megyei, külhoni magyarság értéktárába történő felvételhez. Alatta ott van, hogy készítette, név, aláírás, település, ha van pecsétje, akkor a phoz a pecsét kerül. A második oldal az az oldal, amelyiken minden rajta van, ami kell egy javaslattevőhöz. A javaslattevő adatai, a levelezési cím, telefonszáma, e-mail cím, név. A nemzeti érték adatai. A nemzeti érték megnevezése. A nemzeti érték szakterületi kategóriája szerinti besorolása. Ilyen kategóriákkal: agrár- és élelmiszergazdaság, ipari és műszaki megoldások, természeti környezet, egészség és életmód, kulturális örökség, turizmus és vendéglátás, épített környezet, sport. Ugyanezek a kategóriák vannak a nemzeti értéktárban is, meg a megyei értéktárban is.

Na és hogy hol lehet fellelni, nyilván, ha németbányai érték, akkor Németbányán, de azon belül is, ha például külterületen van, akkor kéri azt, is hogy a GPS-koordinátákat adjuk meg, hogy a pontos hely által megmaradjon. Például nálunk vannak erdei keresztek is, amelyeket fölvevünk, és hát ennél már igen, ennél már a GPS-koordináta kell. Rövid szöveges bemutatás. Egyedi jellemzőinek, a történetének a leírása. Akkor indoklás

az értéktárba való felvétel mellett. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája, bibliográfia, honlapok, multimédiás források, és a nemzeti érték hivatalos weboldalának címe.

A mellékletekben lehet fényképet, audiovizuális dokumentációt bemutatni. Kellenek dokumentumok és támogató ajánló levelek. Ezek is nagyon lényegesek. Nálunk például egészen híres emberek is vannak a támogatók között. Például az egyik értékünk Nagy Sándor képzőművész, akinek a felvételét az értéktárba Heitler László festő és művészeti író is javasolta, és a Balaton festője, Fülöp Lajos is. A lap végén egy hozzájáruló nyilatkozat, hogy a filmet, amit mondjuk, én készítettem, vagy a fényképeket felhasználhatják. Tehát az ajánlás ebből áll. És hozzá ez egy egészen egyszerű kis űrlap. Van, akinél ez kitöltve csak 2-3 lap, de nálam, 30 oldal egy ilyen javaslat.

A javaslat, amire nagyon büszke vagyok: Iharkút

Iharkút a szomszédos községünk, amellyel Németbánya ezer és ezer szállal kapcsolódik, tehát a története szinte együtt van, mert

a tanácsi időkben is közös községi tanácshoz tartoztunk. A két község között jóbaráti viszony volt. Házasságok kötettek. Ez az a falu, ahol a férjem jó pár évig tanított. Ő volt az a tanító, aki bezárta az iskolát maga után, és többet nem lett iskola, rövidesen aztán falu sem. Ahol az iskola bezárása után bauxitot találtak, sőt, már előtte is egy picit bizsergettek ott a kutatók, és hát ennek a vége az lett, hogy 1979-ben megszűnt a falu. A temetőjét Németbányára helyezték át, exhumálták a sírokat, az embereket szétszórta a szélrózsa minden irányába. Vége lett egy csodálatos, jó közösségnek.

Bénult állapot, bénult csend állt be, ami 40 év után szűnt meg. Egy erdész, Bakonyi Lajos – meg kell említenem a nevét – volt az, aki felrázta az iharkútiakat. Azt mondta, márpedig találkozunk a vörös kráterek övezte falunkban. Lesz, ami lesz, akárhogy is, de ott leszünk. És kitakarítottak egy 40 év óta nem használt hatalmas hodályt, amit étteremnek használtak a 21-es volánnak a dolgozói, akik szállították a bauxitot. Aggregátort hoztak, ételt főztek, és ez volt az első találkozás 2003-ban. Segítettem őket, mert akkor éppen a német kisebbségi önkormányzat elnöke voltam, és pályáztam az ő találko-

zásukra. Megvolt az első találkozás, és onnantól kezdve, minden évben találkoztak. Nem hiszem, hogy van még az országban egy falu, amelynek az egykori lakói olyannyira ragaszkodnának a szülőföldjükhöz, mint Iharkút.

Mi ez a ragaszkodás? Egy nem létező falunak címere lett. Akkor, amikor már nem létezett a falu. Németbánya temetőjébe emlékművet építettek a '48-ban kitelepített lakosok és a világháborús hősök emlékére. Monográfiájuk lett, méghozzá ötkötetes! Minden évben megjelent egy-egy kötet. Nagy gyűjtőmunka előzte meg. Meg kell említenem dr. Tölgyesi József főiskolai tanárnak a nevét, az ő gondozásában jelentek meg ezek a könyvek. Az ő édesapja Iharkúton volt erdész. Az utolsó kötet tavaly jelent meg. Itt egy kis bibi történt, ugyanaz a cím került a két utolsó könyvre! Megjelent a *Hírlapírások és visszaemlékezések*, majd ugyanazzal a címmel jelent meg az újabb könyv, amibe belülről van beírva a kötet valódi címe *A falutalálkozók története*. Az OOK-Press Veszprém kiadványa.

Van *Iharkúti képek*, *Iharkút története*, és *Iharkúti emberek*. Ennek a hátulján mi vagyunk a férjemmel. Az elején pedig Koszorú tanár úr. Koszorú Imre. Tanítóképzőt vég-

zett Pápán. A felesége a Fehér Edit nevű tanítónő, egy gyönyörű szép tanító néni. Mind a ketten tanítottak Iharkúton.

Iharkútról már csak annyit, hogy én, mivel ez a ragaszkodás tényleg párját ritkító, támogatói nyilatkozatokat és újságcikkek tömkelegét raktam hozzá az ajánláshoz. Benne Bakonyi Lajos is szerepel, aki az egész tízéves találkozót megszervezte.

Dr. Kovács-Németh Mária, egy győri egyetemi tanár és dr. Molnár Béla indoklása így néz ki az értéktárba történő felvétel mellett. Kiválasztottam egy rövid, lényeges részét. „Magyarországon ez az egyetlen olyan hely, ahol az ipar szükséglete által megsemmisített falunak emlékparkja van. Veszprém megyének külön értéke lehet, hogy olyan lelki, szellemi kötődése van az egykori lakosoknak falujuk iránt, amely példa nélküli, nemcsak a megyében, hanem Magyarországon is, mert ez nem más, mint az a gondolat, hogy volt egyszer egy falu, amelyet Iharkútnak neveztek, és már csak az emléke maradt.” És dr. Molnár Béla írásából: „Iharkút története egyedi eset. A falu, az ipar igényének áldozata lett.” Mikor megvoltak az ajánlások hozzá, sok-sok képpel, beküldtem a megyei értéktárba.

A tartalmi részben nincs megadva, hogy mennyit kell írni a javaslatban, mindenki annyit ír, amennyit úgy gondolja, hogy fontos ehhez. A többi pedig dokumentumok és határozatok. Az ajánlások körülbelül 70%-át én csináltam. Bizottságunk úgy döntött, hogy egységes formát adunk minden egyes értékünknek: mindegyik egy füzetecske, kívül képpel illusztrálva, hogy gyorsan láthassuk, hogy ez most mit rejt. Amikor kész van egy anyag, akkor beköttem, spiráloztatom.

Minden egyes bizottsági ülésünkön ott van az NMI szakreferense, Mihalcsik Márta. Önélküle

soha nem adunk be semmit. Az ő szakértelme fontos számunkra, és a visszajelzés persze tőle. Ugyanis ez úgy történik, hogy én előtte elektronikusan mindig megküldöm neki a munkánkat, amit a következő ülésünkre szánunk bevonásra. Ő már úgy jön oda, hogy teljesen képben van, hogy most mi is az, amire ő azt fogja mondani, hogy ezt dolgozzátok át, vagy, hogy ez azért kevés, ide még ez kéne bele. És, hogy milyen forrásmunkát, bibliográfiát kéne, lehetne hozzátenni.

Nagyon hiányzik a németbányai értéktárban a dínóélet. Márpedig Németbánya közigazgatási területén találták meg a 83 millió éves dínó csontokat. Ősi Attila paleontológus nekem megküldte a támogató nyilatkozatot, hogy az értéktárba bekerülhet. Ugyanakkor később azt mondta, hogy várjunk vele – ez egy érdekes dolog –, mert ez egy olyan lelet, meg egy olyan érték, ami hungarikumgyanús. Ha a megyei értéktárba küldeném, és azok továbbküldik a nemzeti értéktárba, onnan meg a piramis csúcsára, a hungarikumok közé, akkor hungarikum lenne. És akkor lehet, hogy a további kutatásokat hátráltatná. Most egyelőre stagnál ez a dolog, jegeltük.

Épített környezet – szellemi érték

Különbéle területei vannak az értékgyűjtésnek. Iharkút mint épített környezet került be az értéktárunkba, Nagy Sándor a szellemi érték kategóriában került be. Nagy Sándor Németbányán született. Szecessziós irányt követő képzőművész. Aki járt a Veszprémi Színházban, láthatta azt a gyönyörű üvegablakot, amelyet ő tervezett. Nem csak üvegművész volt, hanem textilművész, akvarellista, freskókat festett, tehát nagyon sokoldalú ember. Én szerettem volna, ha Nagy Sándorról Németbányán utcát nevezünk el, de az akkori polgármester

azt mondta, hogy „Miért, ki volt az a Nagy Sándor? Csak itt született.”

Indoklása az értéktárba történő felvétel mellett ötsoros: „Németbánya lakossága büszke lehet neves képzőművész szülőföldre, és az értéktárba való felvétel tisztelegyet művészi nagysága és tevékeny életműve előtt. Nagy Sándor a megyeszékhelyen is jelentőset alkotott, a Petőfi Színház üvegablakait ő tervezte, Róth Miksa kivitelezte, de a külső falon található falfestmény is az ő műve. Ugyanezek a motívumok található üvegablakain, Marosvásárhelyen is. Többek közt jelentős a csornai plébánia templomban található falfestménye, de jelentőset alkotott szőnyegeivel is”.

A következő dolog egy érdekesség: benyújtottam a megyei értéktárba, mivelhogy veszprémi vonatkozása is van az ő művészetének, de nem fogadta be az értéktár. Azt kérték, hogy dolgozzam át. Szakértőkkel beszéltem meg, hogy mit kéne még beleírni, hogy ez alkalmas legyen a megyei értéktárba. Ekkor vettem fel a kapcsolatot Gopcsa Katalin művészettörténésszel, aki örömmel kapott a dolgon, mert pontosan ő volt az, aki vezetője volt a csoportnak, amelyik a Veszprém megyei értéktárba a Veszprémi Színházat javasolta, mint értéket. Nagyon örült annak, hogy ezt a kettőt összekötheti, a művészembert a Petőfi Színházzal, aki a Petőfi Színház üvegablakát tervezte. Azt javasolta, hogy azonnal adjam be a veszprémi értéktárba a Nagy Sándorról szóló dokumentációnkat. Meg is hívtak a bizottsági ülésre, és ott a fülem hallatára, bevonta a veszprémi értéktár. Nagyon boldog és büszke voltam. Nagy Sándorról ennyit.

Az épített örökség

Épített örökség közé sorolom a németbányai kápolnát. A németbányai kápolna jövőre lesz 20 éves.

Németbánya 260 éves, de soha nem volt temploma. Mindig az iskola volt az istentiszteleteknek a színtere. 1948-ban, amikor a németeket kitelepítették, akkor egy 14 éves kislányt is kitelepítettek, ő hetven valahány évesen döntötte el, hogy Németbányán, a kitelepített emberek emlékére egy kápolnát emeltet saját pénzéből. Nos, ez az a kápolna. Az építető nevét muszáj megjegyezni, mert megérdemli, akkor Wenczel Máriának hívták, most Maria Todte, hoteltulajdonos. Nagyon boldogok vagyunk vele, és büszkék vagyunk erre a templomra. Mága Zoltán három ízben koncertezett Németbányán! Ugyanis, Mága Zoltán, amikor fiatal zenész volt, Maria Todte hotelja ajtaján kopogott Brühlben, hogy ugyan megszólíthatna-e az étteremben. Maria Todte azt mondta: „Persze. És milyen szépen beszélsz magyarul. Jaj, de jó lesz, gyakorolom a magyar nyelvet.” Ott lakott nála Mága Zoltán évekig, és a hoteljában játszott. Örökké hálás volt ezért Máriának, akárhányszor, ha a kongresszusi központban, vagy máshol megszólított, Marikát mindig meghívta, a legnagyobb koncertjein mindig ott van, és soha nem mulasztja el a közönségnek megmondani, hogy itt van az én német nagymamám, aki énbőlőlem művész embert csinált, aki hitt bennem.

Épített örökség: Németbánya házai, kerítései, hidasai, kútjai. Ez egy értékfelsorolás. Épület és a házban folyó élet – nagy vonalakban. Hogy milyen beosztásuk volt a házaknak, az is benne van. És hogy mire szolgáltak a helyiségei. Ez egy néprajzi bemutatása is Németbánya sváb házainak. És azoknak a házaknak, amelyeket a '20-as években kezdtek Németbányán építeni, amikor a németbányaiak egy része Amerikába ment ki, és ott elkezdtek pénzt keresni és hozni. Így épültek a boltíves szép kis házak. Az 1998-as falurendezési tervben az építész a házaknak nem

műemléki besorolást adott, hanem műemlék jellegű épületnek tüntette fel. Tehát semmi kötelezettség nincsen ezekkel kapcsolatban. Érték nemcsak az épület maga, hanem az épületben levő bútorok is. Vagy a németbányai tűzoltókocsi. Az is látható, hogy a mostani építkezések mennyire igyekeznek a régi háznak a stílusát magukon viselni. Egy tavaly épült ház négyzetes oszlopfőjű házakra hajaz.

Az semmire nem jelent garanciát, hogy valami az értéktárba bekerül, viszont egy lehetőség arra, hogy ha a település megismeri az értékeit, dokumentálja, és beveszi az értéktárba, akkor nagyobb figyelmet fordít rá a későbbiekben – különböző módokon. Akár úgy, hogy ha teheti, megvásárolja, vagy ha pályázatból van pénze, ott rendezi be a falumúzeumát, vagy a később ott építkezőkre is hathat. Vagy valami közösségi kezdeményezés kiindulópontja lehet.

„Németbánya múltjának tanúi az épült környezete, a lakóházak. Ha az 1987-ben, a lakóházakról készült fotósorozatot, valamint a napjainkban készülteket összehasonlítjuk, láthatjuk, hogy a 30 év alatt mekkorát változott az épített környezet, és hogy folyton alakul. Képekben és dokumentumokban meg kell őrizni az épületeket, mert nap mint nap tűnnek el a több mint 100 éves házak a föld színéről.” Itt van az épített környezeten belül Németbánya társasági életének vagy közösségi életének a két helyszíne, a kocsmák, azaz a két kocsmát tartott el. És amikor '48-ban kitelepítették a svábokat, akkor már elég volt egy is. Mert a 400 fős faluból egyből 150 fő maradt, akkor már nem volt, aki eltartsa a kocsmát.

Ez az ajánlás nagyon vastagra sikeredett, mert egy faluban élő építész teljes mértékben mérnöki dokumentációt készített az épületről, egy csomó fotóval, ez is a

dokumentációhoz tartozik. És én még huncut kis történeteket is lejegyeztem a kocsmárosokról meg a kocsmárosnékről, mert nagyon kelendők voltak abban az időben kocsmárosnék, ugyanis majdnem mindegyik kocsmárosnének meghalt a férje a háborúban, és akkor ott legyeskedtek a húsz évvel fiatalabb legénykéek körülöttük, és el is vették őket. Büszkéek voltak a kocsmárosnék, hogy nekik milyen fiatal férjük van, mindig rámás, puclt csizmában jártak. Megbecsülték a fiatal férjet a kocsmárosnék. Róluk szólnak kis történetek.

Ami az országban egyedülálló

Van nekünk egy nagyon nagy értékünk, ami az országban egyedülálló. Ez a Zuhatagkút. Azért Zuhatagkút a neve, mert végtelenített láncon kis kupák mennek le a kútba, és amikor fölhozzák a vizet, akkor zuhog, mint a vízesés. Hogy ez milyen nagy érték, úgy derült ki, hogy írtam egyszer a Naplóban egy cikket, hogy nekünk már ennyi értékünk van, és buzdítottam másokat is arra, hogy őrizzék meg a településük értékeit. A cikkekre jelentkezett a vízkiemelő rendszereknek a szakértője, a győri Széchenyi Egyetemnek a tanára, aki eljött és teljesen beleszeretett a kútba. Azóta is mindig jön, és megsimogatja, szétszedi, összerakja. Árajánlatot is adott nekünk, hogy 350 ezer forintért újra működőképes állapotba hozná. Csak az a baj, hogy ez benn áll az egyik kocsmának az udvarán, a Straub kocsmának az udvarán, és ez magántulajdon. Felajánlották a kocsmának egyharmad részét az önkormányzatnak, neki adná az egyik tulajdonos, de nem merjük elfogadni, mert a másik rész kanadai tulajdon, nem lehet kinyomozni, hogy hol élnek, kinek van hasznélvezeti joga rajta, és olyan düledező állapotban van, hogyha elfogadjuk, akkor min-

den gond a mienk lesz vele együtt. De ha netalántán a tulajdonos odaadná nekünk, akkor fölállítanánk a falu főterén, felújítva, mert ez egy kuriózum, az országban egyetlenegy darab van belőle. A kocsmárosék csináltatták, az 1900-as évek elején, ez adta a háznak a vizet. Ezt írja róla egy nyugalmazott tanár, ajkai, aki szintén ilyenekkel foglalkozik: „A Napló cikk után elkezdtem utána nyomozni. Tudomásom szerint a megyében nincs hasonló kút, ezért védelme, óvása szükséges. Külön értéke, hogy egy gyártó cég emblémája, a hozzám eljutott kép szerint rajta van, és jól olvasható. Tehát az értéktárba való felvételét javaslom.”

Még az épített örökségről

Az Emléksírkert. Németbányán sok olyan sírkő volt, amely már feküdt a földön, föld volt rajta, és amikor én a kisebbségi elnök voltam, akkor jött az ötletem, hogy ezeket meg kéne menteni az utókornak. 2004-ben elkészült az Emléksírkert. Most jelen pillanatban 35 sírkő áll benne. Én nagyon nehezen, de mind a 35 sírkőn lévő adatokat följegyeztem. 2004-ben avattuk föl a Budapestről érkező német nemzetiségi képviselő jelenlétében.

A Halom sírmező Németbánya északi részén van, Péterváry-Szanyi Brigittával fedeztük föl. Tudtuk, hogy van, de övele együtt hártároltuk be. Az ajánlása egy elég szép munka, sok minden benne van. A leletekre Ilon Gábor '84-ben bukkant, akkor csinált feltárást. Ez is az értékeink közé tartozik.

Épített örökségünk ugyan már csak nyomaiban megtalálható, de volt nekünk egy erdei fürdőnk is, még 1933-ban. A farkasgyepűi beteg gyerekeket Farkasgyepűn kezelték, mert ott volt akkor is iskola. És ezeket az iskolás gyerekeket hozták ide, ehhez az erdei fürdőhöz, lát-

ható egy régi, korabeli képeslapon, hogy milyen volt ez a fürdő. A képen legalább száz Farkasgyepűn gyógyuló iskolás látható, legalább 6-8 fehérruhás nővér kíséretében. A képek között látható az is, ahogy most kinéz. Azért is vettük föl az értéktárba, mert ha esetleg jönne egy gazdag ember, akinek jönne egy ötlete, hogy milyen jó lenne itt egy fürdőt csinálni, akkor van nekünk már egy értéktárban elfogadott javaslatunk. Lehet, hogy a pályázatba ez valamit nyomna a latba, hogy mi már ezzel foglalkoztunk. Ezért is készült el ez.

Néprajzi kiállítás látható a faluház vitrinjében, amiben legalább 50 darab használati eszköz van. Akkor kezdtem a gyűjtéséhez, amikor Németbányának lett új faluháza 2000-ben, és akkor még csak szedett-vedett állapotban volt a gyűjtemény. Most már két vagy három vitrinben vannak ruhaneműk, használati eszközök, és hát azt fontosnak tartottuk, hogy ha már a németbányai emberek felajánlották a régi ruhaneműket meg a használati eszközöket, akkor meg is őrizzük.

Németbánya keresztjei, emlékművei a települési értéktárba történő felvételhez a címe a következő értéknek. Ezek minden faluban vannak, de nem árt, ha ezeket is

feltérképezzük. Minden egyes kereszt le van fotózva, és mellette a keresztben látható szöveg is olvasható. A kitelepülési vagy amerikai kereszt azt jelenti, hogy az Amerikában élők, a dolgozni menők emeltették. Volt, akik hazajöttek a munka után, voltak, akik kinn maradtak. Mindenkinek rajta van a neve, akik erre pénzt áldoztak, hogy létrejöjjen. Ez a mostani hősi emlékmű. Kitelepítési emlékmű – nevekkkel együtt.

Szellemi örökségünk

Most két könyvet ismertetnék, illetve négyet. Ez szellemi örökség. Az egyik a falumonográfiánk, amely 2003-ban készült el, a falu alapításának 250 éves évfordulója tiszteletére. A mindenki által ismert levéltáros, történész Hudi József készítette, de nekem is van benne egy 50 oldalas néprajzi ihletésű írásom, Németbánya néprajza. Tehát, amit én esténként a tollfosztóban és más helyen hallottam. Jó kedvükben nagyon megered ám az asszonyoknak a nyelve. Olyat is elmondtak, amit utána megbántak, de én nagyon örültem neki. Ez az egyik szellemi örökségünk, a másik pedig egy Németbányáról elszármazott, akkor 9

éves kislíró írása, aki most már 80 éves, és nekem elküldte ezt a visszaemlékezést, a gyermekkori élményeit. Németül van írva, de én ezt lefordítottam. Van a falunak egy krónikája, amit én 20 éve kézzel írok, és minden, ami érdekes benne van. Hatalmas nagy, és már nem lehet becsukni. Sok fénykép meg mindenféle dokumentum van benne. Most betelt, és most csináltunk a nyomdában egy újat. Ugyanolyan nagyot, ugyanolyan színűt, csak most már vigyázunk arra, hogy a gerince vastagabb legyen, hogy ne nyíljon ennyire széjjel.

A következő a *Németbánya képeskönyv*. Én csináltam, 400 oldalas. Falutörténettel indul, amit az internetről vettem le. Légi felvételekkel folytatódik, amit a férjem kapott a 70. születésnapjára a fiamtól. Aztán természetfotók Németbányáról, mindenféle, tavasszal, nyáron, ősszel, télen, benn a faluban, az erdőben. Utána következik egy épületekről készült rész. 1987-ben valaki végigfotózta a falut és letette a tanács asztalára a képeket, én meg szépen összeraktam, tavaly ugyanazokat a házakat lefotóztam, így lehet látni, hogy mennyit változott az épített környezet azóta. Van, ami nagyon nagyot változott. Aztán a középületek, templomunk. És van egy nagyon érdekes kép! Szent Márton a falunknak a védőszentje, és ezen a képen az látható, amit a gyerekeim maguk előtt láttak az iskolában, mert én mögöttem nem tábla volt, hanem az oltár. Én az oltár előtt tanítottam, meg a szentek előtt, mindaddig, amíg egy újságíró be nem jött az iskolába, és másnap megjelent a cikk, hogy a németbányai gyerekek nem Lenin, Sztálin képét látják maguk előtt, hanem a szenteket, és hát micsoda egy világ ez! Kirohant akkor a tanács, és másnap lefalazták az oltárt. Onnantól kezdve minden megpenésedett a fal mögött. Ez az a Szent Márton kép, ami aztán bekerült a templomba.

Az archív képek után jönnek a mostaniak: hogy él és szórakozik a mostani Németbánya. A képeskönyv végén egy olyan 100 oldalas sajtóanyag van, amit vagy én gyűjtöttem, vagy én írtam, vagy rólunk írtak. Ameddig meg nem telt, addig ebbe irkáltam, a folytatást az újba fogjuk. Nagy kincsek kis faluban.

Ez az a bizonyos könyv, ami szintén bekerült az értéktárba, és most a polgármester asszony megígérte, hogy három példányban ki fogják ezt nyomtatni. Aztán pályázni próbálnak rá azért, hogy esetleg több száz példányban is megjelenhessen. Persze újra kell szerkeszteni az egészet.

Elektronikus képtár, DVD-k, tematikus kazetták

Az utolsó, amit be akarok még mutatni, a cirka 10 gigányi elektronikus képtárunk. Ez egy merevlemezeken van tárolva. 20 vagy 25 éve gyűjtöttem a Németbánya rendezvényeiről szóló videókat, amit nagyon nehéz volt átírni DVD-kre, mert szalagos kazettán voltak meg eleinte. A szakember addig nem vállalta a tematikus feldolgozást, amíg ezek szalagos kazettán voltak. Szerencsére nekem volt egy ismerősöm, aki mindet átírta DVD-re ingyen, anyagárban 150.000 Ft értékben. Nem szerkesztette, hanem csak szimpla átmásolta. Ezután egy hivatásos szakember csinált nekem tematikus kazettákat, például falutalálkozók, falukirándulások, falunapok. Ez körülbelül olyan tizenvalahány órai anyag.

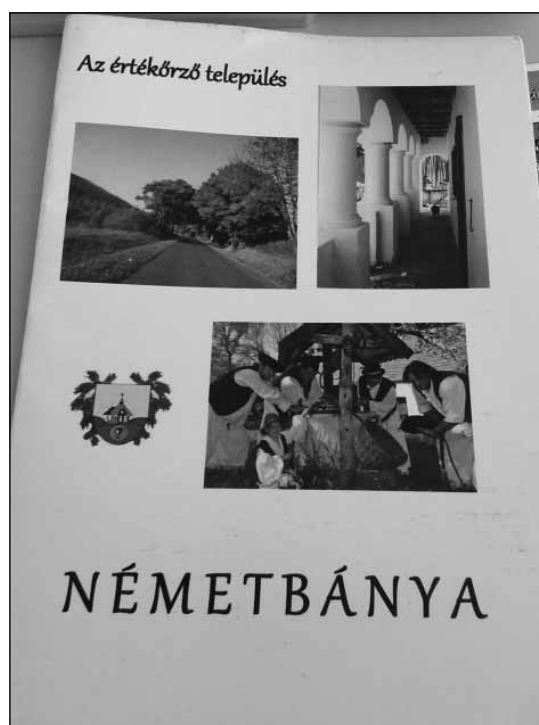
Amikor nálunk nemzetiségi rendezvény volt, mindig hívtam az Unser Bildschirmet, a német tévét, azoknak a műsora is külön megvan. Olyan is van, amikor idős emberekkel készítettünk interjúkat. Azt még Iharkúthoz kellett volna elmondanom, mind a 10 találkozó megvan

DVD-n. Külön kazettán vannak az öregjeinkkel készített videóinterjúk, a régi életükről kérdeztem őket, én interjúvoltam meg őket. Most lesz egy értéktári ünnepünk, október végén, egyetlenegy asszonnyal készített interjúmat fogom a közösségnek bemutatni, mert ő most lesz karácsonykor 90 éves, és az ő tiszteletére. Egy órát kaptam rá, nem fog beleférni. Amit kérdezek: milyen volt az élete, a kitelepítés, az ifjú kora, a gyerekeivel az élet.

Terveink is vannak...

Azt még feltétlenül el szeretném mondani, hogy milyen terveink vannak. Mondtam már a dínót, ami még jegelve van, de azt mindig próbálom majd, hogy bekerüljön az értéktárba. Már egy kis része ismert a Szélesvízből, az ötödik könyv, amit otthon, magamnak csináltam, egy pedagógus házaspár, Kiss Albert és Holeczky Éva életútja, Iharkút, Németbánya, Bakonyjákó. Ez a pedagógus pályánknak a története, ami a pedagógus őseinkkel, a dinasztia legidősebb tagjaival indul, az én dédnagypapámmal és a férjem a nagypapájával. Aki nemcsak azért híres, mert zágoni igazgató tanító volt és dalárdavezér, hanem mert ő volt Kis Manyi édesapja. Igen. Mert a férjem édesapjának a testvére volt Kis Manyi. Na, most ebben a könyvben minden benne van, ami velünk történt az 50 évünk alatt.

A visszaemlékezésemet indítom az ősökkel, az én dédnagypapa ősómmal, és benne van például, a dédnagypapám dédnagymamának írt szerelmes levele, ami manapság már egy kuriózum. 140 évvel ezelőtt, milyen szépen tudott írni és milyen aggódóan, hogy lesz-e a szeretett lény az ő párja valaha is. Akkor, amikor már tudták, hogy meglesz az esküvő, ki volt tűzve az esküvő. És mégis kételkedett. Olyan gyönyörű.

Díszoklevél, értéktár-leporellók és újra tervek

Még egy: díszoklevelünk van a megyei értéktártól, amiben benne van, hogy befogadta Iharkútunkat a megyei értéktár. Oklevél van számomra, hogy a veszprémi települési értéktárba sikeresen javasoltam Nagy Sándor festő- és üvegművészt.

Mi propagáljuk a faluban, amit csinálunk. A kis leporellókon mindig megjelenik, amit az értéktárunkba újonnan bevontunk. Van róla egy kis tájékoztatónk is. Minden egyes értékünk kemény táblás formában a faluház bejáratánál egy értéktár falon látható. Most már 17 van. Az emberek, amíg az orvosi rendelésre várnak, azért csak nézegetik és van véleményük, és ha van, akkor mondják. Tehát biztos, hogy nagyon-nagyon jó dolog az, hogy az emberek látják azt, hogy nekünk is vannak értékeink. Mert minden településnek vannak értékei, csak van, aki nem veszi számba. Mi tájékoztatjuk a falut, és kedvet csinálunk az embereknek. Most éppen ezért csináljuk ezt az értéktár ünnepet is.

Én sokszor elmegyek más településekre, több helyen is jártam

már, körülnézni, hogy mások az értékgyűjtést, értéktárba vételt hogy csinálják. Pláne akkor, amikor még fogalmam se volt, hogy ez most micsoda. Az nagyon fontos, hogy tájoljunk, menjünk ide-oda, mert ezek ötletek. Szerintem, ha egy-egy honlapot megnéz az ember, mert én is szoktam nézegetni, Pápáét is nézegettem, vagy majd ha a mienk kész lesz, mert már vajúdik, de nagyon nehezen, de majd egyszer ez is elkészül, ha meglátja más, akkor ötleteket kap. Jönnek az ötletek, hogy jó, hát nekünk is van, és ez tényleg érték? Hát vegyük be az értéktárba. Ez így működik.

Most nekem van még ezen kívül is több ötletem, amit majd szeretnék bevonni, például a természeti kincseink, a Bitva. Ott ered a Bitva Németbányán. És vagy nyolc községen vezet keresztül, és 70 km hosszú. Ilyen esetben, amikor egy-egy érték több településen keresztül vezet, akkor tájegységi kategóriába kellene besorolni. Tehát nem települési, hanem tájegységi. Az idén volt Nyárádnak egy Bitva-parti party nevű rendezvénye, amire nagyon sajnáljuk, hogy későn kaptunk értesítést, mert akkor mi is elmehettünk volna, mint olyan település, ahol ered a Bitva. Jövőben jobban figyelünk majd erre, mert ennek a Bitva-parti kapcsolatnak sok minden hozadéka lehet még. Végigbiciklizni a 70 kilométert? Túraszerűen végigyalogolni? A hét falu: Nyárád, Marcaltó, Németbánya, Bakonyjákó, Döbrönte, Ganna és a hetedik... Jó, hogy a Bitva nálunk ered. Abból lesz a pisztrángos. Már lefotóztam, most túráztunk az erdőben a Patyi vadással. Lefotóztam az eredetét.

Hogy Bakonyjákóra, a szomszéd falunkba miért érdemes menni? Bakonyjákón van értéktár, és ott csodálatos dolgot csináltak: ifjú értékörket avattak. Most utoljára 24 ifjú értékört avattak az értékünnep napján. Ott volt Bazsó Gabriella és

Hoffner Tibor, akik a taliándörögdi KÖSZI – Közép-Dunántúli Szövetség az Ifúságért vezetői. Ők munkálkodnak azon, hogy hidat építsenek az idősek meg a fiatalok között. Hogy a fiatalok fedezzék fel azokat az értékeket, amiket csak az öregek tudnak. És Bakonyjákó nagyon jó úton halad ehhez. Van egy nagyon jó gárdája, akik fiatalok, és imádják a filmezést. Interjúkat készítenek, fotóznak, vetélkedőket tartanak. És ezekből a gyerekekből tényleg olyanok lesznek majd, ilyen jó vezető emberek segítségével, mint Gabriella és Tibor, akik megtanulják az értékőrzést, meg az értékmentésnek minden csínját-bínját. Általános iskolások és középiskolások. 24 értékört avattak Bakonyjákón. Szinte hihetetlen. És szerintem az is fontos, hogy a polgármester hogy áll hozzá. Mert az ottani polgármester, Takácsné Tompos Rita is pedagógus volt a lelkem. Tanítványom. És ő is maximálisan őrzi az értékeket. Érdekes az is, hogy náluk már felvették a kapcsolatot Mátyusfölddel, mivel hogy a kitelepítés utáni Bakonyjákóra a betelepített felvidéki magyarok Mátyusföldről, Pozsonyvezekényből származnak. A jákóiak felvették

a pozsonyvezekényi értéktárral is a kapcsolatot, cserekapcsolatokat csináltak, mert onnan származnak a jákói betelepülők. Ez egy nagyon jó kis közösség, jönnek-mennek egymás között is. Most már az értéktárukat is csereberélik.

Ki finanszíroz?

A németbányai települési önkormányzat minden évben elkülönít egy bizonyos összeget a települési értéktár részére, amikor a költségvetési tárgyalás folyik. Az idén 100 ezer forintot különítettek el, tavaly 120 ezer forintot. De van olyan szerencsénk, hogy a polgármester, aki a német nemzetiségi önkormányzatnak is elnöke egyben, tehát két költségvetést tart a kezében, mindig onnan ad, ahonnan nem hiányzik annyira. És például a három példányban kinyomtatásra kerülő könyvet is ők finanszírozzák.

Az értéktár tevékenységre pályázni is lehet.

Az írás a Pápai Művelődéstörténeti Társaság népfőiskola-előkészítő kaszinóján elhangzott előadás szerkesztett változata.

KISS ALBERTNÉ HOLECZKY ÉVA tanító a Győri Kazinczy Ferenc Leánygimnáziumban érettségizett, tanítói oklevelét 1964-ben szerezte a Győri Felsőfokú Tanítóképző Intézetben. A Veszprém megyei Németbányán 1965-76-ig volt az 1-4 osztályos összevont iskola vezetője. Az iskola megszűnése után a Bakonyjákói körzeti általános iskola tanítója 1997-ig, nyugdíjazásáig. 1981-1997-ig a Bakonyjákói Német Nemzetiségi Gyermektáncsoport vezetője, mely 1991-ben elnyerte a Megye legjobb nemzetiségi gyermektánc együttese díjat Herenden. 1978-ban a Veszprém Megyei Hazafias Népfőiskola felhívására kezdett el foglalkozni Németbánya néprajzával. Pályamunkáival több országos és megyei pályázatot nyert. A közéletben a rendszerváltás óta részt vesz. Volt kisebbségi elnök, alpolgármester, jelenleg képviselő és a németbányai Települési Értéktár Bizottság elnöke. Jelenleg családta kutatással, családtörténet írásával, a helyi értékek dokumentálásával, értékmentéssel foglalkozik, és a Napló civil tudósítója. Kitüntetési közül csak az utóbbi három: A Magyarországi Németek Közösségének díja a Veszprém megyei németiségért végzett kiemelkedő tevékenységéért (1996), Németbánya Díszpolgára (2008), Aranytoll díj (Napló Civil tudósítók 2017).

A takácsi Kenderszer Népdalkör és Néptánccsoport 10. évfordulója

„Az emberi hang a mindenkinek hozzáférhető, ingyenes, és mégis legszebb hangszer” – Kodály Zoltán.

Jó estét, kellemes estét kívánunk! 10 évesek lettünk, és ezzel a 10 évvel gazdagabbak. No, nem a bankban. A több, mint 100 népdallal a torkunkban, a 7 néptáncal a lábunkban, a fejünkben, de legfőképp a lelkünkben.

Hogy is volt 2007 augusztusában, Joli? Láttatok egy Rába-parti műsort, és megszületett a gondolat: „Így mi is tudunk táncolni, mi ennél jobban is tudunk énekelni.” És addig mondogatták „Ildi, tanítsál nekünk táncot”, míg 2007 októberében létrejött az első próba.

„Csak ennyi kellett” a senior csoport indulásához, hogy 40-45 év után újra néptáncot, népdalokat tanuljunk: lelkesedés, akarat, a népdalok, néptánc szeretete.

És jöttek a próbák, majd a szereplések, az élmények, és kimondhatjuk, később a sikerek. Nagyon emlékeztető az első fellépésünk, hiszen 2008. március 1-jén Budapesten a Leader szervezet rendezvényén táncoltunk, énekelünk először színpadon. Azért az első takácsi szereplés is felejthetetlené vált, talán még néhányan emlékeznek, amikor a szüreti műsoron mus-

linca került az énekünkbe. Egy kis muslinca miatt nem adtuk föl. Sőt mindig az igényes műsorszolgáltatásra törekedtünk. Ennek része a táncunkhoz illő ruházatunk, hogy a táncok tájegységeinek viseletében jelenjünk meg. Jó értelemben, irigykedve nézik a kalocsai ruhákat, vagy a teljes ruhatárat. Négy garnitúra viseletünket, nagyobb részt Leader pályázaton nyert összegből, illetve önkormányzati támogatással készítettük.

A népdal, a néptánc, a népzene összeköt. Kodály Zoltán mindig a népzene fontosságát hangsúlyozta munkássága során. „Az emberi hang a mindenkinek hozzáférhető, ingyenes, és mégis legszebb hangszer.”

Születésének és halálának évfordulója emlékéül, népdalgyűjtő tevékenysége tiszteletül szerveztük a májusi országos népzenei minősítőt, és választottunk általa gyűjtött népdalcsoportot.

Az élmények mellett barátokkal is gazdagodtunk, akik színesítik mai műsorunkat.

Elsőként említem Cimbit, anyakönyvezett nevén Kovács Norbertet. Örökös Aranyarkantyús táncost, aki, mint a Megyei Néptánc Egyesület elnöke először hívott bennünket megyei népművészeti találkozóra – majd további rendezvényekre. Az első megyei rendez-

vényen találtunk egymásra, persze egy közös nótázással, a Litéri Szárazág Néptánccsoporttal, és azóta többször szerepeltünk egymás műsorain. A dunaszerdahelyi Pántlika Népzenekar tagjai, már tiszteletbeli Takácsinak tekinthetőek, gyakrabban jönnek hozzánk, mint Pápara, ahol megismertük Őket.

Barátaink közt tartjuk számon Pázsai Elemért a kiváló technikust, aki minden rendezvényünkön kifogástalanul biztosítja a hangtechnikát.

Figyelmükbe ajánlom itt a falon, az elmúlt évek szűkített fotóanyagának megtekintését.

Azt kívánjuk a mai estére, hogy mindannyian újabb élményekkel gazdagodva térjünk haza.

És akkor kezdjük egy örökzölddel, a legelső táncunkkal, jöjjenek a Takácsi kurta szoknyás leányok.

A forgatókönyv szerint a Kenderszer Népdalkör és Néptánccsoport 2017. október 14-én, Takácsiban, a Kultúrházban a Pántlika zenekar közreműködésével rendezte meg estjét.

A takácsi kurtaszoknyás leányok számára a koreográfiát Bakó Ildikó készítette az általa Rózsa Lidi nénitől az 1980-as évek elején gyűjtött dalokra. Őket követték a takácsi iskolások, akiknek rábaközi táncát ugyancsak Bakó Ildikó

állította össze. Utánuk ismerhették meg a Dunántúli Népi Kommandó mezősi táncát. Ezt követően újra a takácsi iskolások, majd Kovács Norbert Cimbi mezősi tánca, majd a litéri szenior Szárazág Néptáncsoport Galga menti tánca került bemutatásra. Ismételen színpadra lépett a Kenderszer Néptáncsoport a „Kalocsában kidobolta a bírót” előadásával, majd Cimbiék Kalotaszegi legényese, lassú, friss tánca után a Szárazág Bonchidai táncokkal szórakoztatta a közönséget.

A műsorközlő szerint a takácsi színpadon még nem láthatott a közönség ennyi erdélyi táncot, hiszen volt mezősi, kalotaszegi, bonchidai, és végül Küküllő-menti.

A Kenderszer Népdalkör elénekelt a májusi minősítőn Arany-páva Díjjal értékelt nyitrai népdalcsoportot, melyet Kodály Zoltán gyűjtéséből Hegedüsne Szabó Éva állított össze, és tanított be.

Zárásként a néptáncsoport a legújabb, a Rábaközi táncát mutatta be, így este a csoport három legkedvesebb táncát láthatták az ünnepre összegyűltek. Mind a három koreográfiát Bakó Ildikó készítette, a tagok adottságaihoz, képességeihez igazítva a tánclépéseket. Hallhatta a közönség, „mit is csinál a béka az Ignác gödribe?”

A köszöntők között Vajda György polgármester úr levele ke-

rült felolvasásra: „Ugyan bokros tendóim nem teszik lehetővé, hogy e nagyszerű születésnapra részese lehessenek, ám lélekben Önökkel, Veletek vagyok.”

Nem kell nagy bátorság ahhoz, hogy ezen az ünnepi napon kijelentsem, az évek során a Kenderszer neve összeforrt községünk nevével. Tény, hogy a Takácsiban működő üzemek, jól menő vállalkozásokon kívül éveken át a Kenderszer vitte, viszi jó hírünket a világban. Ezért

köszönettel és hálával tartozunk az együttes valamennyi tagjának.

Mi, a kulturális események részesei, élvezői tökéletesen tisztában vagyunk azzal a hihetetlen munkával, amelyet az évek során az együttes vezetői végeztek, de tisztában vagyunk a tagok, a szereplők áldozatvállalásával is. Tudjuk, mennyi gyakorlás, mennyi munka előzött meg egy-egy fellépést, ám tisztában vagyunk az együttes közösségteremtő erejével is. Látva a szervezők fiatalok körében végzett munkáját, biztosak lehetünk benne, hogy a maival nincs vége a születésnap ünnepségeknak.”

Dr. Baloghne Uracs Marianna, az NMI Művelődési Intézet Észak-Dunántúli Központjának vezetője személyesen köszöntötte a 10 éves Kenderszert, a meghívott csoportok baráti szavakkal, virágcsokorral köszöntötték a jubiláló együttest.

Közös vacsora, torta, pezsgő várta a fellépőket, és a fergeteges est Kovács Norbert Cimbi vezetésével, a Pántlika zenéjére, tánccházal zárult.

BAKÓ ÉVA: Pápan születtem 1958. február 4-én. A Takácsi Általános Iskola elvégzése után a pápai Petőfi Sándor Gimnáziumban tanultam. Bár több helyen éltem tanulmányok, munkahely miatt, de mindig takácsinak éreztem, vallottam magam. Identitásom kialakulásában szüleim mellett nagy hatással volt az általános iskola. Közgazdász végzettséggel, marketing területen dolgozom. 1989-től aktívan veszek részt a Takácsi Alkotó Közösség és a jogutód Kenderszer Kulturális Egyesületben. Alapító tagja vagyok a Kenderszer Népdalkör és Néptáncsoportnak. A sok közös önkéntes munka, program, rendezvény, a szereplések élménye ad további erőt a nehézségek leküzdéséhez, a folytonos megújuláshoz.

Emlékeim visszatérnek...

Reggelre kelve hálás szívvel köszöntük meg Istennek, hogy a természet is ünneplőbe öltözött, csak úgy ragyogott a fehér hó a házak tetején. A szívem tele volt hálával, mert nagy ünnep volt a 2016. február 3-a, drága férjem 90. születésnapja.

Éjszaka végiggondoltam az életünket. Mint egy film, úgy pergett le.

Gyermekkorom

Drága szüleim, nagyszüleim, dédmamám, nagyon szorgalmas emberek voltak, szinte egész életüket a munka töltötte ki. A házimunka, a mezei munka. Édesapám még méhészkedett is. Seprűkötő gépet csinált és cirokseprűket készített. Kenyérsütéshez szalma vékát font fűzfavesszőből és kosarakat. Nagyon mozgalmas volt nálunk az élet.

Én 1930-ban, húgom 1935-ben született. Rongybabával és rongylabdával játszottunk. A kertünk végében volt egy nagy legelő, egy nagy tó, ahol főztünk és a folyó, a Bitva. Itt fürödtünk, a réten libákat legeltettünk. Mi a falu első utcájában laktunk, ami Pápa felől az országútra nyílt, itt volt egy hatalmas nagy szederfa az árokparton, annak az ágai föl-le hajlottak, ezeken hintáztunk.

Emlékeimben őrzök egypár nevezetes dolgot. Talán kilenc éves

voltam, nagyanym babot fejtett, amit drága édesanyám előtte nap a kukoricatáblában szedett. A kikelt kukorica sorai közé babot ültettek. Zsákba szedve hozták haza a mezőről, amikor beérett. A nagymama délutánonként kifejtegette. Kért, hogy segítsék neki, de én az utcán labdáztam. Édesapám trágyát hordott ki a mezőre. Amikor jött, hogy újra megrakja a szekeret, panasszal várta a mama: „*ez a komisz leány meg sem hallja, hogy hívom, hogy segítsen fejteni a babot.*” Édesapám behívott és megdorgált, felemelte az ostort, mintha meg akarna ütni, de a kiskutyám, akit én nagyon szerettem, odaugrott a védelmemre, és elkapta az ostor nyelét. Édesapám meglepődött és annyit mondott: „*nem akartam megütni pártfogódat.*” Én meg átöleltem a Bodri nyakát, és odamentem a nagyihoz lesütött szemmel.

A másik emlékem, amit nem felejték el, tanulságos marad egész életre, a következő.

Vasárnap délután történt, abban az időben a vasárnapi sütemény kalács vagy rétes volt. Finom diós kalácsot sütöttek. Délután, amikor hazamentünk a templomból, egy jó nagy szelet kalácsot vettem kézbe, és mentem a pajtások közé. Jött az egyik kislány, aki előtte délután nem adta oda a gumilabdáját, ami akkor nagy ritkaság volt, hogy adjak neki a diós kalácsból, én meg a hátam mögé dugtam a keze-

met, amelyikben a kalács volt, és azt mondtam neki: „*te sem adtad oda a labdádat.*” A kutyájuk kikapta a kalácsot a kezemből, és elfutott vele. Ő, meg a többiek kinevettek, és én nagyon elszégyelltem magam, hazamentem. Ez a történet tíz éves korom körül történt.

Telt az idő, egyszer tavasszal kikeltek a határban a kapálni való növények, nagyanym jó laktató reggelit készített, mondván, hogy csak délután jönnek haza, majdnem három óra tájban.

Akkor én már ügyeskedtem a kézimunkában, szépen elmosogattam, az apró állatokat megittattam, megettettem, húgommal meglegeltettük a libákat, eközben elhatároztam, hogy főzök ebédet, mire hazajönnek a szüleink.

Sokszor besegítettem a nagyinak a krumpli, a zöldség pucolásba, de még tésztát nem gyúrtam. Na, most meg fogom próbálni, gondoltam...

Így is lett, de mivel az asztalt nem értem fel annyira, hogy a kifőtt tésztának valót el is sodorjam, odavitettem a sámlit. Édesanyám, amikor kézimunkázott, a lába alá tette, hogy kényelmesen ülhessen. Így szépen ki is sodortam a tésztát, szép lassan elszeltem, hogy az ujjamat el ne vágjam. Pirítottam darát, mézet olvasztottam, ahogy láttam, és krumplilevest is főztem. Mi a húgommal meg is kóstoltuk, nagyon ízlett.

Amikor hazaértek a fáradt szülők, hogy boldogan újságoltuk, hogy

kész ebéd várja őket. Csak csodálkoztak, el sem akarták hinni. Boldogan ültek a megterített asztalhoz. Nagyon megdicsérték bennünket.

Közben Bodri elkezdett ugatni, de nem olyan haragos hangon, a kapu még nyitva volt. Édesapám kiment, hogy megnézzze, ki jön, hát egy szegény vándor ember, aki meszelőt árult, lyukas fazekat cinezett be. Édesapám behívta.

„Jöjjön csak be, bátyám! – hívta meleg szavakkal. Vettek tőle egy meszelőt, és azt mondta neki: „üljön le, ebédeljen velünk! Mi is most értünk haza a mezőről, és nagy meglepetés ért bennünket. A leányunk most főzött először, és terített asztallal várt bennünket.”

Ahogy leült, édesanyám egy kis tálkába vitt neki levest, hogy ki ne dőljön, én meg odaültem mellé a küszöbre, nagyon éhes lehetett, mert gyorsan kanalazta, de közben hullottak a könnyei, én meg sírva fogtam a kezét, vigasztalóan mondtam neki: *„ne sírjon, bácsi, mindjárt hozok finom darás mácsikot és mézeset.”*

Bevittem a tálkáját, édesanyám jól teli rakta és mézzel megöntötte, kihozta. Ő meg csak falta. Úgy örült a szívem, ahogy ott ültem mellette. A sírást is abbahagyta, azt mondta a kezemet a tenyerébe fogva, hogy még életében nem evett ilyen finom ebédet.

„Láttam, hogy nagy szeretet van a szívedben, és a szeretetet te sokszorosan visszakapod.”

Ezeket a szavakat mélyen a szívembe zártam...

Teltek múltak az évek... Négy osztálytársammal beírtak a szüleink a pápai református iskolába, az úgynevezett Nátusba*. Bentlakók voltunk ketten, ketten pedig a rokonuknál laktak. Ott egy teljesen új élet vett körül minket. A környék falvaiból és még messzebbi vidékről is voltak diákok. Nagy fegyelem volt, de a hazulról vitt ille-

delem segített, a szülői illedelmet a szívembe zártam, hogy ne hozzak szégyent rájuk.

Közepes tanuló voltam, de elég ügyes... Reggel és délben az asztalt meg kellett teríteni, és én ebben nagyon ügyes voltam, segítettem fel- és leszedni a tányérokat, amit ki is vittem, mindig utolsónak hagytam el az ebédlőt.

Minden délben, ebéd után kiment minden osztály az utcára, felsorakozva, az osztályfőnök kíséretével sétáltunk, és halkán énekelünk. A Nátussal szemben a túlodalon volt a fiú kollégium, onnan is jöttek sétálni.

A harmadik évben beiratkozhattam, aki akart a tánciskolába, úgy örültem, hogy szüleim megengedték. Édesapámmal, ha nem volt nagyon fáradt, szoktunk táncolni. A tánciskola nagyon szórakoztató volt, de amikor a harmadik osztályba mentünk, bejöttek az oroszok, megszűnt a bentlakás, kikerült mindenki a városba, ahol lakást kellett keresni.

A szüleink egész nyáron érdeklődtek lakás után. Végül együtt laktunk a barátnőmmel, Olgával a Tókert Ötödik utcájában. A családnak is volt három gyermeke, két kicsi iskoláskorú. Szép, nagy házuk volt. A gyárban dolgozott az édesapa, vezetőállásban, de attól kezdve, hogy a párttitkár leváltotta, nehéz körülmények között éltek.

Nagyon örültek nekünk, külön szobát kaptunk, és nagyon örültünk, különösen a fürdőszobának. Úgy egyeztek meg, hogy természetben fizetnek, így szüleink is jól jártak, mert nekünk kevés pénzünk volt, nekik meg ennivalójuk nem volt.

Minden hétfőn hozták a gyümölcsöt, tejet, túró, lisztet, burgonyát, mindent, ami a konyhára kellett. Mindig éhesek voltunk, mert a gyümölcs két nap alatt elfogyott. Mire mi hazamentünk az iskolából, csak ami maradt, azt osztotta

el a házi néni. Nem mertünk szólni. Olga mindig panaszkodott, mert őt elkényeztették a szülei, én csak túrtam. Eljött az év vége, boldogan mentem haza.

Sajnos a következő két évben az iskolába járatás igen nehéz feladatot jelentett szegény szüleinknek. Be kellett állni a Termelőszövetkezetbe, ami azt jelentette, hogy mindent be kellett adni, csak úgy ingyen, és a saját földjükben bérbe dolgoztak. Alig tudták kigazdálkodni az utánunk vinni való élelmet.

A negyedik évem után jött aztán egy nagyon nehéz, gyötrelmes nyár, édesanyám nagy beteg lett. A mezőn egy hatalmas záporosó jött, fel volt hevülve, nem vitt magával sok ruhát, és mire hazaért, kirázta a hideg, lázas lett. Egy darabig csak otthon kezelgették, de komolyra vált a dolog, kórházba került, mégpedig Szombathelyre, ami nagyon messzi is volt. Tüszős mandulagyulladás is lett, a hangja is veszélyben volt. Igen nagy lelki és pénzügyi nyomorúságban voltunk. A továbbtanulásomról szó sem lehetett már. Teljes erővel oda kellett állnom szegény anyám mellé, a mielőbbi megmentésére.

Attól az időtől fogva én lettem a nagymama jobb keze... A bevásárlás ügyes intézése, a főzésbe bejegyzés. Nem volt semmi szórakozás. Csak arra kértük a jó Istent, hogy édesanya meggyógyuljon, és jöheszen haza. Én mindenben igyekeztem komolyan és jól végezni a munkámat. Még a befőzést, lekvár és gyümölcs eltevést is megtanultam, mert nekünk sok jó gyümölcs termett. Szombaton előkészültem a vasárnapi főzéshez, szépen kitakarítottam, hogy vasárnap el tudjunk menni a templomba. Ha csak lehetett, a házunkán kívül nem dolgoztak a szülők, a templomba ment a család.

Egy alkalommal édesapám mondta: *„kislányom, a presbiteri gyűlésen a tiszteletes úr azt kérte,*

* Az internátus szóból rövidült le Nátussá.

hogy egy pár leány menjen takarítani, mert jön egy lelkész és egy pár gyülekezeti tag is.”

Ezen a szombat reggelen láttuk meg egymást drága férjemmel... Előtte napokban jött haza Németországból, ahová több fiatal társával együtt vitték, mint leventét. Mi a falu utolsó utcájában laktunk, ők meg a templommal majdnem szemben.

Kint állt az utcaajtóban, mikor odaértem a templom elé, még nem volt ott senki, vártam a többieket. Ő oda sétált, illedelmesen bemutatkozott, mert hát nem ismertük egymást, én még iskolába jártam, ő meg, mint katona Németországban volt. Mosolyogva megjegyezte: „*de szép neved van! Sosem találkoztunk.*” Én elmeséltem, hogy két évig a Nátusba jártam, ezért nem találkoztunk.

„*Te hány éves vagy?*” – kérdeztem.

„*19, és te?*”

„*Én 17 éves vagyok.*” Erre ő egy nagyot kacagott. Közben megjött a többi segítség, így haza ment.

Vasárnap délután mindig labdáztak az istentisztelet után, akkor még nem volt más szórakozása a fiataloknak. Volt egy jó kemény rongylabda meg egy jó ütőfa, a fiúk ütötték a labdát, a lányok pedig elkapták. Ha megunták a játékot, elindultak sétálni, először csoportosan. A kocsmá körül megoszlott a társaság, a fiúk egy része ment kuglizni, akinek volt barátnője, az azzal ment sétálni.

Mi hárman voltunk barátnők, Etus, Lenke és én. Templom után mindig átöltöztünk másik ruhába, mert az ünneplőre nagyon kellett vigyázni. Rövid társalgás után indultunk is. Mindhárman más utcában laktunk. Etus a Netovább utcában, azért volt netovább a neve, mert az utca egy nagy dombban végződött. Télen ott szánkóztunk, csodálatos élmény volt. Lenke barátnőm az országút mellett lakott, én pedig a Béka utcában. Azért volt

béka a neve, mert a kertek végében a tó teli volt békával. Itt szoktunk korcsolyázni télen, nyáron meg fürödtek benne a kacsák meg a libák. A tó végében a Bitva hömpölygött, és ez hajtotta a malomkereket, ahol örölték a gabonát. Ott fürödtünk. Hatalmas, zöld legelő terült el a malom körül, ott legeltek az állatok, tehenek, disznók, libák. Tehát ez az én utcám.

Amikor átöltöztem, a templomba visszaindultam, ahogy megbeszéltük. Amikor mind a hárman együtt voltunk, fölmentünk a kocsmá elé, vagyis a szobor elé, ott volt a posta közepén, és a téren a Hősök szobra. Etusnak, Lenkének volt barátja. Mit ad Isten, elem jött az én drága Edém, rám mosolygott, mondtam neki kissé zavartan: „*legalább megismerjük egymást közelebbről...*”

Eddig nem mentem sehova, csak a boltba, vagy a csarnokba vittem a tejet.

A legények nagy része kuglizott, azzal versenyeztek, ki tudja legyőzni a másikat, mi meg tapsoltunk nekik. Volt az árnyékban egy hosszú asztal, körbe fapad. Oda letelepedtek a fiúk és a lányok, társalogtunk, a fiúk közben egy fröccsöt, a lányoknak egy pohár málnát kértek, szódával. Dalogattunk... Ez az alkalom csak vasárnap délután volt

így, mert a hétköznapok mindenkinek munkával teltek. Estefelé járt az idő, hazasiettem és behoztam a tejet a csarnokba.

Első alkalom volt, hogy hazakísértek, nagyon restelltem magam, mert előttünk szoktak este az utcabéliek összejönni a nagy diófa alatt, egy hosszú háts fapadon, aki nem fért a padra, az az árok szélére ült vagy a fűbe, én szégyenlősen kértem Edét, hogy az utca végén köszönjünk el egymástól, de ő ragaszkodott hozzá, hogy végig jöjjen. Úgy is történt...

Illedelmesen bemutatkozott, és engedelmet kért, hogy máskor is elkísérhessen haza. Nem ismerték őt személyesen. Ő ügyesen elmesélte, hogy Veszprémben járt három évig a gazdasági iskolába, levente volt, hétvégén gyakorlat volt a Bitva parti vásártéren. Közben jött a rendelet és a leventéket besorozták, 17 évesen kivitték Németországba, és ott képezték ki őket. Négyet az új faluból, négyet az öreg faluból, mert katolikus és református volt a falu lakossága. Nagy figyelemmel hallgatták... Elmesélte, hogy fiatalon milyen sok megpróbáltatáson mentek ott keresztül. Az új faluból volt egy testvérpár, ők maguk közé választották, köztük is aludt, mintha testvérük lett volna. Nagyon kedves, jóra való ember volt a

kiképző német hadnagy. Egy alkalommal meglátogatta a menyasszonya. Mivel a nővérétől megtanult egy német dalt – mert ő is járt a Nátusba –, eldalolta nekik. Nagyon megkedvelték és megtapsolták. Elmondta, hogy ő is két hónapja jött haza külföldről. Elmesélte, hogy a nővére férje odaveszett az orosz háborúban, 1942-ben, és a kislányát soha nem láthatta, édesapa nélkül nőtt fel. A nővére férje a református lelkész fia, vagyis a református iskola tanítványa volt. Most a szülőkkel laknak.

Eljött a nyárádi búcsú ideje

A nyári estéken a fiúk összeálltak, és azoknak a lányoknak adtak szerenádot, akiknek udvaroltak, nagyon boldogok voltunk, mi lányok. Elmondtuk, melyik nótákat énekeljék, és ha elfogadtuk a szerenádot, akkor gyertyát gyújtottunk, az volt a köszönet. Utána a szüreti bál, a kukoricafosztás.

Sok-sok alkalom a találkozásra...

Közben eltelt majdnem két év és összeházasodtunk. Nagyon fiatalok voltunk. Ede 22, én meg 18 éves. Férjem szülei nagyon jómódúak voltak, nagy lakodalmat tartottak az egyetlen fiúknak. Hozzám nagyon kedvesek voltak, szeretettel fogadtak a családba, főleg a kis Évike, a Borika leánya. Bori a férjem nővére volt. A férjem a nagyon szeretett kis öcsi volt. Egy fiúgyermek. Apósom nagy odafigyeléssel vezette a gazdaságot, azért is küldte szakiskolába, de sajnos jött a kulákvilág szörnyű, megalázó ideje.

Közben megszületett a mi kis drága fiacskánk Endre, Borika lett a keresztanyja. Ő választotta a nevét is. 1948-ban született. Nagyon szép baba volt. Négy éves korában egyszer csak nagyon elkezdett a lába fájni. Ekkor volt a gyermekparalízis fájdalmas ideje és a kulák korszak, amikor mindenüktől

megfosztottak bennünket a többi gazdálkodóval együtt. Csak még fájdalmasabb volt, hogy szegény apósomat kuláknak nevezték, ami azzal járt, hogy mindenéből kifosztották a családot. Leseperték a padlást, zsírt, tojást, a füstölt húst, ami egy falusi családnak az egész nyári eledele volt, elvitték. Egyik reggel két férfi jött, és köszönés nélkül ráparancsoltak a férjemre, apósomra, hogy fogják be a lovakat.

Pár hónappal azelőtt újították fel a kocsit, mivel Pápára a piacra jártunk, ami tíz kilométer volt, így kényelmesebben el lehetett jutni. Fölszerszámozták, mit sem sejtve, hogy ennek mi lesz a következménye, akkor felült a két idegen, szó nélkül kihajtott vele a falu végén elterülő legelőre, tettek ott egy kört, majd végigvágattak a falun, minden szó nélkül. Szegény apósom csak lerogyott a kispadra, ami az utcán volt. Másnap jött egy bizottság, és megállapították, hogy a cukorrépat úgy fejezte le, hogy alig maradt belőle valami, így szabotált a rendszer ellen, mondták, és elvitték a rendőrök. Úgy megverték, hogy elvesztette a szeme világát. 20 évig élt még szegény vakon.

Közben kiderült, hogy a kisfiúkat kórházba kell vinni Budapestre. Mi lesz most? Kétségbe voltunk esve. Az én szüleim segítettek, eladták a kismalacokat, és eljutottunk az egyes számú gyermekkórházba. Ott Zoltán orvos megvizsgálta, és azt mondta: *„Kedves anyuka a kisfiúnak itt kell maradni, amikor csak tudnak, jöjjenek hozzá.”*

Énbelőlem úgy kitört a sírás, hangosan zokogtam. De hogy jöjünk el minden nap, amikor semmink nem maradt, amiből pénzünk lehetne. Elmeséltem részletesen a helyzetet, nézett nagy meglepetten, és azt mondta: *„Ne sírjon kedves... majd én segítek.”* Ránézett a másik doktorra, és így szól: *„föl fogom venni a kisfiút tan-célosra, így nem kell egy forintot sem fizetniük.”* Ke-

zet akartam neki csókolni és átölelt. Minden héten küldött levelet, amiben tudatta a vizsgálat eredményét. Két hónap után a kisfiúkat hazahozhattuk, de megmondta, hogy a műtét elkerülhetetlen. A következő tavaszon kell visszamenni.

A következő tavaszon újabb dráma. Megalakult a TSZ, mindent be kellett vinni a közösbe. Ekkorra már a második kisfiúnk is három éves lett. Nagy volt a szegénység. Az volt a szerencsénk, hogy apósoméék és a nagynéni jó egészségben voltak, és ők el tudták a kisgyermekeket látni. Borikával elhatároztuk, hogy elmegyünk dolgozni a városba. Sógornóm a pékségbe, én meg a húsgyárnak az egyik kihelyezett konyhájában lettem szakács. Itt nagyon jól tudtam a főzés szeretetemet alkalmazni. Jött a sok elvtárs, telepvezetők, párttitkárok, a húsgyár vezetői, Budapestről az ellenőrzés. Nagyon kivettem magamért, már utóbb azt is kérték, hogy ha legközelebb jönnek, okvetlen készítsék rántott máját.

Egyszer csak megint jött egy tragédia, szegény férjem a téészen kocsisként dolgozott, és munka közben érezte, hogy sürgősen véécéznie kell, és ahogy elvégezte a dolgát, rémülten látta, hogy tiszta vér volt a széklete. Sürgősen meg kellett operálni, alig maradt a gyomrából valami. Többé nem tudott teljesíteni nehéz fizikai munkát, így ide-oda dobálták.

Egyszer, amikor a húsgyárból jött az igazgatóhelyettes, megkérdeztem, hogy nem tud-e a férjemnek valami könnyű munkát adni. Elmondtam neki, hogy milyen súlyos műtéten esett át, ő nagyon kedvesen válaszolt: *„éppen a jövő héten megy nyugdíjba az egyik portás, csak jöjjön, és fel fogom venni.”*

Megkönnyebbültem, végre, hogy jó hír is van a számunkra...

Tavasszal visszavittük a kisfiúnk felülvizsgálatra. Sokféle ajánlat volt segítségünkre, hogy ha lehet, ne kelljen olyan messze men-

ni, Pestre, ha lehet, Győrben is van idegsebész, menjek oda érdeklődni.

Rettenetesen el voltam keseredve, hogy megint mi vár ránk. Ahogy fölszálltam Pápán a vonatra, hogy felkeressem az idegsebész orvost, leültem nagy fáradtan a fölkébe, velem szemben egy középkorú hölgy ült, rám nézett és kedvesen megkérdezte: „Kedves, mi az a nagy fájdalom, ami a maga szemében van?”

Nagyon meglepődtem... A könnyeim kicsordultak, elmeséltem az életünket. Azt felelte, ne sírjak, az ő fia a János kórház főorvosával igen jó viszonyban van, osztálytársak voltak, hozzá megy, majd mindent el fog mondani, amit elmeséltem, legyek nyugodt. Egy héten belül itt lesz a válasz.

De milyen különös, hiába mentem a győri orvost keresni, mert szabadságon volt. Visszafelé az úton eszembe jutott a szegény vándor bácsi, hogy milyen igaza volt, de sokszor volt és van a számomra szeretet. Azt mondta, sokszorosan kapom vissza a szeretetet, amiért a főztömből jól lakattam.

Így elmúlt a szívemből a nagy keserűség, és boldog reménységgel újságoltam el a családnak utam eredményét.

Letelt a hét, amit drága férjem is nagy reménységgel várt, megkapta az állást, felvették portásnak, megszűnt a sok megaláztatás, megbecsült emberként ment onnan nyugdíjba.

Letelt a másik hét is, hogy milyen nagy reménységgel vártuk, azt el sem lehet mondani. Minden úgy volt, ahogyan az a drága ismeretlen asszony megígérte.

Valóban ott vártak a Keleti pályaudvar állomásán. Fia, menyé, és én föllobogtattam a zsebkendőmet, ők odajöttek, beültettek bennünket az autóba, és mentünk a kórházba. A váróterem tele volt sok kis beteg gyermekkel, mert akkor is tombolt a gyermekparalízis.

Soron kívül behívtak bennünket, megvizsgálták a kisfiúnkat,

azt mondta a főorvos úr, meg kell műteni, átültetést kell alkalmazni. Két lehetőség van, vagy géppel, vagy mankóval, de fog járni. Én ott maradtam a műtéig az ismeretlen asszony fiával és családjával. Itt mindennel elláttak, elkísértek a kórházba. Hat hétig kellett a műtét után gipszágyon fekvüdni.

De jött a forradalom, nagyon nehéz lett a helyzet... annyira lesóványodott szegényem, azt mondta a főorvos, hogy vigyük haza, mert jobb lesz neki a családban... Majd, ha a gipszet már le lehet venni, akkor értesít bennünket. Így is lett, de mire hazaértünk, olyan kimerültek voltunk, hogy azt elmondani nem lehet. Attól féltem, meg fog halni. Olyan sovány volt, hogy a kis szíve, ahogy dobogott, lehetett látni. Mi a férjemmel csak sírtunk.

Nem tudtam elaludni, kimentem az udvarra, letérdeltem, és úgy kértem az Istent, csak az életét tartsa meg, még ha sánta marad is.

Bementem, lefeküdtem, a nagy kimerültségemben hamar el is aludtam. Álomban megjelent az Isten, ezt mondta: „Ne félj, mert én veletek leszek.” Egy nagy lepel hullik rám, és felébredtem.

Fölkeltettem a drága páromat, elmeséltem neki, hogy mit álmodtam. Összeöleleztünk, sírtunk, és azt mondta a drágám: „csak gondoljuk át, hisz eddig is mindig fogta a kezünket.” Elmondtunk egy Miatyánkot hálaadó szívvel, és elaludtunk.

Eltelt a hat hét, a kisfiúnk a család szeretetében, gondoskodásában szépen megerősödött, úgyhogy mikor visszavittük, nagyon meg volt a főorvos úr elégedve. Levette a gipszet, és a fiúnk lassan megtanult a mankóval járni.

Nem messze volt hozzánk az iskola, majdnem szemben velünk a másik oldalon. Babakocsiba ültetjük, mert sokáig még nem tudott állni, és így toltam át az iskolába. Vagy átjött a kedves tanító úr, és elmagyarázta az anyagot.

De később megint jött egy újabb gond. Az egyik veséje a betegségéből kifolyólag nem működött, sürgősen meg kellett operálni. Mi lesz most! Sok-sok segítséggel sikerült az urológiai osztályra bejutni, ott megint olyan isteni segítségben volt részünk, mert ezt másképpen nem lehet megmagyarázni. Egy budapesti orvos mellé került egy szobába, aki pártfogásába vette. Az ő felesége olyan szeretettel vette körül, mintha csak az ő gyermeke lett volna. Eljött a műtét napja. Ezt a drága Laci bácsi mesélte el. Jöttek a betegápolók, hogy betolják a műtőbe, de a drága kisfiam azt kérte, „hadd énekeljem el az én drága énekemet.”

Nagyon meglepődtek az ápolók, azt mondták jól van, csak énekelj el, még ilyen alkalomban úgy sem volt részünk. Elkezdte az énekét: „Hadd menjek, Istenem, feléd / Fájdalmak útjain mindig csak feléd / Tudom, hogy sok keresztje van, de / Ez az én utam!”

Mire mi a kórházba értünk, már a műtőben volt a drágám. Mindent elmeséltek a szobatársak, mert csak ők voltak a gyermek kórteremben. Együtt sírtunk...

Azt mondta a kedves Laci bácsi: „Most tudtam meg, hogy mit jelent Isten gondviselése...” Sajnos a beteg vesét el kellett távolítani, de szépen felépült. Eljött az idő, hogy haza jöhetett. Akkor ott ölelte a kisfiamat, és azt mondta: „mintha a saját fiam lennél, úgy fogom a sorsodat egyengetni, a Minisztériumban dolgozom. Eddig sosem mondtam, de most is csak azért mondom, hogy megnyugtassam a szülőket, módom lesz segíteni. El fogom intézni, hogy az Amerikai úton lévő mozgássérültek iskolájába felvegyenek.”

Így is történt, ez a dolog tavasszal volt, ősszel jött a levél. Örömmel tudatom, a kisfiukat felvették az Intézetbe, ezt a levelet pedig az Intézetbe, ezt a levelet pedig, amit az igazgató úrnak írtam, tessék odaadni, és minden rendben lesz.

Többek között azt is megírta, hogy milyen hatással volt ez a gyermek órá: az egész életem megváltozott, ott jöttem rá, mit jelent, ha valaki hitben él, lelki gazdagságot és békességet nyertem. Mindezt Önöknek is köszönöm, kedves szülők.

Az iskolában nagyon jól érezte magát a mi drága kisfiúnk, műszerésznek tanult. El tudta a maga dolgát intézni, elhelyezkedett a pápai kórházba portásnak. Megnősült, a párja is mozgássérült, boldogok...

Az idő gyorsan telt, a kisebbik fiunk is felnőtt. Ő mentős lett, a pápai kórházban dolgozott. Időközben megnősült, nagyon drága, ügyes a felesége, Katika. Kimondhatatlan ügyességgel rendelkezett. Közös családban éltünk Nyáradon. Ő akkor a pápai szövőgyárban dolgozott. Egy fiuk született, Balázs, három évig otthon volt vele gyesen. Szeretetlenben dolgoztunk. Amikor letelt az idő, hogy Katikámnak vissza kellett menni, dolgozni, én vigyáztam rá. A konyhában volt egy heverő, azon játszott traktorosat. A kisszék volt a traktor, egy lábas volt a kormánykerék. Ha kifőtt tésztát főztem, adtam neki egy kis darabot, azt ő sodorta ki, és megsütöttük a platnin. Sokat nevtünk rajta.

Drága nagyapja faragott neki vesszőből két kis paripát, azzal sza-

ladgált az udvaron. Később kapott egy kisautót, azt nagyon élvezte. Jó kisfiú volt. Csak a közlekedéssel volt gond, mert abban az időben még ritkán jártak a buszok. Elhatározták, hogy beköltöznek Pápára. A Fáy lakótelepen vettek lakást. Ekkor Katikámnak sikerült a lakótelepi óvodában elhelyezkedni, mint dada.

Balázs unokánk az általános iskola után ipari iskolát végzett. Nagy fordulat történt az ország politikájában, vissza lehetett venni, aki akarta a földjeit. Mivel a mi öseink fáradtságos munkával szereztek vagyont, természetes volt, hogy visszavették. Endre fiam és felesége Julika a Földhivatalban pontosan kiírták, hol, melyik részen, a határnak mennyi területe van, és úgy mentek a férjemmel a közgyűlésre, így sikerült elrendezni a kérelmünket. El is kezdődött hamarosan, kimérték a földeket. Úgy látszott, az unokámban, Balázsban is a szorgos, ősi vér folyt. Megkérte az édesapját, adják el az autójukat, és vegyenek egy traktort; így lett.

Nagyapjával kimentek a határba megsejmelni, hogy hol kezdjék a munkát. A nagypapa aggodalmaszkodott: „*hogy fogsz szántani, édes fiam, mikor még nem is próbáltad?*”

„*Papa,* – mondta –, *az autót tudom vezetni, akkor ezt a traktort is*

tudni fogom, csak ülj ide mellém, és mondd, hogy mikor kell fordulnom, és milyen mélyen szántsak.”

Egy fél nap alatt úgy belejöttek a munkába, ahogy csak kellett.

Drága férjem nagyon pontosan, precízen végezte minden dolgát, nem szerette a trágár beszédet, az állattartás vonalán is ügyes és pontos volt.

Hála a jó Istennek elvonultak lassan a sötét felhők a fejünk felett. A család tűrhető egészségesben és békességben élt.

Drága férjem nagyon jó szívű, nemes lelkű ember volt. A gyermekünknek is mindig azt mondta, a szeretet, a békesség és a bizalom, ez a három a legfontosabb egy család életében, mert, ha ez megvan, nincsen olyan nehéz helyzet, amit nem lehet átvészelni.

Életünk harmadik szakaszán

Közben drága párom nyugdíjba ment. „*Most egy új életet kezdünk*” – mondta az első nap reggelén.

Megbeszéltük, hogy minden nehéz baj hasznunkra vált, először is mindig közelebb kerültünk az Istenhez, mert nincsen annál drágább kincs, mint érezni, hogy nem vagyunk egyedül... ott áll mellettünk az Isteni gondviselés. De ezt átélni, igaz hittel lehet csak.

Most, amikor írom ezeket a sorokat, csordultig telt a lelkem hálával, mert megbizonyosodtam azon a fájdalmas éjszakán, amikor leborultam az udvaron térdre, és kértem az Urat, hogyha sántán is, csak tartsa meg a beteg gyermekem életét, és álmomban vezettem a két gyermekemet, zuhogott az eső, egy nagy villámlás volt, és egy hang hallatszott: „*ne félj, mert én veletek vagyok minden időben!*”

Amikor felébredtem csak úgy remegtem. A férjem ijedten kérdezte: „*mi van veled, miért remegsz?*” Elmeséltem, amit álmod-

tam... Azt mondta: *„Végig hű voltál, soha nem zúgolódtál, látod, az Úr megjelent neked. Látod, mennyire igaz, hogy minden baj a javunkra volt, mert ha akkor nem lett volna gyomorvérzésem, most is ott szenvednék a megaláztatás alatt. A nyugdíjam a fele sem lenne.”*

Így boldog szívvel indultunk az életünk harmadik szakaszán, boldog reménnyel, egymás kezét még szorosabban fogva. Elhatároztuk, hogy minden alkalmat megragadjunk, amikor a munka engedi, hétvégén elmegyünk Sárvárra fürdeni. Így is lett. Egy alkalommal egy vasutas úr mellett ültünk a medencében, mindenről előjött a szó, többek között, hogy milyen sok ember megy külföldre nyaralni, pedig mennyi gyönyörű táj van Magyarországon. Csodálatos Szilvásszék is. Mi csodálkozva kérdeztük, hogy lehet oda eljutni, elmondta.

Aztán sorolta Bükfürdőt, Hévízt, Mátrafüredet, Debrecent, Kékestetőt, Budapesten a Rózsadombot, a Halászbástyát.

Ezeket a helyeket, hála Isten, mind meglátogattuk. Mindig februárban mentünk, két hétre.

Csodálatos élményünk volt a Halászbástyán, amint ott sétáltunk csodálkozva a sok gyönyörű panorámán, ami élénk tárult. Felfedeztük az épületet, a Hilton szállót, a pincér fehér köpenyben állt az ajtóban, akkor nyílt meg, olvastam az újságból. Én a pincért megszólítottam. Elmondtam neki, hogy vidékről jöttünk, és olvastuk az újságban, hogy milyen szép épület belül is... betérnénk egy kávéra, hogy lássuk, ha már itt vagyunk. Udvariasan nyújtotta felém a kezét, *„tessék csak bejönni, örömmel megmutatok mindent.”*

Úgy is lett, végig vezetett bennünket még az emeleten is, és végül meghívott ő bennünket egy kávéra.

Februárban a két hét, minden alkalom egy új élmény volt. Csodálatos asztaltársak voltak, minden

alkalommal ismerkedő este, ami tánccal kezdődött. Drága párom nagyon szeretett dalolni, nagyon szép hangja volt, sok szép régi magyar nótát ismert, mikor visszaült a társaság az asztalhoz, ő már el is kezdett egy-egy szép dalt.

Egyszer Hévízen nagyon összetett társaság volt a mi asztalunknál. Hat vendég étkezett, volt egy idős házaspár Szegedről. A férj jogász volt, felesége egy nagyon bájos hölgy. Azok nagyon a szívükbe fogadtak minket, velük mentünk a legtöbbet a medencébe, én mindig segítettem a néinek vetkőzni, öltözni. Ő kérte, hogy egy kabinba menjünk. Mikor eltelt a két hét, szép ajándékkal lepett meg, akkoriban nagy divat volt a porcelán nipp. Egy gyönyörű táncoló leányt és egy furulyázó pásztorfiút ajándékozott nekem. Én olyan boldog voltam. Azóta is nagy szeretettel gondolok rájuk, de már rég meghaltak...

Egyik alkalommal Mátraházán egy pesti házaspár is az asztaltársaságunk volt. A férj nagyon beképzelt volt. Fakanalas tánc volt, és akinél utoljára marad a fakanál az volt a győztes. Észrevettük a férjemmel, hogy olyan lekezelően nézett ránk. Oda sügta a párom, nagyon figyelj rám, ne gondolja ez a Pista, hogy mi olyan falusi libák vagyunk. Jártuk a táncot, a fakanál kézről kézre került, már csak három pár járta, a Pistáról szakadt a víz, már csak két pár voltunk, tapsoltak az asztaltársak, az én drága párom egy nagyot dobantott a lábával, kikapta a Pista kezéből a kanalat, a zenészek abbahagyták a zenélést, nagyon nagy taps, és mi lettünk a győztesek. Borzasztó boldogok voltunk. Az asztaltársak velünk örültek, a Pistáék meg elvonultak.

Másnap reggel a párom meghívta egy kávéra és mosolyogva mondta neki: *„Tudod, a falusi srácok bírják a táncot.”*

Pár év múlva megint jött egy nagy tragédia; a kis Katikánk, Zoli

fiam felesége kórházba került. Kiderült, hogy azonnal műteni kell, de a baj végzetes volt... Lesújtotta a családot a tragédia. A szívünk majd megszakadt a fájdalomtól. Nehezen bár, de az élet ment tovább.

A dédunokák is megnőttek, az idősebb fiú, Dávid, nagyon jó tanuló, most fog a nyáron érettségizni. Gödöllőre jelentkezett a mezőgazdasági főiskolára. A kisebbik most elsős, a pápai mezőgazdasági iskolában. Nagyon közel lagnak, szembe velünk, a szép új házban, mi meg a régi családi házban, de szépen karban van ez is tartva.

Mi meg megöregedtünk. Én még kertészkedem, nagyon szeretem a virágokat, a ház előtt csodálatos muskátlik, sok szép apró virág virít. De most, hogy drága férjem egyre gyengébb, idős korára tekintve nem beteg, csak az ereje fogyott el. Több gondozást, figyelmet és főleg szeretetet szeretnék neki adni, így lassan a kerti munkát elhagyom, és övele sétálgatok.

Még vezetek háztartást, főzök. Ő meg énekelget, engem hívogat, mert hát a konyhai és más munka is vár rám, egy nap sokszor is megteszem az utat a konyha és az ő szobája között. Ő csak mondja: *„nem muszáj ám mindig jönnöd, ha a nevedet mondom, mert csak beszélek hozzád”*. Ilyenkor adok neki egy puszit, és én is vígan megyek a dolgomra. Közben megsétáltatom, és amikor bemegyünk, a séta után rám néz, és azt mondja: *„ugye tudod, hogy mennyire szeretlek?”* *„Tudom drágám, én is így szeretlek!”*

Ez minden nap így volt, míg el nem jött a vég... Nagyon kegyelmes volt hozzá az Isten... Semmi je nem fáj, a gondolkozása tiszta volt, minden nap elénekelte azokat a szép zsoltárokat, amik a szívéhez oly közel álltak. Amíg tudott járni, minden vasárnap ott voltunk a templomban. Mi vasárnap csak a szükséges házimunkát végeztük el az állatok körül, és a vasárnap a pi-

A díszpolgári cím átvétele

henés napja volt. Szüleink is ezzel a példával jártak előttünk.

Sokszor éjjel, ha megébredt, vagy énekel, vagy dalol. Úgy meglepődtem, Pünkösöd előtti napokban beszélgettünk egyik délután, hogy milyen hamar itt lesz a szép pünkösdi ünnep, és éjjel arra ébredek, hogy az én drága férjem csodálatos tisztán éneklő *Piros pünkösöd napján imádkoztam érted* éneket. Végig énekelte. Odamentem hozzá, megpuszilgattam, és ő nevetve kérde: „*emlékszel, amikor még udvaroltam neked? Ezt a nótát énekeltem a szerenádnál.*” Ez nagy örömmel töltötte be a szívem, hogy 90 évesen is ilyen gyönyörű emlékek élnek a szívében. És megint ragyogó szemmel mondta: „*Hisz, tudod, hogy mennyire szerettelek mindig téged.*”

Hát lehet ennél nagyobb ajándékot kapni 68 év házasság után?

A nyár vége felé egyre fáradtabb lett, már csak a járókerettel tudott sétálni, az énekeknek már csak egy-egy szakaszát énekelte.

Akkor nap, amikor éjjel az agyérgörcsöt kapta, csak azt énekelte: „*A sok jót, melyet ád, ki sem mondhatja szánk...*”

Ezt a gyönyörű éneket utolsó imaként énekelte.

Reggel szólt, hogy szomszár, kér egy kis teát, a poharát nem a szájához emelte, hanem a füléhez tette. Rögtön láttam, hogy valami nincs rendben. Föl akart állni, megfogódzkodott a fotel hátába, én segítettem, de éreztem, hogy össze fog rogni. Szépen lefektettem a szőnyegre, mert már az ágyba nem tudtam. Telefonáltam az unokám-

nak, és a Zoli fiam jött a mentővel. A kórházban infúzióra kötötték, de ott már csak nézett rám, nem tudott szólni...

Minden nap bevitt hozzá a fiam, ott simogattam, beszélgettem, de már nem válaszolt. Három napig tartott ez az állapot, aznap olyan három órákor eljöttem, mert már én is nagyon ki voltam merülve. Szépen megmosogattam az arcát, szemét, láttam, hogy jól esett neki, olyan nagyot sóhajtott... megpuszilgattam, elköszöntem, hogy reggel jövök, és megint itt leszek veled.

Hazahozott a fiam, és visszament hozzá. Egyszer csak telefonált, hogy a Papa négy órákor csak szépen örök álomba szenderült...

Úgy okoztam magam, hogy miért jöttem haza? De azután megnyugodott a lelkem, hogy fájdalom nélkül, tisztán, kegyelemmel vette magához az Úr. Szép időt ért meg, 90 évet.

Hálás szívvel köszönöm az Úrnak, hogy az egész életünkben tenyerén hordott bennünket.

Most itt élem az életem hátra lévő idejét a régi, kedves, családi házában, a szépen berendezett szobákban, csodálom a szép festmé-

nyeket. *Vihar a pusztán* Munkácsytól, Szinyei Merse Páltól *A lila ruhás nő*. A vitrinben a sok kis porcelán nipp, ami a mi időnkben nagy divat volt, hogy ilyen ajándékkal kedveskedjünk a baráti körben egymásnak. A hátsó szobában a családi fényképek lógnak a falon, az esküvői fényképek, az unoka, a dédunokák fényképei. Ezekben gyönyörködöm. Egész életemben nagyon szerettem a virágokat, hála Isten, még most is tele tudtam ültetni az utcán, az udvarban a kiskertetet, sok szép virág lett, ezeket öntözgetem, szorgolgom...

Most még főzögetek, sütögetek régi sütitket. Boldog vagyok, amikor a dédunokáim jönnek, és keresik, a konyhában mit találnak. A friss kenyérből a jó peccsenyezsíros kenyeret jóízűen falatozzák.

Még el tudok sétálni a postára, gyógyszert íratni az orvoshoz, onnan mindig kísétek a temetőbe. Örül a szívem, mert akikkel találkozom, szeretettel köszöntenek, megkérdezik, hogy vagyok.

Mi kell még ennél több egy idős asszonynak?

Egy-egy ilyen utamról boldog szívvel térek haza, lepihenek, és tovább emlékezem... Visszajárok a múltba...

Drága férjem emlékére:

Piros pünkösöd napján imádkoztam érted,

Piros pünkösöd napján vártam visszatérted.

Tele volt a határ nyíló vadvirággal,

Vártalak a keresztútnál pünkösdi rózsával.

VARGA EDÉNÉ BOLLA AMÁLIA 1930. november 16-án született Nyárádon, Bolla Károly és Császár Karolina elsőszülött gyermekeként. Szegény családban nevelkedett kishűgával, Idával (1935) együtt. 17 évesen ismerkedett meg párjával, Varga Edével, akivel 1948-ban kötöttek házasságot. Két fiuk, egy unokájuk, és két dédunokájuk született. 68 évet töltöttek együtt boldog házasságban, családjuk körében. Amália néni már kislány korában megtanulta nagyanyjától és édesanyjától a nyárádi fehér lyukhímzést, mellyel gazdag úri kisasszonyok stáfirungjait díszítették országszerte. A hímzés mindig is közel állt a szívéhez, tagja volt az évtizedeken át működő hímző szakkörnek, és nagy szerepet vállalt a nyárádi fehér lyukhímzés hagyományát őrző Falumúzeum létrehozásában. 2003-ban Nyárád község zászlójának avatásakor felkérték a zászlóanyai teendőik ellátására, és ugyanekkor a szülőfalujáért végzett munkásságát díszpolgári címmel jutalmazták.

Egy pásztorbot, mely híd a múltból a jövőbe*

„Feladatomnak érzem, hogy népi játszóház-vezetőként ne csak egy-egy technikát mutassak be”

Köszönet a pásztorbotért

Gyermekkorom meghatározó alakja, drága Nagypapám, id. Nagy Ferenc pásztoember volt, a Püspökladány határában fekvő Ágota pusztán élt, dolgozott. Magam is rengetegszer vele tarthattam, s az a végtelenség és szabadság, a puszta illata máig örömet okoz, ha csak rá gondolok is. Tél idején a Posta utcai házuk műhelyében lehettem tanúja mindennapi művészetének, fafaragásai és bőrműves munkái maradtak meg emlékeimben. Én az utóbbit lestem el előszeretettel, naphosszat lyuggattam a bőrt, készítettem a karkötőket, pillangózással díszített kolompjait látva. Boldog voltam ott, boldog Vele. Ma már a néprajzi tanulmányaim során „pászto művészetként” beszélünk arról, amit ott és akkor megosztott velem, meghatározó élményekhez juttatott és irányt mutatott, hogy megőrizendő, ápolandó az, ahogyan ők éltek, összhangban a természettel, felhasználva s

megbecsülve a természet adta kincseket. Legbecsebb örökségem az általa faragott pásztorbotom, melyet névre szólóan nekem készített: „Emlékiül papától Juditkának, arany tündér kisunokámnak”

Ilyen volt ő. Mi szebbet adhatott volna, személyesebbet, maradandóbbat, becsesebbet? Azzal, hogy gyermekkoromba észrevétlenül lopta be a tárgyalás iránti szeretetet, a pásztoélet szépségeit, olyan magokat ültetett el bennem, amik – ha évtizedek múltán is, de – kikeltek. Anyává válásom ezen értékek átadásának fontosságát tovább erősítette, s hamar megfogalmazódott bennem céljaim két fontos irányvonala: maradandót, kézzel fogható alkotni, és gyermekekkel foglalkozni. E képzés éppen e kettőt ötvözi, s újabb tudás megszerzésére sarkall.

Szakdolgozatomat gyermekkorom meghatározó élményeiből táplálkozva írom, s jelen tanulmányaimnak, jövőbeni terveimnek is ott, a múltban keresendőek a gyökerei. Alföldi születésű lévén máig oda megyek haza, még így is, hogy kisgyermekként egy meszezi, más vidékre, borvidékre kerültem: Egerszólátra. Jelenleg itt élek, dolgozom, itt próbálom a magam

módján, magam tudásával és lehetőségeivel gazdagítani falum életét, felfedezni és hasznosítani értékeit.

Egerszólát egy alig több, mint ezer lelket számláló zsákfalu a Gyógyvizek Völgyében. A helyiek elsősorban szőlőtermesztéssel foglalkoztak (ez ma is jelentős megélhetési forma, akár a helyi szőlősgazdák, borászok, akár a napszámosok számára). Borunk, az Egerszóláti Olaszrizling nemzetközileg ismert bor, falunk legjelentősebb rendezvényének: az Olaszrizling Fesztiválnak a névadója, melyet minden év szeptemberének első szombatján rendeznek meg. Programjai közt szerepel a szüreti felvonulás és borlovagrend avatás, helyi civil szervezetek főzőversenye, folklór műsorok. A rendezvényt élő zenés utcabál zárja, melyen a falu apraja-nagyja részt vesz.

Ami a közösségi életet illeti, nagy változást hozott, hogy a helyi általános iskolát bezárták, így az iskoláskorú gyermekek igen hamar kiszakadnak a falu életéből, ez a gyermekkori barátságok tekintetében is megmutatkozik. Napjaik nagy részét a falun kívül töltik, új ismeretségeket, barátságokat kötve, szabadidejüknek csupán kicsiny részét töltik itthon. A megyeszékhelyel, Egerrel nehéz volna mérlegre

* A Debreceni Művelődési Központ Tímárház Népi játszóház-vezető képzésére készült szakdolgozat (2016).

tenni a falu nyújtotta lehetőségeket, de én hiszem: falun élni jó! Érdemes hát eljátszani a gondolattal, lehetőséggel, hogy a városi gyermekeknek is tanulságos volna belekóstolni a vidéki létbe, akár egy „diákátrándulás”¹ formájában. Elengedhetetlen, hogy a helyi gyermekek ne csak ismerjék településünk kincseit, de büszkén mutassák meg kortársaiknak, iskolatársaiknak. Hiszen van kastélyunk, kúriánk, pincéink, csak hogy néhányat említsek a szőlősdombokkal ölelt kis falunk épített örökségeiből. Bizonyára azok a fiatal párok, családok is így gondolják, akik az elmúlt évtized során Egerszólátot választották lakhelyükül.

Számomra az 5-6 évesen megélt gyermekkor volt a legmeghatározóbb, így e korcsoportnak szeretek elsősorban a kedvében járni, örömet s élményt nyújtva, s szerencsére erre van is igény. Hiszek abban, hogy az aktív közösségi életet élő, azt megtapasztaló gyermekek iskoláskorukban is szívesen vesznek majd részt a helyi rendezvényeken, ahol szeretet veszi őket és családjukat körül. Ahol ismerik őket, s ők is ismerik a könyvtárost, a kultúrost, és mindenkit. Falun ez már csak így megy!

Falunkban a régi iskolánk – új szerepet betöltve – ma már közösségi színtérként várja a programokra, művelődésre, közösségi életre vágyó helyieket. Magam is itt voltam diák, ma pedig kulturális közfoglalkoztatottként igyekszem kézműves délutánokra becsalni a falu legkisebjeit és szüleiket.

Múlt és hagyományok

Nagyszüleink, dédszüleink idejét felidézni talán nem is olyan elérhetetlen dolog. Ők még mesélnek nekünk, mert nekik is meséltek a nagyszüleik, s így emlékként átadnak valamicskét a maguk ide-

jéből. Hogy mi volt, hogy volt, ki mivel foglalkozott, hogy festett a portájuk, miként zajlott egy lakodalom, s ki tudja még mi mindent. Előkerülnek megfakult fotók, régi eszközök a padlásról, s lám valahol egy pásztorbot is. Becsüljük meg őket, s minden szavukat, amíg közöttünk élnek, őrizzük meg emlékeiket, ismerjük meg mesterségeiket, dalaikat, meséiket, hagyományait, s mi magunk is meséljük gyermekeinknek, unokáinknak!

Az emberi lét kérdéseit, a parasztság gondolkodását, művészetüket nem érthetjük meg, csak kellő háttértudás birtokában, s hitelesen bemutatni is ekképp tudjuk. Egy viselet jóval több mondanivalót hordoz magán, amit az abban a korban élő ember jól ismert és olvasni tudott róla, nekünk hosszas vizsgálódásra van szükségünk ahhoz, hogy korhű ruhát varrassunk. A kor, s az ember megismerése tehát elsődlegesen fontos. Dolgozatomban – az eddig olvasottak és látottak alapján – a népművészet hozzám közelálló területeire fókuszálva szeretném bemutatni a parasztok mindennapi életét és művészetét.

A parasztok mindennapi élete, művésze

A parasztok művésze nem keresetük érdekében alakult ki, a maguk alkotta tárgyak őket hivatottak szolgálni, munkájukat segíteni. Berendezési tárgyaikat, eszközeiket oly nagy gonddal és tudással készítették, hogy azok kitartsanak egy emberöltőn át, s azon is túl. A paraszti lét tárgyi emlékei hűen tükrözik életük színterét. Berendezési tárgyaik, szötteseik, díszes lószerszámaik vagy viseletük mind a mai napig szemet gyönyörködtető példái annak, hogy milyen széppérezéssel rendelkeztek, s milyen mives darabokat tudtak létrehozni

1 Erről Mátyus Aliz tartott előadást Lakiteleken, a Tessedik kollégiumban, a pápai járási falvakban szerzett tapasztalatai alapján.

kétkezi munkával. Ezek a darabok nem egyik napról a másikra készültek el, de különösebben nem tervezgették, nem sokat gondolkodtak rajta, nem is nagyon kellett, hisz már annyira beléjük ivódtak ezek a cselekvések, egy lány is, ha kezébe orsót adtak, tudta mi dolga van vele. Ha gyermek született is tudta a család és a szomszédság, a komák, hogy kinek mit kell vinnie, mit kell főznie, s annak a kisgyermeknek mi mindenének kell meglennie. Egyszerűen így volt, és így jó volt. Szigorú rend szerint éltek, a gyermekek is ebbe az életmódba születve, ebbe tanultak bele. Ajándékaik is többnyire használati tárgyak, nem holmi haszontalan-ságok, hanem az élethez kellő, azt könnyítő eszközök. Ezt tudva nem meglepő, hogy egy fiatal leány miért éppen faragott csigacsinálót kap jegyajándékba. Szép példája ez a tudatos, jövőre való felkészülésnek, hisz ama csigacsináló is közös ételük elkészítését fogja szolgálni. S ugyanígy a leánygyermek stafírungja is, a család módja szerint, de összegyűlik, hogy a már eladósorba kerülő leánynak mindene meglegyen. De ahogyan egy gyermeket munkába fognak, az is azt hivatott szolgálni, hogy felcseperedvén dolgos ember váljék belőle.

A parasztcsalád gyermekének léte

A parasztcsaládok gyermekeinek léte kiemelten érdekel, s bár az abban a korban élt gyermek s a mai kor gyermeke egészen más körülmények közt is él, azonosak életkori sajátosságaik, mert a gyermek az gyermek, kíváncsi, alkotó, kreatív és többnyire eleven. És olykor kisse ügyetlenek, hol szerények, hol szertelenek, hol ebben, hol abban kiemelkedők. A játék, a cselekvés, alkotás a gyerekeknek nemcsak sikerélményt ad, hanem készségeit megmutatja, fejleszti.

A paraszti család gyermeke beleszületett a paraszti család életét meghatározó és irányító rendbe, amelyben ő maga – mint legkisebb – alárendelt szerepet töltött be. Neki a család, a faluja vagy a saját gazdaságuk maga volt a világ. Élete során a munka és a játék nem vált el élesen egymástól, munkafo-gásokat gyakorolt, a nemek közti munkamegosztó szerepeket játszva tanulta meg. Kiskorától bevonták a kisebb munkákba, például baromfik etetése, segítség a házimunkában, így már hamar megkezdődött a munkára nevelés, mely a parasz-tok életében erkölcsi kérdés volt. Ahogy erősödött, ügyesedett, mind több hasznát vették. Elsősorban családjában szerezte meg az alapvető ismereteit, 5-6 éves korától már az ünnepi szokások szereplője is lehetett. (Erre bővebben kitérek az ünnepek során.) A gyermekek alkotóereje 6-12 éves korig a legnagyobb, észrevehető a törekvés ön-álló közösségek kialakítására (barátkozás, vetélkedés), bár még a felnőtt környezet hatása alatt állnak. Ekkor már használják készségeiket: erő, ügyesség, alkotó hajlam, fejlődik a morális és esztétikai érzékük.

Miután a parasztcsaládban felnövekvő gyermek igen hamar megismerte a munkát, mint a megélhetés egyik alapfeltételét, ám ezzel együtt felnőtt korára el is sajátította mindazt, amit a felnőtt léthez és a saját családjáról való gondoskodáshoz tudnia kellett. Gyakorlati tudás birtokosává vált, tisztelte elődeit, szüleit, nagyszüleit és közeli családtagjait.

Múltidéző tárgyal-kotás napjainkban

Feladatomnak érzem, hogy népi játszóház-vezetőként ne csak egy-egy technikát mutassak be, hanem túl azon, bemutassam magát a felhasznált alapanyagot és beszéljek arról, hogy elődeink, dédszüle-

Körmöcskén kötődik a karkötő

ink mire és hogyan használták, milyen jellegzetes tárgyakat készítettek belőle, s mik azok, amelyekből napjainkban is készülnek használati és dísz tárgyak. Mert ámbár a mai embere számára már igen gazdag a kínálat, legyen szó bármilyen lakberendezési vagy használati tárgyról, sokan még mindig szívesebben járunk fonott kosárral vásárolni, szeretünk szép népi motívumos kerámiát tenni az ünnepi asztalra, rongyszőnyeget a folyosóra, vagy műanyag szék helyett lócára ülni künn az udvaron.

Dolgozatomban elsősorban a játszóházi foglalkozások során is felhasználható alapanyagokat mutatom be, s az abból valaha készített és ma is készíthető tárgyakat. Mert a tárgyal-kotás örömforrás, így azt gondolom, egy kisgyermek számára egy maga készítette karkötő is érték, s talán nagyobb korában is szívesebben nyúl ezekhez az általa már ismert anyagokhoz. S a tóparton már fog tudni mit játszani, ha egyszer kezébe adtuk, s megmutattuk neki mi mindenre jó a nád. Felismerheti, milyen csodás a természet, s hogy játszani így is lehet!

A természet adta alapanyagok

A szépen megművelt földek, gondosan tartott állatok gazdagon szolgálták nyersanyaggal, melyet a leleményes, ügyes parasztember fel is használt, tudva miből mit és hogyan kell készíteni. Ezek az emberek magukra s egymásra voltak utalva, mindent saját forrásból, vagy az őket körülvevő természet adta anyagokból kellett előteremteniük. Hazánk földrajzi elhelyezkedésének köszönhetően igen gazdag és változatos, így fölművelésre, állattartásra, különböző haszonnövények természetére alkalmas. Ennek hatására az ország különböző vidékein, más-más módon gazdálkodtak, mindehhez alkalmazkodtak a természet adta lehetőségekhez. Volt ahol a szőlőtermesztés volt a fő megélhetési forma, másutt gabonaféléket termesztettek vagy állattartással foglalkoztak. Ebből az is egyenesen következik, hogy hol, mely mesterségek alakultak ki. Borvidékre kádár kellett, hogy készítsen hordókat, az állatokban gazdag vidéken a tímár készítette ki a nyersbőrt, a Tisza mentén kosárfonók máig árulják kosaraikat, fonott bútoraikat.

A bőr

Hazánkban – főleg az Alföldön – sok család foglalkozott állattartással. Nem csak húzáért tartották, igyekeztek annak minden részét felhasználni, beleértve a bőrét is. Minden bőrnek megvolt a maga felhasználási területe. Minőségétől, vastagságától függően számos tárgyat készítettek belőle, pl. nyergot, lószerszámokat, karikás ostorokat, ruhát vagy éppen lábbelit. Jelentős a pásztorművészetben is, itt jellegzetesek a pillangózással díszített kulacsok, kolompok, amilyeneket szeretett Nagypapám

Nyári táborban levendulazsákókat varrnak a lányok

is készített. Kisebb tokokat, bugyellárisokat, tegezeket is ebből csináltak.

Népi játszóházban is bátran használhatjuk. A vékonyabb, puha bőrrrel könnyű dolgozni. Gyerekekkel is bőrizhetünk, esetükben azonban fontos, hogy az ehhez szükséges eszközök használatára is nagy hangsúlyt fektessünk, hogy sem magukban, sem másban ne tegyenek kárt. Hamar meglátjuk, milyen büszkén fogják viselni a maguk által készített karkötőket. Fiúk, lányok egyaránt félnapot képesek elvonulni a lyukasztókkal. Kézműves táboraim során mindig kopácsolat valahol egy-két gyermek, s a sokadik bugyelláris után sem csappant lelkesedésük.

A gyapjú

A birkákat sem csak húrukért tenyésztették, hanem birkanyírás után a gyapjút is felhasználták. A lenyírt gyapjút mosták, kártolták, fésülték, mire felhasználhatóvá vált. Gyapjúfonalak készültek belőle, melyek szöttesek formájában kerültek az emberek otthonába, jó hőtartósága miatt téli ruházatnak is megfelelő volt. Ma a gyapjúfonalat használjuk szövésre-fonásra, vagy a gyapjú felhasználásával ne-

mezelnünk is. Ezek a technikák nem igényelnek drága eszközöket. Szövőkeretnek egy stabil képeret is megfelel, tarisznyát, apró tokokat a legkisebbek is szívesen szőnek. Nemezeléshez pedig a bunda- vagy szalaggyapjún kívül csupán vízre és háziszappanra van szükségünk. Tapasztalatom szerint nyáron remek móka a vizes nemezelés, s a napjainkban kapható színes, festett gyapjúból igazán vidám tárgyakat készíthetünk, legyen az egy nemezelt csörgőlabda vagy egy bo-

"Magam-szötte tarisznyával"

Tűnemezeléssel mesebéli gyapjúfigurák lesznek

nyolultabb tarsoly. A szövés, fonás, körmönfonás szintén fiúk és lányok számára is kedves elfoglaltság.

A gyékény

Leggyakrabban kosarak, edényalátétek, tárolók készülnek belőle, melyek egyszerűségükkel, természetességükkel mai otthonokban is gyakorta előfordulnak. Játsszóházi foglalkozások során különböző ember- és állatfigurákat készíthetünk belőle. A valaha volt pákászok még kunyhót, de a pásztorok például szárnyéket² is készíthettek belőle, de dikó³ is készült ebből az anyagból.

Ezt a vízparti növényt augusztus után tudjuk begyűjteni, azonnal felhasználható, de ha szeretnénk eltenni, akkor napos helyen forgatva szárítjuk, majd a megsárgult gyékényt kévébe kötve tárolhatjuk. Felhasználás előtt langyos vízzel meg kell locsolni, hogy megpuhuljon, így már lehet vele dolgozni. A begyűjtés akár egy ki-

rándulásra is jó apropó, így a gyermekek természetes lelőhelyét is megismerik ezeknek az alapanyagoknak, s talán a biológia órán már nem csak száraz szöveggként olvasnak róla, hanem élményhez tudják kapcsolni.

A csuhé

A kukorica betakarítás után a kukoricafosztást főleg nők végezték, de a gyerekeket is szívesen bevonták. A leszedett csuhét napon szárították és száraz helyen tárolták. Hosszú téli estéken ezekből készíthettek használati tárgyakat, a gyermekek pedig játékokat: csuhébabát például, amit aztán öltöztethettek is.

A karácsonyhoz kapcsolódó betlehemi alakokat ma is szívesen formálják meg ezen anyagból, de nagy népszerűségnek örvendnek a csuhéból készült kosarak is, természetes szépségük és praktikusságuk okán. Langyos vízbe mártva a csuhé hamar megpuhul, s könnyű vele

dolgozni, akár már óvodás gyermekekkel is készíthetünk egyszerű anygalkákat.

A szalma

A búza a legfontosabb gabonánövényünk, mely a mindennapi kenyérünk alapja. Az aratásnak több módja volt, kezdetben rendre vágták és villával boglyákba gyűjtötték, azt követte, hogy rávágták (rádöntötték az előtte álló sorra), marokba majd kévébe kötötték, végül keresztbe rakták, száraz helyen tárolták. Péter, Pál napjától június 29-éig arattak. A szalma nem más, mint a búzafélék száraz szára. Ezek üregesek, vékony, de erős falúak. Ebből például szalmakalapot, kosarakat, dísz tárgyakat készíthettek. De ebből készült a hagyományokban ismeretes aratóünnep fontos kelléke, az aratókoszorú is, melyet rend szerint az aratás utolsó vagy azt megelőző napján a marokszedő készített. Spirális, korona vagy koszorú alakúak voltak.

Napjainkban szalmadíszrel a karácsonyi ünnepkör kapcsán találkozunk szalmacsillagok és más díszek formájában. Ezek a díszek gyermekekkel is könnyen elkészíthetők, mindenkit arra biztatok, hogy az adventi készülődés során szakítsanak időt, hogy gyermekeikkel együtt készítsék el ezeket a díszeket akár játszóházakban, akár az otthon melegében.

A vessző

Hazánkban a Tisza mentén is találkozhatunk vele, nem csoda, hogy átutazóban ott még ma is látunk vesszőfonókat, akik az út szélén árulják vesszőből font portékákat. Kosarak, vessző babakocsik, tárolók, bútorok készülnek belőle,

2 A szárnyék a magyar népi építészetben és a hagyományos állattartásban vesszőből font vagy nádból korcolt, újabb deszkából összeállított nyitott, fedetlen építmény, amely a legelőn tartózkodó állatok számára nyújt védelmet a szél ellen.

3 Dikó: lécváz, könnyű szerkezetű ág gyékénnyel, csuhéval, szalmával bekötve.

melyek a mai otthonokban is megállják a helyüket. A kosárfonás nem tartozik a könnyű szakmák közé, fizikai erőt kíván, főleg, ha egy nagyobb tárgy készül belőle.

Gúzsokat viszont mi magunk is készíthetünk, ami számos módon felhasználható, például függönykarika vagy koszorúalap, netán ajtódísz. Felhasználás előtt legalább egy pár órával langyos vizes fürdőbe kell tennünk, hogy hajlékonyabbá váljon. Remek ügyességi játék a karikaelkapó is, amit szintén bárki el tud készíteni.

Az agyag

Az agyag földpátokban dús kőzetek elmállási terméke. Mindaddig puhítható, formázható, amíg ki nem égetjük. Az általunk készített tárgy kiégetés során nyeri el végleges állapotát, ekkor visszafordíthatatlan folyamat megy végbe. Az agyag különböző minőségű lehet, megfigyelhetjük, hogy az ország különböző területein más és más típusú edények készültek belőle, nem csak a díszítésre gondolok. Ahol jobb minőségű agyag volt, ott sütő-főző edényeket készítettek, másutt tányérokat vagy korsókat. Díszítési módja tájegységenként különböző.

Ez az alapanyag azonban csak bizonyos feltételek közt felhasználható. Az égetőkemencék ára, s a jó minőségű agyag beszerzésének nehézsége miatt nem mindenki számára elérhető. Mégis érdemes kipróbálni, megismerni ezt az alapanyagot. A kiégetésre táborokban a földbe ásott kemencét is szokták használni. Szerencsések vagyunk, ha a környéken van egy fazekas, aki beenged műhelyébe, s akár ki is égeti a gyermekek munkáit.

Az élet ritmikája

Ahogy a hónapok, évszakok követték egymást évről évre, úgy a parasztember is az évkörnek megfelelően, annak rendje-módja szerint élte mindennapjait, tudván, mikor minek van itt az ideje. Figyelte a természetet, s azzal szoros összhangban élt, számos időjóslo nap és a hozzá fűződő tapasztalat is bizonyítja ezt. Ezeket, napjainkban is használjuk: „Sándor, József, Benedek, zsákban hozza a meleget”, „Ha Medárdon esik, negyven napig esik”.

Bizonyos elvégzendő feladatoknak is meghatározott napja volt, például Gábor napja a káposztaültetés napja, Márk napja

a kukoricavetés és búzaszentelés napja, vagy György napja, amikor is a pásztorok először hajtották ki az állatokat. Mi Intézményünk udvarának parkosítását Farkas napjához igazítottuk, ez ugyanis a néphagyomány szerint kiváló nap a faültetésre.

Ismereteik folyamatosan bővültek, s ezt csakúgy, mint minden az élethez fontos tudást, továbbörökítették. Életükben mindennek megvolt az írott vagy íratlan rendje, melyhez ragaszkodtak, s generációról generációra ismételve megszárdították.

Én, egerszóláti lévén, elsősorban a szőlősgazdákra, borra vonatkozó napokat fogom az alábbiakban kiemelni. Az ünnepeken kívül foglalkozom azzal is, hogy valaha melyek voltak a közösségi élet színterei, mely közös munkák adtak alkalmat asszonyok, leányok, legények és családok együttlétére.

A valaha volt parasztember becsülte az elvetett magot, mert tudta, hogy abból búza, liszt majd kenyér lesz, mely családjá asztalára kerül. A kenyér pedig nagy becs volt, kisgyermeket is arra tanítottak, hogy a kenyér héját ne hagyja meg, hisz minden falat kincs, szegénység idején még inkább. A jól tartott állapot húsával biztosítja a család ételmét, megélhetését.

A munka mindennek előtt való volt, sosem várhatott. Hajnalban keltek, hogy a jószágoknak enni-inni adjanak, majd ki-ki ment a földekre, aratás idején napestig dolgoztak, s akinek messzebb volt az otthona, aludni se ment haza. Így ment ez tavasztól kora őszig, mikor is betakarították a következő évre valót. Jobbára az esküvőket télen vagy tavasszal tartották, hiszen ki ért volna rá dologidőben lakodalomba menni! Ám ne higgyük, hogy életük csak ezen a mezsgyén haladt.

Megfigyelhetjük, hogy hagyományaik bőven gondoskodtak

Agyagozás – medálok készülnek

arról, hogy életük ne csak a munkáról szóljon. Késő ősszel megkezdődtek a bálók, multságok, családi és más ünnepek. Névnepokkor a szomszédok, komák, rokonok meglátogatták egymást. A munka végeztével annak dicsőítése sem maradt el, arató és szüreti bálók adtak alkalmat egy-egy közösség tagjainak a találkozásira. A névnepok is nagy jelentőséggel bírtak, sokhoz kötődtek szokások, így a Márton naphoz az újbor kóstolás, lúd lakoma, vagy András napja, mely az első disznóölő nap volt, de férjjeszó napnak is tartották. A disznóvágás nagyon várt, jelentős esemény volt azokban az időkben, a gyermekek még iskolába se mentek olyankor. A disznótort követő vacsorára a rokonság színe-java hivatalos volt, s hajnalig tartó nótázás, vigadozás zárta. E nappal kezdődik az adventi időszak, melynek szokásai máig fennmaradtak, gazdag hagyományokkal bíró ünnep még napjainkban is. A kinti sötétséget a belső fény ellensúlyozza (az adventi koszorún is). Említésre méltó az Aprószentek napja, vagy a szilveszter is, mellyel eltemetik az óévet. Vízkereszt a karácsonyi ünnepek zárónapja. Szinte hétről hétre egymást követik a jeles napok, melyek mindegyikéhez tartozik valamilyen szokás, ezeknek a gyermekek kiemelt szereplői – gondolok itt a betlehemezésre, a háromkirályok járására, balázsolásra, Gergely-járáásra vagy a pünkösdi királyné-választásra, de ez csak néhány a sok közül. Az ünnepekhez táplálkozási szokások is kötődnek, lásd a húshagyó kedd a böjt kezdete. A farsang a közelgő tavasz ősi ünnepe, szintén ma is tartott szokás, csakúgy, mint a népszokások egész tárházával szolgáló húsvéti ünnepkör. A téli esték pedig jó alkalmat adtak a szűkebb család számára is az együttlétre, beszélgetésre, ehhez érdemes újra visszatérni szokni napjainkban.

Élet egy évkörön át

A hagyományok, szokások évről évre, évtizedről évtizedre ismétlődtek, berögzültek. Fontos tehát, hogy a megőrizni kívánt ünnepeket mi is évről évre megtartsuk, az elfeledett alkalmakat újra felidézzük. Van a környéken egy kis település, ahol például amolyan „látvány lakodalmakat” rendeznek, a valaha volt étkekkel, italokkal, menyasszonnyal, vőlegénnyel. A nagyszülők még ma is szívesen mesélnek a lakodalmas szokásokról, menüről, s arról, miként osztottak meg a feladatokat.

A gyermekek kiskoruktól ezen családi események, ünnepek szereplői voltak, ahogyan az a következő időrendben egymást követő szokásokból is látszani fog.

A következőkben egy éven át végigvezetem, mely napról mit tartottak, valamint mely ünnepek azok, amiket akár egy Faluház programjába is be lehet illeszteni, meg lehet ünnepelni.

Ezen ünnepkörök az óvodai programokban is jelen vannak, így fontosnak tartom, hogy e két intézmény akár együttműködve tegye lehetővé az óvodáskorúak számára hagyományaink minél teljesebb megismerését, továbbörökítését.

Tavasz – Március

12. Gergely napja. I. Gergely pápa, az iskolák alapítóját ünnepelték e napon. Ilyenkor volt szokás a „gergely-járás”, amikor a balázsoláshoz hasonlóan a tanító számára gyűjtöttek adományt. De a verbuválás is szokás volt, amikor is a szereplők különféle rangokat viselve Szent Gergely vitézeinek mondták magukat.

18. Sándor napja, az első meleg hozó nap.

19. József napja, sok helyen ekkor hajtják ki először a marhákat, továbbá e napon ültetik a fok-

hagymát, krumplit, kaprot. Kedvelt névünnepnep is.

21. Benedek napja – a tavasz első napja. Ez utóbbi három napra a ma is használt időjárásjóslat jellemző: „Sándor, József, Benedek, zsákban hozzák a meleget”

21. tavaszi napéjegylenlőség, ekkor teljes az egyensúly a nappal és éjszaka között, de másnapról a fény egyre inkább legyőzi a sötétséget. Népszokásaink őrzik Villó, a tavasz istennőjének emlékét. Haját virágokkal és zöld ágakkal ábrázolják. Ő jelenik meg a „villőzés” alkalmával is, amikor házról házra jártak szalagokkal (vagy festett tojásokkal díszített) „villóággal”, amely elhozza a tavaszt, miután a kiszababával kidobták, vízbe hajtották a telet.

25. Gyümölcsoltó boldogasszony napja, amit alkalmasnak tartanak a gyümölcsfák oltására, szemzésére, de fecskehajtó napnak is tartják.

Április

1. Április elseje sok népnél évkezdő nap volt, a tavaszi napéjegylenlőséget, az újjáéledő természetet ünnepelték. A gyerekek ilyenkor megréfták egymást, az iskolások napjainkban is tartják.

14. Tibor napja, a hagyomány szerint e napon szólal meg a kakukk. Termésjósló nap is, ha e napon szép zöld a vetés, akkor jó lesz a szénatermés.

24. Szent György napja – ősi pásztorünnep, az állatok első kihajtásának napja. Az állatokat Szent György napi tűzön hajtják át, hogy annak füstje megtisztítsa őket a gonosz, ártó szellemektől. Gonoszjáró nap is, ezért a kerítésre, ajtóra tükés ágakat tűztek.

25. Márk napja – a kukoricavetés és búzaszentelés napja. A szentelt búzát – mint általában a többi szentelményt – nagy becsben tartották, és mágikus hatást tulajdonítottak neki.

Szent György-napi mulatságon népviseletben

Húsvéti ünnepek

Virágvasárnap – húsvét előtti vasárnap. Az iskolás gyermekek ilyenkor barkát gyűjtöttek, amit a templomban megszenteltek. A szentelt barkát gonoszűzőnek tartották. Ilyenkor is tartottak kiszehajtást (fiatal lányok menyecskeruhába öltöztetett szalmababut visznek végig a falun, majd vízbe dobják vagy elégetik.) Virágvasárnap után következik a Nagyhét.

Nagy péntek – ekkor tartják a legszigorúbb böjtöt. Általános tisztálkodási nap, ilyenkor meszelnek, takarítanak, nagymosást tartanak.

Nagyszombat – este tartják Jézus feltámadásának ünnepét. Az esti harangzó a böjt befejeztét jelenti.

Húsvétvasárnap – tartják a húsvéti határjárást, a falu népe körbejárja földjeit. Sok helyen bált rendeznek ilyenkor.

Húsvéthétfő – a locsolás napja, a víz tisztító, termékenységvárás erejébe vetett hit az alapja. A népszokások közül a locsolkodás mellett a hímes tojás ajándékozás, tojásfestés a legnépszerűbb.

Fehérvasárnap – Húsvétot követő vasárnap, a fiatal lányok mátkát, barátnőt választanak vagy komatátat küldenek egymásnak.

A húsvét népi játszóházban

Régi szokás szerint a tojásfestés az asszonyok, lányok dolga volt. Ennek több módja is ismert és máig használt, játszóházban is érdemes ezeket a hagyományos módszereket bemutatni. Festő lé leggyakrabban hagymahéjból készült, de zöld dióhéj főzete, vöröshagyma, vadkörte- vadalma héja is alkalmas rá.

„Berzselés”: a tojások felületét levéllel borítjuk be, s úgy tesszük a festő lébe. A levél helye világos marad. Ezt a tojásfestési módot már óvodásokkal is kipróbálhatjuk.

„Tojásírás”: ilyenkor viaszt olvasztunk meg, és a folyékony viasszal a tojás héjára írjuk a kívánt mintát. Ha a viasz megszilárdult, akkor tesszük festő lébe a tojást. A színes tojásról letöröljük a viaszt, melynek helye sárgásfehér marad.

„Karcolás”: a már befestett tojásról éles szerszámmal kotorják le a festéket a kívánt mintának megfelelően, de ecettel enyhén megmártva kisebb gyerekek is le tudják marni, karcolni a tojásról a festéket.

Készülhetnek tojások más módon is, ám ezek nagyobb ügyességet igényelnek, így játszóházban nem használjuk. Ilyen a patkolt vagy csipkézett tojás, de szalmaberekkel is találkozhatunk.

Május

Május elseje – a majálisok napja. E nap hajnalára szokás a legényeknek májusfát állítani kedvesük udvarába szerelmi ajándékként, vagy udvarlási szándékot kifejezni. Ezt többnyire legények vagy legénybandák szereztek be, és titokban állították fel. Szalagokkal, pántlikákkal van feldíszítve. Hazánk egész területén elterjedt szokás.

Újabban a májuskosár ajándékozás is megjelenik. A kosárban lévő virág színe különböző jelentéssel bír. Például: fehéret kap az a leány, aki komoly kapcsolatban van vagy jegyben jár.

4. Flórián napja – Flórián a tűzoltók és tűzzel dolgozók védőszentje volt. Ilyenkor ősi módon szokás „újtüzet” rakni. Ha egy településen sok tűzoltó van, talán érdemes őket is köszönteni.

6. János napja – „Babevő János”, ekkor vetik a hüvelyeseket, babot, borsót, lencsét.

12. Pongrác, 13. Szervác, 14. Bonifác – Fagyoszentek: E napokon nem vetnek, nem palántálnak. A földművelő munkában a fagyoszenteket többnyire megvárták, és csak utána ültették az uborkát, babot, paradicsomot.

16. János napja – Nepumuki Szent János a hajósok, vízen járók védőszentje. A mi falunkban is állítottak szobrot az ő tiszteletére. *Egerszóláton az e naphoz legközelebb eső vasárnap szokás a búcsút tartani.*

25. Orbán napja – ekkor kezdenek a méhek rajzani. Örömmre szolgál, hogy kis falunkban is többen méhészkednek, felajánlásaik a karácsonyi mézeskalács alapjai, köszönet érte nekik! Orbán a vincerétek, szőlősgazdák védőszentje. Ha Orbán jó időt hoz, szobrát felvirágozzák.

Pünkösöd – mozgóünnep, Húsvét után 50 nappal következik. Ehhez kapcsolódó szokás mind a fiúk, mind a lányok szereplésével megie-

lenik. A „Pünkösdi királyválasztás” versenyeinek, játékainak győztesét rövid időre „pünkösdi király”-nak választják. Kislányok ekkor tartják a „pünkösdi királynőjárás”-t, a legkisebb leányt pünkösdi rózsával, zöld ágakkal díszítve királynőnek öltöztetik, s rózsaszirmot hullatva házról házra járnak köszönteni. A háznál magasra emelik a királynét, „Ekkora legyen a kender!”, a köszöntésért pedig ajándékot kapnak. Volt, ahol pünkösdi párt választottak, s ők járták körbe a falut.

Nyár – Június

8. Medárd napja – időjós nap, „ha Medárdkor esik, negyven napig esik.”

10. Margit napja – a retek, a káposzta és a len vetésének ideje.

11. Barnabás. Sok helyütt szénakaszáló nap volt, de bizonyos gyógynövények gyűjtését is ehhez az időszakhoz kötötték.

13. Antal – egyes területeken ősi módon, „gyógyító tüzet” gyújtottak e napon, amit Szent Antal tüzének neveztek.

15. Vida a nyarat jelenti: szántóföldi növényeknél az érés időszaka következik.

21. Szent Iván éj, a nyári napforduló ünnepe. Az év leghosszabb nappala és legrövidebb éjszakája. Ezt az eseményt mi is *évről évre megtartjuk Egerszóláton*, koszorúkat készítünk, melyet megfüstölünk, így az az ajtónkra akasztva elűzi a gonoszt. Európa nagy részén szintén ősi rítusokkal ünneplik. Az e naphoz fűződő szokás a Szent Iván Éji tűzrakás. A tűzre koszorúkat, gyógynövényeket, gyümölcsöket dobunk, vagy megfüstölük azokat, gonoszűző céllal. Van, ahol almát sütnék e tűznél, s azt eszik meg. Különböző jóslásoknak is a napja ez, például férj-jóslásé.

25. János – Virágos Szent János vagy Szent Iván napja, ekkor van a legrövidebb éjszaka.

29. Péter, Pál napja – Az aratás kezdő napja. A halászok is ezt ünneplik, akiknek Szent Péter a védőszentjük.

Július

2. Sarlós Boldogasszony – az asszonyok számára dologtöltő nap volt.

Az aratás befejeztével *aratókoszorút* készítettek, és azt ünnepélyesen menetben vitték a földbirto-

kos vagy gazda házához, aki megvendégelte őket, az aratókoszorút pedig általában a mestergerendára függesztette fel. Az aratást vacsora, táncos mulatság zárta. Ahol kalákában arattak, ott *kalákatánc, kepebál* zárta az aratást, melyet gyakran a tarlón tartottak.

Időjárás jósló nap is volt: ha ezen a napon esik, az Lőrinc napig, vagyis 40 napig tart.

5. Sarolta – azt tartották, ha esővel köszönt be, rossz lesz a dió- és mogyorótermés.

13. Margit – ha esős, zivataros időt hozott, „mérges Margit”-nak nevezték. Ha jó időt, akkor azt tartották, hogy elkezdődhet a szabadban történő fürdés.

20. Illés – a pásztoroknak dologtöltő nap volt, de gonoszjáró napnak is tartották.

21. Dániel – „Ha Illés nem hoz esőt, Dánieltől várhatjuk”, ezt tartották.

22. Mária, Magdolna – Szépségvarázsló nap. Az e napon vágott leányhaj sikert hoz.

25. Jakab – e napon áll meg a szőlő növekedése, és kezd edesedni. Ha Jakab napja derűs, akkor jó gyümölcsstermésre számíthatunk.

26. Anna napon szakad meg a virágos kender töve.

Augusztus

1. Boglárka a szőlősgazdáknak dologtöltő nap volt, mert úgy vélték, a szőlőszemek lehullanának a fűtről.

10. Lőrinc – ha ez a nap szép tiszta, akkor sok gyümölcs és jó bor lesz. Ha esik, akkor a sütőtök „lőrincskedik” – lötytyedt, vizes lesz.

15. Mária, Nagyboldogasszony napja – az egyik legnagyobb Mária ünnep. Derült idejével jó szőlő- és gyümölcsstermést jósol. A „kétaszonyköze” (aug. 15. – szept. 8.) varázserejű időszak: ekkor szedtek különféle gyógynövényeket. Az ek-

Szent Iván-éji ünnepen, nyársalás a tűzgrás után

kor keltetett tyúkok lesznek a legjobb tojók.

16. Rókus – a ridegen tartott szarvasmarhák védőszentje.

20. István – Szent István magyar király ünnepe. E napon már az újbúzából sütik a kenyeret, így az újkenyér ünnepének tartják.

24. Bertalan – sok helyen őszkezdő napnak tartják.

Ősz – Szeptember

1. Egyed – Ha jó idő van, jó bor és jó idő is lesz. Azt tartották, az e napi időjárás szabja meg a következő 4 hét időjárását.

5. Lőrinc – lassan beköszöntő őszre utal, a szabadban fürdés utolsó napja. Ezen a napon fordul az időjárás.

8. Mária, Kisboldogasszony napja, Mária jelkép, „Fecskehajtó Kisasszony” hajtja el a fecskéket vándorútjukra. Sok helyen, e napon kezdik el a dióverést, és ekkor vetik el az őszi gabonát.

12. „Vénasszonyok nyara”, ha ekkor jó idő van, akkor szép napos lesz a szeptember és az október.

21. Máté – a Máté-napi verőfény jó szürettel jár. Vetésre viszont Máté hete nem alkalmas, „pelyva hétnek” nevezik. Ezután következnek a pásztorünnepek és a gazdasági év végét jelentő szüreti mulatságok.

23. Őszi napéjegyenlőség – a nappal és az éjszaka ismét egyenlő hosszúságú, de a következő időszakban a sötétség nyer a fényvel szemben.

29. Mihály – „Szent Mihálykor keleti szél, nagyon kemény telet ígér.” E nap az őszre és a télre is mutat. Európa-szerte ismert pásztorünnep, ekkor hajtják be az állatokat a faluba, s ekkor lépnek szolgálatba az új pásztorok. Megkezdődik az őszi vetés ideje.

Népi játszóházban e napon a gyermekekkel készíthetünk papírsárkányt. Sárkányeregetéskor a le-

vegővel, mint a fő elemek egyikével kerülnek kapcsolatba. A szél újra és újra próbára teszi bátorságukat, kitartásukat, ügyességüket.

Október

2. Leodegár vagy Petra: Az első lombhullató nap.

4. Ferenc – Assisi Szent Ferenc napja: Göcsejben a vetésre legalkalmasabb hétnek az úgynevezett „ferenchetet” tartották. Volt, ahol ez a nap volt a szüret kezdete. Előtte kanászosztorral durrogattak a hegyen a gonosz, rossz szellemek elűzésére.

15. Teréz napja is sokféle volt szüretkezdő nap. Egerben „Teréz-szedés” a neve. Van, ahol asszonyi dologtöltő nap volt, amikor nem moshattak, kenyeret sem süthettek.

20. Vendel – Főleg a Dunántúlon és a Jászságban a pásztorok védőszentje Szent Vendel, sok helyen ekkor tartanak pásztorünnepet.

21. Orsolya időjárása a téli időjárás jelzője. Amilyen idő van ilyenkor, olyan lesz a tél.

23. János napja: a megrövidült nappalt jelzi, sok helyen ekkor gyújtanak először lámpát a szobában.

26. Dömötör napját „juhászújévnek” is nevezték, mert sokfelé ezen a napon számoltak el a juhászok gazdáikkal, meghosszabbították vagy megszüntették a szolgálataikat. Egy vagy több napon át tartó mulatságokat rendeztek: Dömötör-napi mulatság. A juhászok elszámolását bezáró mulatságot nevezték „juhászbálnak”, „juhásztornak” és „dömötörözésnek”. Gyakran az egész hét ráment, amit „dömötörhétnek” mondtak.

31. Farkas – A fáültetésre a legkedvezőbb nap. A helyi „faluszépitők” is ekkor ültetik el a facsemetéiket.

Szüret: A szüret időpontja a 18–19. században hagyományosan

meghatározott volt, valamilyen jeles naphoz kötődött Szent Mihálytól (szept. 29.) Simon-Júdás (okt. 28.) napjáig. A kisebb szőlőkben ma is a család meghívott segítőkkel szüretel. A házigazda, a tulajdonos vendégül látja a szüretelőket étellel-itallal, a szőlőből, mustból kóstolót vihetnek haza. Én mondom, szép időben igazán jó hangulatú munka folyik a sorok közt, aki egyszer belekóstol a szüret hangulatába, az jövőre is jönni szeretne.

Nagyobb szabású mulatságokat, szüreti felvonulásokat hagyományosan a bortermő vidékeken rendeztek, az aratási szokásokhoz hasonlóan. A szüreti szokásokhoz hozzátartozik az evés-ivás, ének, tánc, szüreti felvonulások és bálók.

A kukoricafosztás: őszi társas munka. A résztvevőket általában meghívták, de volt, ahol a kapura tűzött zöld gally jelezte, hogy abban a házban kukoricafosztás lesz. Nóta és tréfálgózkodás mellett dolgoztak.

November

1. Mindszent – E napon ma is szokás a sírok megtisztítása, feldíszítése virágokkal (őszirózsával, krizantémmal – az elmúlás jelképes virágaival), és gyertyák gyújtása a halottak emlékezetére. A néphit szerint ilyenkor hazalátogatnak a halottak. Erre a napra az őszi munkákat már be kell fejezni. Cselédfogadás, bíróválasztás napja is ez.

2. Halottak napja a Minden-szentekkel együtt ma városon és falun egyaránt a halottakra való emlékezés ünnepe: a temetőbe járás, a sírok rendbehozatala, a gyertyával való világítás szinte mindenki számára kötelező.

3. Hubert – Hubertusz a vadászok védőszentje, akik ezt a napot nagy vidámsággal ünneplik.

11. Márton – ekkor vágják a „lüdlakomát” és a lakomán megkös-

tolják az „újbor”-t, aminek „Márton a bírāja.” „Aki Márton napon libát nem eszik, egész éven át éheznek.” Országszerte napjainkban is ismert és tartott közösségi ünnep, sok helyen bált, mulatságot rendeznek ilyenkor.

19. Erzsébet – Hazánkban a leggyakoribb női nevek közé tartozik, azért az egyik legkedveltebb név-ünnep. Ha Erzsébet napon havazik: „Erzsébet megrázta a pendelyét.”

25. Katalin naphoz férjjeslő hiedelmek és praktikák kapcsolódtak. Ilyenkor is szoktak vízbe tenni gyümölcsöket, s ha az karácsonyra kizöldül, a kíváncsiskodó lánynak közeli férjhezmenetelt jósolt. Az ágot ez esetben „katalinág”-nak nevezik. Időjárás jósoló nap is: „Ha Katalin kopog, akkor karácsony locsog, de ha Katalin locsog, akkor a karácsony kopog.”

30. András – az első disznóvágásra alkalmas napnak tartották. A legjelentősebb házasságjósoló, varázsló nap, „andrásoló” napnak is nevezték. Többnyire a lányoknak magányosan, titokban kellett ezeket a praktikákat elvégezniük. Próbálták álomból jósolni, a párna alá férfiruhaneműt rejtettek, és egész nap böjtöltek. András nap utáni vasárnap kezdődik az advent.

Disznótör Disznóölő Szent András napjától, a hideg idő beálltától kezdődött. A disznóölést követő vacsora, a disznótör a magyar nyelvterületen mindenütt jeles alkalom volt a család, rokonság, komaság számára. Ilyenkor a gyermekek még iskolába sem mentek.

A *fonó* a női társas munka legfontosabb alkalmá volt. Az őszi behordástól többnyire a farsang végéig tartott. Voltak tilalmas napok, melyeken tilos volt a fonás (például a Luca-nap és Borbála nap). A fonónak különböző fajtái voltak: asszonyfonók, asszony- és lányfonók vegyesen, és külön lányfonók. Házról házra jártak, vagy egy időre közösen béreltek házat. A fonónak rendkívül nagy jelentősége volt a

fiatalok társas élete, az udvarlás, párválasztás szempontjából. A fonóba járás kötelező volt, az elmaradótat felkeresték, kikolompolták, taligán húzták el a fonóba. A fonó az udvarlás fő helyszíne volt, a „legényjáró napok”-on keresték fel a fonókat. A legények nemcsak a lányok megjelenését, de a munkájukat is ellenőrizték. Ismert módszer volt a „kulcspróba”, a hanyagul fonó lány szőszéből csak sokára hullott ki a kulcs. Különösen a lányfonóba a lányok ünnepi ruhában mentek, fonószközeiket feldíszítették. A fonónak meghatározott rendje volt. Ez érvényesült az ülésrendben is. A fonó volt a téli szórakozás és játék fő színtere.

Tollfosztás: A tollfosztó az asszonyok, lányok társas munkája volt a téli időszakban. Néhol még ma is eleven hagyománya van. Bérelt vagy meghívásra látogatott házaknál fosztottak. A tollfosztás, mint a többi kaláka jellegű munka, egyúttal a közös szórakozás alkalmát is jelenti.

Tél – December

Adventi időszak: Advent a karácsonyi előkészület négyhetes időszaka. Az advent időszakában szerveződtek és készültek fel a betlehemesek, kántálók, ostyahordók és egyéb karácsonyi játékok előadói. Némely vidéken már advent idején megkezdődött a kántálás és a betlehemezés.

Népi játszóház keretein belül több tárgyalkotó foglalkozást is tarthatunk: Merített gyertyák készítése, melyek majd az adventi koszorúra kerülnek. Készíthetünk Betlehemet, valamint szalma és csuhé karácsonyi- és karácsonyfadíszeket. A mézeskalácsütés és díszítés is a gyerekek számára kedves elfoglaltság lehet, a finomságokat akár ajándékba is adhatják. Az Advent jó alkalom arra, hogy egy kisebb közösség, felnőttek és

gyermekek, családok hétről-hétre együtt készülődjenek, ünneplőbe öltöztessék otthonukat és szívüket.

4. Borbála napja hiedelmei és szokásai hasonlóak a Luca-naphoz, például nem szabad varrni, mert bevarrnák a tyúkok fenekét. Katalinnal együtt lányok pártfogója, „andrásolónap”. Ekkor teszik vízbe a „borbála-ág”-at, ami, ha karácsonyig kivirágzik, akkor a lány biztos férjhezmenetelre számíthat.

6. Miklós – Mikulás piros ruhában, krampuszaival érkezik, és számon kéri, valamint megajándékozta a gyermekeket. Napjainkban is tartott ünnep a gyermekek örömére.

7. Ambrus – ezen a napon a méhészek és a mézeskalácsosok ünneplik védőszentjüket.

13. Luca-nap – e naphoz számos hiedelem és szokás tartozik. Alkalmas volt termékenységvarázslásra, dologtító nap volt, ekkor készítették a „*lucapogácsát*”, de gonoszjáró napnak is tartották. Ekkor vetették el a „*lucabúzát*” is, ami, ha karácsonyra szépen kizöldül, a következő esztendőre jó termést jósol. A boszorkányok felismerésére készült az „*lucaszék*”, melyet Luca-naptól karácsonyig kellett elkészíteni. Kerek szék, három lábbal, vasnak nem volt szabad benne lenni. Azt elvitték a templomba a karácsonyi éjféli misén, ha készítője ráállt, meglátta róla, ki a boszorkány. A „*Luca-kalendárium*” pedig a karácsonyig tartó 12 nappól jósolja meg a következő év 12 hónapjának időjárását.

21. Tamás napja – néhol férjjeslő napnak tartják, de inkább arról ismeretes, hogy e napon ölték a disznót, aminek „tamáshája” a neve.

24. Ádám és Éva – Szenteste: a szeretet ünnepe, melyet szűkebb vagy tágabb családi körben ma is tartunk. Ilyenkor karácsonyfát állítunk, díszítünk – ami napjainkban már gyakorta élő örökzöld, az állandó megújulás jelképeként. (Én

magam is ezt választom, amit később kiülthetünk, így maradandó emlék marad az a karácsony.) A gyermekeket és egymást ilyenkor megajándékozunk (a mi családjunkban a saját készítésű ajándékok a leggyakoribbak, édesanyám például foltvarrással készített a kislányomnak takarót). Sok helyen ilyenkor böjtölnek, ünnepi ételnek halat esznek.

25. Eugénia – Karácsony, eredetileg a téli napforduló ünnepe, a kereszténység e napon ünnepli Jézus megszületését. A legismertebb népszokás a „*betlehemezés*”, ilyenkor a Szent család szálláskeresésétől a napkeleti királyok látogatásáig játsszák el a cselekményt. Karácsony és Újév közt járnak házról házra a „regölösök” („hej regő rejtem”) – fiatal fiúk kopott ruhában, bocskorban, különféle zajkeltő eszközökkel bőséget, boldogságot kívánnak a következő évre.

26. István – egészség és természetvarázsló nap. Névköszöntő nap is.

27. János – híres névköszöntő nap. A szőlősgazdák bort szentelnek, és minden hordóba öntenek egy kicsit, hogy meg ne romoljon.

28. Aprószentek napja: Sok helyen a fiúk régies énekeket dalolva házról házra járnak, és vesszőből font korbáccsal megpaskolják a lányokat, hogy szépek, egészségesek legyenek. A lányok szalagot kötnek a korbácsra, az édesanyák pedig előre becsomagolt húst adnak a fiúknak. A legények ezután összegyűlnek, és szabadban felállított tűzhelyen együtt sütik meg a húst, amit kaptak. Ezt együtt is fogyasztják el, e vacsorakor történik a legényavatás.

29. Tamás – országszerte disznótorokat tartanak ekkor.

31. Szilveszter. Az év legvidámabb éjszakája, amikor elbúcsúztatjuk az Ősztetendőt. Szokásaiban megjelenik, hogy ilyenkor különféle praktikákkal próbáltak jósolni, hogy megtudják, mit hoz az újesztendő.

Január

Újév – szinte minden népnél szerencsehozó, gonoszűző napként tartják nyilván. Jósások, jóslatok sokasága fűződik e naphoz, valamint az újévi jókívánságok is elmaradhatatlanok. Általában vídamsággal, evés-ivással telik az év első napja, bízva abban, hogy egész évben is ez lesz a jellemző.

6. Vízkereszt – a karácsonyi időszak zárónapja (a karácsonyfát is e napon szokás lebontani), egyben a farsang kezdete is. Sok helyen ezen a napon tartják a „*Csillogozás*”-t vagy a „*Háromkirályok járás*”-t, a három király betlehemi látogatásának emlékére.

18. Piroska – időjósó nap „Ha Piroska napján fagy, negyven napig el nem hagy.”

20. Fábrián és Sebestyén napja – az első tavaszébresztő nap

21. Ágnes napja: „Ha Ágnes hideg, Vince engesztel.”

22. Vince: a szőlősgazdák egyik védőszentje, a szokások közt említhetjük a „*vincevessző*” hajtást és borospince látogatást. „Ha megcsordul Vince, tele lesz a pince.”

25. Pál napja: „Pál fordulás – télfordulás”

Február

2. Gyertyaszentelő Boldogaszony napja – a hagyományos, magyar paraszti társadalomban a szentelt gyertya a bölcsőtől a koporsóig elkísérte az embereket. A szentelt gyertyát ládafiában tartották, vagy szalaggal átkötve a falra helyezték. Időjárás és természetjósó nap is: közismert a medvével való jóslás is, vagy ha február 2-án jó idő van, akkor későn tavaszodik.

3. Balázs napján tartották a „*balázsolás*”-t, amikor maskarába öltözött gyerekek házról házra járva tanítójuk számára gyűjtenek adományt, amely legtöbbször élelmiszer (szalonna, zsír, tojás), amit

aztán elvisznek tanítójuknak, aki megvendégeli őket.

5. Ágota napja időjósó nap: „Ágota még szorítja, de Dorottya majd tágítja”

6. Dorottya napja: „Ha Dorottya szorítja, Julianna tágítja.” Vagyis, ha Dorottya-napkor fagy, akkor Julianna napjára megenyhül az idő.

10. Az oltóágak szedésének napja

14. Bálint napja természetjósó nap – az e napi időjárásból következtettek a termésre.

19. Zsuzsanna napja – úgy tartották, ha ezen a napon megszólal a pacsirta, az a tavasz közeledtét jelzi, ha nem, akkor „befagyott a csőre”, s tovább tart a hideg.

24. Jégtörő Mátyás: időjósó nap. „Ha Mátyás jeget talál, akkor töri, ha nem talál, akkor csinál.” Termésre, tojásszaporulatra is jósltak e napi időjárásból. A halászkor a Mátyás-napkor fogott halat az egész évi szerencsés halászat előjelének tekintették, „*Mátyás csukája*”.

Farsang – a vízkereszttel kezdődik, és a húsvétvasárnapot megelőző 40 napos böjt kezdetével zárul. A farsangi szokások többnyire farsang végére esnek, amit „farsang farká”-nak neveznek (farsangvasárnap, farsanghétfő, húshagyó kedd), ezt előzi meg a „kövércsütörtök”, az előkészületek már akkor elkezdődnek.

Jellegzetes étel ilyenkor a farsangi fánk vagy pampuska, valamint a herőce, más néven forgácsfánk, de kocsonya is gyakorta került az asztalra. Mindenütt arra törekedtek, hogy az ételeket hamvazószerdáig elfogyassák, mert akkor kezdődik a böjt.

Ehhez az ünnephez is hozzátartoztak a *köszöntők* (jó termésre, szerencsére vonatkoztak) és az *adománygyűjtés* – ilyenkor általában ünneplőbe öltözött fiúgyermek jártak házról házra. De volt, ahol eladó lányok jártak farsangot

köszönteni. Ha valahol nem kaptak adományt, ott fenyegetőző versikéket mondtak.

A farsangi szokások jellemzői voltak *dramatikus játékok*, amikor maszkokat, jelmezeket öltve különböző zsánerfigurákat játszottak el, például: cigányasszony, ördög, török, menyasszonynak öltözött férfi, de kedveltek voltak az állatfigurák is, mint a medve, kecske, gólya vagy a ló. Volt ahol temetési paródiát jelenítettek meg.

Táncmulatságok ideje is volt a farsang, helye változó volt, vagy a fonóban, vagy kocsmában, bérelt házban, szervezőik a legények voltak. Ezek a táncmulatságok párvalasztásra is alkalmasak voltak, a lányok ilyenkor adtak bokrétát a legények kalapjára.

A hagyományos, *magyar paraszti lakodalmak*nak is farsangi időszakban volt az ideje, ilyenkor a *vénlánycsúfolással* jelezték, ha valaki az ottani szokás szerinti időben még nem ment férjhez. Volt ahol „kolompoltak”(zajt csaptak, bekiabáltak) a még el nem kelt lány háza előtt. Hasonlóan zajlott a „szűzgulyahajtás” is.

Zárszó, egyben köszönetnyilvánítás

Megköszöném, Isten nyugosztalja – Nagypapámnak, hogy pásztorbotot, egy ilyen kedves ajándékot készített nekem. Homlokon csókolnám, amiért ezt a pásztorbotot hagyta hátra örökül. Mert erre a botra, ha nem is pásztorként, de reá támaszkodhatok. Értéke önnön értékemet tükrözi: egy anyagi világban megbecsülni mindazt, ami mögött egy másik ember munkája s szeretete rejlik, s melynek értéke éppen ettől válik felbecsülhetetlenné. Üzenem néked Nagypapa: a mag, melyet elvetettél, kibújít a földből!

Köszönöm a Tímárháznak, hogy ezt a kis feltörekvő hajtást jó szívvel, tudással, szeretettel megse-

Textilből fotózkodó paraván. Készítette: Nagy Judit

gítették, növekedésre ösztönözték. Szép emlékekkel s tudással gazdagodtam, melyeket igyekszem gyarapítani, a magam módján hasznosítani. A képzés nem csupán elméleti és gyakorlati tudást adott, hanem sokkal többet annál! A néprajz bármilyen furcsa is, de segített magamra s utamra találni, s erről az útról le nem térhetek. Bizonyosan visszatérek még ide.

Köszönöm a kislányomnak, hogy születésével nemcsak Anyává tett, hanem felidézte bennem gyermeki önmagamot, s rámutatott arra, ami szép s maradandó volt az én gyermekkoromban, így az Ő életébe is ezen értékeket igyekszem becsempészni. S már tudom, mi kell egy boldog gyermekkorhoz, emlékszem!

Hálás vagyok, mert családom – a maga egyszerűségével – jó példát szolgál. Szorgalmas, alá-

zatos munkájuk mellett nemcsak saját családjukért, hanem tágabb környezetükért is tesznek. Édesanyám 18 éve alapította meg az Egerszóláti Faluszépítő Egyesületet, melynek máig elnöke is, jómagam pedig aktív tagja vagyok. De vele, húgommal és leányommal közös szenvedélyünk a varrás, foltvarrás is. Nemrég elvesztett kedves rokonom Tőgyi Gábor pedig Debrecenből érkezett kis családjával a szomszédos faluba, Egerszálókra, melynek aztán polgármestere lett. Következetes munkája révén kis faluja és az ott élők életét új irányba terelgette, ami már napjainkban is érezhető.

Ekképpen bátran mondhatom, van előttem *jó példa*, vannak *emberek*, akikben első helyen áll az emberszeretet, és ezért tudtak maradandót alkotni. E célt tűztem ki én is magam elé.

NAGY JUDIT (Püspökladány, 1982) Nagy-Sárrét szülőtte, népi játszóház-vezető. Jellemzője a tárgyalkotó népművészet szeretete, és munkájában ennek átadása gyerekeknek, a felnövő generációnak. A Debreceni Művelődési Központ Tímárházában részt vett népi játszóház-vezető képzésen, ahol a magyar népi mesterségekkel került még szorosabb kapcsolatba. Az NMI Művelődési Intézet kulturális közfoglalkoztatottja.

Lőrincz Textiles Műhely

Beszélgetés Lőrincz Péter szövőszékkészítővel*

Lőrincz Péterrel városunk lakói rendszeresen találkozhatnak hagyományörző rendezvényeken, vásárokon. Kézművesek által országosan ismert, hogy a kézi szövéshez szükséges eszközök és alapanyagok a pápai Lőrincz Textiles Műhelyből szerezhetők be, s ha beviharzok e műhelybe, mindig bölcs türelemmel, huncut mosollyal fogad. Nyugalmat sugárzó egyéniségével, szakmai tapasztalatával a színek, a fonalak kiválasztása mellett mindig újdonsággal, hírrel vagy meglepetéssel szolgál és így boldogan vállaltam – mit vállaltam, szinte rábeszéltem Mátyus Alizt – hogy ezt a beszélgetést én készíthessem a pápai polihisztorral.

– Jól gondolom, hogy vonzódsz a textilhez a családotnak köszönhetően? Számos felmenő foglalkozása ehhez az anyaghoz, illetve a belőle készült viselethez köthető.

– Jól gondold, mert édesapám foglalkozása szabó volt. Sajnos már az a generáció kikopott, elment, akiknek ő szép öltönyöket, télikabátokat, nadrágokat varrt, bár vannak még mindig, akik emlékeznek rá. Az anyaggal, a fonallal, a cérnával, a vászonnal való tapogatás, munka, gyerekkoromban szinte

belém ivódott. Ott totyogtam én is apám szabóműhelyében és megengedték, hogy befűzzem a tűt, de ugyanakkor később már fércelni kellett. Sok mindent megtanultam, úgyhogy mind a mai napig neki merek ülni a varrógépnél, és valamit összeállítok. Anyámról nem is beszélve, mert az ő eredeti végzettsége varrónő, és nagyon szépen tudott kézimunkázni, hímezni, kötni, horgolni. Máig őrzök darabokat, az ő keze munkáit. A felmenőkről még annyit, hogy anyámnak az édesapja szücs volt. Nem is olyan régen előkerültek iratok, amiből kitudódott, hogy anyámnak a felme-

női Szászországból jöttek az 1790-es években, úgy kerültek ide, hogy malomépítők voltak, és végigjárták az egész Monarchiát, a Kárpát-medencét. Szombathelyre kerültek, anyám ott ismerkedett meg apámmal, mindketten szombathelyi születésűek. Apámnak a felmenői szabók: a nagyapám is szabó volt, az ő édesapja is szabó, ők Gyarmatról kerültek Szombathelyre, tehát idevalósi a család a Rábaközbe.

– Pápára hogy kerültek a szüleid?

– Ők a 30-as években összeházasodtak Szombathelyen, és nem akart az apám az édesapjának a konkurenciája lenni, hívogatták a

* Első megjelenése a Szélesvíz, Pápa város folyóirata III. évfolyam 1. számában.

sógorai Pápára, anyám testvérének kesztyűsüzlete volt itt, hívták őket Pápára, hogy ez jó hely, sok iparos van, polgári közönség, nem nagyváros, de azért jó... Meg is találta apám a számítását.

– *A szövmesterség alapjait 50 éve sajátítottad el. Honnan az a professzionizmus, ami jellemez, hogy szakmád minden titka a kisujjában van?*

– Hát ez igazából egyszerű ám, és nem csak erre a szakmára vonatkozik. Mindenkinek azt mondom, szinte mindegy mit csinál az ember, csak egy titok van: azt jól kell csinálni. Tehát addig kell mindent finomítani, addig kell tanulni, addig kell gyakorolni a szakmát.

– *Külön szakma a szövés és külön szakma a hozzávaló eszközök készítése.*

– Igen. Ez, hogy én elsajátítottam a szakmát Győrben, a textiltechnikumban –1966-ban végeztem –, akkor az iskolában szerencsém volt, mert olyan idős mesterek voltak, akik műhelytanárok voltak, tehát nem elméleti, hanem igazi, gyakorlati szakemberek, ráadásul takácsmesterek. Annak idején, az iskolában volt egy nagyon komoly kézi-szövőműhely. Nagyon régi, fából készült szövőszékeken, eszközökön, perzsaszövő állványon, gyorsvetélős takácsszéken kellett tanulni, osztályoztak bennünket. Igazából ezt a kézműves munkát én ott tanultam. A másik az – ebben viszont szerencsém volt –, hogy a családban édesapám is egy istenáldotta jókezü ember volt. Kétkezes volt. Ő mind a két kezével tudott varrni, ollóval vágni... Ezt egy mai ember el se tudja képzelni. Amikor szegény megrokkant, akkor a fejét fafaragásra adta. Ő a háború alatt elvetődött Erdélybe, Felvidékre. Mikor a magyarok visszakapták az elcsatolt területek egy részét, ő mind egyik bevonuláskor ott volt, mert kórházi vonaton dolgozott, mint szanitéc, és a bevonuló csapatokat

kísérte ez a vonat. Ekkor járt Erdélyben is. Akkor. Egyszer. Ő gépet, szakirodalmat nem látott soha, de 30 év múltán fejből képes volt szélekylkaput faragni. Kicsibe ráadásul. Kicsi makettek sorozatait gyártotta. Nagyon jó keze volt, de ugyanakkor mi öten voltunk fűtestvérek, s mindenkinek nagyon jó keze volt.

– *És a testvéreidnek is van vonatódása a pályához?*

– Végül is ők teljesen más szakmában éltek le az életüket. Az egyik bátyám itt lakik Pápán, ő is szintén ugyanezt a szakmát választotta, ő is technikumban végzett, de ő nem szövős volt, hanem fonós. Amikor a textiliparnak vége lett, utána megtanult fazekaskodni. Nagyon szép fazekas munkái voltak. Az utána következő bátyám 1956-ban kivándorolt Svájcba, ő pedig a mechanikában, elektronikában, finommechanikában nagyon jó, még ma is, 80 évesen is nagyon jó keze van, mindent meg tud tervezni, javítani, mindent megcsinál. A csúcs, az tulajdonképpen a legidősebb bátyám volt, ő meg Dél-Amerikába került, Venezuelába. Ő úgy boldogult, hogy nagyon jól tudott rajzolni, már itthon is járt ilyen képzésre. Ott kinn aztán abból élt meg, hogy reklámrajzoló volt, több 10 évig. Szenzációsan jól rajzolt, pillanatok alatt, de ugyanakkor megtanult olajjal alkotni, akvarellt feste-

ni. Amikor ezekbe beleunt, váltott, megtanult aranyozni és ikonokat festett. Amikor abba is beleunt, akkor nekiállt fafaragni. Gyönyörű faragott ládákat, trónszéket faragott magának. Amikor abba is beleunt, akkor szétszedte az autóját és lefestette és újra összerakta, de ugyanakkor a lakásában a szobabútort is elkészítette, meg kifestette. Freskót festett a falra. Egy fenomén volt, rettenetesen jó keze volt neki.

– *Szövőszékeid, szövőeszközeid a Magyar Kézműves Remek minősítést kapták, 12 éve az Év mesterévé választottak. Nálad folyamatos a színvonal, a minőség, erről ismerünk. És hogy fejlődött a munkád?*

– Mikor a szövőszékkészítést elkezdtem, még a Textilgyárban dolgoztam, és úgy gondoltam, hobbi-ként ugyan én is szövögetek valamit. Elmentem a régi iskolámba, ott lerajzoltam egy régi szövőszéket, itthon pedig összebarkácsoltam. Aztán megszóttam valamit. Utána úgy gondoltam, hogy csinállok egy jobbat. Akkor csináltam egy másik szövőszéket. Aztán az is elkészült, azon is szóttam, utána gondoltam, csinállok egy másikat. Ez egy folyamatos fejlődés volt, amiben persze megtanultam magam is a kézi szövést, megtanultam magát ezt a fából való mesterséget, asztalosságot, fafaragást, ez a fejlődés szinte mind a mai napig tart.

Mindig kicsit tovább kell lépnünk. Akkor ugye engem is megismertek annak idején az emberek – akik a kézi szövessel foglalkoznak –, hogy na, itt Pápán van egy ilyen ember, aki szövőszéket csinál, s hát ugyanúgy az ő igényeik is szépen beépültek a munkáimba. Hát így, szép lassan, így fejlődött ez.

– *Továbbtanultál asztalosnak, mechanikai műszerésznek?*

– A textiles szakmát iskolában tanultam, az összes többi az csak úgy jött. Ennekem az soha nem volt probléma, hogy meg kell gyulni egy fát, fűrészelni kell. Megnéztem valahol egy asztalost, hogyan csinálja, és már csináltam is. Régen nem volt senkinek érettségi-je, még az elemi iskolát se járták ki, csak odaadták inasnak 6 éves korában, mire 18 éves lett, mindent tudott. Mindent. Még becsületeséget is tanult. Meg imádta, amit csinált, na. Megvolt ennek régen az útja, módja, csak ugye most érdekes módon szinte mást nem is lehet elképzelni, mint hogy általános iskola, középiskola, főiskola, egyetem, még egy doktorátus, még egy, és ... annyi túlképzett ember van.

– *20 éve alakult meg a Bakonyalja Népművészeti Egyesület, mely a pápai és környékbeli népművészeket, kézműveseket fogja össze. Ennek megalakulása óta elnöke vagy, de honnan jött a gondolat?*

– Amikor én erre a szövésre adtam a fejemet, a kézi szövésre, az tulajdonképpen egybeesett azzal, hogy a politikai rendszer elengedte kicsit a gyeplőt, olyan értelemben, hogy alakulhattak egyesületek. A Veszprém Megyei Népművészeti Egyesületnek alapító tagja lettem, 1982-ben. Ez volt az a kor, vagy ezt megelőzően 2-3 évvel, amikor a táncmozgalom is megindult, akkor voltak az első „Röpülj pávák” a tv-ben is. Akkor nemcsak az ének, a tánc, nagyon bent volt a levegőben a népművészet, az egyesület is nagyon komolyan működött. Most is működik, hála isten, de akkor

szinte kivirágzott az egész. A Népművészeti Egyesületek Szövetsége akkoriban kezdte megrendezni az első „Mesterségek Ünnepe” Budán, a várban, és ez egy szenzációs vásárrá nőtte ki magát. Mind a mai napig, minden évben augusztus 20. környékén megtartják. Én oda a kezdetek kezdetétől eljártam, s igazából az országos ismertségemet ennek köszönhetem. Amikor kisiparos lettem, főállású kisiparos és megrendeléseim voltak, akkor már országosan elismertté vált a műhely és a foglalkoztatottak. Úgy gondoltam, hogy itt helyben is nagyon jó lenne, hogy az, amit én kaptam – az egyesületben, meg a többi kézművestől ezeken a vásárokon –, az a lehetőség másoknak is megadható. Szerettem volna, hogy Pápán is legyen egy kis közösség, és ez a közösség igenis jusson el, rendezzen vásárokat, mutakozzon meg.

– *Azokat is ide gyűjtötted, akik hobbiként kézműveskedtek?*

– Tudtam, hogy egy emberre, aki csak otthon faragcsál, vagy nagyon szépen horgol, hímez, nem nyitják rá az ajtót. Kellenek lehetőségek, helyek, ahol megmutatják az emberek, hogy mit tudnak. Akkoriban egy kicsit megismertek engem is, benne volt a Naplóban, hogy volt Veszprémbe kiállítása a népművészeknek, érdeklődők jelentkeztek nálam, megszólítottak az utcán, és ebből alakult, ezért kezdeményeztem, hogy az egyesület megalakuljon.

– *Szövőtáboraid határainkon túl is megrendezésre kerülnek.*

– Van nekünk ez a kis műhelyünk, a Lőrincz Textiles Műhely. Amikor már segédeim voltak, lehetőség nyílt arra, hogy kivegyem magamat a műhelyből, ők már tudtak önállóan dolgozni. Gondoltam, hogy csináljak egy ilyen szövőtáborot, továbbképzést, mert hát volt rá igény. Sokan rákérdeztek, hogy hol lehetne megtanulni. Iskola nagyon kevés van, egy-kettő, de nem sok. A Nádudvari Kézműves Szak-

iskola, oda vittem el elsőként 2000-ben egy ilyen szövőtáborot, és azóta szinte minden évben van valahol. Volt olyan év, hogy 5-6 helyre el tudtam vinni a szövőtáborot. Akkor még kicsit jobban bírtam, mert azért ez rengeteg munkával jár. Nagyon sok az előkészület, 8-10 szövőszéket berakni a teherautóba, ott kipakolni, meg az egészet levezényelni. Hála isten, mind a mai napig működik ez azért: Óbudán rendszeresen, minden évben tartok szövőtáborot, azon kívül meg, ahová hívnak: Dunaszerdahelyre is legalább 6-7 éve rendszeresen minden évben elmegyünk, ha összejön, akár kétszer is, de voltunk már Balmazújvárosban, Törökszentmiklóson, Somorján.

– *Pápát textiles hagyományok jellemzik. Gondoltál arra, hogy a tárgyi örökség megőrzésére kiállítóhelyet kellene létrehozni?*

– Mikor ide költöztünk a Korona utca 3-ba a műhellyel, üres volt, csak egy-két gépecske volt benne, s már akkor arra gondoltam, hogy ezt úgy kellene berendezni, hogy legyen egy szép kiállítóhely. Az idő megmutatta, hogy a műhely szép lassan tele lett, és akkor ugye ezek a szép textiles emlékek majdhogynem kiszorultak belőle, bár azért a műhelynek az egyik falán van még egy kis gyűjteményecske. Mind a mai napig erről nem tetünk le, igazából építkezni kellene. Ez azért nem olyan egyszerű, sok pénzt igényel, közben a műhelynek mennie kell. Hát ez a jövő. Hála Isten, a fiam átvette az egész vállalkozást, megvásárolta a műhelyt, most már teljesen önállóan dolgozik, én már 8 éve nyugdíjas vagyok. Tudod, igazából az lenne a jó – a fejemben is, meg már jegyzetben is van nagyon sok minden –, hogy leírni, lefényképezni, komolyan dokumentálni és úgy kiadni. Meg kellene csinálni itt Pápán azt, hogy leülni beszélgetni. Egy kicsit hosszabban, akár 2-3 órát is, de kamerával. Lehet, hogy

ezt nem nekem kellene csinálni, elkezdhetnék hangos, képes riportokat csinálni. Ott van Huszár János bácsi, el tudna mesélni legalább 10 órát. Én ugyanezt a szakmában. Pont egy évvel ezelőtt a Magyar Művészeti Akadémia felkért, hogy egy kis rövidfilmet csináljak. Ez megvan, meg lehet tekinteni bárkinek. Félórás ismeretterjesztő film a kézi szövésről, a www.mma-tv.hu oldalon és akkor ott be kell írni, hogy „Szövműhelyek Magyarországon” és egy filmecske jön elő, aminek én írtam a szöveggönyvét 90%-ban, én készítettem a filmet a fényképezőgéppel, ami nagyszerű, nagyon jó kamera is egyben. Egy kedves barátom, Galánfi András előadóművész – akinek nagyon jó hangja van – mondja fel a szöveget. Most megint felkértek egy másik film készítésére, de még nem teljesen biztos a dolog. Felkért a Művészeti Akadémia, hogy csináljak erről a szövésékkészítésről is egy-két filmet, gyakorlatilag magamról, a műhelyről. Megcsináljuk. Vagy a textilkonstrukció. Tulajdonképpen minden textil rekonstrukció, mert amit a kínaiak szőnek, az is, mert itt újat nem lehet kitalálni. Tudom, hogy van igény arra, hogy viseleteket szőjenek, hogy az ne gépi szöttes legyen. Igen ám, de senki nem tudja, hogy kell meg-

csinálni, de akkor „majd a Péter bácsi!” S akkor mindig megkeresnek. Debrecenből a Déry Múzeum, a Nemzeti Múzeum vagy mások. Akkor aztán megmondom. Ingyért. Volt egy olyan projekt, hogy meghívtak szövőtáborba Deszkre. Érdekes község, fele szerb, másik fele magyar. Szeged mellett van, attól 10 km-re, és ezek a szerbek – mint kisebbség Magyarországon – rengeteg támogatást kaptak. Csináltak ott egy gyönyörű szerb óvodát, nekiálltak a szerb iskolának, művelődési háznak. Van egy népi együttesük, akik viseletben vannak, de nagyon nehéz nekik azt megszerezni. Itt kapcsolódtam én bele, valahogyan megtaláltak, és vettek 3-4 szövőszéket, majd még 2-3-at és többször lementünk oda szövőtáborba csinálni. Vittem mindent, és megpróbáltuk megcsinálni azokat a szép színes szerb szalagokat. Van nekik egy különleges női viselet, nagyon finom, majdnem átlátszó blúz, amire mindenféle rátétet varrnak. Megtanulták a varrást. Ők azt akarták, hogy azt a finom kis muszlinanyagot is megszövik. A szakmai tudásom adtam hozzá, és megcsináltuk.

– *Családi örökség lesz a mester-ségbeli tudásod, hisz András fiad viszi a műhelyt és március 15-én született unokáddal tovább bővült a dinasztia.*

– Igen, Andráséknál a második kislány, de nekem van még 2 gyermekem, és a másik fiamnál még van 3 unoka. A kislányom sajnos még nem ilyen szorgalmas, ami a családot illeti, még éli az életét.

– *Az unokák már kezdenek a varrással, a textillel ismerkedni általad?*

– Hát eldicsekszem: Andráséknál a kislány, aki még nincs 5 éves, nagyon jól tud csomót kötni. Még a hamiscsomót is meg tudja már kötni. Mi tanítottuk rá, nagyon ügyes. Hát hogy aztán sikerül-e neki is így továbbadni, azt én nem tudom. Sajnos nagy a csábítás, a mai világunk nem arról szól, hogy kézzel alkotni valamit. A nagyipar is inkább olyanokat kíván, hogy legyen dolgozó, aki a gombokat nyomogatja, s lehetőleg ne gondolkozzon. A másik oldalon meg igazából nagy szükség volna képzett, rátermett, ügyes, okos kisiparosokra, de hát ez az oldal azért nehéz. Nagyon nehéz. F fiatalok nem nagyon vállalják ezt. Ha viszont most belegondolok abba, hogy ez a kézi szövés érdekes módon megy, van ennek egy kis reneszánsza most, úgy érzem. Az embereknél, bármennyire is az a látszat, hogy csak a számítógépet nyomogatják és azzal eltelnék, én mindennap tapasztalom, hogy van ez az alkotni vágyás mindenkiben. Amikor látom, hogy kisgyerekek hogyan bámulják a szövést, a fonást, és ha kellő időben, 4-5-6 éves korban hozzá is férhetnek ehhez, azok kézművesek, alkotó emberek lehetnek.

– *A szövés időigényes foglalkozás. Az alkotás öröme, az eszközök kivitelezésén, felújításán kívül marad-e még másra időd?*

– Igazából nekem a munkám a hobbim is. Még így nyugdíjasan is mindennap itt vagyok a műhelyben, segítek, amit tudok, magam is tevékeny vagyok. A másik hobbim az olvasás, én ebben nőttem fel, hogy olvasok. Van számítógépem, de megmondom őszintén, hogy nem is e-mail-ezek, ez a bűnöm, és

nagyon ritkán kapcsolom be, és akkor is csak megnézem az interneten, ami érdekel, s a közösségi honlapot még soha nem is láttam. Ha mégis ezen fölül is marad egy kis időm, szívesen kerékpározok. Amikor jó idő van, én akkor ülök a kerékpárra. Ajánlom másnak is, mert nagyon jó az idős embereknek is, a szívet, a lábat megmozgatja, jó levegőn van az ember. Éppen most vasárnap elmentem a káptalantóti vásárra, nagyon jó, ajánlom nektek is a Liliomkertet. Ez a Csobánc tövében van, gondoltam, fölmegegyek megint a Csobáncra. Én gyerekoromban nyaraltam többször is a Hajagoson, ami a Csobáncnak a másik oldalán van, s mindig volt bennem nosztalgia. Hát aztán föl is másztunk a párommal, lefelé jövet meg gántiak hívtak be az egyik lyukas pincébe. Így hívják arrafelé azt a pincét, aminek nyitva van az ajtaja. Az messziről úgy néz ki, mint ami lyukas lenne. Bementünk, megkínáltak pálinkával, borral bennünket, elbeszélgettünk jól, és kiderült, hogy a gazda ugyanott volt katona, ahol én. Mégpedig vasútépítő. Annak idején – én 1967/68-ban voltam katona – még létezett, hogy ilyen büntetészárada vittek bennünket. Engem azért büntettek meg, mert 56-ban kiment a két bátyám, aztán mertünk velük levelezni, meg telefonálni. Kiderült, hogy az egész század ilyen volt. Egyiknek ilyen terhelő bűne volt, a másik politikailag megbízhatatlan volt. Volt, aki köztörvényes volt, és a börtön helyett odahozták vasutat építeni. A Rejtő Jenő könyvekben vannak ilyenek, hogy mennyit kellett dolgozni. Eszembe jut, hogy hát bizony lehetett volna más is belőlem, ha ott leragadok, a lapátolásnál, meg a krampácsolásnál, ha hagyom magamat. Akkor nem teljesedhetett volna ilyen szép színessé az életem. A családi indíttatás azért húzza az embert, tudod. Ha valakinek olyan testvére van, az húzza, egyik a má-

sikat. Meg azért igen-igen sokat számít a szülői példakép. Azt nem veszik észre a gyerekek, de az ott marad, beleég az emberbe. Ha valakinek olyan a szülője, hogy alig-alig szól hozzá, az akkor is beleég az emberekbe. Példamutatást ad. Sajnos rossz értelemben is, de jobban is, mindenképp.

– *Azt a sok tapasztalatot, amit összeszedtél életed folyamán, átadod a fiadnak, de ahogy már elkezdted mondani, közzé is tennéd mindazt, amit a szövésről, eszközeiről tudsz...*

– Igen, hát éppen ebben az évben, hála isten, találtunk egy ügyes embert, aki megtanulja ennek a textiles munkának az egyik részletét, a felvetést. Most már hála isten egyre kevesebbet kell a műhelyben lennem, és most már tulajdonképpen szedem össze a jegyzeteimet, mert mindenképp meg akarom csinálni, hogy részben írásban, részben filmen ezt megörökítsem. Legyen a szövészekről olyan használati utasítás, ami jól használható, bővebben még a pápaiakról is, valami a textilekről, erről, arról... Meg hát a sok-sok év alatt rengeteg olyan munka adódott, hogy textilrekonstrukciót csináljak. Németországból kerestek meg bennünket és egy egész speciális viselethez kellett megoldani, hogy miből, hogyan kell azt megszöni. És sikerült. A Nemzeti Múzeumban volt egy kiállítás, ami a római kort idézte meg és a római kori selyemszövetet kellett rekonstruálni. Kelta időkből textilrekonstrukció van a százhalombattai Matrica Múzeumban. Hódmezővásárhelyen, Százhalombattán és Polgáron van működő kőkori szövészek-rekonstrukció. Ezekbe a dolgokba én nagyon bele-

ástam magamat és megvan hozzá a szakmai irodalom, meg a saját irodalmam is, amit megírtam hozzá.

– *A beszélgetés végére a mottó kerülhetne: „Szöttes vagy magad is, Hold fonja, Nap szöv, csillag álmodja életed fonalát.”*

– Igen, most jutott eszembe, mikor megszületett az ötödik kisunokám, hogy milyen érdekes az élet, hogy hála isten, ez nekem megadatott, hogy megértem, hogy annyi minden történt velem az életben, jó is, rossz is, de szépen valahogy összeszőődtek a szálak. Szép apránként, mozdulatonként, forintoként, deszkánként, szép szöttesként összeállt az életem, hát én meg vagyok elégedve, hogy amit elértem elég, meg talán úgy érzem, hogy mások is meg vannak elégedve az én munkámmal, és abból másnak is egy ilyen szép szöttes tud kibontakozni, az ő munkájával is.

– *Köszönöm szépen a beszélgetést.*

SÓS MARI (Budapest, Ferencváros, 1963) művelődésszervező. Volt a rádió munkatársa a szalagtárban, a Marczibányi-téri Művelődési Központban népművelő, saját vállalkozásban turisztikai-közművelődési cég vezetője, a Szentendrei Skanzen alkalmazásában Veszprém megyei közösségfejlesztő. A Szarvaskőr Egyesület oktatóközpontjának vezetője. Kézműves, hagyományörző ismeretterjesztő tevékenységet folytat. Döbrönte képviselőtestületének tagja, és ekként mint várkapitány, a Himfy Bandérium egyik vezetője.

Méltóságkereső*

... Sokan mondják, hogy egyre hűvösebbek az emberi kapcsolatok, hogy egyre inkább automatikusan és magányosan élünk. Sokan mondják, hogy egyre kisebb az a horizont, amit át- és beláthatunk. Sokan érzik úgy, hogy nem vezérelhetik immár saját sorsukat, bár azt hiszem, hogy korábban is csak illúzió volt, hogy maguk vezérlik azt. Sokakban él nosztalgia a múlt idő magát közönséginek álcázó, és magára különös díszként közösséget hazudó, de néha és néhol valódi közösségi élménnyel is szolgáló alkalmi iránt. Mert hol vannak már az ügyetlen, de jókedvű amatőrök? A tömeges focicsapatok? Hová tűnt lelkes közönségük? És hol vannak a teadélutánok és az ötörai teák, a tánciskolák? Hol vannak a nagy társasággal járó rendszeres pincszerek, a különféle társaságok jókedvű gyalogtúrái, a turistaházak egymással összebarátkozó bakancsosai, a sáttortáborok esti tábortüze? És hol vannak a múlt idő ifjúsági klubot alapító és építő társaságai, és hol a kultúrházak számtalan szakköre?

Bizonyára sokan vannak, akiknek mindebből valami még megmaradt. És bizonyos, hogy teremtődtek új formák és alkalmak még akkor is, ha azok tömegessége és zaja sokak számára riasztó. Bizonyos azonban az is, hogy a végképp elmúlt formák nem támadnak fel

újra, és bizonyos, hogy az új idők új szerveződésekét kívánnak.

Az érdeklődés, az érdek, a szükség, a hiány mentén szaporodó, az együttműködésre lehetőséget adó civil szervezetek ilyenek. Többször tízezer társaságban százezreket szerveznek és foglalkoztatnak.

Szerveznének és foglalkoztatnának, ha igazi figyelem kerülne reájuk.

Halottaim

A sok árnyék közül, aki kísér és segít, nem idézem meg a végül erdélyi szülőfalujában, Nagygalambfalván még az „előidők” során eltemetett Apámat, aki amúgy is a szememből néz mindenkire. Nem idézem legkisebb húgát, Erzsike nénémet, aki viszont Apám szemével nézett rám, s akit e szöveghalom írásának kezdetekor temettünk az általam csak a családi legendáriumból ismert apai ősök mellé. Nem idézem meg Márti nővéretem, akihez éppen felnőttem, amikor autóbalesetben meghalt, és Erzsike húgomat, akitől ugyan még megpróbáltam Calgaryban elbúcsúzni, de már csak tétován kaszáló kezét foghattam kórházi ágyán. Időközben teljesen megárvultam, mert Anyám is elköltözött. Velük változatlanul együtt vagyok még akkor is, ha kérdéseimre nem hallom válaszukat.

Nem idézem meg a már emlegetett szombathelyi tanáromat, dr. Kiss Gyulát és Majtényi Károly szobrászművész-rajztanárt, aki bár nem tanított, de mégis egyedül ő tehet arról, hogy abba az iskolába fölvettek. Az újságírással való korai kacérkodásomat nem titkoló életrajzocskám és felvételi dolgozatom alapján, közepes érettségim és bizonyára valóban pökhendi magatartásom ellenére ismeretlenül vállaltam felelősséget, mert szüksége volt egy jó tollú hallgatóra az általa gondozott Jelentkezünk című főiskolai folyóirathoz. Már az első napokban kiemelt a gólyák közül, és karonfogva keringett velem föl-alá Szombathelyen, a Perint partján és az azóta átalakult Kiskar utcában, és kérlett, hogy ne hozzak szégyent rá. Igyekeztem megfelelni kérésének.

Szavaim éppen úgy az övék, mint kisdíák-korom felejthetetlen tanáráé. Kovács Ferenc azzal örvendtetett évtizedekig, hogy felnőttként barátjának mondhattam magam. Fefe bá' bizonyára újra motorozik a túlvilági utakon, hiszen csak hamvai vannak özvegyénél az általa tervezett dobozban, a még általa ráírt "Itt nyugszik a / Kovács Fefe / elvitte a / fészkes fene" körirat alatt. Nem idézem a '80-as évek közepén Aradról mégis Budapestre menekült újságíró és színjátszó-rendező barátomat, akit a temetőben én,

* A Beke Pál: Méltóságkereső (Editio plurilingua, 2001) című könyv részlete az emberekhez való viszonyokat mutatja, kapcsolatokról, családi és baráti szálakról szól Bekéül (a szerk.).

körünkben viszont Balipap Feri búcsúztatott: Lépeget, mintha hóbaírt rozmaringnovellán, / a Hargitán fenyőkről szakadt csipkén járna, / ígéret arcú nők kísérik, biztatja ringó tánra / őket maga előtt, homlokán / közben átsugárzik a Nap / jön Délről, Aradról, / derűsebb eget is fordítana jókedvűen fölénk / Znorovszky Attila / aztán csak / átlép a halálba. Nem idézem meg a mind-egyiküknél korábban megszeretett, még az elemi osztályokból való, és valóban festőművésszé vált Pethő Attila barátomat, akivel együtt bújócskáztunk a szovjet katonák előtt az akkor még meglévő Kossuth híd vasszerkezetén '56 november 4-ét követően, amikor a kijárási tilalom ellenére Budáról Pestre hazalopództunk. Ügyesen csináltuk, ami nem csoda, hiszen sok szovjet partizánfilmet láttunk korábban közösen az iskolai énekkari próbák kínja helyett. Ha a felhők emberalakot formáznak fölöttem, tudom, hogy ő hülyéskedik szórakoztatásomra, és a sok sárgát és vereset is bizonyára ő keveri rájuk.

Egyáltalán nem akarom megidézni azokat, akik rosszat tettek velem, és bár még bizonyára élnek, számomra halottak. Kevés van belőlük (bár ezekből egy is elég), és róluk szólván Kiss Gyuszi tanácsát fogadtam meg, aki mélyhűteni, hibernálni javasolta az ilyenekkel való további kapcsolatot. Annak idején példákat mondott és mintát mutatott, hogyan kell csinálni ezt. Űzenem neki, hogy nekem is sikerült.

Az alábbiakban tehát csak azoktól búcsúzom, akik cselekvő részesei voltak az e lapokon megidézett időknek. Nem hiányuk, haláluk, koruk, esetleg névsor szerint, hanem hogy mikor segítettek megszervezni, megoldani és értelmezni az akkor még közösen érzékelt helyzetet, s világot. Azoktól búcsúzom, akik nélkül nem sikerült volna mindez úgy, ahogyan alakult, és akiknek cselekedete, magatartása hatott rám, belém épült és immár

sajátom hasonlóan, mint családom, tanárain vagy barátom szava.

Kígyós Sándor

Még a már megidézett „előidők” letelején történt, hogy valaki késő este megzörgette akkor még pécsi lakásunk földszinti erkélyajtáját. Boszszankodva keltem fel, és miközben elhúztam a függönyt, kikiáltottam:

- Ki az?
- Kígyós – mondta valaki.
- Mit akar?
- Beszélgetni.
- Miért, kit keres?
- Téged – válaszolta.

Kinéztem. Egy ismeretlen arc nézett vissza rám. Nem sok kedvem volt ismerkedni, megkérdeztem tehát újra, és ha már volt képe letegezni, én is visszasértegettem:

- Miért, ki vagy?
- Mondtam már, hogy Kígyós – méltatlankodott.
- És kit keresel?
- Te vagy a Beke? – kérdezett vissza.
- Én hát!
- Akkor megtaláltalak.
- Örvendek – mondtam neki – És mit akarsz?
- Azt nem tudom.
- Akkor minek zavarsz?
- Mert felbátorítottak – mondta pimaszul.
- Kicsoda mitcsinált?
- A Csöpi mondta, hogy kereslek meg.

– Ilyenkor? – kérdeztem (volna), de ez esetben már nem volt vitás, hogy ajtót kell nyissak. Bíró Erzsi (a Csöpi) fölöttem végzett Szombat-helyen, és ha valaki reá hivatkozik, az bár udvariatlan a kései idő miatt, de attól még nyilván jóbarát. Intettem hát neki, hogy kerüljön a kapu felé.

Így ismertem meg Kígyós Sanyit. Helyesebben úgy, hogy még az előszobában állva eldarálta, hogy friss, Debrecenben végzett népművelőként a szomszéd Pécsváradra kerül

majd művelődési házat igazgatni, holnap reggel oda kell mennie, de a vonata több órát késett, ezért érkezett éppen most, ám persze fogalma sincs, hogy ott majd mi lesz a tennivaló, és hátha én mondanék erről valamit neki annál is inkább, mert alföldi lévén errefelé senkit sem ismer, de szakmai gyakorlata Szegeden volt, mert odavalósi Kati (később kiderült, hogy a felesége, bár persze feltételezte, hogy én ezt magamtól is tudom), ott gyakorkodva hallott rólam, és persze biztatták, hogy csak jöjjön hozzám és keressen meg, mert én majd hátországot jelenthetek neki, hát ezért jött, ám ha már itt van, nincs-e valami innivalóm, mert átfázott ott az ablak alatt, egyébként enni is csak reggel evett, de nem annyira éhes, mint amennyire szomjas, arról nem beszélve, hogy nincs hol aludnia.

Mire végigmondtam, megkedveltük egymást. Ez így is maradt mindaddig, amíg élt.

Pécsváradai éveim alatt néha összefutottunk (jobbára úgy, hogy meglátogattam, és beszélgettünk a világ, a szakma meg a svábok dolgairól az egyik szakköri szobában berendezett első szálláshelyükön), tanúja lehettem így szobrászkodása kezdeteinek is. Egy természet-faragta követ állított egyszer hol így, hol úgy elém, és azt kerestük, hogy melyikünk mit lát bele. Később egy másikba már egy kicsit beleigazított. Aztán egyre több kő gyűlt köré. Alakíthatóságuk megbabonázta. Különös izgalmat jelentett számára, hogy beléjük lágy formát véshet, s hogy ezzel a köveket mintha ide-oda hajtogatta volna. (...)

Megkerestem a villányi kőfejtőben is, ahol alapítója volt a tavasztól őszig működő művésztelepnek. Ez a mára idegenforgalmi látványosság többek között az ő hasábot szétfeszíteni akaró gömbjének is helyet ad. (...) A szelídgesztenyés Mecsek-oldalba fölhúzott műterme mindmáig örzi keze nyomát, utolsó munkáit, eszközeit. Ennek kertjé-

ben, reá emlékezve gyűlnek össze a későbbi tanár-barát (de korántsem barátanár) Újvári Jenő hívására közös tanítványaik. Első találkozásunkhoz képest egy bő évtized múltával ugyanis elhagyta a pécsváradai kultúrházat, és a pécsi egyetemre került tanítani. Onnan temették.

Engem életem aztán elhajtott Pécsről a Józsefvárosba, majd el az ottani művelődési házból is, és csak akkor szövődött össze újból sorsunk, amikor a Népművelési Intézetbe kerülve szabadcsapatokat szerveztünk a művelődési otthoni munka megújítására. Ez a szándékunk még pécsváradai munkahelyén találta, ám körünkben maradt akkor is, amikor – tán éppen abban az időben – egyetemi tanárségéd lett. Úgy vándorolt az esztétikából a népművelésbe, a rádióstúdiókból a kőfejtőbe, a zenéből a tanítványok közé, hogy mindenhol ugyan-olyan maradt: harsány, jókedvű, nyílt eszű, a nyers fogalmazásig őszinte ember. A fafejűségtől haragra gerjedt, és bizony mi többiek gurultunk a nevetéstől, miközben ő a leglehetőlenebb érvekből szőtt sűrű hálót az illető köré a „háztánasztán” és a „háttakkorakkor” szavakkal bőven tűzdelve, néha már a változatosság miatt is „asztánháttakkor” vagy „akkorháttasztánt” mondván, végső érveként pedig a „már hogyne lenne így, amikor úgy van” dorongjával megsemmisítve őt, majd felnevetett, hátba verte, és elfelejtette az egészet. Külön gyönyörűség volt számára, ha valaki komolyan vette ekkori szövegeit, mert folytathatta a blablát még egy darabig, szerintem leginkább azért, mert a faragásra-hajlításra váró kövek nem mindig reagáltak mondandóját (legfeljebb rádőltek), az egyetemen komolyan illett viselkedni, és így külön ajándék volt-lehetett régről ismerős társaságunk, ahol elengedhette magát. Külön ajándék lett számára Amerigo Tot barátsága is, mert a mester római műhelyébe végül ösztöndíjasként mégis elkerült. Mesél-

te, hogy (mint feltételeztük), a hírneves szobrással végigbolondozta valamennyi estéjét, nem egyszer szaxofonos utcai zenészként úgy, hogy a mester kalapozta össze a borralalót. Innen való az a történet, hogy Amerigo Tot valamilyen aszszonysággal hosszan szemezve végül fölírta saját telefonszámát a kávéházi asztal sarkára, majd letörve a tenyerével a noteszlapként használt márványlapot, átpasszolta azt a kiválasztott hölgynek. Megjegyzem, hogy ezt mindig irigykedve mesélte. Ezért-e vagy sem, haláláig csak leharapta a söröskupakokat.

A '70-es évek végén, a '80-as esztendő elején az ország jeles népművelőiből szervezett szabadcsapataink, majd az abból visszamaradt szakmai kollégium körében vajúdtuk ki magunkból a művelődési otthoni tevékenységújítás elveit és gyakorlatát, és mindennek akadályait, határait és korlátait. Kígyós Sanyi szobrászkodása és egyetemi tanárkodása ellenére folyamatosan a körünkben maradt. Friss esze, példái, briliáns gondolkodása sokszor tisztázta összegabalyodott gondolatainkat. A művelődési otthon és a népművelők mirevalóságának együttes körülbeszélésében tulajdonképpen megközelítettük a később település- és közösségfejlesztésként megnevezetett szakma tartalmát, elveit és eljárás módjait még akkor is, ha még nem tudtuk hogyan hívni azt. A Börzsöny turistaházai, majd később, és éveken át a Makovecz-tervezte Hoffmann kunyhó adta alkalmanként két-három naposra szervezett beszélgetéseink menedékét. Szomorúan tapasztaltuk – éppen Kígyós Sanyi hagyatékát keresve – hogy mind ebből leírva semmi sincs. Még egy fénykép sem készült. A Rádió archí-

vuma azonban őrzi talán hangját; néhány éven keresztül ő (is) kommentálta a jeles újságíró, Széll Júlia „válogatott perceit”. Erről mesélte később önmagán csúfolódva az időnként ott vele együtt közreműködő Koncz Gábor, hogy míg ő napokon át készült arra, hogy az előző hónap legérdekesebb rádióműsorából válogatott összeállítást kommentálva majd bölcseket mondjon, Kígyós csak odahajolt a mikrofonhoz, és egyszerű, humánus mondatokat rögtönzött bármire.

Amíg budapesti kórházban volt, többször is meglátogattam, ám akkor gyógyultan hazautazott. Botor, bár elég természetes módon azt gondoltam, hogy az energiával és szellemmel teli Kígyós Sanyi esetében nem is lehet másképpen. Talán ezért is álltunk körülötte kétségbeesve a pécsi klinikán, amikor utoljára járatta végig rajtunk a szemét. Balipap Feri (...) megmutatta neki az aznapi megyei újságot Aczél György dombóvári műv.-ház-látogatásáról. Ha jól emlékszem, a nagyúr ekkor ment volna hozzá is a Mecsek-oldali műterembe. (...) „Ki ez? – nézett a fényképre Sanyi. – Ki ez? Meg tud engem gyógyítani?”

Sajnos más sem tudta.

Temetése és pécsi gyászmiséje után a Nádor Kávéházban gyűltünk össze fázósan, nagyon magunkra hagyatva. Makovecz neki is töltött egy pohárnyi bort, és az asztalfőhöz állította. Talán nem csak ettől van, hogy azóta is velünk tart, és a rá jellemző pimasz módon nem öregszik hozzánk hasonlóan. Egyre őszebb fejjel, egyre szarkalásasabb szemmel őrizzük hát az ő kedves, hozzánk képest folyton fiatalodó arcát, és egyre fáradtabb szívvel bámuljuk töretlenül sziporkázó egyéniségét mindaddig, amíg élünk.

BEKE Pál népművelő (1943-2009) született Budapesten. 1979-88 között a Magyar Népművelők Egyesületének alelnöke, 1988-tól a Kós Károly Céh elnöke, 1989-93 között a Közösségfejlesztők Egyesületének elnöke, 1993-tól a Közösségszolgálat Alapítvány kuratóriumának elnöke, 1996-2000 között a Gyermek és Ifjúsági Önkormányzati Társaság titkára, 1999-től Az Ifjúságért Önkormányzati Szövetség stratégiai fejlesztője.

A világot a tiszta emberek fogják megmenteni

Elkezdődött a Közi Horváth József-emlékév

Közi Horváth József

November 4-én nyitotta meg a Győr-Moson-Sopron megyei Agyagosszergényben a helyi Népfőiskola a Közi Horváth József-emlékévét.

A Közi Horváth József Népfőiskola 2011 decemberében alakult Agyagosszergényben. Névadója, a falu szülőtte 1947-es emigrálását követően közéleti, társadalmi, ifjúságpasztorációs és menekültügyi munkájával szolgálta a magyarságot. Az emlékévet születésének 115., halálának 30. és hamvai hazahozatalának 25. évfordulója alkalmából hirdették meg.

A megnyitó ünnepi szentmisével kezdődött, melynek főcelebránsa és szónoka a külhoni magyarok lelkipásztori ellátásával megbízott esztergom-budapesti segédpüspök, Cserháti Ferenc volt. Szentbeszédében hangsúlyozta: Agy-

gosszergény büszke lehet fiára, Közi Horváth Józsefre, aki szóval, tettel, tollal küzdött a hazáért és az Egyházért. Majd a szentleckére utalva kiemelte: ahogy Pál apostol is őszinte, önzetlen tanúságtételt tesz hívei körében végzett pasztorációjáról, úgy Közi Horváth József is apostoli buzgósággal, papi élete példájával hirdette az evangéliumot, még a legnehezebb időkben is.

Egyedül a hiteles életpélda lehet vonzó, ezzel lehet meggyőzni a világot az evangéliumi tanítás igazságáról – hívta fel a figyelmet a püspök, majd hozzátette, Közi Horváth József neve ma is kötelez; meghatározza a róla elnevezett népfőiskola szellemiségét, irányvonalát is. Emigrációját elkötelezett, fáradhatatlan közéleti tevékenység jellemezte: Párizstól New Yorkig kilincsel menekült honfitársaiért, segítette az '56-os menekülteket, vezette a magyar fiatalokat, szorgalmazta Mindszenty József bíboros, hercegprímás boldoggá avatását; igyekezett leleplezni a hazai kommunista rezsím burkolt vallásüldözését, haláláig írta hazaszereztetre buzdító cikkeit.

Hordozzuk magunkon Jézus Krisztus illatát, mert a közömbösök számára a mi hiteles életpéldánk lehet csak vonzó – zárta elmulkedését Cserháti Ferenc.

A szentmisét követően megkoszorúzták a templom melletti te-

metőben Közi Horváth József sírját. Szellemi öröksége előtt tisztelegtek: Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke; Czupy Bálint leszámazottai, Czupy Éva és Zsuzsanna; Agyagosszergény önkormányzata nevében Szalai Istvánné polgármester és Márk András alpolgármester; valamint a népfőiskola elnöke, Póczáné Németh Alojzia és alapítója, Szalai Viktor.

Az emlékév megnyitója konferenciával folytatódott, melyen három új kötetet mutattak be. Áder János köszöntő levelét Bágya Rita, a Mindszenty Társaság titkára olvasta fel – ebben az államfő idézte Közi Horváth József nyolcvan évvel ezelőtt írt gondolatát: „A világot nem diplomaták és hadvezérek, nem tudósok és filozófusok, nem gépek és paragrafusok, hanem a tiszta emberek fogják megmenteni.” Áder János köszöntötte az immár hat éve működő agyagosszergényi népfőiskolát is, melynek vállalt hivatása, hogy olyan közösséget teremtsen, ahol számon tartják a múltat és munkálkodnak a jövőért.

Az emlékév világi fővédnöke, Lezsák Sándor köszöntőjében biztatott: egy kis település, mint Agyagosszergény, ilyen nagy embert adott a világnak, mint Közi Horváth József – ezzel az életművel dolgozni kell, hogy el tudjon kezdeni működni, üzenete eljusson a mai generációkhoz is. „Öröksége

kikezhetetlen és sebezhetetlen, magát a nyugodt erőt képviseli. Ez különösen is fontos ma, amikor nem a gondolatainkra, csupán az indulatainkra kíváncsiak a zaklatott Európában. Közi Horváth József az egészséges veszélytudat képviselője is volt: nem riogatott, nem pánikolt, hanem a realista szemével hívta fel a figyelmet a közelgő és égető veszélyre. 1944. november 4-én egyedül szólalt fel Szalasi Ferenc ellen, illetve a Gestapo fenyegetettségében is kiállt a nemzet ügye mellett” – emlékeztetett az országgyűlés alelnöke.

Szalai Viktor, a Közi Horváth József Népfőiskola alapítója egy másik nézőpontból üdvözölte az életművet: a neves agyagosszergényi pap Konrad Adenauer halálára írt cikkéből idézett. Adenauer mint a modern kereszténydemokrácia és az európai közösség atyja szellemi példakép volt Közi Horváth József előtt.

Ezt követően bemutatták az agyagosszergényi Közi Horváth József Népfőiskola által kiadott köteteket, köztük két, Magyarországon most először megjelent könyvet.

A *Mindszenty bíboros* című kötetet Soós Viktor Attila egyháztörténész mutatta be. A könyv a bíboros, hercegprímás 70. születésnapjára (1962) összegyűjtött tanulmányokat tartalmazza – melyek ötvenöt év elteltével jelennek meg magyarul, Taczman Andrea fordításában. A tizennégy szerző tanulmányai három nagy témakör köré csoportosulnak: Mindszenty bíboros élete és személyisége; Egyház és haza; áldozat és intés.

Czupy Bálint *Emigrációm első ideje* című írását unokája, Czupy Zsuzsanna szerzetesnővér mutatta be. Czupy Bálint magyar földműves, Sopron vármegye nemzetgyűlési képviselője volt, a hazai katolikus politikai élet munkása az 1940-es években. Nagy Ferenc miniszterelnök 1947-es lemondásakor ellehetetlenedett a hely-

zete, Ausztriába emigrált, és ettől kezdve Belgiumban, Párizsban, Münchenben folytatta küldetését hazájáért. Unokája paradigmaváltónak nevezte a kötetet, hiszen az emigráns feljegyzéseiben nemcsak a mély hazaszeretet és istenhit rajzolódik ki, hanem a sokszor becsmérelt „hazaelhagyó” lét is más nézőpontból értelmeződik.

A harmadik kötetet Lukács Zoltán, a Győri Hittudományi Főiskola rektora ajánlotta a jelenlévők figyelmébe. Közi Horváth József *Apor püspök élete és halála* című könyvének immár harmadik kiadása jelent meg, éppen az első kiadás 40. évfordulóján. Ez a monográfia hazánkban eddig szinte hozzáférhetetlen volt. A rektor kiemelte, hogy míg Mindszenty rágalmahadjárat áldozata lett, addig Apor Vilmos vértanúhalála tabu volt, az agyonhallgatást egyedül Közi Horváth József munkája oldotta. Akkor, negyven évvel ezelőtt ez kettős célt szolgált: egyrészt megismertette a szabad nyugati világgal Apor püspök vértanúságának történetét, másrészt titokban, egyházi körökben terjesztve fennmaradhatott és elpusztíthatatlanná vált emlékezte hazánkban.

A könyvbemutatók után kulturális műsor következett: erdélyi, felvidéki és kárpátaljai, valamint magyarországi vendégek táncal, énekkel, színpadi jelenettel és hangszeres muzsikával mutatták be tájegységük népművészetét.

A népfőiskola ösztöndíjpályázatát idén *Közi Horváth József közéleti és papi szolgálata az emigrációban* címmel hirdette meg, melyet Szalai Barnabás középiskolás diák nyert meg.

A Vecsey József által szerkesztett *Mindszenty bíboros* című könyv 1962-ben, a hercegprímás 70. születésnapjára jelent meg Münchenben, német nyelven. Ötvenöt év elteltével a Közi Horváth József Népfőiskola gondozásában

most először jelent meg magyarul. A magyar nyelvű kiadáshoz az ajánlót Bágya Rita, a Mindszenty Társaság titkára írta. Az eredeti művet Taczman Andrea fordította le. A kiadvány megjelentetését az 1956-os forradalom és szabadságharc 60. évfordulójára létrehozott Emlékbizottság támogatta. A kötet 20 oldalas képmellékletet tartalmaz, eddig ritkán közölt fotókkal.

Czupy Bálint emigrációs naplója szintén először jelenik meg. A megfogalmazott gondolatok közel hetven év távlatában is időtállóak Istenről, hazáról, családról – egy parasztpolitikus tollából. Czupy Bálint 1947. június 4-én lépte át a magyar-osztrák határt, a napló 1947. május 30. és 1948. augusztus 1. között íródott. A könyvhöz Horváth János, az Országgyűlés korábbi korelnöke, Czupy Bálint jó barátja és egykori képviselőtársa írt ajánlót. A kiadvány borítóját az agyagosszergényi Kóbor Mirandola tervezte.

Az *Apor püspök élete és halála* című könyv immár a harmadik kiadásban jelenik meg, ám hazánkban most először adták ki. A Népfőiskola Apor püspök születésének 125., boldoggá avatásának 20., valamint az első kiadás megjelenésének 40. évfordulója alkalmából jelentette meg a kiadványt. A harmadik kiadáshoz a bevezetőt Soós Viktor Attila egyháztörténész, a Nemzeti Emlékezet Bizottsága tagja írta. E kiadásban megjelentetésre került Közi Horváth József köszöntő beszéde is, melyet Apor Vilmos győri beiktatási napjának estjén mondott a püspökkertben.

Az utóbbi két kiadvány megjelentetését a Földművelésügyi Minisztérium *Nemzeti értékek és hungarikumok gyűjtésének, népszerűsítésének támogatása* című programja finanszírozta.

Magyar Kurír Katolikus Hírportál

Térítésmentes szakmai képzések országszerte

Eddig országosan közel 20 helyszínen huszonkét képzési csoportban zajlottak, vagy zajlanak jelenleg is azok a térítésmentes szakmai továbbképzések, amelyeket az NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft. a közösségi művelődés szakmaterület humánerőforrás fejlesztési feladatainak eleget téve 2017 szeptemberétől az EMMI Kultúráért Felelős Államtitkárságának 60 millió forintos támogatásával folyamatosan valósít meg. A képzések keretében 2017 év végéig 420 szakember szerez tanúsítványt vagy szakmai végzettséget.

A program során a Közművelődési Akkreditációs Bizottság által akkreditált szakmai továbbképzéseken, illetve a felnőttképzési törvény szerint engedélyezett Köz-

művelődési szakember I. OKJ képzésben vehetnek részt az érdeklődők. Ez utóbbi felsőfokú végzettséghez kötött szakképesítés, amely jogszabályban előírt szakvizsgával egyenértékű szakképesítésnek minősül.

A képzések országosan, a Művelődési Intézet megyei irodáinak közreműködésével kerülnek lebonyolításra. A jó partnerségnek köszönhetően az egyes képzési csoportoknak a partnerszervezetek biztosítanak helyszínt. A 2018-as év folyamán további csoportok indítását tervezi a Művelődési Intézet, amelyekre már most jelentkezni lehet.

Információ: kozossejimuelodes.hu/kepzesek, kepzes@nminkft.hu

Szolnok: Csoportmunka a „Kistelepülések erőforrásai és rejtett értékei” képzésen

Szolnok: Csoportmunka bemutatása Fróna Katalin oktató vezetésével

Szolnok: Kósa András Csaba előadása

Közművelődési szakember I. csoport, Vas Lajos előadása

Budapest: Kommunikáció és protokoll, Kenyeres Attila előadása

Veszprém, csoportkép

ALSÓÖRSI PERMI VÖRÖSKŐ, VESZPRÉM MEGYEI ÉRTÉK
A FOTÓT KOVÁCS ENDRE FOTÓMŰVÉSZ KÉSZÍTETTE

A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL JELENIK MEG